

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

Megyei Jogú Város

LOCAL AGENDA 21

Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

2014. november 27.

Készítette:
Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzatának
megbízásából a
Pannon Natura Kft.

Elfogadta Hódmezővásárhely Képviselő testülete a
322/2014. (11.27) számú KGY határozatával

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A program készítésében részt vettek, az adatokat, információkat szolgáltatták:

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata
Hódmezővásárhely lakossága

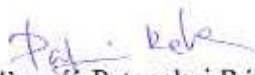
Iskoláknak készített kérdőívek kitöltésében résztvevő intézmény:
Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskola

Felhasznált anyagok:

- Zöldövezet Környezetvédelmi és Munkabiztonsági Vállalkozás – Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja, 2012.
- Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város helyi hulladékgazdálkodási tervének felülvizsgálata, 2009.
- Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja, 2004-2008
- Környezet és természetvédelem helyzete kistérségi régiókban. 29-22097/2010. számú Közgyűlési tájékoztató
- KSH adatok
- Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata Integrált Településfejlesztési Stratégiája
- Beszámoló a Közterület-felügyelet, Mezei őrszolgálat és Rendészeti Csoport 2013. évi tevékenységéről
- Rendőrség beszámolója a 2013. évről
- Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetterhelési Tanulmányterv - 2007
- Jelenleg futó pályázatok nyilvántartása – önkormányzati beszámoló
- Helyi védettségre javasolt területek – önkormányzati beszámoló
- Beszámoló a Közterület-felügyelet, Mezei őrszolgálat és Rendészeti Csoport tevékenységéről

A dokumentumot készítették:

Csige Ernő
vezető tervező
MKSZ: 01-13637.
SZKV-1.1, 1.2, 1.3 szakértés

Russói-Patocska Réka
Környezetmérnök
MKSZ: 13-11902.
SZKV-1.1, 1.2, 1.3 szakértés

Tartalomjegyzék

Tartalom

1. LOCAL AGENDA 21	7
2. HELYZETELEMZÉS	13
2.1. Földrajzi elhelyezkedés.....	13
2.2. Természeti adottságok	14
2.2.1. Domborzat.....	14
2.2.2. Földtan.....	14
2.2.3. Éghajlat.....	14
2.2.4. Vízirajz.....	15
2.2.5. Talajok.....	15
2.2.6. Növényzet	16
2.2.7. Közlekedés.....	16
2.2.8. Településhálózat.....	16
2.2.9. Népesség.....	17
2.3. Hódmezővásárhely fejlődéstörténete	17
2.4. Hódmezővásárhely településszerkezete.....	19
2.5. Táj értékek	23
2.5.1. Hódmezővásárhely természeti értékei	23
2.5.1.1. Helyi természeti védelem alatt álló értékek	24
2.5.1.2. Országos jelentőségű védelem alatt álló területek	27
2.5.2. Védett épületek, építmények.....	34
2.5.3. Régészeti lelőhelyek.....	35
2.5.4. Egyedi tájértékek.....	41
2.5.5. Javaslatok.....	44
2.6. Társadalmi helyzet.....	45
2.6.1. Demográfiai viszonyok.....	45
2.6.2. Oktatás, képzés.....	47
2.6.3. Művelődés, kultúra.....	51
2.6.4. Sport, kikapcsolódás.....	52
2.6.5. Egészségügy	59
2.6.6. Szociális ellátás.....	62
2.6.7. Közbiztonság	64
2.7. Gazdasági helyzet	67
2.7.1. Mezőgazdaság.....	68
2.7.2. Ipar.....	69
2.7.3. Szolgáltatás, kereskedelem.....	71
2.7.4. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus.....	72
2.7.5. Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet.....	75
2.8. Infrastrukturális helyzet.....	76
2.8.1. Ivóvíz-ellátás, vízgazdálkodás.....	77
2.8.2. Csatornahálózat, szennyvíztisztítás.....	80
2.8.3. Villamosenergia- és gázellátás.....	82

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

2.8.4.Hulladékgazdálkodás	85
2.9.Környezeti elemek állapota	89
2.9.1.Levegő	89
2.9.2.Felszíni és felszín alatti vizek	96
2.9.3.Talaj	104
2.9.4.Zaj.....	106
2.9.5.Zöldfelületi rendszer.....	110
3. III. FIZETÉRTÉKELEÉS	114
3.1. Kérdőívek kiértékelése.....	114
3.1.1. Lakossági kérdőívek kiértékelése	114
3.1.2. Oktatási-nevelési kérdőívek kiértékelése	125
3.2. SWOT analízis.....	131
4. STRATÉGIA	134
4.1.Célállapot.....	134
4.2.Prioritások	134
4.3.Várható hatások	135
5. MEGVALÓSÍTÁS	138
5.1.Társadalmi pillér	138
5.1.1.Társadalmi szemléletformálás.....	138
5.1.2.Intézményi működés hatékonyságának növelése	139
5.1.3.Egészségügyi helyzet fejlesztése	140
5.1.4.Szociális helyzet fejlesztése	141
5.1.5.Oktatás, képzés fejlesztése.....	141
5.1.6.Közbiztonság fejlesztése.....	142
5.1.7.Kulturális élet fellendítése.....	142
5.1.8.Esélyegyenlőségi jogok biztosítása	144
5.1.9.Közösségi közlekedés fellendítése	144
5.2.Környezeti pillér.....	146
5.2.1.Környezeti elemek és rendszerek állapotának javítása, védelme	146
5.2.2.Települési és épített környezet védelme.....	148
5.2.3.A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, víz, zaj).....	150
5.2.4.Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése	153
5.2.5.Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása	154
5.2.6.Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása.....	154
5.2.7.Hulladékgazdálkodás	155
5.3.Gazdasági pillér.....	159
5.3.1.Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése.....	159
5.3.2.Ipar fejlesztése.....	160
5.3.3.Mezőgazdaság fejlesztése.....	161
5.3.4.Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése.....	162
5.3.5.Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése	163
6. JELENLEG FUTÓ PÁLYÁZATOK.....	165
7.MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS	169
7.1.Cselekvési terv.....	169
7.2.Indikátorok	170

ELŐSZÓ

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata a 35-1398-11/2014 számú ajánlatkérésben szereplő Hódmezővásárhely-Mártély-Székkutas Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulásban résztvevő Hódmezővásárhely, Mártély, Székkutas települések számára a fenntartható fejlődés helyi programjainak elkészítésével (Local Agenda 21) a Pannon Natura Kft-t bízta meg.

A program felépítése a következő:

1. Helyzetelemzés: a LA21 program bemutatása, a Város bemutatása (földrajzi, történeti természeti, környezeti, infrastrukturális, társadalmi és gazdasági helyzetének áttekintésével).
2. Helyzetértékelés: a fent ismertetett kérdőívek kiértékelése, SWOT analízis.
3. Stratégia: fenntarthatósági célok megfogalmazása, prioritás sorrendjének meghatározása és a várható hatások megfogalmazása.
4. Megvalósítás: a LA21 3 fő pillérét figyelembe véve a célok megvalósítására vonatkozó programok, részprogramok, melyeket az Önkormányzattal történt egyeztetéseket követően együttesen határoztunk meg.
5. Monitoring: célok és indikátorok meghatározása a fejlesztések tükrében 20 éves időtartamra.

A program háttéranyagaként készítettünk két kérdőívet, melynek kiértékelésével ismereteket szerezhettünk Hódmezővásárhely környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szokásairól, igényeiről a lakosság és azon belül a diákok Városhoz való hozzáállásáról. A kérdőívek nyomtatott formában a Polgármesteri Hivatalban, online formában a város honlapján és az iskolákban elérhető volt.

A kérdőívek hozzájárulnak ahhoz, hogy olyan fenntarthatósági célokat fogalmazzunk meg, melyek elősegítik a fenntartható fejlődést Hódmezővásárhelyen.

Kiértékelésüket a dokumentáció tartalmazza.

A Local Agenda 21 megvalósításának lépései

1. Külföldi és hazai példák feltárása, a LA 21 folyamat eddigi eredményeinek értékelése

- A Local Agenda 21 lépéscinck, eszközeinek meghatározása

2. Jogi, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetelemzés

- A LA21 jogszabályi hátterének feltárása és más tervekhez, dokumentumokhoz való kapcsolódásának (illeszkedésének) vizsgálata.
- A Város gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának, folyamatainak elemzése statisztikai adatok segítségével.
- A fenntarthatósággal kapcsolatos kérdőíves kutatás elvégzése.
- A statisztikai indikátorokat kiválasztása a változások követéséhez.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

3. *Partnerség, bevonás*

- A lakosság, valamint a szakmai és civil szervezetek bevonása a programba, középiskolák kérdőíves felkeresése, konzultációk lefolytatása és az Önkormányzat honlapjára felhelyezett kérdőívvel történő információ, adatgyűjtés.

4. *Stratégiai csoport felállítása*

- A helyi önkormányzati döntéshozókból, szakmai szervezetek és az oktatási intézmények képviselőiből, valamint a LA 21 folyamatot vezető szervezet tagjaiból álló stratégiai csoport megalakítása.

5. *Akciótervezés*

- A stratégiai dokumentum részét képező akciók pontos meghatározása.
- A tervezés felügyelete, koordinációja.
- A korábbi ágazati tervek beépítése a LA 21 folyamatba.

6. *Kommunikáció*

- Az Interneten, valamint a helyi nyomtatott sajtón keresztül történő kommunikáció.
- A lakosság valamint a szakmai, civil szervezetek visszajelzésének megfelelő fogadása.

7. *Végtermék*

A gyakorlatban kettős végtermékről beszélhetünk. Egyrészt létrejön egy *stratégiai dokumentum*, ami a helyzetelemzés mellett tartalmazza a stratégiai akciókat, és konkrét javaslatokat tesz, lépéseket fogalmaz meg a település hosszú távú, fenntarthatóság felé mutató működésére. Másrészt a feljebb ismertetett lépések megfelelő koordináció esetén egy *folyamatot indítanak el*, ami a környezettudatosság növelésében, a lakossági és intézményi (pl. vállalati, önkormányzati) döntésekben jelenik meg.

8. *Monitoring*

Mivel egy hosszú távú folyamat elindításáról van szó, ezért a LA 21 megalapozását és a stratégiai dokumentum létrejöttét követően is komoly szükség van a Local Agenda 21 folyamat működésének nyomon követésére. A monitoring csoport felállítása a stratégiai csoportban helyet kapó intézményi képviselők feladata.

1. LOCAL AGENDA 21

A környezetterhelés elkerülésének lehetetlenségét felismerve manapság egyre többet használjuk a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés fogalmát - sajnos azonban - sokszor megkérdőjelezhető értelmezéssel. A fenntartható fejlődést a következőképpen definiálták

(Forrás: Gyulai Iván: A fenntarthatóság fogalma és lényege, a fenntartható fejlődés):

- A fenntartható fejlődés a fejlődés olyan formája, amely a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől. (ENSZ – Közös jövőnk jelentés, 1987);
- A fenntartható fejlődés a folyamatos szociális jobblét célrész, anélkül, hogy az ökológiai eltartó-képességet meghaladó módon növekednénk. A növekedés azt jelenti, hogy nagyobbak leszünk, a fejlődés pedig azt, hogy jobbak. (A növekedés az anyagi gyarapodás következtében előálló méretbeli változást, míg a fejlődés a nagyobb teljesítőképesség elérését jelenti.) (Herman Daly);

A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg. (Világ Tudományos Akadémiáinak Deklarációja, Tokió, 2000)

A fenntartható fejlődés elősegítése érdekében több nemzetközi nyilatkozat, cselekvési terv született, és több szerződést készítettek elő.

A fenntartható fejlődés nem pusztán környezeti probléma. Annak tárgyalásakor mindig három szempontot, a környezeti, a szociális és a gazdasági vonatkozásokat kell vizsgálni. Mindhárom aspektus egybehangzó, kiegyensúlyozott harmóniájának kialakítása a fenntarthatóság tervezésének alapvető célja.

A fenntartható fejlődés három alappilléren nyugszik: a szociális (társadalmi), a gazdasági és a környezeti pillérek és mindhárom együttesen, kölcsönhatásaik figyelembevételével mérlegelni kell a különböző fejlesztési stratégiák, programok kidolgozása során, illetve a konkrét intézkedésekben, cselekvésekben. A fenntartható fejlődés, mint általános stratégiai cél "bevonult" a nemzetközi konferenciák, szervezetek dokumentumaiba és a nemzeti kormányok cselekvési programjaiba.

1. ábra: A Fenntartható Fejlődés alappillérei

(Forrás: www.wikipedia.hu enciklopédia)

A fejlődés alapvető célja tehát a szociális jólét, a méltányos életfeltételek lehetőségének biztosítása mindenkinek és egyaránt a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek számára, ami csak úgy lehetséges, ha közben fenntartható módon hasznosítjuk a természeti erőforrásokat, elkerüljük a káros hatásokat, s különösen a környezet állapotában bekövetkező visszafordíthatatlan változásokat.

Mi a fenntartható fejlődés?

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetesen környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeli esélyeit. Ezt a nagyon egyszerű felismerést fogalmazta meg az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) „Közös jövőnk” jelentése 1987-ben, miután úgy találta, hogy környezetünk erőforrásait és állapotát a növekvő számú és igényű emberiség veszélyezteti. „A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”.

A társadalom megfelelő életminőségének biztosítása – a fenntartható fejlődést célul kitűzve – olyan fejlődés (vagy olyan létfenntartás, ebben az értelemben beszélünk fenntarthatóságról) amelyben a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét, azaz eltartó-képességét. A gazdaság a társadalom fenntartásának, a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk. Nem lehet megengedni, hogy a gazdaság öncélúvá váljon olyan mértékig, hogy működésével sértse társadalmi, környezeti érdekeinket.

Mit üzen a fenntarthatóság a társadalom egyes szereplői számára?

A fejlődés a növekedéssel ellentétben azt jelenti, hogy nem az a cél, hogy nagyobbak legyünk,

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

hanem az, hogy „jobbak”. Környezetünk erőforrásai, és állapota meghatározza, hogy az emberiség mit és mennyit vehet el a környezetből fejlődéséhez, míg a fejlesztés megvalósítása visszahat a környezet minőségére. Ez azt üzeni a számunkra, hogy a környezet jó minőségét a fejlesztések közben kell garantálni, s arról nem utólag kell gondoskodni, amikor a károsodást már létrehoztuk. Még érthetőbben, a környezet károsodását, a jól megfontolt fejlesztésekkel meg tudjuk előzni.

A fejlődésnek a társadalom megfelelő életminőségét kell eredményeznie, ezért a fejlesztések során a szervezeteknek a szorosan vett gazdálkodási feladataikon túl – a hosszú távú működési feltételek biztosítása érdekében – részt kell vállalniuk a szélesen vett társadalmi feltételek javításában. A vállalatok és önkormányzatok nem csak a szűken vett, tulajdonához kötődő döntéseikért felelősek, hanem a működésük, termékeik és szolgáltatásaik révén kapcsolatba kerültek fogyasztókért, az alkalmazottakért és egyéb érdekelt felekért (beszállítók, partnerek, stb.), valamint a társadalmi folyamatok befolyásolásáért.

Ezen törekvések eléréséhez olyan szervezeti stratégiák szükségesek, amelyek a szervezetek környezeti és társadalmi felelősségét erősítik. A jogi szabályozások betartásán túl, a fenntartható fejlődést biztosító beruházások és az üzleti gyakorlat hozzájárulhatnak a gazdálkodó szervezetek versenyképességéhez, jobb eredmény érhető el az üzlet minden szintjén, előnyösen befolyásolhatja a menedzsment gyakorlati lépéseit, javítja munkakörülményeket, az egészségügyi és biztonsági kockázatokat, a szervezet partnereivel való kapcsolatait, a versenyben elfoglalt helyét. Az önkormányzatok számára a fenntarthatóság figyelembe vétele település-szervezési szinten egy jól összpontosított, társadalmi, gazdasági és környezeti szempontok összehangolását jelentő politikát jelent, intézményi szinten pedig környezetvédelmi példamutatást. Vállalatok szintjén pedig olyan versenyt ahol az egyik kiemelt érték a fenntarthatóság alapelvei szerinti, termékek, technológiák, szolgáltatások alkalmazása.

Mi a különbség a környezetvédelmi szabályok betartása és a fenntarthatóság érvényesítése között?

A meglévő környezetvédelmi jogszabályok célja a környezeti elemek (föld, víz, levegő, élővilág) védelme. Meghatározzák a környezetszennyezés lehetséges mértékét, amelyek mindenkire nézve kötelezőek. A környezetvédelmi szabályok ugyanakkor önmagukban csak kis mértékben alkalmasak arra, hogy a természeti erőforrások hatékony felhasználásához és a társadalom megfelelő életminőségéhez igazodóan, befolyásolják a termelés és fogyasztás térbeli és időbeli folyamatait (pl. növekvő hulladékok, túlszűfolt városok, leszakadó térségek, természetes területek visszaszorulása stb.).

A fenntartható fejlődés ezt hivatott biztosítani, célja egy olyan önszabályozó társadalom és gazdaság létrehozása, amely a környezet túlhasználatainak elkerülése révén biztosítja egyrészt a környezet problémamentes működését, másrészt segít az emberhez méltó életminőség fennmaradásában. Mindaddig, amíg az egyes szereplők csak állandó beavatkozások (szabályok) árán terelhetők a megfelelő magatartás irányába, addig fennáll a környezeti és társadalmi katasztrófák kockázata.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A fenntartható fejlődés lényege:

Olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével.

Az EU a tagállamok mellett felkért társult országokat is, hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat. A Bizottság a fenntartható fejlődés stratégiáját meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európai Tanács napirendjén szerepelt. 1992-ben Rio de Janeiróban rendezett ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián elfogadott „Local Agenda 21” program („LA 21”) értékelése kapcsán fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés helyi, lokális programja. Ezzel a modellel a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat(ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „LA 21” program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együtt munkálkodásával javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások - talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelemtermelő erőforrások stb.- tartamos, azaz nem kimerítő kiaknázását. További fontos elvárás, hogy valamennyi nem helyi erőforrásra támaszkodó, de helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó-fejlesztő, termelő-szolgáltató- és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósíthatóságát a megfelelő politikai akarat megléte és helyi társadalmi-közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg és egy racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe.

A fenntartható fejlődés nemzeti stratégia (FFNS) globális összefüggéseket is tükröző, nemzeti szintű prioritásai és fókuszai - az előzőekkel is összefüggésben - a következők:

- a gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása;
- a fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása;
- környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása.

A FF környezeti szempontjainak figyelembe vétele az Európa Unió keretében benyújtott pályázatoknál:

Az Európa Uniós projektek tervezésekor javasolt eljárás a környezeti fenntarthatóságra történő hivatkozás és az azt szolgáló tervezett, gyakorlati törekvések bemutatása: ezért a pályázónak a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését a pályázati dokumentáció egészében (célok, tevékenységek és eredmények stb.) érvényre kell juttatnia. A környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos tevékenységét összefoglalóan is értékelnie kell a pályázati adatlap megfelelő

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

pontjaiban. A FF reális és ténylegesen érvényesíthető szempontjainak pályázatba történő megfelelő beépítése így "versenyelőnyt" jelent a pályázat elbírálása során.

Az Agenda 21 program fő területei:

- a helyi közösségi humán és intézményi kapacitások fejlesztése
- a helyi és a regionális fenntarthatósági programok kidolgozásához és végrehajtásához nyújtott segítség
- a környezeti döntésekben való lakossági részvétel előmozdítása és ezzel a demokrácia erősítése
- a helyi és a regionális környezetpolitika számára kedvező jogi és gazdasági környezet kialakítása.

Fontos megemlítenünk, hogy a Local Agenda 21 program megvalósulására hatással lesz a most tervezés szintjén álló **KLÍMATÖRVÉNY**.

A magyar háztartások kiadásában az energia költségek közel 20%-ot tesznek ki.

A Klímatörvény megalkotását szorgalmazza a Magyar Természetvédők Szövetsége. Számításaik szerint háztartásonként akár negyven százalékkal csökkennének a fenntartási költségek az energiatakarékosságot célzó beruházásokkal.

A törvényjavaslat elfogadásával és bevezetésével

- csökkenthetőek az ipar és a magáncégek energiaszámlákra fordított kiadásai,
- javítható a leszakadó, nehéz életkörülmények, esetleg adósságok között élő emberek élete,
- új és jelentős mennyiségű zöld és helyi munkahely teremthető,
- növelhető a helyi piacok szerepe,
- csökkenthető Magyarország import energiaforrásoktól (kőolaj, földgáz) való függése,
- erősödik a magyar gazdaság versenyképessége és stabilitása,
- fel erősödik a hazai zöld technológiák, fejlesztések szerepe.

A „Klímatörvény a fenntartható társadalomért” törvényjavaslat a fenntarthatóság átfogó elvén működik: szociális, gazdasági és környezeti előnyei egymást erősítik, hiszen eszközeivel az éghajlatvédelmet, a zöld gazdaságélénkítést és a társadalmi igazságosságot egyaránt célozza.

A klímatörvény 3 alappillére:

- Erőforrás kvóta
- Zöldpiac
- Visszatérülő alap.

A Klímatörvény-javaslat az alábbiakat tartalmazza:

- A fosszilis energiahordozók (kőolaj, földgáz, szén) felhasználásának ütemezett csökkentését, a 2010-es szinthez képest 6 százalékkal 2020-ig,
- a lakosság és az oktatás környezeti tudatosságának javítását,
- a megújuló energiaforrásokhoz kapcsolódó technológiák fejlesztését és elérhetőbbé tételét,
- zöld beruházásokat támogató információs- és intézményrendszer kialakítását,

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- a hazánkban található zöld területek rekonstrukcióját és növelését az építésszabályozással párhuzamosan,
- a társadalom termelői és fogyasztói struktúrájának átalakítását.

A rendelkezésünkre álló fosszilis energiaforrások mennyisége véges, azonban jelenleg túlfogyasztásuk jellemző világszerte, így Magyarországon is. A klímatorvény ezt mérsékelné, mégpedig egy társadalmilag igazságosan működő **erőforrás kvóta** alkalmazásával. Az iránymutató kvóta alapján a **zöldpiacon**, azaz a környezetbarát termékek és szolgáltatások piacán ennek az iránymutató kvótának az alapján foghatunk energiatakarékos, megújuló beruházásokba. Finanszírozásukat a **Visszatérülő Alap** kamatmentesen teszi lehetővé mindenki számára. Megtakarításaink által csökken az egyéni fogyasztásunk, a beruházásokkal pedig a hazai kis- és középvállalkozásaink is jól járnak, így mindenki számára előnyöket biztosít a zöld gazdaságélénkítés.

(Forrás: klimatorveny.hu)

2. HELYZETELEMZÉS

2.1. Földrajzi elhelyezkedés

Hódmezővásárhely megyei jogú város, Csongrád megye második legnagyobb népességű és Magyarország második legnagyobb területű városa. Évszázadok óta egyike az Alföld legfontosabb gazdasági és kulturális központjainak, a legsikeresebb egykori mezővárosok közé tartozik. A 20. század közepéig az ország egyik legnépesebb városa volt: 1920-ban az ötödik, 1930-ban a tizedik helyen állt, 2010-ben már csak a huszonkettedik. 1950 és 1961 között Csongrád megye székhelye volt.

2. ábra: Hódmezővásárhely elhelyezkedés

Hódmezővásárhely a Tiszántúlon, a Maros-Körös között fekszik. Az Alföld délkeleti részén, Szegedtől 25 km-re található, a 45-ös és a 47-es számú utak találkozásánál. Az országnak Budapest után második legnagyobb közigazgatási területével rendelkező városa, a dél-alföldi régió jelentős oktatási, gazdasági, kulturális és művészeti centruma. A település az elmúlt évtizedben látványos fejlődéseken ment keresztül.

Hódmezővásárhely a Csongrádi-sík kistájhoz tartozik. Területe 487,98 km².

3. ábra: Hódmezővásárhely közigazgatási területe

2.2. Természeti adottságok

(Forrás: Kistáj kataszter, 2010.)

2.2.1. Domborzat

A kistáj 79,5 és 107,6 m közötti tszf-i magasságú, enyhén a Tisza-völgy irányába lejtő, a Maros-hordalékkúp síksághoz kapcsolódó tökéletes síkság. Domborzattípusát tekintve rendkívül kis relatív reliefű (1 m/km^2 alatti a jellemző érték), alacsony ármentes síkság, amit rossz lefolyású mélyedések tagolnak. A Maros-hordalékkúp síkság Ny-i - geomorfológiailag nem élesen eltérő - zónája a Tisza és a Maros áradásai által kialakított holocén felszín. A felszíni formák egyveretűek, változatosságot a lösziszapos felszín szikes agyaggal kitöltött erodált mélyedései és a Száraz-érhez kapcsolódó, különböző feltöltöttségi állapotban levő morotvák, morotvaroncok jelentenek. A horizontális felszabdaltság értéke alacsony, $0,5 \text{ km/km}^2$ alatti.

2.2.2. Földtan

Túlnyomó része a Makó-Hódmezővásárhelyi árok hatalmas süllyedékére esik, ahol a medencealjzatot Magyarország legmélyebb fúrása (talpmélység: 6085 m) érte csak el. A fúrás a kristályos alapkőzetben állt meg. Az alaphegységre nagy vastagságú késő-miocén kőzetek települtek, erre pedig a negyedidőszakban uralkodóan folyóvízi kiféjződésű rétegsor következett, aminek vastagsága eléri az 1200 m-t. Az agyagos, iszapos felszín közeli üledékeket K-ről Ny-ra egyre vastagodó infúziós (ártéri) lösztakaró fedi. Ehhez jelentős hasznosítható építőipari nyersanyag-előfordulások kötődnek.

2.2.3. Éghajlat

Megleg száraz éghajlatú kistáj. A napfényes órák száma évi 2000 és 2020 közötti, ebből nyáron közel 820, télen 190 órán át süt a nap. Az évi középhőmérséklet É-on $10,3-10,5 \text{ }^\circ\text{C}$, D-en $10,6 \text{ }^\circ\text{C}$. A napi középhőmérséklet 199-202 napon át (márc. 31-ápr. 2. és okt. 20-21. között) meghaladja a $10 \text{ }^\circ\text{C}$ -ot. A Tiszához közel cső ÉNy-i területeken már ápr. 5. körül, máshol ápr. 10. körül megszűnnek a tavaszi fagyok, az őszi fagyok pedig D-en okt. 24. körül, É-on okt. 25. és 28. között jelentkeznek először. Ez évente 197 nap körüli, de a Tisza mentén 200-202 nap hosszúságú fagymentes időszakot jelent. A legmagasabb nyári hőmérsékletek sokévi átlaga kevéssel $34,0 \text{ }^\circ\text{C}$ fölért. A legalacsonyabb téli hőmérsékletek átlaga $-16,0$ és $-17,0 \text{ }^\circ\text{C}$ közötti. É-on 500 mm-nél kevesebb, a középső területeken 500-550 mm, DK-en pedig kevéssel 570 mm feletti évi csapadékösszeg valószínű.

A hótakarós napok átlagos évi száma a 30-32, az átlagos maximális hóvastagság 17 cm.

Az ariditási index É-on 1,40 körüli, a középső vidékeken 1,30-1,35, DK-en 1,25 körüli.

Az uralkodó É-i mellett gyakoriak még a DK-i irányú szelek is. Az átlagos szélsősebesség megközelíti a 3 m/s értéket.

A melegigényes és mérsékelt vízigényű mezőgazdasági kultúráknak kedvez az éghajlat.

2.2.4. Vízrajz

A kistáj D-i részéből a Maroshoz folyik a Mezőhegyesi-Élvíz-csatorna (42 km, 246 km²) és a Sámson Apátfalvi-főcsatorna (139 km, 1498 km²), amely felveszi a Királyhegyesi-főcsatornát (26 km, 98 km²) is. Nyugat felé a Tiszához folynak: a Szárazér-Porgányi-főcsatorna (31 km, 390 km²), amelyhez a Mátyáshalmi-főcsatorna (36 km, 81 km²) is csatlakozik; a Hódtó-Kistiszai-főcsatorna (17 km, 221 km²), amelynek mellékvíze a Kakasszéki-csatorna (30 km, 86 km²); a Ludaséri-csatorna (24 km, 188 km²), a Kórógyéri-főcsatorna (49 km, 698 km²), amely a Mágócs-csatornát (60 km, 435 km²) is felveszi, továbbá a Vekeréri-főcsatorna (36 km, 240 km²). ÉNy felől a Kurcára (37 km, 1266 km²) támaszkodik a kistáj, amely a Vekeréri-főcsatorna torkolatától 25 km-en át tájhatár, É-on részcsül a Hármasköröshöz folyó Dögös-Kákafoki-főcsatorna vízgyűjtő területéből is (36 km, 445 km²). Nyugat felé fokozottan száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület. A belvízi csatornahálózat hossza megközelíti az 1000 km-t.

Állóvizei között 8 természetes tavat találunk 27 ha felszínnel, közülük a pitvarosi a legnagyobb (16, 5 ha). A 14 mesterséges tó összterülete megközelíti a 400 ha-t. A Ludas-ér melletti 123 ha, a cserébökényi 106 ha felszínű.

A "talajvizet" általában 2-4 m között találjuk, de Szentestől ÉK-re 4 m alá süllyed. A mennyisége jelentéktelen. Kémiai jellege változatos, de nagyobb a nátriumos, mint a kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos típus területe. A keménység eloszlása is tarka képet mutat a 8-15 °nk-tól a települések körzetében jellemző 45 °nk-ig. A szulfáttartalom É-on 60-300 mg/l között van, de Makótól ÉK-re 300 mg/l, Hódmezővásárhelytől ÉK-re 600 mg/l fölé emelkedik.

A rétegvíz mennyisége közepes. A kutak általános mélysége meghaladja a 200 m-t, a vízhozamuk különösen a kistáj nyugati, Tiszához közeli részében jelentős. Igen sok bővíző mélyfúrás van, amelyek vizét sokoldalúan hasznosítják.

2.2.5. Talajok

A táj DNy-ról veszi körül a Maros hordalékkúpját. Területe sík, amelyet homokvonalatok kísérté folyóholtágak tarkítanak. A felszínt lösziszap fedi. A talajtakaró változatos, amelyben a csernozjom talajtípusok a meghatározók (80%).

A talajtípusok megoszlása:

- agyagos vályog és vályog mechanikai összetételű, gyengén savanyú kémhatású sós réti csernozjom (52%)
  - réti csernozjom (19%)
  - a talajvízhatástól mentes alföldi mészlepedékes csernozjom talajok (6%)
  - felszíntől karbonátos, mélyben sós csernozjom talajok (3%)
- Hasznosításuk szinte teljes egészében szántó. Legelő és erdő korábban 2-2%-on realizálódott.
- jelentős a löszös alapkőzetten kialakult szikes talajok kiterjedése (18%)
  - réti szolonyec talajok 9%-on
  - a sztyeppesedő réti szolonyec talajok (8%)
  - szolonyecses réti talajok (1%)

Legelőként hasznosíthatóságuk a felsorolás sorrendjében 80%, 75% és 15%, a fennmaradó rész pedig szántó.

2.2.6. Növényzet

A táj intenzíven művelt, a ligeterdők és zonális erdőössztyep-lőszpuszta vegetációk eltűntek. Az erdők hírmondói (széleslevelű salamonpecsét -*Polygonatum latifolium*, nehézszagú gólyaorr - *Geranium robertianum*), az alluviális peremvidék természetszerűbb tölgyescsiben (mezőhegyesi erdők),

A vegetáció ősiségére az endemizmusok megléte és a fajgazdaság (vetővirág-*Sternbergia colchiciflora*, erdélyi útifű-*Plantago schwarzenbergiana*, pusztai csillagvirág-*Prospero paratheticum*, ill. tavaszi hérics-*Adonis vernalis*, kék atracél-*Anchusa barrelieri*, kései pitypang-*Taraxacum serotinum*) utal. A K-i peremen feltöltődött ősi folyómedrek szikcs tavi vegetációjának (sziki sóbolla-*Suaeda maritima*, hajuszpázsit-*Crypsis aculcata*, sziki ballagófű-*Salsola soda*) legjobb példája a kardoskúti Fehér-tó, szoloncsákos sziki réttel (réti sás-*Carex distans*, kisvirágú pozdor-*Scorzonera parviflora*, sziki pitypang-*Taraxacum bessarabikum*).

A hínarasok (fehér tündérrózsa-*Nymphaea alba*, sugaras vízboglárka-*Ranunculus radians*) és az asztatikus vízterek iszapvegetációja diverz (látonyafajok-*Elatine* spp., iszapfű-*Lindernia procumbens*, henyc vasfű-*Verbena supina*, henyc füzény-*Lythrum tribracteatum*).

Unikális a földbentermő here (*trifolium subterraneum*) Mártély mellett.

Kipusztult fajok: tátorján (*Crambe tataria*), kónya zsálya (*Salvia nutans*), kolokán (*Stratiotes aloides*), fchórmájvirág (*Parnassia palustris*), csajkavirág (*Oxytropis pilosa*), szennyes infű (*Ajuga laxmannii*), here (*Trifolium lappaceum*).

Fajsám: 800-1000; védett fajok száma 40-60; özönfajok: zöld juhar (*Acer negundo*) 3, bálványfa (*Ailanthus altissima*) 2, gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) 4, selyemkóró (*Asclepias syriaca*) 2, tájidegen őszirózsa-fajok (*Aster* spp.) 1, amerikai kőrís (*Fraxinus pennsylvanica*) 4, japánkeserűfű fajok (*Reynoutria* spp.) 2, akác (*Robinia pseudoacacia*) 4, aranyvessző-fajok (*Solidago* spp.) 3.

2.2.7. Közlekedés

Arteriális közlekedési hálózati helyzetű, több forgalmi tengelyű terület. Ny-i peremén fut a 45. sz. főút, közepén vezet át a 47. sz. főút és vele párhuzamosan fut a Szeged-Békéscsaba egyvágányú vasúti fővonal. K-i peremét metszi a Makó-Mezőhegyes és a Mezőhegyes-Orosháza vasúti mellékvonal, D-i részét a Makó-Hódmezővásárhely mellékvonal. Szentestől K felé ágazik el a megszüntetésre kijelölt Szentcs-Orosháza vasútvonal. A kistáj DK-i határvonala a magyar-román államhatár része. Állami közútjainak hossza 425 km, amelyből 75 km (17%) másodrendű főút. A kistáj vasútvonalainak hossza 110 km, vasútsűrűség 6,1 km/100 km². Településeinek 52%-a rendelkezik vasútállomással. Hódmezővásárhelynek egy magán repülőtere van (É 46°23'20,48"; K 20°18'42,22"; lüves terület, ICAO kód: LHHM, pályairány:16/34). (Forrás: http://hu.geoview.info/hodmezovasarhelyi_repueloter_1928002609n)

2.2.8. Településhálózat

Nagyon ritkásan betelepült kistáj, 100 km²-re mindössze 1 település jut, ennek ellenére változatos a települési rend. A többféle településtípust felsorakoztató területen megtalálható egykori mezőváros kiterjedt tanyavilággal (pl. Hódmezővásárhely, Szentcs), kismezőváros (Tótkomlós), ménésbirtoki központ (Mezőhegyes) és külterületi szanatórium (Kakasszék). A 19 településből 5 városi jogállású, közülük Hódmezővásárhely, Makó és Szentcs tényleges központjai a kistájnak.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A városi lakosság aránya nagyon magas, a táj azonban lényegében falusias jellegű. A falvak népességszáma széles skálán mozog: a dűrékhatár a közepes méretű falvak (1000-3000 lakos)

2.2.9. Népeség

A Hódmezővásárhelyi kistérség területe 707,77 km², 4 települést foglal magába (Hódmezővásárhely, Mindszent, Székkutas, Mártély), melyek közül 2 város.

Tanyás kistérség, a kistérség népességének 6,8%-a, mintegy 4100 fő él tanyán, településenként a tanyai lakosság számát és arányát tekintve azonban jelentős különbségek vannak. Számukat tekintve a legmagasabb tanyai lakossággal Hódmezővásárhely rendelkezik, arányukat tekintve azonban Székkutason a legjelentősebb a tanyai lakosság, ahol a tanyán élők a település lakosságának csaknem 30%-át, Mártélyon 20,8%-át, Mindszinten 1,7%-át, Hódmezővásárhelyen 6%-át adják.

2.3. Hódmezővásárhely fejlődéstörténete

Hódmezővásárhely az Alföld délkeleti részén, a Békés-Csanádi hátság és a Tisza melléki szikes, agyagos rétség találkozásánál fekszik. A két egymástól eltérő természeti környezet határán kedvező feltételek alakultak ki a megtelepedésre. A régészek a város határában közel hat ezer éves településnyomokat találtak. A feltárt kultúrretek az ember szinte megszakítás nélküli ittélését bizonyítják. A neolitikum a földbe sülyesztett kunyhók és gabonátároló edények, hálónehézékek, a termékenységek-kultuszra utaló "Kökénydombi Vénusz" és más leletek alapján rekonstruálható. A régészet sorra feltárta a rézkor, bronzkor, vaskor és a népvándorláskor emlékeit is. A határ különböző pontjain felszínre került különböző korokból származó leletek a Tornyai János Múzeum állandó régészeti kiállításán tekinthetők meg. A VIII. század végén főleg nomád néptörzseket és a bolgárok elől menekülő földművelő és állattartó szlávokat találtak az itt letelepedő magyarok. Anonymus krónikája szerint a Körös- Tisza-Maros között Ond és fia Fte nemzetsége telepedett meg.

(Forrás: oroksegtar.hu)

A város a 15. században jött létre a korábbi Hód, Vásárhely, Ábrány és Tarján községek egybeépüléséből. Ebben az időben Hódvásárhelynek hívták. 1456-ban kapott mezővárosi rangot Hunyadi Jánostól, aki akkor a kormányzó és egyben a vidék földesura volt.

1552-ben a törökök elfoglalták a várost és egész Csongrád megyét. A törökök kiűzésük után, 1693-ban újra feldúlták a környéket, az elpusztult város csak hat évvel később épült újra.

A Rákóczi-szabadságharc után a város a Károlyi család birtokába került. 1873-ban törvényhatósági jogú város lett. Ebben az időben indult igazán fejlődésnek. 1890-ben az ország negyedik legnépesebb városa volt, de a munkanélküliség egyre nagyobb gondot jelentett, és 1894-ben, Szántó Kovács János agrárszocialista aktivista bebörtönzése és az olvasóköri könyveinek elkobzása miatt zendülés tört ki. A városházát megostromló szegényeket végül a rendőrség tehetetlensége miatt a városban állomásozó huszárok verték le.

Az első világháborút követően a város előbb francia, majd román megszállás alá került. Hódmezővásárhely román megszállása alatt a város nagy károkat szenvedett.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Először Bródy Sándor nevezte Hódmezővásárhelyt Paraszt Párizsnak 1909-ben, degradáló jelleggel. Ady Endre azonban szembeszállt Bródyval, a korábban sértő elnevezés pozitív tartalmat kapott, utalva a város jelentős irodalmi életére.

A két világháború között a város jelentős területe és népessége ellenére még mindig falusias volt, a belvárost akácflákkal szegélyezett földes utcák vették körül, a város szélén pedig kis proletár házak sorakoztak, nagy gondot jelentett a munkanélküliség, már a századfordulótól folyamatos volt az elvándorlás, ami a város népességének csökkenését okozta.

A második világháborúig a város mezőgazdasági jellegű maradt, utána azonban az ipar is egyre jelentősebb szerephez jutott. 1950-től 1961-ig Csongrád megye székhelye volt.

1997-ben a magyar városok közül elsőként Hódmezővásárhely kapta meg az Európa-díj Becsületzsláját.

2006. július 7-én az Emlékpont megnyitotta kapuit.

2009-ben Hódmezővásárhely Az Év Települése lett. Szintén még ebben az évben Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város honlapja "Az Év Honlapja" címet nyerte el.

2010. június 19-én a város Magyar Örökség díjat kapott.

A város a környező településekkel (Mártély, Mindszent, Szegvár, Székkutas) létrehozta a „Vásárhely és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulást”, mely elsősorban a települések idegenforgalmi kínálatának fejlesztését célozza.

(Forrás: www.wikipedia.hu)

Jelenlegi helyzet:

A rendszerváltozás után, az önkormányzati rendszer létrejöttével Hódmezővásárhely erőteljes fejlődésnek indult, elsősorban az infrastruktúra terén. Az akkor megfogalmazott fejlesztési koncepciót sikerült csaknem teljesen megvalósítani. A '90-es évek közepére Hódmezővásárhely fejlődését hazai és nemzetközi szinten is díjakkal, kitüntetésekkel ismerték el. Európa Díjat kapott a város, csatornázás terén messzeemelő eredményeket ért el. Új szennyvíztisztító telep létesült, kialakulóban van egy, a város nagyobb létesítményeit, intézményeit összekapcsoló informatikai hálózat.

Az uniós csúc, a testvérvárosi kapcsolatok kialakítása, az infrastruktúra fejlesztése és a környezetvédelem terén elért eredményeket (szennyvíztisztító, csatornázás, szilárdhulladék-larakó telep, geotermál erőmű, kerékpárút-hálózat, világítás korszerűsítés, stb.), az Európa Tanács 1997-ben az Európa-díj Becsületzsláj fokozatával ismerte el.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Közgyűlése 300/2009.(08.07.) számú határozatában akként döntött, hogy támogatja azt a kezdeményezést, miszerint a város csatlakozzon a Cittaslow mozgalomhoz. A Cittaslow, azaz magyarul nyugodt város szövetséghez a világ 20 országának mintegy 140 kisvárosa tartozik. A mozgalomhoz csatlakozott települések elsődleges célja ellenállni az erőszakos fejlesztéseknek, a környezet kizsákmányolásának, illetve igyekezni nem elveszni és középszerűvé válni a különbözőségeket elmosó, globalizálódó világban. A helyi

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

értékek, illetve az élhető környezet védelmére a túlzásfolt, stresszes városok alternatívájaként Orvietóban 1999-ben kidolgozták a minőségi városi élet 55 pontból álló feltételrendszerét, melyet minden csatlakozni kívánó városnak teljesíteni kell és a meghatározott követelmények legalább 50%-nak eleget kell tennie. A csatlakozás alapfeltétele, hogy a csatlakozni kívánó város lakossága nem haladhatja meg az 50 ezer főt, továbbá egy „lassú városnak” batoritania kell a helyi termékek előállítását, a tradíciók megőrzését, mérsékelnie a közlekedési terhelést, a zajt, és növelnie a zöld területek arányát. Hódmezővásárhely városa 2009. évben nyújtotta be tagfelvételi kérelmét a helyi kulturális, gasztronómiai és környezeti értékek védelmét hirdető nemzetközi mozgalomhoz. A felvételhez szükséges követelményrendszer összeállítása után, mely többek között tartalmazta a lakossági szelektív hulladékgyűjtés, a kerékpáros és közösségi közlekedés, valamint a helyi kis mesterségek védelmének fontosságát, egy komplex anyag került megküldésre a Cittaslow Mozgalomhoz. A hivatalos tagfelvételt Cittaslow Bizottság éves találkozóján- 2009 novemberében- Perth városában, Skóciában jelentették be. Lizzel a lépéssel hivatalosan Magyarországról elsőként Hódmezővásárhely vált a mozgalom tagjává.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

A 2012. év végi KSH adatoknak megfelelően a Város lakásállománya 20 213 db volt.

- A lakásállomány 81,8 %-a (16 536 db) volt csatornahálózatra kötve,
- A házak 92,5%-ban (18 706 db) volt vezetékes víz és 84%-ban (16 985 db) gáz,
- Szervezett hulladékszállítás 85,4 %-os volt (17 275 db),
- 22 817 db a villamos energia fogyasztók száma, ami 100%-os ellátottságot jelentett. A lakásállományok számához viszonyítva kitűnik, hogy a fogyasztási helyek száma meghaladta azt, ennek oka nagy valószínűséggel, hogy olyan lakóházak esetében ahol pl. egyéni vállalkozás, műhely, bolt, stb. működött, vagy pl. 2-3 család is élt egy több generációs házban, több fogyasztási hely került bekötésre.
- Távbeszélő fővonalak száma (ISDN vonalakkal együtt) 9 536 db (47,2 %) és a kábeltelevíziós hálózathoz bekapcsolt lakások száma 10 761 db (53,2 %).

(Forrás: KSH 2012 adat)

2.4. Hódmezővásárhely településszerkezete

Hódmezővásárhely város igazgatási területének városszerkezeti egységei:

- központi belterület a kialakult lakókörzetekkel, (Belváros, Tarján, Tabán, Béke telcp, Csúcs, Susán, Hódtó, Újváros, Kertváros), és az iparterületek (északi és déli),
- egyéb belterületek (Batida, Erzsébet, Kút völgy, Szikáncs és Mártély üdülőterület),
- kishomoki lakóterületek (volt zártkertek),
- külterület, a máig fennmaradt tanyavilággal.

A mai Belváros magja a Kossuth tér és a környező utcák, illetve a Belváros, Csúcs és Susán városrészek határán mintegy csúcspontot képező Kálvin tér és közvetlen környezete. E terület a város adminisztratív, kulturális, egészségügyi központja.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A legfontosabb városi közigazgatási, oktatási, pénzügyi, kereskedelmi, egészségügyi funkciók a belvárosban összpontosulnak. Az ipari termelés súlypontja a város délkeleti térségében létesült „Ipari Park” elnevezésű ipartelepen található.

A Belvárost körülvevő területek (Csúcs, Tarján, Susán, Kertváros, stb.) zömében lakóterületek, melyek közül néhány megőrizte történelmi városképét (Tarján, Susán), amit a lehetőségekhez mérten a fejlesztések során is célszerű megtartani. Más körzetekben intenzív beépítésű lakótelepek jöttek létre (Hód-tó, Felsőkertváros), vagy családi házas térségek alakulnak napjainkban is (Alsó-kertváros, Béke-telep, stb.). Sajátos helyzetben van Újváros, minthogy a Szeged – Békéscsaba vasútvonal, illetve maga a hódmezővásárhelyi Nagyállomás elválasztja a belső várostesttől; két átjáró (Síp u., Szoboszlai u.) biztosítja a közlekedési kapcsolatot.

Eltérő kezelést igényel az Ipari Park, ahol elsősorban ipari, valamint a magánosítás megélénkülése során fejlődésnek indult szolgáltatási gazdasági ág vonzza a forgalmat. Itt a lakónépesség elenyésző.

A városszerkezet fejlesztésének legfőbb céljai:

A város igazgatási területének térszerkezete és területhasználata több évszázados, döntően szerves fejlődés eredményeként alakult ki. Természeti, táji, topográfiai és funkcionális tagoltsága jellemzően egyensúlyi állapotot mutat. Ugyanakkor láthatóak az elmúlt évtizedek – spontán módon létrejött és/vagy tudatosan végrehajtott – változásainak a nyomai. (pl.: táblásítások, vízrendezések, melioráció, közmű- és közlekedési hálózatok, illetve műtárgyak megépítése, művelési ágak megváltoztatása, ipartelepek létesítése, stb.) Ezek, valamint a változó ökológiai és meteorológiai feltételek, továbbá a növekvő környezeti ártalmak és a velük szemben egyre céltudatosabban megszerveződő tudományos és társadalmi fellépések miatt, illetve azok érdekében, fel kell készülni a városszerkezet továbbfejlesztésére.

Ipari területek

A legfontosabb városi közigazgatási, oktatási, pénzügyi, kereskedelmi, egészségügyi funkciók a belvárosban összpontosulnak. Az ipari termelés súlypontja a város délkeleti térségében létesült „Ipari Park” elnevezésű ipartelepen található. A 90-es évek első felében tapasztalt szinte példátlan ipari termelés-visszaesés ellenére ma is ide tömörül Hódmezővásárhely iparának jelentős része.

Ipari területek jelenleg a város két kivezető útja mentén helyezkednek el. A délkeleti ipari terület az Alföldi Porcelángyár, illetve a volt CSOMIÉP területfoglalásai mentén alakult ki és fejlődik jelenleg is folyamatosan. Itt hozta létre a város az ipari parkot, s ezt a területet jelöli ki a város szerkezeti terve a hosszútávon fejleszthető ipari övezetként. A mai Béketelep lakóterület szélén elhelyezkedő északi ipari terület fejlődése megindult. E terület a város belterületi határán fekszik, lakóterületek, illetve értékes termőterületek határolják. További bővülése nem kívánatos.

Úthálózat

Hódmezővásárhely jelentős nagyságú külterületével (alapterülete Budapest után a második Magyarországon, 487 km²) sajátos helyet foglal el a magyarországi települések sorában. A hatalmas külterület - elsősorban mezőgazdasági termeléssel foglalkozó tanyavilág - saját összekötő úthálózattal nem rendelkezik, a forgalmat a Hódmezővásárhelyre sugarasan befutó országos utak bonyolítják le.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

(Forrás: Hódmezővásárhely Környezetvédelmi Program)

A város úthálózata alapvetően sugaras szerkezetű. A távolsági forgalom zöme szükségszerűen a szorosan vett városközponton kel át. Ez - figyelembe véve a 45-ös, 47-es főút forgalmát - igen jelentős terhelést jelent ennek a területnek zaj és levegőszennyezés tekintetében egyaránt, miközben a forgalom áramlását is lassítja. A város forgalmát nagymértékben befolyásolja a központon áthaladó két országos főút, a Szeged-Orosháza- Békéscsaba vonalon a 47-es, és a Szentés felé vezető 45-ös főközlekedési út.

A 47-es úton igen nagy forgalom bonyolódik le Szeged és Hódmezővásárhely között (14682 E/nap). Ennek jelentős része Hódmezővásárhelyre irányuló célforgalom, amit az is tanúsít, hogy az Orosháza felé vezető szakasz forgalma ennek alig 60%-a (7240 E/nap). Igen nagy forgalom érkezik a 45-ös úton is (7100 E/nap) Szentés irányából.

A 47-es út két szelvényénél látható forgalomnagyság különbség nyilvánvalóan abból adódik, hogy az Ady E. utcát helyi forgalom is terheli. Ez a forgalomnagyság, valamint a városközpont tehermentesítésének igénye indokolta a 47-es főút négy nyomsávra történő bővítését.

A forgalom éves lefolyása egyenletesnek mondható, ami a lakott területek egyenletesen magas terhelését jelenti. Abból, hogy a hétköznapi forgalom jelentősen magasabb, egyenesen következik a gazdasági forgalom túlsúlya, ami a város Szegedhez fűződő szoros gazdasági kötöttségét is mutatja.

A forgalomlefordulást járműtípusonként vizsgálva látható, hogy míg a személygépkocsi, busz, és tehergépkocsi forgalom viszonylag egyenletes, az útszakaszon a motorkerékpárok és kerékpárok forgalma a márciustól szeptemberig tartó időszakban jelentősen megnő, ami ekkora forgalom mellett nagy balesetveszélyt jelent.

Hódmezővásárhely, bár viszonylag közel csak az országhatárhoz, nem fekszik a nemzetközi forgalom fő áramlási vonalában. Ezt támasztja alá is, hogy a külföldi járművek részesedése a forgalomból igen alacsony és ingadozó. A város belső forgalmát vizsgálva megállapítható, hogy az országos utak a helyi forgalom lebonyolításában is jelentős szerepet játszanak. Ezek rendszerét egészíti ki két fő áramlási irány: a Lévai -Pálffy - Teleki - Vöröskereszt utca, illetve a Damjanich - Lázár - Deák F. - Petőfi utca vonal. Az ÉK-i térség gyűjtőútja a 47-es út és a vasút között a Klauzál utca. A hagyományos városszerkezet következménye, hogy mindezek egyöntetűen a városközponton át vezetnek, egyedül a Hódító u., illetve az országos utak közül a Jókai utca képez kivételt.

A Bajcsy Zsilinszky út - Széchenyi tér vonal azért érdemel külön is említést, mert ez teremt kapcsolatot a város nagyobbik ÉNy-i része és a DK-en elterülő Újváros valamint az iparterület között is. Ennek következtében jelentős a dolgozói forgalom aránya. Ezt tanúsítja a buszforgalom igen magas aránya. Nagy az átmenő forgalom, ez eredményezi az igen magas 10000 E/nap forgalmat.

Hódmezővásárhely mérete és domborzati viszonyai egyaránt kedvezőek a kerékpáros közlekedésre. Ennek megfelelően az egyéni helyváltoztatások igen nagy része (mintegy 40%-a) kerékpárral valósul meg. Hódmezővásárhely esetében ez azt jelenti, hogy sok nagy forgalmú

Hódmezővásárhely Megyeci Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

útszakaszon a személygépkocsi forgalmat megközelítő, sőt egyes esetekben azt meghaladó a kerékpárosforgalom. Ez a helyzet pl. a Kinizsi utcában, (2687 kp/nap) a Pálffy utcában (2012). Ha arányában ugyan kisebb, de számában ugyancsak jelentős a kerékpárforgalom a Bajcsy Zsilinszky utcában (2403) vagy az Andrássy út -Szabadság tér vonalon. Ez utóbbi szakaszon kerékpárút biztosítja mind a gépjárművek, mind a kerékpárosok zavartalan forgalmát, a város túlnyomó többségében viszonylag keskeny utakon áramlik együtt e két típusú forgalom.

Elsősorban forgalombiztonsági szempontból fontos, a város központi belterületén mintegy 30 km hosszúságú kerékpárút épült, amit a főbb áramlási irányokban (pl. déli ipartelep) további szakaszok egészítenek ki. Az önkormányzati kerékpárút (közös gyalog- és kerékpárút) hossza 50 km.

A forgalmi helyzet áttekintésének eredményeképpen megállapítható, hogy településszerkezeti és úthálózati okokból a forgalom jelentős része szükségszerűen a városközponton halad át, ami mind a forgalomra, mind a városra, illetve annak lakóira nézve előnytelen. A legintenzívebb forgalom a 47-es útnak Hódmezővásárhelyét Szegeddel összekötő szakaszán, illetve a 47-es útnak a városon belül cső részén van, ezért feltétlenül indokolt itt a forgalmi körülmények javítása (új nyomvonal a városközponton kívül). Problémaként jelentkezik a nagy kerékpáros forgalom.

4.ábra: A kistérség fő útjai

Hódmezővásárhely és térsége

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/pictures/hodter.jpg>)

Tömegközlekedés

Hódmezővásárhelyen a Tisza Volán nyújt tömegközlekedési szolgáltatást. Ennek egy része a helyi autóbusz-közlekedés, és jelentős részt vállalnak a városon áthaladó távolsági járatok is. ez utóbbiak biztosítják a külterületi lakókörzetek tömegközlekedését. A tömegközlekedési vonalak a központi belterület majdnem minden fontosabb (és buszközlekedésre alkalmas) útján végighaladnak, így a 300 m-es megállóhelyi lefedettség igen jónak, csaknem teljesnek mondható. Különösen igaz ez a Belvárosra, ahol egyes területeken a lefedettség többszörös.

Hódmezővásárhely déli részén halad a Szeged-Békéscsaba vasútvonal. Ebbe ÉK-i irányból csatlakozik a Szolnok-Makó vonal, amely a Nagyállomást elhagyva a város DNY-i részén ágazik el Makó irányába. A város közúthálózatát a vasút 7 helyen szintben, két helyen külön szintben keresztezi.

A városban egy vasútállomás (Nagyállomás), valamint két vasúti megálló található: Népkert és Ipartelepek. Áruszállításra csak a vasútállomás szolgál. A Nagyállomás a városi főúthálózatához a Mérleg utca - Kistópart utca útvonalon csatlakozik. Népkert megálló csaknem közvetlenül kapcsolódik az Ady E. utcához, míg Ipartelepek vasúti megállónak kapcsolata van mind az Erzsébeti, mind a Makói országút irányába.

2.5. Táj értékek

A táji értékekhez tartoznak azok a természeti és épített értékek, melyek országos, illetve helyi védelem alatt állnak, valamint az egyedi tájértékek is, melyek jogilag nem védett értékek, de a tájjelleg szempontjából jelentősek, és megőrzésükről gondoskodni kell. Egy település/város táji értékeihez hozzátartoznak a helyi kulturális és civil élet sajátosságai is.

2.5.1. Hódmezővásárhely természeti értékei

A Hódmezővásárhelyi kistérség Hódmezővásárhely, Mártély, Mindszent, valamint Székkutas települések közigazgatási területét érinti. A Nemzeti Park Igazgatóságok tevékenysége a működési területüket rögzítő 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet alapján a szóban forgó települések közül Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság Székkutas teljes közigazgatási területét, míg a többi három település esetén a közigazgatási terület döntő részét érinti. Utóbbiak esetében kivételt a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósághoz tartozó Mártélyi Tájvédelmi Körzet területe jelent.

2.5.1.1. Helyi természeti védelem alatt álló értékek

Hódmezővásárhely közigazgatási területén helyi jelentőségű természetvédelmi érték:

- Kinizsi utcai gesztenyesor
- Ady Endre utcai platánsor
- Bercsényi utcai tölgyfák
- Épreskert
- Népkert és a Strandfürdő területe
- Zrínyi utca japán akácjai
- Kossuth tér japán akácjai és a platánfa
- Pectőfi utcai kőrisek (45 db)
- Csomorkányi u. 17. sz. előtti tölgy
- Hősök tere 1 db fekete nyár
- Kistópart utcai parkolóban 1 db tölgy
- Kossuth téri tölgyek (5 db)
- tiszafák (10 db)
- jegenyefenyő (1 db)
- Klauzál u. 78. tölgy (1 db)
- valamint külterületen az un. Tiszai út körtöltéstől Körtvélycsig terjedő szakaszának fehér és fekete nyár, mezei szil és amerikai kőris fasora.

Helyi fokozott védelmet élvező faegyedek, fasorok

13/2004.(03.08.) Kgy. sz. rendelet „A zöldterületek létesítéséről, használatáról, védelméről, fenntartásáról egységes szerkezetben” rendelet értelmében

- Ady Endrei utcai platánsor
- Bercsényi utcai tölgyfák
- Épreskert
- Népkert és a Strandfürdő területe
- Jókai utcai piramistölgyek
- Fokozott védelmet élvező faegyedek, fasorok
- Andrássy út
- Bajcsy- Zs. u. Celtis fasor
- Bibó Lajos utca 243 db puszta szil
- Cseresnyés Kollégium előtt törökmogyoró sor
- Csomorkányi u. 17. 1 db kocsányos tölgy
- Csomorkányi u. 30/A 2 db fekete fenyő
- Dáni u. 50. 2 db gesztenyefa
- Dáni u. és Simonyi u. sarok 1 db japán akác
- Hősök tere
- Hősök tere (Móricz Zs. u. sarka) 1 db nyár
- Ipoly u. Ifjúság u. sarok 1 db fehér nyár
- Ipoly u. volt Kertészeti Vállalat 2 db kocsányos tölgy

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- Jókai u. 52 db piramis tölgy
  - Jókai u. 78. 2 db piramis tölgy
- Módosította a 32/2007.(05.22.) Kgy. Sz., a 76/2007.(12.18.) Kgy. rendelet, a 26/2010.(07.03.) önkormányzati rendelet, a 14/2011.(02.15.) önkormányzati rendelet, a 55/2011.(11.05.) Kgy. rendelet
- Jókai u. 80. 1 db piramis tölgy
  - Kálvin János tér
  - Károlyi u. köris fasor
  - Károlyi u. 75. 1 db kocsányos tölgy
  - Kása Erdő
  - Kenyérgyár előtt 2 db eperfa
  - Kert mozi (Zrínyi utca 2.) 1 db páfrány fenyő
  - Kistópart utcai parkoló 1 db tölgy
  - Klauzál u. 64. 1 db kocsányos tölgy
  - Klauzál u. 78. 1 db kocsányos tölgy
  - Koszta József u. 4-6. 12 db platán
  - Kutasi úti autókereskedés 1 db platán
  - Lázár u. Hódi Pál u. sarok 2 db Celtis
  - Lázár u. dr. Rapcsák u. sarok 6 db gömbkőrís
  - Makai u. 62. 1 db eperfa
  - Makai u. 70. 2 db gesztenye
  - Makai u. 74-76. 1-1 db eperfa
  - Nádor u-i gyógyszertár gesztenye fasor
  - Oldalkosár u-i óvoda előtt 1 db platán
  - Ótemplom előtt 1 db hárs
  - Petőfi utca körisek
  - Petőfi utca gömbjuharok
  - Rákóczi u. köris fasor
  - Révai u. 21. 2 db kocsányos tölgy
  - Révai u. Szántó Kovács János u. sarok (cipész) 1 db japán akác
  - Rózsa u. közkifolyó 1 db bodza
  - Szabadság tér 70. 1 db platán
  - Szabadság tér 84. mögött 3 db szürke nyár
  - Szántó Kovács János u. 104. 1 db platán
  - Széchenyi tér
  - Széchenyi u. 14. 1 db japán akác
  - Széchenyi u. 19. 1 db kocsányos tölgy
  - Szent István tér
  - Szőnyi, dr. Rapcsák A, Szántó K. J. utcák 100 db piramis tölgy
  - Tarjáni Általános Iskola 1 db platán
  - Zrínyi u. 80. 1 db platán

Magánterületen lévő védett fák:

- a Mikszáth Kálmán 2/i (platánfa), Dcák F. 2. (tölgy), az Arany János u. 12. (keleti életfa)

szám alatti növények.

Külterületen lévő fokozottan védett fák:

- A Tiszai út körtöltéstől Körtvélyesig terjedő szakaszának fehér és fekete nyár, mezei szil
- amerikai kőris fasora.

Egyszerű védettség: közterületen lévő a 40 cm-t (a talajszinttől mért 1 m magasan)

- meghaladó törzsátmérő esetén, kivéve az elektromos légkábelek biztonsági távolságán belül lévő fákat.

Fokozott védettség:

A város teljes területén a 80 cm-t (a talajszinttől mért 1 m magasan) meghaladó törzsátmérőjű fa (díszfa, cserfa és csonthéjas termésű fa) vagy az esztétikai, tudományos, illetve helytörténeti jelentősége miatt különösen ritka, értékes növények esetében lép életbe. Továbbá e melléklet szerinti védelmet, helyi védelmet élvező facycedek, fasorok tételes felsorolása. Mindezek alapján az alábbi fajok kerülnek automatikusan 40 cm-t meghaladó törzsátmérő esetén egyszerű, 80 cm-t meghaladó törzsátmérő esetén fokozott védelem alá:

- mezei juhar *Acer campestre*
- platán levelű juhar *Acer platanoides*
- hegyi juhar *Acer pseudoplatanus*
- zöld juhar *Acer negundo*
- ezüst juhar *Acer saccharinum*
- vadgesztenye *Aesculus hippocastanum*
- közönséges mandula *Amygdalus communis*
- mézgás éger *Alnus glutinosa*
- köz. nyír *Betula pendula*
- szelíd gesztenye *Castanea sativa*
- gyertyán *Carpinus betulus*
- nyugati ostorfa *Celtis occidentalis*
- egybibés galagonya *Craetegus monogyna*
- szivarfa *Catalpa bignonioides*
- ezüstfa *Eleagnus angustifolia*
- bükkfa *Fagus sylvatica*
- magyar kőris *Fraxinus angustifolia* ssp. 'Pannonica'
- magas kőris *Fraxinus excelsior*
- virágos kőris *Fraxinus ornus*
- török mogyoró *Corylus colurna*
- páfrányfenyő *Ginkgo biloba*
- köz. dió *Juglans regia*
- fekete dió *Juglans nigra*
- csörgőfa *Koelreuteria paniculata*
- tulipánfa *Liliodendron tulipifera*
- eperfa *Morus* sp.
- magnolia *Magnolia cobus*
- májusfa *Padus avium*

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- köz. fenyő *Pinus strobus*
- fehér nyár *Populus alba*
- kanadai nyár *Populus canadensis*
- fekete nyár *Populus nigra 'Italica'*
- oszlopos kínai nyár *Populus simonii*
- vérszilva *Prunus cerasifera*
- rezgő nyár *Populus tremula*
- ecetfa *Rhus typhina*
- szomorú fehér fűz *Salix alba 'Tristis'*
- spirál fűz *Salix matsudana*
- japán akác *Sophora japonica*
- kocsányos tölgy *Quercus robur*
- kocsánytalan tölgy *Quercus petraea*
- piramis tölgy *Quercus robur 'Pyramidalis'*
- csertölgy *Quercus cerris*
- hárs *Tilia argentea*
- kislevelű hárs *Tilia cordata*
- nagylevelű hárs *Tilia platyphyllos*
- szil *Ulmus minor*
- mezei szil *Ulmus laevis*

(Forrás: Önkormányzati beszámoló)

2.5.1.2. Országos jelentőségű védelem alatt álló területek

Az Önkormányzati adatszolgáltatás és a www.termeszetvedelem.hu oldala szerint a város közigazgatási területén országosan védett természetvédelmi területek találhatóak.

Kardoskúti Fehértó

A Körös - Maros Nemzeti Park Kardoskúti Fehértó részterülete Hódmezővásárhely és Székkutas közigazgatási területét érinti.

1. táblázat: A Nemzeti Park területének megoszlása

Település	Körös-Maros Nemzeti Park (ha)
Hódmezővásárhely	923,74
Székkutas	2909,92
Összesen:	3833,66

A Nemzeti Park e részterülete a valamikori Vásárhelyi-pusztta természetes állapotban fennmaradt központi részét, közte a Dél-Alföld legjelentősebb szikes tavát, a kardoskúti Fehér-tavat foglalja magába. A Vásárhelyi-pusztta Hódmezővásárhely külső legelője volt, ma Békéssámson, Kardoskút és Székkutas is osztozik rajta. Az 5629 hektár kiterjedésű részterület a Dél-Tiszántúl egyik legnagyobb egybefüggő puszttafoltja. A legeltetési és állattenyésztési hagyományok sok

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

évszázad alatt egy olyan értékes élőhelyet alakítottak ki a rövidfüvű pusztán, amelyet az utóbbi másfélszáz év egyre intenzívebbé váló szántóföldi művelése sem tudott felszámolni.

A szikes pusztákra jellemző társulások egész sora megtalálható itt. Különösen értékesek a bárányparéjos vakszikések és mézpázsitos szikfok társulások. A mélyfekvésű időszakos mocsarakban ecsetpázsitos és hernyópázsitos szikireteket, szikikákás és sziki nádas társulásokat találunk. Kis kiterjedésben ősi lőszpusztagyepfoltok is fellelhetők.

A puszta védett növényfajai közül a vetővirág (*Sternbergia colchiciflora*), a sziki varjúháj (*Sedum cacsipitosum*), a sziki ballagófü (*Salsola soda*) és a scprőparéj (*Bassia sedoides*) érdemlnek említést.

A védett gerinctelen fajok közül a száraz szikes gyepek fajai a sisakos sáska (*Acrida hungarica*) és a törös szöcske (*Gampsocleis glabra*), a vizes élőhelyek környékén találja meg életfeltételeit a lápi acsa (*Anaciaeschna isocles*) és a réti rabló (*Lestes dryas*).

Mivel hazánkban minden kétéltű- és hüllőfaj védett, minden itt előforduló faj természetvédelmi oltalomban részesül: tarajos götce (*Triturus cristatus*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*), zöld varangy (*Bufo viridis*), levelibéka (*Hyla arborea*), kecskebéka (*Pelophylax esculentus*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), fűрге gyík (*Lacerta agilis*), vízisikló (*Natrix natrix*).

Tavasszal és ősszel a kardoskúti Fehértó és környéke a Kárpát-medence egyik legfontosabb, nemzetközileg is számon tartott madárszállója. Az átvonuló darvak, vadlibák, récék, partimadarak hatalmas számban jelennek meg. De nemcsak a vonulók, hanem a költőfajok is kiemelkedő értéket képviselnek. A nádasokban alakult ki telepe a nagy kócsagnak (*Egretta alba*), a vakszikésceken széki lile (*Charadrius alexandrinus*) és gulipán (*Recurvirostra avosetta*), a ritkább növényzetű partszéleken gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), a legelőkön nagy goda (*Limosa limosa*) és piros lábú cankó (*Tringa totanus*), a zsiókás, ecsetpázsitos mocsarakon különböző réccéfajok fészkelnek.

Kiemelt figyelmet kap a tűzok (*Otis tarda*), mely egyben a Körös-Maros Nemzeti Park címermadara is. Országos állománya a hatékony védelemnek köszönhetően szerencsére egyértelmű növekedést mutat az elmúlt időszakban. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság területén Dévaványa, Mezőgyán, valamint Tótkomlós és Királyhegyes térségében élnek állományai. Utóbbi terület egyedül az elmúlt néhány évben egyértelmű északi terjeszkedés jeleit mutatják: évről-évre nő a megfigyelések száma a vásárhelyi és a székkutasi határban, ezzel párhuzamosan több fészkelés is bizonyítottá vált a térségben. Mindez nem új keletű, a tűzok még a hetvenes években is költött a Vásárhelyi-pusztán, majd a nyolcvanas évekre eltűnt. Visszatérése feltehetően a Nemzeti Parkon belül, a megalapítását követően folyamatosan javuló élőhelyi feltételeknek köszönhető.

Külön említést érdemel a kék vércse (*Falco tinnunculus*) is, melynek a Hortobágyot követően az országban a Körös-Maros Nemzeti Parkban él második legnagyobb állománya. A kék vércse nem épít fészket, hanem varjúfélék fészkeit foglalja el. Megtelepedése mesterséges költőládák kihelyezésével is elősegíthető. A Vásárhelyi-pusztán ezzel a módszerrel másfél évtized alatt sikerült néhány párról stabilan 60-70 párba növelni a költőállományt.

Mártélyi Tájvédelmi körzet

Az 1971-ben alapított tájvédelmi körzet területe 2260 hektár. Mivel a Tisza hullámterében fekszik a folyó vízjárása a terület állapotát, növény és állatvilágát, a terület hasznosítását döntően befolyásolja.

A táj 60%-át természetes facsoportok, erdők borítják.

80-100 éves nyarasok és fűzések találhatók itt, melyek még a folyószabályozás korából valók.

Az árvízvédelmi töltésekkel párhuzamosan futó öreg fűz és nyárfák, a galéria erdők természetszerűen hatnak, de zömmel a töltések építése után telepítéssel kerültek oda. Megőrzésük mégis fontos, mert sok odúlakó állatnak, madárnak, denevérnek adnak otthont.

Gazdag élővilágot rejtnek a változatos korú fehérfűz, kőris, kocsányos tölgyerdők.

A holtágban védett növényzet a rucaöröm, a sulyom és a vízidara.

A víz gazdag ritka halfajokban is, 36 halfaj előfordulását figyelték meg.

Ezek közül említést érdemelnek a lápi póc, a vágótok, vágó csík, réti csík és a bucó.

Ugyanakkor a víz a horgászok számára is vonzerőt jelent, mert a ritka halfajok mellett megtalálhatók a méretes pontyok, csukák süllők és leső harcsák.

A tájvédelmi körzet a területén jelenlévő 254 madárfaj miatt, 1979-ban került fel a Ramsari Egyezmény listájára, ettől kezdve nemzetközi egyezményvel védett területi statuszt kapott.

A madárfajok közül a terület 112 fajnak költő helyül is szolgál.

Védett fészkelő madarak a fülemüle, a zöldike, a barátposzáta, a feketeterítő, de itt költ a macskabagoly a barna kánya, és a fekete gólya.

A tavaszi áradások során az elöntött réteken tömegével jelennek meg a vonuló récék a gázlómadarak: kócsagok, kanalas gémek, szürke gémek, bakcsók

A halban gazdag vízeken jól érzik magukat a vidrák is.

A Mártélyi Tisza holtág a Magyar Állam tulajdonát képezi, a vízterület halászati jogának hasznosítója a Dobó Ferenc Horgászegyesület. A holtág az eredeti folyásirány szerinti alsó végével egy fokon át kapcsolódik az Élő Tiszához. A holtágba mesterséges úton is kerül víz a Mindszent-Elegei szivattyútelepen és a Mártélyi szivattyún, de az Élő - Tiszából egy 1993-ban megépített vízkivételi művön is lehet vizet juttatni a holtágba.

Körös-Maros Nemzeti Park: Csanádi puszták Cserebökényi puszták Makó-Landori erdő.

Kiskunsági Nemzeti Park része a **Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet**. Hódmezővásárhely, Szeged és Szentés városok, valamint Baks, Csánytelek, Dóc, Felgyő, Ópusztaszer, Pusztaszer, Sándorfalva, Szatymaz és Tömörkény községek közigazgatási hatásán fekszik. 1976-ban nyilvánították védetté, a természetvédelmi kezelő szerv a Szegedi Állami Erdőrendezőség. Egy része korlátozottan látogatható!

A Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet szigorúan védett területszelei révén a magyar természetvédelemnek legrégibb, egyesített létesítménye, kifejlesztett formájában viszont az egyik legfiatalabb. Ez a kettősség jövőbeni belső kiképzését is meghatározza. A szigorúan védett területek elsősorban az élővilág zavartalan fennmaradását szolgálják, a bemutatásra kijelölt

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

természettudományos, történelmi és kultúrtörténeti részcek viszont megkívánják a tömeges látogatottságot. Ennek fogadása érdekében tövckenyekedik az elkövetkező években a hivatalos és társadalmi természetvédelem.

ÉRZÉKENY TERMÉSZETI TERÜLETEK (ESA – KÖRNYEZETILEG ÉRZÉKENY TERÜLETEK)

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 53. § (5) bekezdésében, valamint a 85. § c) pontjában kapott felhatalmazás alapján elkészített 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet értelmében az „Érzékeny Természeti Területek” (a továbbiakban: ÉTT) fogalom, valamint a hozzátartozó szabályozás, pályázati-támogatási rendszer bevezetésének célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrésztleteken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrésztletek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

A rendelet szempontrendszer alapján az ÉTT kijelölése az alábbi kategóriákban történik:

- a) *kiemelten fontos ÉTT*: azok a területek, ahol nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása középtávon (5-10 év) is kétséges a természetkímélő gazdálkodás támogatása nélkül;
- b) *fontos ÉTT*: ahol országos viszonylatban jelentős természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása vagy állapotának javítása érdekében a természetkímélő gazdálkodás támogatása szükséges;
- c) *tervezett ÉTT*: ahol jelentős az extenzív mezőgazdasági hasznosítású földrésztleteken található élőhelyek száma, de a természeti, táji és kultúrtörténeti értékek jelentősége kisebb, illetve olyan területek, ahol az extenzív gazdálkodás ösztönzésével és támogatásával a terület természeti értéke növelhető, a környezet állapota javítható.

A rendelet 1. számú melléklete a kijelölt, kiemelten fontos, fontos és tervezett ÉTT térségek, a 2. számú melléklete pedig az c térségekben lévő települések felsorolását tartalmazza.

Az 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról létrehoz egy új területi védettségi kategóriát, az úgynevezett érzékeny természeti területet (ÉTT), amelyen a mezőgazdasági termelés környezetkímélő, extenzív változata volna kívánatos. A jogszabály 2. számú melléklete kijelöli azokat a településeket, ahol a tervezett ÉTT-k elhelyezkednek.

A 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet 2. számú melléklete

Érzékeny természeti területekkel érintett települések felsorolása szerint:

Kiemelten Fontos Érzékeny Természeti Terület: Vásárhelyi-Csanádi puszták

A Vásárhelyi-Csanádi puszták kiemelten fontos érzékeny természeti területek Csongrád és Békés megyék határtelepüléseit foglalják magukban. Az É-D-i irányba húzódó pusztaegyüttes kiemelkedő tagja az ún. Vásárhelyi puszták, közepén hazánk egyik legszebb szikes tavával, a kardoskúti Fehér-tóval. A több, egymáshoz kapcsolódó pusztarészletből álló Csanádi puszták (Blaskovics, Montág, Nagykopáncsi) Csongrád megye területén vannak. Ezek a puszták az ősi szikesek megmaradt foltjai, védelmük a természetkímélő gazdálkodás támogatásával kiemelt

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

jelentőségű feladat.

(Forrás: <http://www.dareh.hu/2013/05/12/816/>)

Magas Természeti Értékű Területek

Az Agrár- Környezetgazdálkodási Program 2009-2014 közötti ciklusát a 61/2010. FVM rendelet kormányozza. A természetvédelemnek és intézményrendszerének szerepe a támogatási rendszerben a korábban Érzékeny Természeti Területnek (ÉTT), a mostani ciklusban Magas Természeti Értékű Területnek (MTÉT) nevezett területeken a legmagasabb szintű.

Ezeken az úgynevezett zonális, azaz egyértelmű lehatárolással kijelölt területeken, az ott jellemző élővilágra specifikusan összeállított, de általában egy faj nevével fémjelzett előírásomagok pályázhatóak.

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság működési területén 2009. szeptember 1-jétől 3 db Magas Természeti Értékű Terület működik: Dévaványa és környéke MTÉT, Kis-Sárrét MTÉT és Békés-Csanádi hát MTÉT. A Békés-Csanádi hát Békés és Csongrád megyét egyaránt érinti, köztük Székkutas és Hódmezővásárhelyt is (5484 ha, ill. 2148 ha).

Békés-Csanádi hát területi adatai:

Teljes terület:	40 580 ha
Támogatható terület:	38 125 ha
Natura 2000 terület:	20 194 ha
Védett természeti terület:	9 643 ha

Összes érintett település: Apátfalva, Békéssámson, Csanádalberti, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Kardoskút, Királyhegyes, Magyarcsanád, Makó, Nagycér, Orosháza, Pityvaros, Székkutas, Tótkomlós.

(Forrás: www.termeszetvedelem.hu)

RAMSARI EGYEZMÉNY HATÁLYA ALÁ ESŐ TERÜLETEK

Hódmezővásárhely város közigazgatási területén a Mártélyi Tájvédelmi Körzet és a Kardoskúti Fehér-tó vidéke tartozik a Ramsari területek közé.

NATURA 2000 TERÜLETEK

Különleges madárvédelmi területek:

Alsó-Tisza-völgy (HUKN10007): nagy kiterjedésű halastavak, szikes puszták, szikes tavak, szántók, erdőtelepítések, puhafás ligeterdők, holtágak jellemzik.

Vásárhelyi és Csanádi-puszták (HUKM10004) különleges madárvédelmi terület. Területének legismertebb része a kardoskúti Fehér-tó, de az azt körülvevő pusztákon több hasonló szikes tó található, amelyek a gyepterületekkel együtt jelentős értéket képviselnek. A terület élőhelyei szerves egységet képeznek a madarak számára a közeli Csanádi-hát területével. A tavakon pihető vonuló, és a terület pusztáin fészkelő madarak is szétszóródnak táplálkozáskor a területen. A Blaskovics-, Nagykopáncsi-, és Montág-puszták alkotta élőhelyegyüttes a pusztai madárfajok számára is fontos élőhely, de megfelelő vízborítású években jelentős vízimadár-vonulók hely is.

(Forrás: www.natura.2000.hu)

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek:

Alsó-Tisza hullámtér (HUKN20031) területe teljes átfedésben van az Alsó-Tisza-völgyvel.
Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták (HUKN20001) jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület.

Hódmezővásárhelyi Kék-tó (HUKM20002) Hódmezővásárhely és Nagymágocs között, a városi kövesút melletti összefüggő rét. Kisebb cserkeszfoltok mellett az egész terület enyhén szikes, magasfüvű kaszáló jellegű. Egy 1700-as évekből származó térkép szerint itt egy 14 km hosszú, 7 km széles nagy tó létezett.

(Forrás: http://epa.oszk.hu/01600/01603/00054/pdf/Aquila_EPA-01603_1958_189-208.pdf)

EX LEGE VÉDETT TERÜLETEK a szikes területek és a kunhalmok.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdése alapján:

„E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek minősülnek.”

Szikes területek

Magyarország területén a Duna-Tisza közén és a Tiszántúlon található szikes területek. Olyan területen alakulhat ki ahol a talajból felfelé áramló víz mint szállító közeg az oldott sókat a párolgás után a felszínre rakódva halmozza fel. Régen fontos termék volt így gyűjtötték és árusították.

Kunhalmok

A természetvédelmi törvény szerint, olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak”.

A kunhalmokat, illetve természet- és tájvédelmi jelentőségüket, értékeiket sajnos napjainkban is komolyan veszélyezteti a legtöbb esetben tudatlanságból, a természeti és kultúrtörténeti értékek iránti közömbösségből adódó, vagy szándékos károkozás.

A kunhalmokat veszélyeztető, emberi tevékenységből adódó káros hatások közül az alábbiak emelhetők ki.

- Intenzív mezőgazdasági művelésből adódó káros hatások: a kunhalmokat (a halomtest épségét és magasságát) a legtöbb esetben és legnagyobb mértékben a szántásból és egyéb mezőgazdasági talajmunkákból adódó erózió pusztítja. A szántás a halomtest deformációjához, relatív magasságának, ezáltal tájképi jelentőségének fokozatos és állandó csökkenéséhez, végső soron a halom eltűnéséhez vezet. A kunhalmok élővilágát veszélyeztetik a környezetében végzett növényvédelmi, tápanyag utánpótlást biztosító munkálatok.

- Anyagnyerő helyként való használat: sok esetben a kunhalom (és a természetvédelmi szempontból értékes élőhely) roncsolását a halomtest anyagának elhordása okozza. Sok kunhalmot egyszerűen homokbányaként használtak/használnak.

- Túllegeltetés gyepvel borított kunhalmokon: az összefüggő gyep felszakadozását, természetvédelmi szempontból jelentős élőhely degradációját, gyomosodását, a tájképi érték csökkenését, a halomtest gyorsabb pusztulását idézheti elő.

- Infrastruktúra fejlesztés káros hatásai: a közlekedési hálózat fejlesztése, csatornák, vezetékhalozatok létesítése során kunhalmok sérülhetnek, tűnhetnek el. Korábban több kunhalom

esett áldozatul e tevékenységnek.

- Illegális leletkeresés, ásatás: e tevékenységgel nem csak a kunhalmok kultúrtörténeti, régészeti értékei károsodnak, semmisülnek meg, s éri kár nemzeti kulturális örökségünket, hanem a halomtestet, a kunhalmon előforduló értékes élőhelyeket, valamint a kunhalom tájképi értékét is károsítják az elkövetők.

Egyes Nemzetközi egyezmények melyek közvetlenül érintik a kistérség területein élő, előforduló fajok védelmét:

Berni Egyezmény

Az egyik első, nagy, regionális egyezményt Európában fogadták el 1979-ben, Bernben, az európai, vadon élő élővilág és a természetes élőhelyek védelméről (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats - Bern Convention). 1982 óta hatályos, miután az egyezményben előírtak szerint, az első 5 állam ratifikálta - melyek közül négynek az Európa Tanács tagjának kellett lennie. Ebből látható, hogy létrejöttében fontos szerepet játszott az Európa Tanács, amely azóta is gazdája az egyezménynek és a nemzetközi titkárságnak is helyet ad Strasbourgban.

Célkitűzés:

Az Egyezmény alapvető célkitűzése a vadon élő állat- és növényfajok és élőhelyeik védelme, különös figyelemmel a veszélyeztetett fajokra (beleértve a vonuló fajokat is) és élőhelyekre, valamint ezek védelme érdekében az országok közötti együttműködés elősegítése.

Bonni Egyezmény

Az 1979-ben létrejött Bonni Egyezmény a vándorló fajok összehangolt, nemzetközi védelmét szolgáló keretmegállapodás, melyhez hazánk 1983-ban csatlakozott. Az egyezmény - más nemzetközi egyezményekhez hasonlóan - függelékek segítségével működik. Az I. függelék a veszélyeztetett, ezáltal fokozott védelmet igénylő vándorló állatfajokat tartalmazza, míg a II. függelékben az ún. kedvezőtlen védelmi helyzetű fajok szerepelnek, melyek védelmére a vándorlás útvonalába eső országok közös megállapodásokat hívatottak kötni. Ilyenek a EUROBATS, az európai denevérfajok populációinak megőrzéséről szóló megállapodás és az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló megállapodás (AEWA) - melyekhez Magyarország is csatlakozott.

A csatlakozási okiratot Magyarország 1983. július 12-én helyezte letétbe. Az Egyezményt az 1986. évi 6. számú törvényerejű rendelettel hirdették ki.

Ramsari Egyezmény

Hivatalos nevén az egyezmény *a nemzetközi jelentőségű vizes területekről, különösen, mint a vízimadarak élőhelyeiről* a természetvédelmi államközi megállapodások legrégebbike. Századunk második felében a vizes területek átalakításának, pusztulásának felgyorsuló üteme eredményezte azt a nemzetközi összefogást, mely e szerződés létrehozásához vezetett. Több mint harminc éves története során az egyik legdinamikusabban fejlődő egyezményként fokozatosan szélesítette ki tevékenységét és a jelenleg 157 aláíró ország, számos nemzetközi partner társadalmi szervezet (BirdLife International, WWF és az IUCN), valamint más egyezményekkel kiépített működő kapcsolatrendszer feljogosítja, hogy a vizes területek, valamint a vízi ökoszisztémák megőrzése érdekében globális szinten lépjen fel. Eredetileg a rohamosan csökkenő vízimadár-állományoknak kívántak a csatlakozó országok védelmet

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

biztosítani. A tapasztalatok azonban hamar rávilágítottak arra a tényre, hogy önmagában az élőhelyek védelme nem elegendő, magát az ökológiai rendszert kell megőrizni, amely képes az ott előforduló fajok eltartására.

- Mártélyi Tájvédelmi Körzet
- Kardoskúti Lehértó

Washingtoni Egyezmény

1973-ban jött létre a **Washingtoni Egyezmény** vagy más néven **CITES** (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora - Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről), melyhez Magyarország 1985-ben csatlakozott. Célja, hogy ellenőrzése alá vonja a veszélyeztetett fajok kereskedelmét, és ezáltal megakadályozza, hogy állat- és növényfajok ezrei a kizsákmányolás szélére jussanak. A világméretű megállapodásnak ma már 169 ország tagja, és közel 35 ezer faj kereskedelmét szabályozza, illetve esetenként tiltja.

(Forrás: *Környezet és természetvédelem helyzete kistérségi régióinkban*)

2.5.2. Védett épületek, építmények

Csomorkány

A Hód-tóhoz kapcsolódó vízrendszer egyike, a csomorkányi lapos mellett a mai Hódmezővásárhelytől keletre feküdt. Az egykori település pontos helyét ismerjük, az a hódmezővásárhelyi kataszter 24. számú régészeti lelőhelyével azonosítható. Hódmezővásárhely középpontjától 17 km-re keletre még ma is áll a település gótikus téglatemplomának 4,7 m magas romja. A templomot és körülötte a település egy részét 1892-1895 között már feltárták Farkas Sándor, Tergina Gyula, Oláh Imre és Varga Antal vezetésével. Az állagmegóváshoz kapcsolódó műemléki felmérés, majd régészeti feltárás 1991-től napjainkig tart Béres Mária irányításával. Az újabb kutatások igazolták, hogy Árpád-kori téglák, faragott kövek és darázskő felhasználásával csak a XV. század utolsó harmadában építették a nyújtott félköríves, külső támpilléres szentélyzáródású, hálóboltozatos, részleteiben ma is látható csarnoktemplomot, az északi oldalán toronnyal/szekrestyével. A rövid ideig működő déli kapuja körül, a hajó északi falán és a szentélyben freskók díszítették a belső vakolatát, külső falfelülete fehérre meszelt volt. A több átépítést megért templom körül S-végű hajkarikákkal, gyűrűkkel, XII. századi pénzekkel jellemezhető, sorokba rendezett temetőrészlet, valamint a XIV- XVI. századi templom körüli temetőrészlet bontakozott ki. A területről a 60-as években készült légifotó, melynek elemzése számos értékes információt nyújtott a településről. A templomtól délkeletre húzódó XI-XIII. századi falu nyugati és északi irányba kiterjedve szabályos négyzet alakú, kb. 60 középkori királyi hold nagyságú mezővárossá fejlődött, melyet a Cirják-ér és annak mocsarai valamint védművek vettek körül. A település déli felében 200x200 m-es erődített udvarház, északkeleti negyedében pedig, az oppidumot átszelő utak kereszteződésében a templom állott a légifotó szerint. A Csomorkány név Szekescsi Herczegek 1446-os oklevelében jelent meg neve először a források között, de korábbi meglétére a XIII. században épült templomáról következtethetünk. 1456-ban Hunyadi birtok lett. 1465-ben már a Jaksicsok a tulajdonosai, akik feltehetően Nagyalakkal együtt kapták meg a királytól. 1469-ben a Jaksicsok felbujtására 50 jobbágy intézett támadást a szénásiak (Békés megye) ellen. Az oklevélben lejegyzett névsor azt mutatja, hogy a településnek magyar lakosai voltak ebben az időben. A

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

faluk lakossága 250 fő körül mozgott. 1535-ban faluként, 1536-ban oppidumként jegyezték fel nevét. 1522-ben Csomorkányi Mátyás Csalóci Ferenc csanádi püspök káplánja volt. Az óriásfalunak 1561-ben 64 portája adózott, az 1579-es török defterben pedig 65 adózójának nevét örökítették meg. A virágzó település 1596-ban tatárdúlás következtében pusztult el.

Csomorkányi templomrom

A védett terület délkelti szegletében helyezkedik el a Csomorkányi templomrom. A környező terület magában foglalja a törökök által elpusztított Csomorkány mezőváros teljes ásatási területét. A templom építését az első írásos dokumentumok a XII-XIII. századra teszik. A templom román stílusban épült egy szentéjjel, terméskövekből és Árpád-kori téglákból. Az Alföld Árpád-kori műemlékei között kiemelkedő helyet foglal el. A templom értékét fokozza, hogy ősi, betyárvilágot idéző pusztai veszi körül, mely a hajdani állapotokat tükrözi.

(Forrás: Környezet és Természetvédelem helyzete kistérségi régióinkban)

2.5.3. Régészeti lelőhelyek

A terület a régészet számára potenciális kutatási objektum. Az eddig feltárt régészeti értékek országos és helyi szintű régészeti védelem alatt állnak.

A Mártélyi Üdülőtérület régészeti, néprajzi és történelmi szempontból is kiemelt jelentőségű. Fontosabb régészeti lelőhelyek, feltárások:

- Szegfű: Nagy kiterjedésű lelőhely avar, Árpád kori, bronzkori temető. Szarmata település, a Hód - tavi csata áldozatainak tömegsírja.
- Strand: XI. századi magyar temető.
- Egykori porcelángyári üdülő: Avar kori lelőhely

Hódmezővásárhely-Gorzsa X. homokbánya ma már régészeti feltáráshely. A lelőhely nagy kiterjedésű, több mint 50.000 m² területű. Négy korszakból, a késő bronzkorból, a népvándorlás korából (5-6. század), az Árpád-korból, valamint a késő középkorból kerültek elő objektumok és leletek.

A város és környékének középkori régészeti topográfiája és településtörténete:

A Magyarország Régészeti Topográfiája sorozat előmunkálatainak keretén belül elkészült Hódmezővásárhely nagy részének régészeti terepbejárása. Ez az összegezés elsősorban ezeknek a dolgozatoknak településtörténeti adataira támaszkodik. A bejárt terület határa a város mai közigazgatási határaival egyezik meg, így értékeléskor nem lehetett figyelembe venni néhány nagyon fontos, s a város középkori történetéhez szorosan kapcsolódó területet (Mártély, Székkutas stb.).

Középkori lelőhelyeink többsége a terület vizeire kapcsolódik, ezért szükséges a bevezetőben néhány szóval a történeti korok vízrajzi képét - amely nagyjából a Tisza-szabályozás előtti képpel egyezik.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Hódmezővásárhely környéke viszonylag zárt vízrajzi rendszert alkot, amelynek északi határa a Kőrógy- és Mágocs-ér, déli határa a Maros, egészen Makóig, nyugaton a Tisza, délkeleten a Száraz-ér. Vízrajzilag nagyjából két részre osztható; egy mélyebb fekvésű, hajdan vizes területre, az ún. „Rét”-re, illetve a tiszántúli löszsíkság szárazabb területére, a „Mező”-re.

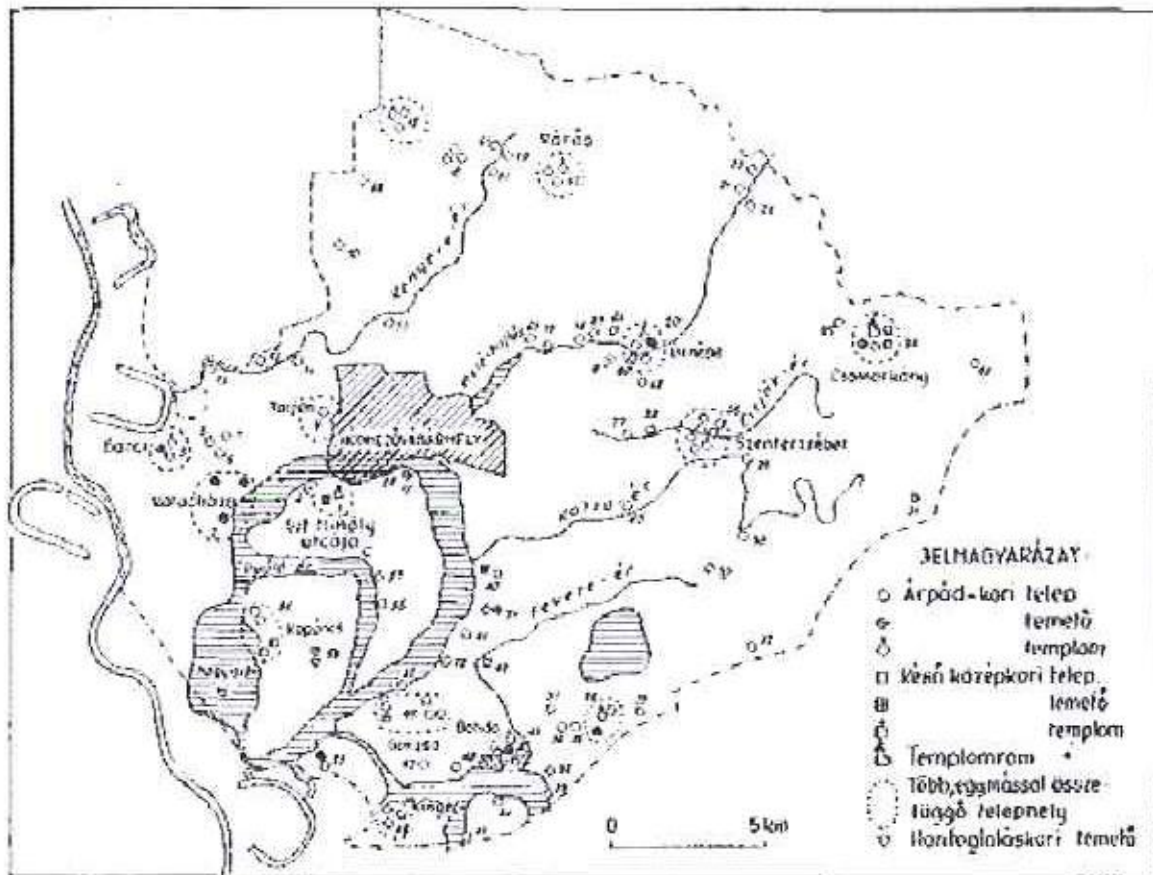
A két terület közötti határt a Mártély-Hódmezővásárhely-Makó vonal adja. Mivel a „Rét” a történelem folyamán mindig változatosabb életlehetőségeket kínált, mint a „Mező”, általánosságban azt mondhatjuk, hogy a középkor folyamán is sűrűbben települt. Ez a megállapítás elsősorban az Árpád-korban megfigyelhető kisebb, rövid megtelepedésre utaló lelőhelyekre vonatkozik.

A terület régi vízrajzát mutató térképeken elsősorban a nagy vízállásos tavak tűnnek szembe. Ezeket a Tisza áradásai táplálták, amikor is a folyóba ömlő erőkön, fokokon visszafelé áramlott a víz, s mivel a határnak nagyobb esése nincs, megrekedt a mélyedésekben. Ugyanígy a Körös és Maros áradásait is ezek a tavak vezették le, mivel jelentősebb vízváltó nincs a folyók között. A tájat uraló tavak közül a legjelentősebb a Hód-tó, amely a terület legállandóbb tava volt. Nyugaton a Téce-ér révén a Tiszával, északon a Kenyere- és Kőrógy-ér révén a Körössel, délen a Církák-, Kövesd-, Hajó- és Száraz-ér útján a Marossal állt összeköttetésben. Négy, a vízállástól függően egymással összefüggő jelentősebb tó volt még a területen, a Sár-tó és Ökör-tó, amely már Zsigmond király 1408-as oklevelében halászhelyként szerepel, a Nagy-Sík-tó, valamint a Dongórét, amely - mint a neve is mutatja - csak időszakosan volt víz alatt. A terület jelentősebb ereiről már a Hód-tó kapcsán szóltunk. A középkori hajózás, illetve halászat szempontjából is fontosak lehettek, hiszen múlt századi adatokból többről is tudjuk, hogy nagyvíz esetén gabonáshajók jártak rajtuk.

A terület IX. századi lakosságának régészeti nyoma nincs, csak feltételezhető, hogy továbbélő avar, illetve bolgár-szláv etnikummal kell számolni. A honfoglaló magyarság megtelepődését hat temető is bizonyítja. Ezek mindegyike a köznép leletanyagát mutatja. Kiemelkedő fejedelmi leletgyűjtemény egyelőre nem ismert. A temetők viszonylag nagy száma a terület intenzív megtelepedését bizonyítja, főleg, ha tekintetbe vesszük, hogy a Tisza jobb partján, vizsgált területünkön kívül, de földrajzilag közel két, nagy sírszámú temető is ismert ebből a korból. A sűrű megtelepedettséget a későbbi korokban is fontos tisztai átkelőhely biztosítása indokolja.

5.ábra: Középkori régészeti lelőhelyek

Árpád-kori lelőhelyek egyik leggyakoribb kerámiatípusa a cserépiüst. Ez az edénytípus biztosan köthető a honfoglaló magyarsághoz. Bár felszíni gyűjtések során nem kerültek elő a legkorábbinak tartható, biztosan a X. századra datálható darabok, mégis valószínű, hogy XI-XIII. századi lelőhelyek egy része honfoglalás kori előzményekre nyúlik vissza. Tarján falu esetében ezt a feltételezést erősíteni látszik a 3. sz. honfoglalás kori temető közelsége is. (Ugyancs mondható el Kotacházáról is.) Magának a Tarján törzsnévnek helynévként való megjelenését Györffy György az Ajtony legyőzése utáni telepítésekhez köti.

Terepbejárások során többféle települési formát figyeltek meg. A nagyobb creek partján, a partot szorosan követve, 500-1000 m távolságra egymástól kevés cseréppel, esetleg szórványanyaggal jelzett lelőhelyeket találtak. Néhány esetben víztől távol eső területeken is megfigyeltek hasonló települési formát, pl. a 10. lelőhelynél. Ezek anyaga szintén túlnyomórészt cserépbogrács-töredékekből áll. Ideiglenes pásztorszállásoknak, illetve halásztelepeknek tartják őket.

A települések másik formáját a nagyobb mennyiségű leletanyaggal és határozott kiterjedéssel jellemezhető lelőhelyek alkotják. Ezek csaknem kizárólag vízparton foglalnak helyet, s 1-1,5 km

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

hosszan, kb. 500 m szélességben követhetők. A helynévanyag segítségével néhányat sikerült okleveles adatokból ismert falvakkal azonosítani. Terep-bejárási adatok azonban sok tekintetben módosították az írott források alapján kialakult képet. A legtöbb falu eddig csak késő középkori oklevélből volt ismert, a gyűjtött leletanyag azonban közülük többnek a keletkezését is az Árpád-korra datálja. Az azonosított települések a következők:

BARC

Barc helyét valószínűleg a körtvélyesi Holt-Tisza, a töltés és a Térc-fok által bezárt területen kell keresni. Első említése 1312-ből való. 1408-ban Solttal együtt merül fel a neve. A lelőhelyen először Varga Antal, a hódmezővásárhelyi Református Gimnázium tanára ásott 1895-ben, amikor is mészkő- és téglatörmelék, valamint emberi csontokat talált. Az egykori Solt falu XVII. században még álló templomának nyomait vélte itt megtalálni. A valószínűleg az ásatásból bekerült leletanyagot Széli Márta már a középkori Barc faluhoz kötötte. A lelőhely területére eső Hunyadihalmot a század elején gátjavítási munkálatok miatt folyamatosan elhordták, s a szegedi egyetem Régészeti Intézetébe befutó jelentések nyomán 1934-ben Török Gyula, majd 1935-ben Banner János ásott a lelőhelyen. Banner 45 kora Árpád-kori sírt tárt fel, a temető nagy részét azonban már a kubikmunkákkal tönkretették. A sírokat Salamon és I. László dénárjai a XI-XII. századra datálják. 1964-ben B. Nagy Katalin terepbejárásos felmérés után tervásatást kezdett a területen. Célja a felszínen jelentkező Árpád-kori cserepekhez tartozó település feltárása volt. Sajnos Árpád-kori telepjelenségeket nem talált, s ugyancsak eredménytelen volt az 1971-ben indított ásatás is. Valószínű, hogy a falu nyomait a gátépítéskor végképp elpusztították.

BATIDA

Az egykori Batarc partján található a lelőhely. Oláh Imre folytatott itt ásatást 1895-ben, mikor is az értől északra középkori templomot és temetőt tárt fel. A sírokból többek között IV. István érme került elő, a templom közeléből pedig I. Szulejmán isztambuli aranya, valamint Miksa császár dénára. A templom helyét ma is kb. 20x20 m-es területen téglatörmelék, Árpád- és késő középkori kerámiatöredékek jelzik. A falu maga a templomtól északra, kb. 500 m-es körzetben a partvonalon helyezkedik el. Első okleveles említését 1331-ből ismerjük, 1686-ban a török seregek végleg elpusztították.

CSOMORKÁNY

A település az ún. Csomorkányi-laposból magasan kiemelkedő háton fekszik. A templom romjai ma is látszanak. 1892-1893-ban és 1895-ben folytattak ásatást alaprajzának tisztázására Szeremlei Sámuel, Tergina Gyula és Varga Antal vezetésével. A templom téglából épült, félköríves szentélyzáródású, egyszerű román kori falusi templomnak bizonyult. Szeremlei szerint a századfordulón az északi oldalon 5 m magas fala még állt. Az ásatás során a templom körüli temetőt is sikerült megtalálni. A Varga Antal által 1895-ben talált S végű hajkarikák alapján a település keletkezését a X-XI. századra tehetjük. Egy, a XII. századra datálható rézpénzlelet is előkerült a területről. A falu legkorábbi, XI-XIII. századi cserepekkel jellemezhető része a templomromtól délre található. A későbbi századokban a település centruma kissé eltolódott, illetve az egész falu kiterjedt. Első okleveles említése 1231-ből származik. A XV-XVI. században birtokpercek kapcsán hallunk róla. A XV. században mezővárosi rangra emelik, amit később egy időre elveszít. A XVI. század második felében még lakott, 1558-ban a törökök 26 házat írnak

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

össze, 1564-ben Telegdi István adóösszeíró 38 házat említ. Ekkor városról beszélni már nem lehet. A falu végső pusztulását Petrev pasa 1566-os hadjárata okozta. 1570-ben már hiányzik a defterből. Később sem települ újra, a forrásokban mint puszta szerepel.

GORZSA

A Hód-tavi-csatorna és a földvári út között, a Batidai-csatornától keletre van a lelőhely. A XI. századtól a XVI. századig keltezhetjük a felszíni leletanyagot. Okleveles említése 1331-ből ismert először. Oláh Imre 1894-ben ásott a területen, Banner János is ezek alapján lokalizálja ide a falut. A Banner által Köveshalomként említett halom valószínűleg megegyezik a Kettőshalommal.

KINGÉC

Hódmezővásárhely déli határában, a Csalányos-ér déli partján, a Kingéchalom környékén, 500x800 m-es kiterjedésben Árpád-kori lelőhelyet találtak. A határrészt és a halmot valószínűleg erről a faluról nevezték el Kingécnek. Okleveles adat a falura nincs, azonban a lelőhely nagy kiterjedése és gazdag leletanyaga egyértelműen jelentős településre utal. A Kingéc helynév nyelvészetileg visszavezethető az Árpádkorra.

KOPÁNCS

Hódmezővásárhely délnyugati részén, a kopáncsi Sík-tó keleti partján (a volt Zsoldostanya helyén), a 15-16. dűlők között van a lelőhely. Árpád-kori és késő középkori kerámiát egyaránt találtak. A falu első említése 1219-ből, a Várad Regestrumból ismert. Említik még 1231-ben, majd 1481-ben utoljára. Valószínűleg a török pusztításnak esett áldozatul. Szeremlei a falu központját máshova helyezi, itt azonban Oláh Imre 1894-1895-ös feltárásán csak szórványos leleteket talált. A falu lokalizálását két XVIII. századi térkép és a terepbejárás anyag alapján sikerült elvégezni.

KOTACHÁZA

Hódmezővásárhely északnyugati részén, a Tere-ér és a Tóth István ere összefolyásánál, a régi Szegedi út két oldalán viszonylag nagy, kb. 1,5 km²-es területen több szórványos Árpád-kori és késő középkori lelőhelyet találtunk. A területen két honfoglalás kori, valamint egy XI-XII. századi temető is volt. Ezek alapján feltételezik, hogy Kotacházának is honfoglalás kori előzményei vannak. A falu egyetlen okleveles említése 1408-ból való. A név földrajzi névként élt tovább és öröklődött ránk (Kotacpart).

RÁRÓS

Hódmezővásárhely északkeleti részén, az egykori Kék-tó partján, a Vereshalom mellett állott. A halmon volt a falu temploma, melyet ma a felszínen nagy mennyiségű kötőrmelék jelcz. Ezen a helyen 1894-ben Varga Antal feltárta a templom alapfalait, valamint néhány sírt is. 1952-ben Zalotay Elemér végzett leletmentést ugyanitt, amikor is a templom körüli temetőből 27 sírt tárt fel. A temető lelctei a XI-XIV. századra datálhatók. A falu első említése 1456-ból származik, ekkor már pusztafaluként szerepel, Ilunyadi János korában azonban újjátelepült.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A forrásokban megtalálható még 1462-ben, 1536-ban, 1552-ben, 1561-ben és 1574-ben. Ez alatt az idő alatt többször elpusztul és újjátelepül, az 1564. évi adóösszeíráskor már csak 26 jobbágyot említenek. A felszínen Árpád-kori és késő középkori cserpeket egyaránt gyűjtöttek. Végso pusztulása a XVI. század végére tehető.

SZENTERZSÉBET

Hódmezővásárhely északkeleti részén, a Cirják-ér déli partján kb. 1 km hosszan Árpád-kori leletanyagot találtak. Szeremlei Sámuel Pethő Ferenccel a felszínen levő kőtörmelék alapján 1893-ban megásta a templomot és a templom körüli temető egy részét, ahonnan XII-XIII. századi, frísachi dénárokkal datált sírok kerültek elő. A templom törmelékéből előkerült III. István-, IV. István- és II. András-pénzek a templom építését a XIII. század előttre datálják. A terepbejáráson talált XI-XIII. századi leletanyag is a falu korai keletkezésére utal. Élcténc valószínűleg a tatárjárás vet véget.

SZENT MIHÁLY UTCÁJA

A szeged-vásárhelyi műúttól északra, a Kishomoki-dűlő keleti oldalán fektött. Gazdapusztai Gyula 1957-ben késő középkori templomot és temetőt talált itt. A falut 1446-ban Tarjánnal együtt említik, majd beolvad Hódmezővásárhelybe. Sajnos a falu helyét a földkitermeléssel teljesen elpusztították.

TARJÁN

Hódmezővásárhely északnyugati részén, a Pap cre nyugati oldalán kb. 1,5 km hosszan húzódik a lelőhely. Kizárólag XI-XIII. századi leleteket találtak, így valószínű, hogy a tatárjárás után vagy nem települt újjá, vagy összébb települt Vásárhely és Tarján. Szeremlei a falu helyét a későbbi városrész alapján nagyjából helyesen határozta meg, azonban tévesen a tarjánvégi avar temetőt tartotta a falu temetőjének. Ezt a tévedést Széli Márta is átveszi. Sokkal inkább köthető a 3. lelőhely honfoglalás kori sírjai a telephez, s így feltételezhető, hogy Tarján már a honfoglalás korában lakott terület volt.

ÚRNÉPE

Hódmezővásárhely keleti határában, a Kakasszéki-ér északi partján jelentős Árpád-kori lelőhely található. A falu templomát téglatörmelék jelzi. Szeremlei Sámuel 1893-ban folytatott ásata során megtalálta az egyhajós, félköríves záródású, egyszerű falusi templomot. A lelőhelyet már Szeremlei is Úrnépével azonosította. A falu valószínűleg a tatárjárás során pusztult el, a források 1462-ben már pusztaként említik. A XVI. században Csomorkány tartozékeként szerepel.

A fentiek alapján rendkívül sűrű településhálózat képe bontakozik ki az Árpádkorban, ahol a természeti viszonyoktól függően a falvak 4-5 km távolságra helyezkedtek el egymástól. Hasonló településsűrűséget figyelt meg Mcsterházy Károly Hajdú-Bihar megyében, és Kovalovszki Júlia Doboz környékén. Mivel a leletanyag a legtöbb esetben több évszázados egy helyben lakást bizonyít, ezek a falvak nem tekinthetők félnomád közösségek rövid ideig lakott szállásainak, hanem már a X-XI. századtól letelepedett, földműves-állattenyésztő lakosság falvainak kell

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

tartani őket. Megtelepedett életmódra utalnak a régészeti ásatások során feltárt Árpád-kori háztípusok is. Hódmezővásárhely szorosán vett területén ugyan még nem kerültek elő e korból házak, azonban a szomszédos Orosháza határában, Kardoskúton hitces ásatásból ismertek a korszak jellegzetes, földbe mélyített, kemencés házai.

Ez a kép jelentősen csak a XIII. században változik meg, az ún. falupusztásodás eredményeként. A XIII. század elejétől ugyanis a legelőváltásról a fejlettebb két-, majd háromnyomásos gazdálkodásra való áttéréssel párhuzamosan megindul a kisebb falvak elnéptelenedése, illetve összetelepülése. Ezt a tendenciát erősítette a tatárjárás pusztítása. Terepbejárási eredmények is alátámasztják ezt a megfigyelést, hiszen több lelőhely esetében a leletanyag a XIII. században lezárul (így az okleveles adatokkal azonosított falvaknál: Úrnépe, Tarján és Szentersébet esetében). Eltűnnek a korábban említett, pásztor-, illetve halászszállásokként értékelt kisebb települések is. Az összetelepülés eredményeképpen jött létre Hódmezővásárhely is a XIV. század közepé felé. (Hód és Vásárhely pontos topográfiai helyét régészeti terepbejárás módszerével megállapítani nem tudtuk, hiszen mindkét falu a mai belterületre esik.)

A falvak pusztulásának második nagy korszaka a török uralom időszakára esik. Az elpusztult falvak lakosságának nagy része valószínűleg Hódmezővásárhelyre költözött be, s a török kiűzése után sem telepítették újjá a falvakat.

A XVII-XVIII. századból már csak szórványos terepbejárási adataink vannak. Ezekben a településekben már az Alföld tanyatelepüléseinek őseit láthatjuk.

(Forrás: http://katalogus.nlvk.hu/html/hek/hodmezovasarhely_tortenete_1/pages/008_a_varos_es_kornyekenek.htm)

2.5.4. Egyedi tájértékek

A tájak karakterének fontos összetevői az egyedi tájértékek. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6. § (3) (4) és (5) bekezdése értelmében egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző olyan természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

Az egyedi tájértékek típusai: kultúrtörténeti, természeti, tájképi.

Műemlékek

A 2719-es törzsszámmal és 3376-os azonosítóval rendelkező, **Református újtemplom és parókia** Hódmezővásárhely **rossz műszaki állapotban** lévő műemléke. A templomban veszélyes tetőszerkezet, rossz állapotú a homlokzat és hiányos az ereszesatorna. A parókiánál veszélyes a földm. A templom helyrajzi száma 12867.

Műemléki, illetve helyi védettség alatt álló épületek, villák, lakóépületek, népies téglapületek szép számmal találhatóak a város központjában és az innen induló utcákban, a régi városrészekben. A város bővelkedik szobrokban, szabadtéri képzőművészeti alkotásokban, igazolva, hogy egy alföldi művészvárosban járunk.

A város főtere a **Kossuth tér**, teljes egészében parkosított, s így kedvenc pihenőhelye az itt

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

lakóknak. A teret körbevevő századfordulós épületek többsége eklektikus stílusban épült (Posta, Nagytakarék, paloták), melyek meghatározzák a város arculatát. Előttük széles, zöld tér terül el **köztéri szobrokkal**: Korsós lány, I. Világháborús emlékmű, Kossuth szobor, városharang, Negyvennyolcas emlékmű, Szántó Kovács János emlékmű.

Hódmezővásárhely városmagja árulkodik az alföldi mezőváros történelmi fejlődéséről. Az épített örökségek közül kiemelkednek a **Károlyi-család uralma alatt épült első kőépületek** a 18. századból. A téglacégtés ebben a korban földesúri jog volt, a téglák után taksát kellett fizetni. Ezért ebben az időben csak néhány egyházi és uradalmi épületet emeltek téglából.

A **Református Ótemplomot** a Kossuth tér délkeleti oldalán láthatjuk. 1713-ban Gróf Károlyi Sándor, a neki elmaradt adó egy részét a református templom tornyának építésére engedi át. 1725-ben tették a toronyba a Rákóczi-csengőt, melyet a város földesura, gr Károlyi Sándor adott el az egyháznak. A torony órája az első egymutatós kovácsoltvas óra az országban. Az óra és a csengő előzőleg II Rákóczi Ferenc fejedelem nagyecseddi kastélyában szolgált. A város első artézi kútja a Zsigmondy Béla által 1880-ban fúrt "Bakay kút", melyet eredeti helyéről az Ótemplomi magtár és kollégium közötti kialakított kis térre helyezték át.

A Kossuth teret délről keretező **Alföldi Galéria (Ógimnázium)** klasszicista épülete a szerény vályogfalú iskola helyén 1822-ben épült fel, mint református Nagyskola. Az iskola 1883-ban új épületszárnyal bővült. Az egykori Ógimnázium cmeletén 1985 óta Tornyai, Koszta József, Rudnay Gyula, Aba-Novák Vilmos, Fényes Adolf, Medgyessy Ferenc, Tóth Menyhért, Endre Béla műveit láthatják az érdeklődők. A földszinti termeket a város 2003-ban nyitotta meg, az 50. Vásárhelyi Őszi Tárlat alkalmával. 2006. óta az egész épület a Galéria céljait szolgálja. A kiállítótermekben kapnak helyet a képzőművészeti és fotó szimpóziumokat kísérő időszakos kiállítások.

Az 1772. óta működő református iskola 1896-ban emelt épületében, a **Bethlen Gábor Gimnáziumban** látható Vásárhely neves **szülöttainck panteonja**. A gimnázium mögött húzódik az alföldi város egyik építészeti különlegessége, a köfal. A szegedi nagyárvizet követően 1879-ben kezdték el építeni. Közel húsz kilométer hosszan árvédelmi töltést építettek a város északkeleti oldalán, dél felől pedig téglafalat („küfal”) emeltek 3 km hosszan.

A Kossuth tér déli oldalán található a **Városháza eklektikus stílusú épülete** (1894). Az 1890-ben kiírt pályázaton Ybl Lajos, Ybl Miklós unokaöccsének terve nyert. Az 57 méteres torony kerengőjéből csodálatos panoráma nyílik a látogató szemé elé. Az épület ma is a közigazgatás helyi központja, díszes lépcsőháza, történelmi alakok festményével ékesített díszterme a régmúltat idézik, ugyanakkor a folyosók, irodák falain vásárhelyi festőművészek képei árulkodnak a város ma is pezsgő képzőművészeti életéről.

A tér nyugati oldalán áll az 1905-ben Pártos Gyula tervci alapján felépült, eredeti szépségében felújított **Fekete Sas neobarokk épülete**. Nagyszerű az Alföld egyik legnagyobb oszlopok nélküli bálterme, bálók és városi kulturális rendezvények színhelye.

A Kossuth tértől északra, a Dr. Rapcsák András utcán találjuk a **Bessenyei Ferenc Művelődési Központot** (volt Petőfi Művelődési Központ), amely mellett a **Görögkeleti templom** áll. Szemben a **Tornyai János Múzeum**, melyben sokféle időszakos kiállítást rendeznek. A város és

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

tágas határa már hatezer évc lakott terület. A neolitikumból származó híres „Kökénydombi Vénusz” szobrocska és a különböző korokból származó régészeti emlékek a Tornyai János Múzeum állandó régészeti kiállításán láthatók. A Múzeum néprajzi kiállítással és időszakos képzőművészeti kiállítással is várja a látogatókat. Kiss Lajos, néprajztudós rakta le a Tornyai János Múzeum gazdag néprajzi gyűjteményének alapjait. A Tornyai János Múzeum régészeti és restaurátorai együttműködve a Bessenyei Ferenc Művelődési Központ művelődésszervezőivel közös programokat szerveznek a múzeumlátogatók részére.

A Tornyai János Múzeum állandó régészeti kiállítása a „Hétköznapok Vénuszai” címmel, a Kr. e. 7 évezred vége – Kr. e. 5 évezred közepe közötti időszak gazdag leletanyagát mutatja be interaktív módon. A látogató az újkőkor emberének mindennapjaiba nyer betekintést a szemléletes kiállításon – megtekinthető a Körös-kultúra Tiszajenő -Szárzparton feltárt házának rekonstrukciója, Európa különböző tájairól érkeznek látogatók, hogy közvetlen közletről vehessék szemügyre a kökénydobi oltárt és Vénuszokat, vagy éppen a szegvári sarlós Istent.

A város főutcáján az Andrássy úton elindulva baloldalon egy kis park közepén áll a **Belvárosi Római Katolikus templom**, melynek középső hajója 1852-ben, két oldalhajója 1860-ban épült Ybl Miklós tervei alapján. A főbejárat fölött a város földesurainak, a gróf Károlyiaknak címere látható. Továbbhaladva az 1794-ben épült klasszicista uradalmi tiszttartóház hosszan elnyúló, középcen tünpanonnal díszített épülete látható.

Magyarország első **EMLÉKPONT**-ja (Andrássy út 34.) állandó kiállítás keretében, a legkorszerűbb kiállítási technológiákkal és múzeumpedagógiai lehetőségekkel élve teszi tapinthatóvá és mindenki számára is felfoghatóvá azokat a történelmi folyamatokat, amelyek Hódmezővásárhelyt és lakóit érték az elmúlt ötven esztendőben. Az Emlékpont 2006. július 7-én nyitotta meg kapuit, nyitása óta több mint negyven ezren voltak kíváncsiak a város 1945 és 1990 közötti történetét bemutató különleges kiállításra.

Elkanyarodva az utca jobb oldalán a **Németh László Városi Könyvtár**, előtte az író szobra, az épületben pedig a Németh László életét, munkásságát bemutató kiállítás található.

Az Andrássy út a Kálvin János térbe torkollik, amelynek közepét **Nagy András János kútja** díszíti. Az 1882-ben fúrt artézi kút mögött az Alföld egyik legnagyobb **barokk református temploma**, az **Újtemplom** áll. A tér északkeleti oldalán a zsidó hitközség által 1893-ban emelt épület látható.

Továbbhaladva a jobb oldalon látható az **izraelita templom épülete**. A mór stílus elemeket is felhasználó impozáns térhatású Zsinagóga jellegzetes szecessziós díszítésű épületét a város a Holokauszt. 60. évfordulójára korhűen felújította. A felszentelt zsinagóga ma kulturális rendezvények színhelye is. Kertjében, a Szeremlei utcai oldalán áll az egykori zsidó iskola eklektikus épülete, mely a „Magyar tragédia 1944.” meggrázó kiállításnak ad helyt. Részleteket láthatnak a látogatók Csorba Mária – Tóth Attila „Térdeplő idők” c. dokumentumfilmjéből, a vásárhelyi deportáltak visszaemlékezéseiből. A Holokauszt Múzeum anyaga a Terror Háza szakmai segítségével lett összeállítva.

A Szent István téren felállított **Szent István lovas szobor**, Máté István alkotása, mögötte az 1936-ban épült ókeresztény bazilika stílusú **Szent István Római Katolikus templom** áll.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A 20. század fordulóján az **alföldi fazekasság** fellegvárában, Hódmezővásárhelyen dolgozott a legtöbb fazekasmester. A határban található kitűnő agyag szolgáltatta az alapanyagot. A ma élő és még dolgozó fazekasok között nem egy népi iparművész. A helyi fazekasok szívesen fogadják az érdeklődőket, műhelyeikben bemutatják, hogyan készülnek a híres vásárhelyi kerámiák. A **Csúcsi Fazekasház ipartörténeti kiállítóhelyként** működik (Rákóczi u. 101.)

Az Árpád utca 21. szám alatti Tájházban, **Nagy György János, tehetős vásárhelyi gazda 18. században épült parasztházában** megismerkedhetünk a vásárhelyi hímzés és kerámia történetével. Vásárhely az ország legnagyobb fazekas központja volt, a 19. század második felében 240 tálasmester dolgozott itt. A 18. századtól kezdve itt formálódott a magyar népi **asztalosság** egyik legjellegzetesebb, virágos festésű, faragásos bútorstílusa. Hasonló jellegűek a régi tiszántúli **hímzés** Hódmezővásárhelyen készített darabjai, melyek közül leginkább a szőrhímzésű párnavégek ismertek. A melléképületben Mária Terézia korabeli katonaszoba belső tétel a látogató szemé cél. Az egyedülálló vásárhelyi szőrhímzés mai készítőit a **Hímzőműhelyben** látogathatjuk meg (Szent István u. 71.). A **Paraszti Eszközök Pincemúzeuma** (Petőfi u. 6.), magángyűjteményként ad helyt a paraszti élet bemutatásának. A régi népi életmóddal a **Kopáncsi Tanyamúzeumban** (47-es út Szeged felé) ismerkedhetünk meg. A **Papi-féle szélmalom és molnárház** a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal támogatásával részben felújításra került, így a helyreállítás után egyre több programnak ad helyszínt a Vásárhelytől 13 km-re fekvő kiállítóhely.

A város legrégebbi épített öröksége a **román és gótikus stílusú Árpád-kori Csomorkányi templomrom**, a 13-14. századból. A téglatemplom félköríves apszisa, nyugatra támpilléres falai maradtak ránk. A városközponttól 13 km-re találjuk.

Gróf Károlyi Sándor (1669-1743) 1726-ban építette az első serfőző házat a Kistó-ér partján. Helyére özv. gróf Károlyi Józsefné 1804 és 1809 között impozáns méretű **serházat** emeltetett (180 m hosszú, 15 m széles). A **klasszicista épület** vastag falú, bolthajtásos, eredetileg zsindeletű volt. Alatta teljes hosszában pince, amelyből két "alagút" vezetett a Kistó-ér partjára, innen nyerték a hűtővizet. A 20 és 30 hl-es vörösréz kazánokban évente 1800 hordó sört főztek. Volt az épületben örlőmalom is, amelyet a "taposómalomban" ökrökkel járatnak. Az épületcsoportban olajmalom, pintérműhely, istállók és ólak, valamint a kezelőszemélyzet is helyet kaptak.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.5.5. Javaslatok

Az Önkormányzat nem tett javaslatot épületek, területek helyi védetté nyilvánítására.

Tájsebek

Hódmezővásárhelyen és környékén még mindig rengeteg az illegális személerakó. Folyópartjai ugyancsak el vannak látva oda nem illő anyagokkal. A **Zöld Szikla Művészet és Természetvédő Alapítvány** folyamatosan próbál ez ellen akciókat szervezni. Propaganda, nagyobb büntetések, ingyenes személerakás lehet az, amely segítene. Természetesen a

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

környezettudatosság pont azt célozza, hogy az egyén alaphól ne tegyen ilyet.

(Forrás: *Környezet és Természetvédelem helyzete kistérségi régióinkban*)

Hódmezővásárhely-Gorzsa X. homokbánya ma már régészeti feltáráshely. A lelőhely nagy kiterjedésű, több mint 50.000 m² területű. Négy korszakból, a késő bronzkorból, a népvándorlás korából (5-6. század), az Árpád-korból, valamint a késő középkorból kerültek elő objektumok és leletek.

(Forrás: <http://regeszeti.u-szeged.hu/kutatas/71-2/hodmezovasarhely-gorzsa-x-homokbanya-regeszeti-feltarasa>)

2.6. Társadalmi helyzet

A társadalmi adottságok ismertetése fontos elem egy településre/városra vonatkozóan. A népességszám alakulása, az oktatási és kulturális helyzet, a sportolási, kikapcsolódási, szórakozási lehetőségek, az egészségügyi ellátás színvonala, a közbiztonság helyzete – az évek során bekövetkezett változások tendenciája – szorosan összefügg az életszínvonallal, a település népességmegtartó erejével és a jövőbeni fejlődési lehetőségekkel. Ezek alapján lehet következtetni arra, hogy a helyi lakosság milyen módon tud bekapcsolódni a közösségi életbe, milyen helyi kötődések és kapcsolati hálók kiépítésére van lehetőség.

2.6.1. Demográfiai viszonyok

A város régóta lakott település, sőt, valamikor az ország egyik legnépesebb városa volt. A 19. század közepétől rohamos népességemelkedés zajlott le. 1857-ben 42 501 lakosa volt, de 1880-ra már 52 424 lelket számláltak. Ennek hátterében állt valószínűleg az is, hogy 1873-ban törvényhatósági joggal ruházták fel a települést. A századfordulón a lakosságszám már túllépte a 60 000-et, szám szerint 60 883 főt számláltak össze 1900-ban. Ezt követően kissé visszafogottabb lélekszám-emelkedés volt tapasztalható, majd kezdetét vette az azóta is tartó csökkenés. 1910-ben még 62 445 lakos, 1920-ban már 60 922 lakos, majd 1930-ra 60 342 lakos maradt a városban. Jelenleg a város lakossága már az 50 000 főt sem éri el. A folyamatos csökkenés legfőbb oka a térségben jellemző szerény népszaporulat és a mezőgazdaság modernizációját követő elvándorlás, kisebb részben a külterületi lakott helyek önálló településsé válása. Ilyenek voltak: Mártély, Kardoskút és Székkutas.

A Hódmezővásárhelyi kistérség 708 km²-nyi területén 4 településen 60,7 ezer lakos él. Lakóinak száma az elmúlt évtized közepe óta közel 1800 fővel csökkent. Központja Hódmezővásárhely. Népsűrűsége az országos átlagnál kisebb, 86 fő/km². Az ezer lakosra jutó vándorlási egyenleg az elmúlt évtized első felében még pozitív volt, a második felére már veszteségbe fordult. Minden ezer emberből több mint 8 vándorolt el a térségből. A 60 év feletti és a 14 év alattiak aránya alapján számított öregedési index az átlagnál kissé magasabb (1,25). Hódmezővásárhely területe 487,98 km².

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

2. táblázat: Hódmezővásárhely lakosságának alakulása 2009-2012- között

Év	2009	2010	2011	2012
Lakónépesség száma az év végén (a népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat) (fő)	47201	47019	46204	45700

(Forrás: www.ksh.hu)

3. táblázat: Természetes szaporodás és fogyás tendenciája

Év	2009	2010	2011	2012
Élveszületések száma (fő)	426	417	417	433
Halálozások száma (fő)	583	577	683	586

(Forrás: www.ksh.hu)

A 2. táblázatból látszik, hogy Hódmezővásárhely lakossága csökkenő tendenciát mutat. A természetes szaporodás és fogyás a 2009-2012. közötti időszakban stabilnak mutatkozott. Az odavándorlások száma 2009-10-ben meghaladta az elvándoroltak számát (120 illetve 2 fő), de 2011-12-ben ez megfordult, a vándorlási különbözet is magasabb volt, 170 és 294 fő.

A természetes szaporodás (fogyás) összetevői igen nehezen befolyásolhatók, a születésszám csökkenése országos, sőt európai probléma, a halálozás kérdése és mértéke természetileg, társadalmilag meghatározott, és csak lassan és kis mértékben változik. A legjobban befolyásolható tényezőnek a vándorlás (elvándorlás- bevándorlás) tekinthető. Az elvándorlás csökkentése a városhoz való kötődés erősítésével, az itt élők életminőségének emelésével, míg a betelepülés a város vonzerejének növelésével ösztönözhető.

Az elvándorlások legvalószínűbb oka a megfelelő számú munkahelyek és a közép, illetve felsőfokú oktatási intézmények hiánya a Városban.

4. táblázat: A népmozgalom alakulása Hódmezővásárhely Városban

Év	2009	2010	2011	2012
Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) (eset)	1280	1217	1386	1342
Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) (eset)	1160	1216	1556	1636

(Forrás: www.ksh.hu)

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

5. táblázat: Az állandó népesség korosztály szerinti megoszlása

Év	2009	2010	2011	2012
Állandó népesség száma (fő)	47146	46974	46650	46395
0-2 évesek száma (fő)	1298	1283	1253	1280
3-5 évesek száma (fő)	1302	1292	1321	1295
6-13 évesek száma (fő)	3428	3420	3424	3418
14 évesek száma (fő)	510	450	436	438
15-17 évesek száma (fő)	1688	1598	1476	1387
18-59 évesek száma (fő)	28206	28038	27734	27399
19 évesek száma (fő)	596	604	599	568
20-29 évesek száma (fő)	6332	6227	6089	6037
30-39 évesek száma (fő)	7522	7502	7546	7500
40-49 évesek száma (fő)	5983	6064	6125	6187
50-59 évesek száma (fő)	7173	7034	6805	6587
60-x évesek száma (fő)	10714	10893	11006	11178

(Forrás: www.ksh.hu)

A 18 éven aluliak száma 7818, a 18-59 éves korosztály 27399 fő és a 60 felettiek 11178-an vannak. A 18 éven felüli népességben az egyre idősebb korosztályok száma egyre magasabb. Ez kedvezőtlen koreloszlást mutat, a város lakossága öregszik.

A lakónépesség területi egységekre bontott megoszlásának vizsgálata során megfigyelhető, hogy a Belváros és Tarján lakosszáma a két utóbbi népszámlálás között közel nyolcad részével (1300 fővel) csökkent. Hasonló mértékű átrendeződés csak Hódító esetében következett be, ahol a közel 11 %-os csökkenés 511 fő távozását jelenti. Ezzel párhuzamosan a többi városrész esetében a stagnálás volt jellemző. Ez a stabilitás nemcsak a központi belterület peremkörzetein, de az egyéb belterületekre és a tanyák népességére is igaz. Utóbbiak esetében még növekedés is tapasztalható, hiszen a kishomoki területeket korábban a külterülethez számították, így a 2001-es adatokban itt regisztrált 464 fő egyértelműen többletet jelent. Mindezek alapján a jellemzően gazdasági hasznosítású tanyák életképességére, ezzel párhuzamosan a kizárólag lakóházként hasznosított tanyák lassú ütemű csökkenésére kell számítani. A várható népességcsökkenés esetén is számítani kell az átrendeződési folyamat folytatódására. A belvárosban és Hódítóban a népességszám továbbra is csökken, emellett a többi lakóközvet „foghíjasodása” is jellemzővé válik. A kishomoki területek vonzereje hosszú távon is fennmaradhat, aminck következtében az új építkezések zöme itt várható.

2.6.2. Oktatás, képzés

Hódmezővásárhely teljes körű oktatási intézménystruktúrát működtet, melyet kiegészít az egyéb fenntartói kör által működtetett alsó- és középfokú oktatási intézmények hálózata. A városban 9

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

általános iskola, 2 gimnázium, 1 integrált szakközépiskola, 14 óvoda, egy zeneiskola és egy könyvtár található. Az önkormányzat az elmúlt években nagyszabású átalakítási és fejlesztési programot indított, melynek köszönhetően megvalósult - a várható demográfiai változások figyelembe vételével - az integrált óvodai és általános iskolai oktatás rendszere, jelenleg folyik a középfokú intézmények átalakítása. Felsőfokú oktatás is van a városban: Hódmezővásárhelyen működik a Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kara és a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola Hódmezővásárhelyi Regionális Tudásközpontja.

Általános iskolák:

Kertvárosi Katolikus Általános Iskola
Szőnyi Benjámín Református Általános Iskola

A Hódmezővásárhelyi tankerület Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) tartozó intézményei:

- Hódmezővásárhelyi Klauzál Gábor Általános Iskola, SZEK: 058012, OM: 200957
- Hódmezővásárhelyi Liszt Ferenc Ének-Zenei Általános Iskola, SZEK: 058009, OM: 200894
- Hódmezővásárhelyi Szent István Általános Iskola, SZEK: 058010, OM: 200895
- Hódmezővásárhelyi Varga Tamás Általános Iskola, SZEK: 058011, OM: 200896
- Mártélyi Általános Iskola, SZEK: 058003, OM: 201742
- Németh László Gimnázium, Általános Iskola, SZEK: 058008, OM: 200893

2003. szeptember óta a Magyar Környezeti Nevelők helyi csoportjaként, a Környezet és – természetvédelmi Oktatóközpontok Szövetségének tagjaként a Zöld Kapocs Környezeti Nevelés Munkaközösség aktívan tevékenykedik a városban. A Munkaközösségnek minden helyi iskolában és óvodában vannak pedagógus tagjai, akik nagy bázissal rendelkeznek az oktatási intézményekben, ezért egy-egy akcióprogram résztvevőinek száma mindig nagy létszámot jelent.

A város környezet- és tájvédelmi elkötelezettségét mutatja a 2003-ban épült **Bodnár Bertalan Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpont** létráhozása a Mártélyi Tájvédelmi Körzet 1971 óta védett, 2232 hektáros területén. (A terület 1979. óta szerepel a "Ramsari jegyzékben", mint nemzetközi jelentőségű vízi vadvédelmi terület). Az Oktatóközpont a Tisza-menti táj és a Tiszához kapcsolódó Alföld természeti értékeinek bemutatását, valamint a felnövekvő nemzedék környezettudatos cselekvésre ösztönzését szolgálja. A Központ az ártéri túraútvonal mellett számos ismeretszerzésre és a természet / környezet szeretetére és védelmére lehetőséget adó programot kínál folyamatosan. A vásárhelyi óvodások, iskolások speciális oktatási anyagok segítségével a Központban tartott foglalkozásokon ismerkednek Vásárhely és térsége környezetével.

Az Erzsébet kórház L épületében alakították ki a Környezeti Információs Központot. Itt az emberek megismerkedhetnek a környezettudatos élettel és annak elsajátításával. A program koordinálását környezeti nevelési szakember végzi, feladatai közé tartozik, hogy az óvodásoktól a nyugdíjasokig mindenkivel megismertesse a környezettudatos szemléletet. A Központban van egy előadóterem, könyvtár, számítógépes terem, valamint a környezeti nevelők irodája. A környezeti tényezők mérésére alkalmas eszközök is megtalálhatók (UV sugármérő, Geiger-Müller számláló és meteorológiai állomás). A fenntartható életmóddal és fogyasztással kapcsolatos nonprofit információs központban többek között környezetvédelmi témájú

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

előadásokat tartanak, de folyóiratok olvasására és internetezésre is van mód.

Hódmezővásárhely stratégiai létkérdése, hogy milyen közoktatási rendszert és kínálatot működtet. Elsődleges feladat a fenntartható, demográfiai és munkaerő-piaci igényekhez jól igazodó kínálat biztosítása jelenti, óvodától a felsőfokú tanulmányok folytatásáig megfelelő és vonzó, korszerű tudást biztosító képzések közötti választás lehetőségét megteremteni. Nem elhanyagolható a környező településeken működő intézményekkel történő versenyben a helytállás, a helyi munkáltatók szükségleteinek kielégítése.

6. táblázat: A közoktatási intézményekben ellátottak, foglalkoztatottak száma

Év	2009	2010	2011	2012
Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)	1562	1582	1614	1598
Általános iskolai osztályok száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (db)	148	144	152	143
Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)	3323	3259	3343	3256
Napközis általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (iskolaotthonos tanulókkal együtt) (fő)	1679	1721	1801	1781
Más településről bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	82	86	125	103
Általános iskolai főállású pedagógusok száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)	303	303	321	286
Számítógépek száma az általános iskolai feladatellátási helyeken (db)	453	234	327	331

(Forrás: www.ksh.hu)

A belső motiváltságon alapuló környezettudatos viselkedés hosszú évek több irányból érkező tudatformálásnak a hatására alakul ki.

A környezeti tudat kialakításában életkortól függően más és más eszközök lehetnek a segítségünkre. Ilyen eszközök a:

- családi nevelés
- intézménycs oktatás (gyermek- és fiatalkor)
- média
- önkormányzati hatáskörbe tartozó eszközök
- társadalmi szervezetek által felvállalt tevékenységek

Családi nevelés:

Jövönk szempontjából alapvető jelentőségű, hogy a felnövekvő generációk természethez, környezethez való viszonyát sokkal magasabb szintre emeljük. A természet tiszteletére való nevelést a kisgyermek születésétől kell kezdeni. Értelme kibontakozásával párhuzamosan az alapvető normák beépítését (nem szemtelünk, nem tépjük le a virágokat, rendben tartjuk környezetünket stb.) el kell végezni. Jó esetben ez a családban így történik.

Intézményes oktatás:

Felnőttkorban már nagyon nehéz a környezethez való viszonyt megváltoztatni, ezért meghatározó – a családon kívül – az iskola és az óvoda szemléletformáló szerepe. Sőt, az oktatási intézményekben megismert szemléletet a gyerekek hazaviszik, ez jó esetben némi változást eredményez szüleik gondolkodásmódjában is. Az óvodák pedagógiai programjának fontos eleme

kell, hogy legyen a környezeti nevelés.

Az általános iskola az alsó tagozatában a környezetismeret és az osztályfőnöki órák keretében van lehetőség a környezet- és természetvédelem kérdéseivel foglalkozni. Az osztálykirándulások, a természetben - pl. erdőben, vízparton - megtartott órák az ott szerzett élmények segítségével hozzájárulhatnak a szemlélet elmélyítéséhez. Felső tagozatban a földrajz, a biológia, a kémia, a fizika és az osztályfőnöki órák az aktuális tananyaghoz kapcsolódóan keretet adnak a környezetvédelem kérdéscinck már elmélyültebb, de a gyerekek életkorának megfelelő szintű tárgyalására. A szaktárgyi órákon kívül érdemes ökológiai szakkört szervezni. Terepen végzett megfigyelések, téli madáretetés, önálló kiselőadások tartása, stb. színes program lehet az érdeklődő tanulók számára. Ha módjában áll az iskolának, - esetleg önkormányzati segítséggel - érdemes iskolakertet kialakítani, melyben különböző növényi társulások bemutatására, tanulmányozására van lehetőség. A tápanyag utánpótlás biztosítására ki lehet egy kisebb komposztálót is alakítani. (Ezzel a szelektív hulladékgyűjtés is részben megalapozható.)

Régóta jól működő tevékenység az iskolák által szervezett papírgyűjtés. Ez kiegészülhet a fém hulladékok gyűjtésével is. Az elhasznált elemek gyűjtése is megszervezett. Az országban több olyan cég is található, amelyek ezzel a tevékenységgel foglalkoznak. A tanulók motiválásában szerepe lehet a leadott darabszámokhoz kapcsolódó tanári, igazgatói dicsérteknek is. Az elemek gyűjtése megfelelő műanyag vagy karton dobozok kihelyezésével kiterjeszhető kereskedelmi egységekre is, így a felnőtt lakosság is bevonható az akcióba.

Média

Az allergiás, asztmás megbetegedések számának rohamos emelkedése kapcsán a figyelm középpontjába kerültek az allergizáló polleneket termelő növények, főleg legagresszívebben ható képviselőjük, a parlagfű. Egy szál virágzó parlagfű több milliárd virágpór szemcsét képes a levegőbe juttatni, melyből légköbméterenként ötven pollen szemcse már elegendő allergiás reakció kiváltására. Bár a parlagfű kiirtása az ország területéről csak kormányzati szinten és több éves következetes munkával valósítható meg, nagyon fontosak a térségi, települési szinten szervezett akciók is. Ebben nagy segítségre lehet a média, a helyi média is szervezhet az iskolák bevonásával parlagfű gyűjtési akciót.

Önkormányzati hatáskörbe tartozó eszközök:

Mivel a település vonatkozásában a környezeti adatok, a fejlesztési elképzelések és az orvoslás hatósági eszközei az önkormányzatnál, illetve a polgármesteri hivatalban futnak össze/jelennek meg, így a polgárbarát települési önkormányzatnak nem csak lehetőségei, de feladatai is vannak ezen a téren. Ilyen eszközök a nyilvánosság biztosításán túl, az éves környezeti állapot jelentések közzététele és indokolt esetekben a *lakossági fórumok* meghirdetése a tájékoztatás oldaláról.

Ezen túlmenően számos kezdeményezést lehet támogatni a különböző alapjaikból pl. táborok, környezeti nevelő programok, rendezvények, a kulturált szabadidő eltöltését – s így a környezeti nevelést is – szolgáló parkok; erdei óvoda és iskola programok szervezése az intézmények számára; zöldterület illetve játszótér fejlesztések/korszerűsítések, amelyek közvetetten szolgálják a környezeti nevelés ügyét. Kiadványok megjelentetésének támogatásával az önkormányzat hozzájárulhat a szelcebb rétegek természeti környezetünkről való ismeretterjesztéséhez.

Az Európai Autómentes Nap rendezvényei nem csak a kerékpáros közlekedés népszerűsítésében,

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

de a környezettudatosságra nevelésben is jó alkalom lehet.

A társadalmi szervezetek által felvállalt tevékenységek:

Évente egy-két alkalommal pl. szemétyűjtési akció rendezhető, amikor a településcsk külterületéről is megkísérlik eltávolítani az illegálisan lerakott szemetet. Ezekbe az akciókba érdemes bevonni az iskolásokat. Számptalan lehetőség kínálkozik még a felsoroltakon kívül is a környezeti nevelésben, melyek feltárása és kidolgozása az önkormányzat, a pedagógusok és a civil önszerveződő csoportok együttműködése által valósítható meg.

Az erdei iskola program feladatai

- Támogatni a gyerekek erdei iskolában való részvételét.
- Segíteni az iskolákban az erdei iskolázáshoz szükséges szakmai háttér megteremtését.
- Kialakítani, fejleszteni azt a minősített szolgáltatói kört, mely az erdei iskolázás mellett bázisa lehet a minőségi turizmusnak, ökoturizmusnak, fenntartható vidékfejlesztésnek, egészséges életmódra nevelésnek is.
- Mind az iskolák mind a szolgáltatók számára elegendő segédanyagot, szakmai háttéranyagot és kidolgozott programmintákat biztosítani;
- Támogatni az igényeknek megfelelő képzési kínálatot és segíteni a szakértői háttér kialakulását.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.6.3. Művelődés, kultúra

A téglagyári kubikgödrök Hódmezővásárhely ÉK-i részén, közvetlenül a belterület határán helyezkednek el, mintegy 20 ha kiterjedésben. A természetes élőhelyet egy tanösvényen járhatjuk be. A terület kerékpár- és közúton is megközelíthető. A látogatókkal, diákcsoportokkal a 11 állomást 1,5 -2 óra alatt tehetjük meg. A tanösvény teljes hossza 2400 m. Közvetlen szomszédságában a 19-20. század fordulós Téglagyári épületek láthatók. A vizes élőhely mellől a város 19. századi képc táru elénk.

A várostól 12 km-re, északkeleti irányban Rárós-Kéktó erdősávokkal határolt szikes legelői, valamint fehér golyák, nagy kócsagok, barna rétihéják látványa táru a látogató elé.

6 km-re a Tisza holtága mellett fekszik Mártély. Mind a Holt-, mind az Élő-Tisza kedvelt fürdőhely, csónakázási és vízibiciklizési lehetőséggel. A két települést összekötő kerékpárút a kerékpárosoknak, a tanyavilágot behálózó dűlőutak a lovasoknak nyújtanak sportolási lehetőséget.

A mártélyi üdülőterületen a Bodnár Bertalan Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpont a hamisítatlan Tisza-menti táj és a Tiszához kapcsolódó Alföld természeti értékeinek bemutatását, valamint a felnövekvő nemzedék környezettudatos cselekvésre ösztönzését szolgálja. Kiválóan alkalmas erdei iskolák oktatási céljaira, előadások, foglalkozások megtartására. 2005. évben került átadásra a 2.650 m, átlagosan 2-2,5 óra alatt teljesíthető, nyolc bemutató állomást tartalmazó ártéri tanösvény.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város önkormányzata a Norvég Finanszírozási Mechanizmus keretében meghirdetett pályázati felhívásra „Regionális Környezeti Nevelő Központ kialakítása a

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Mártélyi Tájvédelmi Körzet területén” címmel pályázott, és nyert támogatást. A beruházás keretén belül többek között megvalósult, egy nyolc állomásból álló, 6850 méter hosszú „Tiszai tanösvény” az üdülőterületről az élő Tisza irányába, továbbá egy 4 km hosszú vízi túraút épült három megállóhellyel, amely információs táblák segítségével mutatja be a mártélyi holtág vízi élővilágát és vízparti zóna növényvilágát.

Az évente megrendezendő kulturális és művészeti programok messze földön híressé teszik a várost. A „hírös” Vásárhelyi Promenádnak hagyománya elevenedik meg a város főterén minden nyáron.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

7. táblázat: Művelődési intézmények adatai

Év	2009	2010	2011	2012
Mozitermek száma (db)	1	1		
Muzeális intézmények száma (db)	5	3	4	5
Múzeumi kiállítások száma (db)	27	18	14	20
Múzeumi látogatók száma (fő)	17627	21773	21727	35397
Közművelődési intézmények száma (db)	1	1	3	1
Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)	992	1136	1346	1324
Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)	527	542	475	488
Kulturális rendezvények száma (db)	89	54	71	52
Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)	17987	37432	45466	35617
Alkotó művelődési közösségek száma (db)	17	20	22	23
Alkotó művelődési közösségek tagjainak száma (fő)	256	434	435	454

(Forrás: www.ksh.hu)

2.6.4. Sport, kikapcsolódás

A Városi Strand-, Termál és Gyógyfürdő Városi Sportuszoda sokszínű szolgáltatással várja a sportolni vágyókat. Hódmezővásárhely szívében, nagy kiterjedésű, ligetes, parkos környezetben terül el. Jól megközelíthető helyen, nyugodt környezetben több, szabadtéri termálvizes medence kínál enyhülést a reumatológiai panaszok enyhítésére. A strand mellett épült nemzetközi szintű sportversenyek megrendezésére alkalmas, korszerű Városi Sportuszoda sokszínű szolgáltatással várja a sportolni vágyókat.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

A Hódói Sportcsarnokban művelhető a kézilabda, kosárlabda, atlétika, sakk, és más technikai sportágak is, amelyek Hódmezővásárhely sportéletében jelentős helyet foglal el napjainkban.

A Hosszútávú Városfejlesztési Kon koncepció tervezi új sportterület és közpark létrehozását Kishomokon.

A városban sokféle civil szervezet működik, amelyek egy-egy sportág gyakorlását megszervezik, pl. úszás, vízilabda, lovaglás, kézilabda, kosárlabda, futball, teke, fogathajtás és díjlovaglás, keleti harcsművészet, airsoft, tenisz, vadászat, horgászat, fitnesz, kerékpár, testépítés, görkorcsolya és gördeszka, biliárd.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata 56 db az Önkormányzathoz bejelentkezett, ott nyilvántartásba vett, azzal kapcsolatban álló sportegyesületet tart számon. Az előző évekhez képest a sportegyesületek száma változott, örömteli viszont, hogy a változás pozitív tendenciát mutat. A 2007 és 2010 közötti időszak negatív mutatói pozitív értékekbe csaptak át. Abban az időszakban több sportegyesület is megszűnt, azonban azok a sportágak sem vesztek el a városból, tovább folytatták tevékenységüket és mostanra ismét egyesületi keretek között működnek.

Az előző időszakban Magyarországon a sportot mostohagyercikként kezelték, az állam teljes mértékben alulfínanszírozta azt. A látszatot próbáltuk megtartani, miszerint sportnemzet vagyunk, de már ez is egyre nehezebben ment, elég csak a Pekingi Olimpián elért eredményekre gondolni.

A jelenlegi kormány egy új útra lépett, hiszen átszervezte a sportirányítást, csökkentette a "vizfej" méretét, egyedülként a Magyar Olimpiai Bizottság kezébe tette az irányítást.

Ennél is nagyobb jelentőséggel bír az új sportfínanszírozási rendszer bevezetése, aminek következtében a kiemelt öt látvány csapatsportág minden eddiginél jobb helyzetbe került. A TAO-s sportfínanszírozás bevezetése nem csak a látvány csapatsportágakat érinti, hiszen az új rendszer következtében a többi sportág, sportegyesület is profitál, hiszen szabadult fel szponzori kapacitás.

A sportegyesületek életében is jelentős probléma a nagy munkanélküliség, a csökkenő életszínvonal. A reálbérek folyamatos csökkenése azt eredményezi, hogy egyre kevesebben engedhetik meg maguknak a sportolást. A szülőknek nincs pénze arra, hogy sportegyesületbe vigyék a gyerekeiket, hiszen nagyon sokan nem tudják kifizetni a több ezer forintos havi tagdíjat, nem tudják megvásárolni a szükséges felszereléseket. Hódmezővásárhelyen a mindennapos testedzés bevezetése ezt tudja némiképpen ellensúlyozni, hiszen a diákok napi programjába van építve a rendszeres mozgás. Minden Hódmezővásárhelyen tanuló általános iskolás gyerek hetente úszásoktatásban részesül.

Országszerte óriási probléma a létesítményhelyzet, ami alól Hódmezővásárhely szerencsére kivétel, hiszen az elmúlt években jelentős infrastrukturális fejlesztések történtek.

I. Sportegyesületek

I.1. TAO támogatásban részesülő sportegyesületek

I.1.1. Hódmezővásárhelyi Futball Club: Több, mint 300 labdarúgónak biztosít az egyesület rendszeres edzési és versenyzési lehetőséget. Összesen 14 csapatot versenyeztetnek, felnőtt csapatuk jelenleg az NB III. középmezőnyéhez tartozik.

Edzéseiket a Városi Stadionban tartják, körülményei jónak nevezhetők, de a jövőben jelentős fejlesztéseket tervezünk a létesítményben a TAO támogatás terhére.

Az új sportfínanszírozási rendszernek köszönhetően az idei évben az utánpótlásra fordítandó összeg rendelkezésre áll, azonban a felnőtt csapat működtetése komoly nehézséget jelent az egyesület vezetőségének.

I.1.2. Hódmezővásárhelyi Leány Kézilabda Club: Az első osztályú női csapat megszűnésével az utánpótlás helyzete is ellehetetlenült 2010-ben. Szerencsére voltak néhányan, akik úgy gondolták, hogy érdemes foglalkozni ezzel a sportággal és egy új egyesületet hoztak létre.

Döntésük helyességét igazolja, hogy utánpótlás csapataik rendkívül szép eredményeket érnek el országos szinten is.

Taglétszámuk 80 fő (up: 70 fő, felnőtt: 10 fő), a szakmai munkát 4 edző irányítja. Edzéseiket a

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Hódttói Sportcsarnokban, a Kaszap utcai tornateremben és a Kertvárosi Katolikus Általános Iskola tornatermében tartják.

A TAO támogatásnak köszönhetően a működés finanszírozása biztosított.

I.1.3. Hódmezővásárhelyi Kosársuli SE: Az egyik legnagyobb egyesület a városban, hiszen 293 sportolójuk van (up: 268 fő, felnőtt: 25 fő). Felnőtt csapatuk az NB I/B-s bajnokság erős középcsapati között van. Összesen 12 edző foglalkozik a különböző korosztályos csapatokkal.

A futballistákhoz hasonlóan az utánpótlás finanszírozása megoldott, de a felnőtt csapat működtetése rendkívül nehézkes, hiszen erre TAO támogatás nem fordítható.

Edzéseiket a Hódttói Sportcsarnokban, a Kaszap utcai, Árpád utcai tornateremben, a Főiskola, a Szent István Általános Iskola és a Liszt Ferenc Általános Iskola tornatermében tartják.

I.1.4. Hódmezővásárhelyi Vízilabda Sport Club: Az egyik legnagyobb hagyományokkal bíró egyesület, hosszú évtizedek óta komoly utánpótlás-nevelő munka folyik. Taglétszámuk 198 fő (up: 158 fő, felnőtt: 40 fő).

Edzéseiket a Gyarmati Dezső Sportuszodában tartják, a munkát összesen 10 edző irányítja. Felnőtt csapatuk az NB I/B-ben szerepel. Utánpótlás csapataik egyre jobb eredményeket érnek országos szinten, köszönhetően többek között a TAO támogatásnak, melyből megoldott az egyesület finanszírozása.

I.2. Alapsportágak egyesületei

Alapsportágnak minősül az atlétika, az úszás és a torna. Városunkban tornával foglalkozó sportegyesület vagy szakosztály nem működik, a torna csak a testnevelésórákon van jelen.

I.2.1. Hódiák Közhasznú Diáksport Egyesület: Az egyik legsikeresebb városi sportegyesület, hiszen több utánpótláskorú országos bajnokkal rendelkeznek, többen tagjai a Heraklész Programnak is. Edzéseiket a Városi Stadionban tartják, létszámuk 40 fő (up: korúak 30 fő, felnőttek 10 fő).

Évck óta nagyon szerény körülmények között működnek, ennek ellenére kiváló eredményekkel büszkélkedhetnek, köszönhetően az áldozatos szakmai munkának és odaadásnak. Jelenleg Csongrád megye legeredményesebb atlétika egyesülete.

Óriási döröklépcést jelentene, ha a Városi Stadionban megvalósulhatna egy rekortán atlétika pálya.

I.2.2. Hód Úszó SE: Dinamikusan fejlődő egyesület, taglétszámuk 150 fő (up: 147 fő, felnőtt 3 fő). Edzéseiket a Gyarmati Dezső Sportuszodában tartják, az infrastrukturális feltételeik kiválóak. Összesen 6 edző foglalkozik a különböző életkorú gyerekekkel, akik valamennyi korosztályban képviselik a különböző országos és nemzetközi versenyeken városunkat. Utánpótlás szinten nagyszerű eredményekkel büszkélkedhetnek.

Az egyesület nagy büszkesége, hogy végre felnőtt szinten is meghatározó úszót neveltek ki Szabó Tamás személyében, aki indulhat majd az idei Úszó Európa Bajnokságon.

I.3. Küzdősportok

I.3.1. Hódmezővásárhelyi Box Klub: Nagy hagyományokkal bíró sportág az ökölvívás városunkban. Évről évre szép eredményeket érnek el sportolók, külön öröm, hogy már a női szakágban is képviseltetik magukat. Az idei szezónban Országos Női Ökölvívó Bajnokságot is rendeztek a városban. Létszámuk 50 fő (up: 45 fő, felnőtt: 5 fő), három edző irányítja a munkát. Edzéseiket a Szent István tér 4. alatt tartják.

I.3.2. Hódmezővásárhelyi Budo Sportegyesület: Aikido sportágban jeleskednek, számos bemutatón vesznek részt nagy sikerrel. Létszámuk 30 fő (up: 12 fő, felnőtt: 18 fő), két fő készíti fel a sportolókat. A foglalkozásokat a Nyár u. 56. alatt tartják.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

I.3.3. Hwarang-do Sportegyesület: Taekwondo és hapkido sportágakban versenyeznek, ahol országos és nemzetközi szinten is szép eredményekkel büszkélkedhetnek. Létszámuk 55 fő (up: 34 fő, felnőtt: 21 fő), három edző készíti fel a sportolókat. Az edzések a Bartók Béla u. 23. alatt vannak.

I.3.4. ITF Taekwondo Klub: Taekwondo sportágban 75 fős létszámmal dolgoznak (up: 55 fő, felnőtt: 20 fő), négy edző irányítja az edzéseket, melyeket a Liszt Ferenc Iskola tornatermében tartanak. Válogatott kerettag versenyzőkkel rendelkeznek, kiváló eredményeket szállítanak a városnak évről évre.

I.3.5. Ju-Jitsu Klub: Szintén keleti harcművészettel foglalkozó szabadidősport egyesület. Évek óta stabil szakmai munka folyik az egyesületnél.

I.3.6. Máté Taekwondo & Hapkido Közhászni Sportegyesület: Az egyik legsikeresebb egyesület a városnak, európa- és világbajnoki helyezésekkel büszkélkedhetnek. A kiváló szakmai munka folytán 150 versenyzővel (up: 105 fő, felnőtt: 45 fő) foglalkozik az öt edző. A Kertvárosi katolikus Általános Iskola tornatermében edzenek.

I.3.7. Zanshin Ju Jitsu Sportegyesület: Ju Jitsu egyesület, 16 fővel (up: 13 fő, felnőtt: 3 fő) dolgozik a két edző a Hódtói Sportcentrumban.

I.3.8. Leung Ting Wing Tsun Kung-fu Egyesület: Kung-fu egyesület, önvédelmi képzéssel foglalkoznak, szabadidősport a fő profiljuk.

I.3.9. H.W.T.O. Kung-fu Egyesület: Keleti harcművészettel foglalkozó szabadidősport egyesület.

I.4. Diáksport Egyesületek

I.4.1. Hódmezővásárhelyi Diáksport Szövetség: Az 1993-ban alapított szervezet célja, hogy összehangolja és szervezze a város oktatási intézményeinek diáksport versenyeit, bekapcsolódva a megyei és az országos diáksport versenyrendszerbe.

A HDSZ. évente több, mint tíz sportágban bonyolítja le a kistérségi diákolimpiákat, melyeken összességében több ezer diák vesz részt. Minden évben számos megyei elődöntőt és döntőt rendeznek, de sok országos elődöntőnek és döntőnek voltak már házigazdái.

I.5. Csapatsportágak

I.5.1. Hódmezővásárhelyi Amatőr Kispályás Football Liga: Évek óta szervezi a városi kispályás labdarúgó bajnokságokat. Rendeznek tavaszi és őszi bajnokságot, valamint téli kupát. Ezeken a bajnokságokon átlagosan 30-35 csapat méri össze az erejét. Teljes mértékben szabadidős tevékenység, kiváló és rendszeres sportolási lehetőséget biztosítanak mintegy 3-4 száz ember számára.

A tavaszi és őszi bajnokságok a Hódtói Sportcentrumban, míg a téli kupa a Hódtói Sportszarnokban kerül megrendezésre.

I.5.2. Hódmezővásárhelyi Kézilabda Egyesület: Női és férfi csapatuk a megyei bajnokságban szerepel, létszámuk 31 fő. Mérkőzéseiket a Hódtói Sportszarnokban rendezik. Amatőr, szabadidősport jellegű tevékenységet folytatnak.

I.5.3. Hódmezővásárhelyi Kosárlabda Klub: A Hódmezővásárhelyi Leány Kosárlabda Klub megszűnésével jött létre. Tevékenységét kiterjesztette a fiúkra is, kizárólag utánpótlás-neveléssel foglalkoznak. Taglétszámuk 146 fő, edzéseiket a Főiskola, a Varga Tamás, a Kertvárosi és a Klauzál Gábor Iskola tornatermeiben tartják. A munkát 2 edző irányítja.

I.5.4. Hódmezővásárhelyi Beavers Baseball és Softball Club: Idén indultak először a bajnokságban, a felnőttek mellett utánpótláscsapatot is működtetnek. Létszámuk 30 fő (up: 17 fő,

felőtt: 13 fő). A foglalkozásokat a Halesz sori pályán tartják, a munkát két edző irányítja.

I.6. Szabadidősport egyesületek

I.6.1. Dobó Ferenc Horgászegyesület: A legnagyobb taglétszámmal bíró egyesület, hiszen 1202 tagjuk van (up: 253 fő, felnőtt: 1949 fő). Tagjaik versenyeken indulnak és ők maguk is több versenyt rendeznek.

I.6.2. László István Sporthorgász Egyesület: Szabadidősport egyesület, de számos hivatásos sporthorgász tagjuk révén a versenysportban is részt vesznek. Több helyi versenyt szerveznek, versenyzőik számos vidéki megmérettetésen vesznek részt.

I.6.3. Gold Boys Teke Sportegyesület: Tömegsporttal és versenysporttal is foglalkozó tekeegyesület. Legnagyobb problémájuk a létesítményhelyzet, hiszen Hódmezővásárhelyen nincs olyan tekepálya, amely alkalmas lenne versenyek szervezésére és lebonyolítására.

I.6.4. Gör-Sport Club: Az extrém sportokon belül a görkorcsolyázással és a gördeszkázással foglalkozó egyesület. Tevékenységük fontos, hiszen tömörítik azokat a fiatalokat, akik egyébként az utcákon, tereken üznék tevékenységüket. Létszámuk 25 fő (up: 7 fő, felnőtt 18 fő). A Hódtóban található görkorcsolyapályát használják.

I.6.5. Hódmezővásárhelyi Férfi Teke Klub: Létesítmény híján Szegváron tartják foglalkozásaikat és mérkőzéseiket is ott rendezik. Létszámuk 14 fő (up: 3 fő, felnőtt: 11 fő), a munkát egy edző irányítja.

I.6.6. Hódmezővásárhelyi Tekézők Egyesülete: Működését jelenleg szünetelteti.

I.6.7. Hódmezővásárhelyi Természetbarát SE: Szabadidősport egyesület, természetjárás, túrázás a fő profiljuk, tehát egyértelműen a vásárhelyi tömegsportéletet színesítik.

I.6.8. Magyar Postagalamb SE: Tipikusan szabadidősport egyesület. A vásárhelyi galambászok azonban az országos és nemzetközi versenyeken is szép sikereket érnek el.

I.6.9. Modellező Sportegyesület: Alapvetően szabadidősport, de a versenysport vérkeringésébe is bekapcsolódtak. Országos és nemzetközi versenyeken szép eredményeket érnek el, minden évben országos versenyt szerveznek.

I.6.10. Rádió Klub: Alapvetően szabadidős technikai sportág, elhivatottabb versenyzőik azonban nemzetközi versenyeken is részt vesznek. Több versenyt is rendeznek, jó szakmai munka jellemzi a tevékenységüket. Létszámuk 27 fő (up: 1 fő, felnőtt: 26 fő).

I.6.11. Zöldlépés Nordic Walking Közhasznú Sportegyesület: A 2009-ben alakult egyesület fő célja, hogy meghonosítsa a nordic walking mozgásformát városunkban. Ezt sikerrel teszik, hiszen már 30 tagjuk van. Kiváló rekreációs mozgás, foglalkozásaikat az Európa Parkban tartják.

I.7. Technikai sportok

I.7.1. Center Motorsport Club: A motocross az egyik legnépszerűbb technikai sport hazánkban, szerencsére városunkban is nagy hagyományai vannak. A 47-es főút mellett található Rolandringen vannak a foglalkozások, évente több versenyt rendeznek itt. Létszámuk 47 fő (up: 10 fő, felnőtt: 37 fő), a munkát két edző irányítja. Országosan is kiváló eredményekkel rendelkeznek.

I.7.2. Hód-Kerékpáros SE: BMX-Cross-ban nagyszzerű eredményeket érnek el, válogatott kerettag versenyzőik vannak. A foglalkozásaikat a Városi Stadionban lévő bmx-cross pályán tartják. Létszámuk 15 fő (up: 13 fő, felnőtt: 2 fő), a munkát egy edző irányítja.

I.7.3. Polgári Lövészegylet: A sportlövészet nagy hagyományokra tekint vissza városunkban, az egyik legrégebbi sportegyesületünk. Létszámuk 35 fő (up: 15 fő, felnőtt: 20 fő), két edző vezeti a felkészülést. Eredményeik méltóak a városi hagyományokhoz, hiszen országos helyezésekkel büszkélkedhetnek.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

1.8. Lovassportok

1.8.1. Dél-alföldi Lovasudvar: Foglalkozásaikat a Tanya 4007/1 alatt tartják, létszámuk 115 fő (up: 75 fő, felnőtt: 40 fő). Szép eredménnyel büszkélkedhetnek.

1.8.2. Hódmezővásárhelyi Fogathajtó és Díjlovaglő Egyesület: Jelenleg fogathajtásban indít versenyzőket, akik országos versenyeken érnek el kiváló eredményeket.

1.8.3. Hódmezővásárhelyi Gazdasági Egyesület Lótenyésztő Szakosztály: Leginkább szabadidősporttal foglalkozik, de számos minősített sportolóval is rendelkezik.

1.8.4. Hódmezővásárhelyi Lovas Klub: Főként a szabadidősport a profiljuk, de a különböző regionális versenyekről is szép eredményekkel térnek haza sportolói.

1.8.5. Hódmezővásárhelyi Sportlovások Egyesülete: Foglalkozásaikat a Tanya 4040. alatt tartják, létszámuk 29 fő (up: 20 fő, felnőtt: 9 fő). A szakmai munkát két edző vezeti. Szép eredménnyel büszkélkedhetnek.

1.8.6. Babérliget Lovas Klub: A mártélyi úton tartják foglalkozásaikat, versenyzőik díjlovaglásban szép sikereket tudhatnak magukénak.

1.9. Egyéni sportok

1.9.1. Hódmezővásárhelyi Csomorkány Sport Egyesület: A város egyik legrégebbi, legnagyobb hagyományokra visszatekintő egyesülete. Létszámuk 32 fő (up: 30 fő, felnőtt: 2 fő), 2 edző foglalkozik a versenyzőkkel. Az elmúlt időszakban egyre kiválóbb eredményeket érnek a különböző országos és nemzetközi versenyeken. Évente két országos versenyt rendeznek városunkban, melyek mindig nagy sikert aratnak. Foglalkozásaikat az Aranyossy Iskola tornatermében tartják.

1.9.2. Hód-Fitness SE: Az egyik legsikeresebb városi egyesület, számtalan országos és nemzetközi bajnoki címmel rendelkeznek. Létszámuk 50 fő, kizárólag utánpótlással foglalkoznak, a munkát két edző irányítja. Edzéseiket a Petőfi u. 27. alatt tartják.

1.9.3. Hódmezővásárhelyi Asztalitenisz Sport Klub: Az egyesület 2010-ben jött létre, jelenleg 22 fő a létszámuk (up: 12 fő, felnőtt: 10 fő), a munkát három edző irányítja. Edzéseiket a Bajcsy-Zs. E. u. 70. alatt tartják.

1.9.4. Hódmezővásárhelyi Pákozdy Ferenc Sakk SE: Nagy hagyományai vannak a sakknak városunkban. Az egyesület jelenleg 40 taggal bír (up: 18 fő, felnőtt: 22 fő). A foglalkozások a Szent István tér 4. alatt vannak. Minden évben rendeznek országos versenyt.

1.9.5. Hódmezővásárhelyi Senior Úszó - Vízilabda Club: Úszásban és vízilabdában biztosítanak a senior korúaknak edzési és versenyzési lehetőséget. A foglalkozások a strandon vannak. Versenyzőik nemzetközi szinten is kiváló eredményeket érnek el.

1.9.6. Hód-Triatlón SE: Dinamikus fejlődő egyesület. Létszámuk 45 fő (up: 35 fő, felnőtt: 10 fő). Országos szinten is egyre jobb eredményeket érnek el, számos versenyt rendeznek évente városunkban.

1.9.7. Honvéd Bercsényi SE: Működéséről nem rendelkezünk információval.

1.9.8. Promenádtáncsport Egyesület: Versenytáncal foglalkoznak. Országosan is szép eredmények vannak. A városi rendezvényeken nagy sikerrel szoktak fellépni.

1.9.10. Szívárvány SE: Fogyatékkal élők számára biztosít sportolási lehetőséget.

1.9.11. Tájékoztató Futó Club: Létszámuk 42 fő (up: 18 fő, felnőtt: 24 fő), két edző készíti fel a versenyzőket. Szép eredményeket érnek el, különösen a senior kategóriában.

1.9.12. Hód-Mentor Sport és Műpártoló Egyesület: Szintén tájékoztató futással foglalkoznak, létszámuk 25 fő (up: 12 fő, felnőtt: 13 fő).

1.9.13. Hódmezővásárhelyi Tenisz Club: Foglalkozásaikat a Teniszcentrumban tartják, létszámuk

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

126 fő (up: 42 fő, felnőtt: 84 fő). A Magyar Tenisz Szövetség régióközpontjaként is működik.

I.9.14. Hód-Mezői Örzők Íjász Egyesület: Az íjászok kiválóan szerepelnek az országos versenyeken és számtalan bemutatón aratnak osztatlan sikert.

I.10. Néptánc egyesületek

I.10.1. Kankalin Néptánc Együttes: Autentikus néptánc oktatással foglalkoznak. Létszámuk 40 fő (up: 20 fő, felnőtt: 20 fő), a munkát három fő irányítja. Számos bemutatón vesznek részt nagy sikerrel.

I.10.2. Lányi Lajos Közhasznú Népművészeti Egyesület: Néptáncal foglalkoznak, létszámuk 25 fő (up: 3 fő, felnőtt: 22 fő). Minden ősszel gálaműsort rendeznek, sok bemutatón vesznek részt.

I.11. Egyéb mozgásformák

A városban még számos szabadidősport működik nem egyesületi keretek között. A mozgásra vágyók megtalálhatják az aquafitness-t, gyerektornát, modern táncot és balettet, zumbát, mazsoretet, fitness-t, kettlebell-t és fallabdát. Nagyon sokan járnak pl. a Városi Stadionba vagy a Kása erdőbe kocogni, kerékpározni. Épült a Népkertben egy gumiborítású 1030 m hosszú futópálya, amely népszerűsége várakozáson felüli, ezért annak bővítése is rövidesen elkezdődik.

Összességében a vásárhelyi sportegyesületekről elmondható, hogy a sportágak széles választékát kínálják a lakosság számára. A legtöbb szervezet jól felépített, szakmailag megalapozott tevékenységet végez. Szerencsére helyi szinten előtérben szerepel az utánpótlás-nevelés kérdése, ami hosszú távon biztosíthatja a vásárhelyi sport életben maradását.

II. Sportlétesítmények

II.1. Városi Stadion: A Hódmezővásárhelyi Vagyonkezelő és Szolgáltató Zrt. Sport Részegységének kezelésében van. Alapvetően a focisták, az atléták és a bmx-cross-osok otthona. Itt bonyolítjuk a mindennapos testedzés méréseit, évente rengeteg diákolimpiai versenyt és egyéb bajnokságokat, tornákat rendeznek itt. A HFC utánpótláscsapatái délutánonként teljesen megtöltik a labdarúgó pályákat, a kihasználtság maximális.

II.2. Hód-tói Sportcsarnok: A Hódmezővásárhelyi Vagyonkezelő és Szolgáltató Zrt. Sport Részegységének kezelésében van. A létesítmény a Németh László Gimnázium és Általános Iskola tornaterméről is szolgál, így 16 óráig a diákok használják. Délutánonként számos sportegyesület veszi igénybe a különböző szolgáltatásokat. Ennek ellenére azt lehet mondani, hogy a Hód-tói Sportcsarnok a kosarasok és a kézilabdások fellegvára, hiszen ennek a két sportágnak az utánpótlása szinte teljes egészében lefedi a kapacitást.

II.3. Hód-tói Sportcentrum: A Hódmezővásárhelyi Vagyonkezelő és Szolgáltató Zrt. Sport Részegységének kezelésében van. Délelőttönként rendelkezik szabad kapacitással, hiszen néhány testnevelésórán, óvodai sportfoglalkozáson és a vívásoktatáson kívül nincs más program. Délutánonként azonban a kispályás focistáknak köszönhetően telt házzal működik. A létesítményben található különböző helyiségeket is előszeretettel veszik igénybe sportfoglalkozások céljából.

II.4. Damjanich utcai műfüves pálya: A Hódmezővásárhelyi Vagyonkezelő és Szolgáltató Zrt. Sport Részegységének kezelésében van. A 2008-ban átadott műfüves pályát délelőttönként a Varga Tamás Általános Iskola diákjai használják, délutánonként többnyire baráti társaságok és a környéken lakók veszik igénybe.

II.5. Gyarmati Dezső Sportuszoda és Török Sándor Strandfürdő: A Hód-Fürdő Kft. üzemelteti.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Tanítási időben a város oktatási intézményeinek diákjai töltik meg az uszodai és a külső medencéket, hiszen a mindennapos testedzés keretében valamennyi vásárhelyi diák heti egy órát a strandon tölt. Délutánonként az úszók és a vízilabdázók veszik birtokba a medencéket, a széles utánpótlás-bázisnak köszönhetően a kapacitás közelít a maximálishoz.

II.6. Teniszcentrum: A Tenisz Club üzemelteti. A létesítmény rendkívül nivós, így tökéletesen alkalmas a minőségi munka végzésére. Rendelkezik szabad kapacitással.

II.7. Rolandring: A motocross pálya a Center Motorsport Club kezelésében van. Az egyesület az elmúlt években rengeteget költött a létesítményre, amely ennek köszönhetően nemzetközi versenyek és edzőtáborok helyszínéül is szolgálhat.

II.8. Extrém sport pálya: A Hódútban 2010-ben került átadásra, gördeszkások, görkorcsolyázók használhatják.

II.9. Iskolai tornatermek: A vásárhelyi oktatási intézmények tornatermei az iskolai sportfoglalkozásoknak adnak otthont, de délutánonként előszeretettel veszik őket igénybe a különböző sportegyesületek.

II.10. Balogh Imsi sportcsarnok: A városban az Önkormányzat tulajdonában lévő sportolásra alkalmas létesítmény.

II.11. Egyéb sportlétesítmények: A városban még számos magánkézben lévő sportolásra alkalmas létesítmény működik. A teljesség igénye nélkül elmondható, hogy fitnesztermek, fallabda pálya és mozgásközpont is található a repertoárban.

A létesítményhelyzetről elmondható, hogy a hasonló méretű településekhez és más megyei jogú városokhoz képest kiváló. Egyetlen igazán fontos hiányosság van: városunk nem rendelkezik megfelelő tekepályával, ahol ez a népszerű sportág nem csak versenyzői, hanem kikapcsolódási szinten is üzhető lenne.

A versenysport tekintetében van egy kis lemaradásunk, hiszen nem rendelkezünk első osztályú csapattal, az egyéni sportágakban azonban képviseltetjük magunkat a legfelsőbb szinten és az utánpótlás-nevelésben is rendkívül biztató eredményeket érnek el egyesületcink. Ami nagyon fontos, hogy gyakorlatilag valamennyi sportágban szervezett kereteket tudnak biztosítani az egyesületek az érdeklődőknek.

A sportot szerető vásárhelyi pedig minden héten számos sportesemény között válogathat, hiszen kiméhet egy kosár-, vízilabda vagy labdarúgó mérkőzésre, megnézheti az országos szinten elismert táncosokat, acrobaticusokat, futókat, ökölvívókat, harcművészeket, íjászokat és mindenkit, aki valamilyen sportágban színre lép.

A sport fejlesztése társadalmi érdek. Látni kell, hogy óriási szemléletváltásra van szükség az emberek gondolkodásmódjában. Ebben a tekintetben Hódmezővásárhely jó úton jár, hiszen évek óta működik a mindennapos testedzés, fut az Egészséges Vásárhely Program. Ezen programok segítségével talán sikerül a fiatalokba belcnevelni a mozgást, azt az életmódot, amivel az iskola után is a sport közelében maradnak. Nagyon fontos, hogy olyan sokrétű sportolási lehetőséggel álljunk elő, amely vonzó lehet a számítógép és a televízió mozgás- és ingerszegény közegével szemben.

(Forrás: Önkormányzati beszámoló)

2.6.5. Egészségügy

Az élőlény –így az ember is- és környezete szoros kölcsönhatásban áll egymással. Lényegében megállapítható az a tény, hogy minden környezeti elem szennyezettsége hatással van az emberi szervezet egészségére.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

8. táblázat: Egészségügyi adatok

Év	2009	2010	2011	2012
Működő házi orvosok száma 12.31-én (fő)	22	23	24	24
Működő házi gyermekorvosok száma 12.31-én (fő)	9	9	9	9
Házi orvosi szolgálatához tartozó körzeti ápolónők száma (fő)	25	24	24	25
A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)	68468	67365	66817	64115
A házi orvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)	226729	223277	232571	230641
Betöltött védőnői álláshelyek száma (db)	22	21	22	21,2
Gyógyszertárak száma (humán) (db)	13	15	14	13

(Forrás: www.ksh.hu)

Csongrád megye, ezen belül Hódmezővásárhely lakosságának egészségi állapota kisebb eltérésekkel az országos helyzetet tükrözi. A megyei kistérségi lebontású adatok alapján Hódmezővásárhelyi kistérség egyetlen megbetegedési vagy halálozási mutatója alapján sem tölt be vezető helyet. A megbetegedési mutatók az országos átlagnál rosszabbak a cukorbetegség, a magasvérnyomás, az ischaemiás szívbetegség, az asthma bronchiale, a hörgőrákos és a pszichiátriai megbetegedésekben. A halál oka szerkezet évck óta azonos, az észlelt kisebb változásokból messzemenő következtetéseket nem lehet levonni, összességében a keringési rendszer és a daganatos megbetegedés dominanciája továbbra is jellemző. A területen magas a dohányosok, az alkoholfüggők és az elhízottak száma. A születéskor várható élettartam kissé növekszik, a népesség kor megoszlása öregedő populációt mutat. A szülőkorú nők viszonylag nagyobb száma ellenére a születések száma stagnál, a megye népessége a hazai és az európai mutatókhoz hasonlóan folyamatosan csökken.

A 0 és 64 éves férfiaknál a vezető halálokok a keringési rendszer betegségei, a daganatok, a külső okok, sérülések és mérgező anyagok okozta halálozás. A 0 és 64 éves nőknél a vezető halálokok a daganatok, a keringési rendszer betegségei, a külső okok és az emésztőrendszeri megbetegedések okozta halálozás. A férfiaknál leggyakrabban előforduló betegségek a magasvérnyomás, ischaemiás szívbetegségek, spondylopathiák és a cukorbetegség. Nőknél a magasvérnyomás, spondylopathiák, az ischaemiás szívbetegségek, csontsűrűség betegségei és a cukorbetegség.

A lakosság egészségi állapotát a születéskor és a további életkorokban várható átlagos élettartam hosszát alapvetően befolyásolja a lakosság életmódja, életvitel. Egyes betegséges csoportokban a betegségek kialakulásában az életmódnak, az ehhez kötődő kockázati tényezőknek meghatározó jelentősége van mind a halálozásban, mind a népességet érintő egészségkárosodásban. A rizikótényezők közül kiemelkedő szerepe van a dohányzásnak a rosszindulatú daganatok, szív koszorúér betegségek, tüdőbetegségek érelmeszesedés kialakulásának körében.

A dohányzás a legjelentősebb népegészségügyi súlyú életmódi tényező, ez okozza a legtöbb megbetegedést, halálesetet, az összes elkerülhető kockázati tényező közül. Az életmódi tényezők közül nincs még egy, amely önmagában ilyen nagy hatással lenne a halálozás és megbetegedés alakulására. A népegészségügyi programok hosszú távú eredményessége elsősorban azon múlik, hogy ezt a kockázati tényezőt mennyire tudja visszaszorítani. Az összes daganat 25-30%-ának kialakulásában a dohányzás kóros tényezőként szerepel. A dohányzó egyénekben háromszor

nagyobb valószínűséggel fejlődik ki a daganat, mint a nem dohányzó személyekben. A dohányzás a férfiak születéskor várható élettartamát 7,5 az alkohol 3 évvel rövidíti meg. Ugyancsak kiemelkedő szerepe van az alkoholfogyasztásnak az idült májbetegségek, balesetek, öngyilkosság, mentális viselkedés zavarok kialakulásában. A magyar lakosság halálózása szempontjából kritikus 35-64 éves férfinepesség körében a dohányzásnak a halálózásban 35%-ban, az alkoholfogyasztásnak 27%-ban van szerepe.

A dohányzás és az alkoholizmus után az elhízás a harmadik legfontosabb, elkerülhető betegséghez és halálhoz vezető ok, amely az elmúlt évtizedekben egyre meredekebben emelkedő tendenciát mutat a fejlett országokban. Az elhízás nemcsak a mozgásszervi szív- és érrendszeri betegségek, hanem bizonyos rákféleségek keletkezésének valószínűségét is növeli. Az elhízás, a mozgásszegény életmód, a dohányzás az alkoholfogyasztás együttes jelenléte növeli a kockázatát a vezető halálokok valamelyikének vagy halmozott kialakulásának.

Hódmezővásárhelyen, ahol a lakosság egészségi állapota országos összehasonlításban átlagosnak mondható, az ellátórendszer - elsősorban a járóbeteg ellátás - minőségi fejlesztése mellett az egyik legfontosabb feladat a prevenció (mint ahogy az ÁNTSZ jelentésként kiemelik, a halálokokat provokáló kockázatok jelentős részét el lehet hártani megfelelő prevencióval). A város egészségügyi szakemberei kidolgozták a helyi népegészségügyi és prevenciós programot, az Egészséges Vásárhely Programot, melynek lényege a prevenció – életmódváltás és egészségmegőrzés megvalósítása

- egészségügyi ellátórendszer minden szintjének rendszerébe illesztve (lakossági szűrések);
- óvoda / iskola-rendszerhez kapcsolódva, szervezett oktatásban résztvevő gyermekek és fiatal felnőttek számára (egészségmonitorozás, felvilágosítás, szűrések, egészségnevelés, állandó és kampányszerű programok);
- aktív korúak számára: nőknek / férfiaknak és kiemelten a közintézményekben dolgozók körében (egészségmonitorozás, szűrések, életmód-váltási programok – pl. dohányzásellenes akciók, állandó és kampányszerű programok);
- a teljes lakosság és kiemelten a nyugdíjasok számára a civil kezdeményezésekhez kapcsolódva (szűrés, felvilágosítás, kampányszerű programok).

Országosan az elmúlt tíz év alatt az asztmás és allergiás megbetegedések száma folyamatosan növekszik. A regisztrált szénanáthás betegek száma 10-szer magasabb, mint tíz évvel ezelőtt. Az újonnan regisztrált asztmás betegek megbetegedésének 64%-a valamilyen allergiás eredetű okra vezethető vissza.

A külső és belsőterületi biológiai légszennyezők, elsősorban a rendkívül allergén parlagfű pollen, országsszerte magas koncentrációját is fontos kockázati tényezőnek kell tekinteni. A parlagfű és allergén gyomnövények visszaszorításának szabályait a 13/2004. (03.08.) Kgy. rendelet tartalmazza.

A zöldterületek, valamint növényzet ápolásáról és az időnyeszerű növényvédelmi munkálatok elvégzéséről, valamint a gyom- és allergiát okozó növények, különösen a virágzó parlagfű mentesítéséről a tulajdonosok, kezelők, használók, bérlők kötelesek gondoskodni. A parlagfű irtásáról folyamatosan, legkésőbb virágzás előtt, az időjárástól függő gyakorisággal kell gondoskodni. A területen található allergén, lágyszárú növények gyomirtását a lehetséges

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

eszközök (mechanikus, kémiai, agrotechnikai); illetve engedélyezett készítmények (herbicidek) felhasználásával kell elvégezni. A parlagfű vegyszeres gyomirtása tekintetében az illetékes hatóság (Kormányhivatal) szakvéleménye az irányadó. A kezelendő zöldterületen a növényvédőszeres munka megkezdése előtt szembetűnő helyen, kellő számú, jól látható „Vigyázat! Növényvédő-szerrel kezelt terület! Idegeneknek belépni tilos!” feliratú táblát kell elhelyezni, amelyeket a növényvédő-szer előírt, élelmezés-egészségügyi várakozási idő letelte után szabad eltávolítani. Közterületen – az előzőekben rögzítettek helyett – a fenntartó által végzett növényvédelmi tevékenységekről kötelező közérdekű tájékoztatást kell közzétenni a helyi médiában, illetve megbízott szervezet útján. A jegyző növényvédelmi bírságot szabhat ki azzal szemben, aki belterületen, a vegyszeres növényvédelmi munkavégzést akadályozza.
(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.6.6. Szociális ellátás

Hódmezővásárhelyen 1 db gyermekjóléti szolgálat van. Az érintett gyermekcsoportok száma a 9. táblázatban olvasható.

9. táblázat: Gyermekjóléti szolgálat adatai

Év	2009	2010	2011	2012
Védelemben vett kiskorú gyermekek száma (fő)	141	169	175	164
Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma (fő)	1832	1839	1832	1816
A gyermekjóléti szolgálat által gondozott kiskorúak száma (fő)	549	627	626	485

(Forrás: www.ksh.hu)

2012-ben 1 db idősket ellátó intézmény, továbbá 2 db tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény van a városban, ez utóbbiakból egy van az önkormányzat kezelésében.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

10. táblázat: A szociális ellátásra vonatkozó adatok

Év	2009	2010	2011	2012
Hajléktalanok nappali intézményeinek száma (db)	1	1	1	1
Hajléktalanok nappali intézményeinek napi átlagos forgalma (fő)	30	30	33	34
Hajléktalanok nappali ellátásában foglalkoztatottak száma (fő)	3	2	2	3
Időskorúak nappali ellátásában foglalkoztatottak száma (fő)	6	6	3	2
Családsegítő szolgálatok száma (db)	1	1	1	1
A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők száma (fő)	777	599	629	514
Hajléktalanok nappali intézményeinek befogadóképessége (fő)	30	30	30	34
Időskorúak otthonainak száma (db)	1	1	1	1
Időskorúak otthonaiban működő férőhelyek száma (db)	200	200	200	200
Időskorúak otthonaiban ellátottak száma (fő)	201	203	198	197
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	52	65	71	73
Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek gondozottak száma (fő)	359	368	362	372
Fogyatékosokat (is) ellátó nappali intézmények száma (db)	2	2	2	2
Fogyatékosok nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma (db)	50	52	52	52
Fogyatékosok nappali ellátásában részesülők száma (fő)	35	48	47	48
Fogyatékosok nappali ellátásában foglalkoztatottak száma (fő)	15	17	17	15
Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	213	268	261	305
Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	129	138	161	291
Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma (db)	70	70	35	35
Idősek nappali ellátásában részesülők száma (fő)	68	63	32	35
Szociális alapszolgáltatásban és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma összesen (fő)	64	64	59	69
Szociális alapszolgáltatásban és nappali ellátásban foglalkoztatottak közül ápolási, gondozási munkát végzők száma (fő)	59	61	55	60

(Forrás: www.ksh.hu)

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

11. táblázat: Nyugdíjban, árvaellátásban, megváltozott munkaképességűek járadékában részesülők

Év	2009	2010	2011	2012
Öregségi nyugdíjban, elő-, bányász- és korengedményes nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	3085	3094		
Korbetöltött rokkantsági nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	1060	1110		
Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	1257	1129		
Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	20	19	31	30
Árvaellátásban részesülő férfiak száma (fő)	246	231	234	209
Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülő férfiak száma (fő)	431	399		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma (fő)	6345	6256	6185	5975
Öregségi nyugdíjban, elő-, bányász- és korengedményes nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	4808	4667		
Korbetöltött rokkantsági nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	1117	1195		
Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	1554	1381		
Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	444	437	416	375
Árvaellátásban részesülő nők száma (fő)	267	265	256	239
Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülő nők száma (fő)	715	700		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma (fő)	9164	8951	8906	8733
Öregségi nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)			3855	3833
Öregségi nyugdíjban részesülő nők száma (fő)			5618	5738
Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülő férfiak száma (fő)			1468	1376
Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülő nők száma (fő)			1986	1868

(Forrás: www.ksh.hu)

2.6.7. Közbiztonság

A rendőrkapitányság feladatait 2013. évben is az illetékességi területükön található önkormányzatok, és a lakosság elvárására figyelemmel hajtotta végre. Ezek megvalósítása mellett az alábbi eredményeket indokolt megemlíteni:

- Jelentős eredményt értek el a kisebb kárértékű bűncselekmények (különösen a kerékpárlopások) elkövetőinek felderítése, illetve a bűncselekmények számának visszaszorítása terén.
- A jogszabályok által garantált törvényes lehetőségeket a vagyon elleni bűncselekményekkel okozott károk megtérülésének biztosítása érdekében kihasználták.
- A korábbi évekhez képest hatékonyabbá vált a kábítószer-bűnözés felderítése. Felfedtek két kiterjedt kábítószer, illetve új pszichoaktív anyagok kereskedelmével foglalkozó elkövetői kört.
- A tulajdon elleni szabálysértésen tetten értek gyorsított eljárásban történő lefolytatását, illetve az őrizetbe vételtek számát tovább növelték (+137 %).

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A 2014-re prognosztizálható bűnügyi, közbiztonsági helyzetre tekintettel az alábbi célkitűzéseket fogalmazták meg:

- Kiemelt feladatot jelent az esedékessé váló országgyűlési, európai parlamenti és helyhatósági választások zavartalan lebonyolításának biztosítása.
- Növelni kell a gépjármű-feltörések, személygépkocsi lopások felderítési eredményességét.
- Még nagyobb eredményességet kell elérni a kábítószerrel, új pszichoaktív anyagok kereskedelmével, terjesztésével elkövetett jogsértések felderítése terén.
- A lakosság szubjektív biztonságérzetének további növelése érdekében megelőző intézkedéseket kell tenni a garázda jellegű cselekmények számának csökkentésére.
- Egyik fő elvárás az elfogások, előállítások foganatosításának, és a pozitív szonda alkalmazásának hatékonyabbá tétele.
- Célrányos rendőri intézkedésekkel, a baleseti okok és okozók folyamatos elemzésével csökkenteni kell a területünkön regisztrált személyi sérüléssel közúti balesetek számát, azok súlyosságát.

A kitűzött célok és feladatok megvalósításának legfőbb biztosítéka a hivatása iránt elkötelezett rendőri állomány, illetve a rendőrkapitánysággal konstruktív kapcsolatban álló települési önkormányzatok, a társhatóságok, az ügyészség, a bíróság és a civil szervezetek együttműködése.

(Forrás: Rendőrség beszámolója)

Közterület-felügyelet, Mezei Őrszolgálat és Rendészeti Csoport tevékenysége

A csoport a feladatait 44 fővel látja el.

Közbiztonsági referens

Feladata: Fő rendeltetése a helyi szintű katasztrófavédelmi feladatok szakszerű ellátásának elősegítése polgármester közvetlen munkakörnyezetében. A közbiztonsági referens a felkészülés időszakában tervezési és szervezési, a védekezés időszakában döntés-előkészítési és koordinációs, valamint a helyreállítás időszakában kárfelmérési és ellenőrzési feladatokat lát el.

Közterület felügyelet 7 fővel látja el feladatait.

Két fő, a közterület-felügyelői feladatokon túl még a hirdetésekkel kapcsolatos ügyintézés, valamint a kereskedelmi hatósági feladatok ellátásával is meg vannak bízva.

Feladatait az alábbi törvények, és rendeletok szabják meg:

A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény

A szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény

A mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény

A közösségi együttélés alapvető szabályai megsértő magatartás alapvető szabályaival, valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményeiről 4/2013 (02. 05.) Kgy. rendelet

Feladatok:

Közterület használat közterület használati engedélyhez-, közútkezelői hozzájáruláshoz kötött tevékenységek ellenőrzése, a közterület rendeltetésszerű használatát befolyásoló rendkívüli események (közű meghibásodások, közútra szóródott anyagok, stb.) azonnali jelzése,

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

meghibásodott, roncs gépjárművek közterületen történő elhelyezésének felszámolása, a hirdető berendezések elhelyezése, a szabálytalan parkoló gépjárművek ellenőrzése, zöldterület rongálók ellenőrzése eljárás kezdeményezése, a köztisztasági szabálysértések megszüntetése.

Közterület tisztasága: az illegális lerakásból közterületre kerülő hulladékok eltávolítása, feljelentés megtétele, a közterületen szemetelés ellenőrzése, az ingatlan tulajdonosi feladatok betartása, a játszótereken dohányzás ellenőrzése, a 2012. tavaszi lomtalanításon a város területének folyamatos ellenőrzése a Városi Rendőrkapitányság munkatársaival. Lomtalanítást követően a rend ellenőrzése a városban, környezetvédelmi akció a Városi Rendőrkapitányság munkatársaival közösen 2013. évben több alkalommal. Tömbházak ellenőrzése cigarettacsikkal szennyezett területek felkutatása. A közterületeken cigarettacsikkal szemetelők szankcionálása. Az A.S.A. Köztisztasági Kft munkálatainak ellenőrzése és igazolása járatlapok alapján. Aközterületi csőelvezető árkok ellenőrzése.

Zöldfelületek használata: A játszóterek használatának ellenőrzése, a közterületen lévő növényzet védelme, a parkerdő ellenőrzése, a zöldfelületek rongálásával kapcsolatos ellenőrzések, a kutyával való veszélyeztetés megakadályozása, kóbor ebek jelzése az eb-befogók felé

Egyéb: az önkormányzati rendezvények biztosítása, az intézmények, épületek őrzése, a közös járőrszolgálat teljesítése a rendőrséggel

Mezsi őrszolgálat 3 fő

A mezőőrök egyedi esetekben, utasítás alapján járnak el külterületen, munkájukat egyébként a Közterület-felügyelettel együtt látják el. A mezőőr önkormányzati tulajdonban lévő erdők felügyeletével, telepítésével, gondozásával is meg van bízva.

Rendészet

Jelenleg az önkormányzatnál 38 fő rendész hét telephelyen lát el szolgálatot.

Polgármesteri Hivatal épületében: 5 fő

Feladatuk: A Polgármesteri Hivatal épületében a személy és vagyonbiztonság biztosítása, Feladatukat a nappali órákban portaszolgálat ellátásával az éjszakai órákban járőrözéssel és a vagyon-védelmi jelzőrendszer figyelésével látják el. Feladatuk az érkező ügyfelek, vendégek tájékoztatása, segítése, valamint a telefonhívások fogadása. Ezen túl az önkormányzati rendezvények biztosításában is tevékenyen részt vállalnak.

Kovács-Küry Időskorúak Otthonában: 4 fő

Feladatuk: A Szociális Otthon területén, épületében a személy és vagyonbiztonságnak, nappal portaszolgálat ellátásával illetve az éjszakai órákban járőrözéssel történő biztosítása. Az otthonban elhelyezett időskorú személyek, és az ápolók segítése, a látogatók, vendégek útbaigazítása, tájékoztatása, az érkező telefonhívások fogadása, ezen túl az önkormányzati rendezvények biztosításában is tevékenyen részt vállalnak.

Török László Strand-uszoda és Gyarmati Dezső Sportuszoda területén: 4 fő

Feladatuk: A Strandfürdő területén kikapcsolódó, pihenő, és sportoló vendégek számára a személy és vagyonbiztonság biztosítása, feladatuk a sportrendezvények, és a strand területén működő Camping rendezvények a fenntartása. Ezen túl az önkormányzati rendezvények biztosításában is tevékenyen részt vállalnak.

A Nyugdíjas Lakóparkban: 3 fő

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Feladatuk: A Nyugdíjas Lakópark területén, épületegyüttesében a személy és vagyonbiztonságnak portaszolgálat ellátásával illetve az éjszakai órákban járőrözéssel történő biztosítása. Feladatuk továbbá az ott lakó időskorú személyek segítése, a látogatók, vendégek tájékoztatása, útbaigazítása, valamint az érkező telefonhívások fogadása.

A piac területén: 3 fő, Hallai Tamás, HJ Juhász Mihály, Juhász Mihály

Feladatuk: A piac nyitva tartása alatt az árusítás zavartalan biztosítása, közreműködés az árusok által fizetendő helypénz beszedésében, a piac meghatározott területének a piac nyitvatartási idején túl, valamint az éjszakai órákban járőrözéssel történő őrzése.

Erzsébet Kórház Rendelőintézet területén: 15 fő

Feladatuk: Az Erzsébet Kórház és Rendelőintézet rendészeti előírásainak megfelelően a személy és vagyonbiztonság biztosítása, az ott ápolott betegek nyugalmának biztosítása. Feladatukat napközben portaszolgálat ellátásával, az éjszakai órákban pedig járőrözéssel látják el. Feladatuk továbbá az orvosok és az ápolók munkájának segítése. Az érkező látogatók, vendégek tájékoztatása, útbaigazítása, az érkező telefonhívások fogadása, ezen túl az önkormányzati rendezvények biztosításában is tevékenyen részt vállalnak.

Cserecsznyés kollégium 4 fő

Feladatuk: A Cserecsznyés Kollégium rendészeti előírásainak megfelelően a személy és vagyonbiztonság biztosítása, a kollégiumban lakó diákok és vendégek nyugalmának biztosítása. Feladatukat napközben portaszolgálat ellátásával, az éjszakai órákban pedig járőrözéssel látják el. Feladatuk továbbá a nevelőtanárok munkájának segítése, az érkező látogatók, vendégek tájékoztatása, útbaigazítása, az érkező telefonhívások fogadása.

Valamennyi rendészeti feladatot ellátó személy rendelkezik a munkakörének ellátásához szükséges vagyoni képesítéssel. A rendészek a feladatellátásuk során mindenkor az általuk őrzött objektum belső őrszolgálati utasításában előírtak szerint, valamint az Önkormányzat rendészeti szabályzatában előírtak szerint járnak el.

A rendészet képezi az önkormányzati rendezvényeket biztosító személyi állomány túlnyomó részét, valamint elsődlegesen beavatkozó egység a polgári védelmi feladatok végrehajtása során.

(Forrás: Közterület-felügyelői beszámoló)

2.7. Gazdasági helyzet

A kistérségben a vállalkozási aktivitás jónak mondható. Figyelemre méltó tendencia, hogy míg az ezer lakosra jutó társas vállalkozások száma alatta marad az országos átlagnak (20,6), addig az ezer lakosra jutó egyéni vállalkozások száma átlag feletti (52,2) és a helyezése is jobb, 10 hellyel történt előbbre sorolás után a 26. a sorban. A társas vállalkozások 25,8%-a a kereskedelem, javítás ágazatba tartozik, 18,7% ipari, 10,4% építőipari és 5% mezőgazdasági tevékenységet végez. Az 1254 működő társas vállalkozásból 689 az 1-9 főt foglalkoztató mikrovállalkozás, 166 db a 10-249 főt foglalkoztató kis- és középvállalatok száma és 10 db a 250 fő felett foglalkoztató nagyvállalat. A vállalkozásokban foglalkoztatottak átlagos statisztikai állományi létszámára jutó bruttó hozzáadott érték több mint 2 millió forint, az országos átlag mintegy 67%-a.

Hódmezővásárhely gazdasága a rendszerváltást követően átalakult, a régi nagy állami vállalatok helyén jellemzően több kisebb-nagyobb vállalkozás jött létre. Ez szerencsés abból a szempontból, hogy a városban meglévő szaktudás és ipari kultúra nem veszett el, de a munkahelyek száma

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

csökkent. Sajnálatos módon a városban nem valósult meg olyan nagyobb külföldi zöldmezős beruházás, amely új tevékenységeket honosított volna meg a városban és jelentős számú munkahelyet teremtett volna. A város sokáig problémás megközelíthetősége már a múlté, így egy nagyobb foglalkoztatónak a városba csábítása (illetve ennek feltételeinek megteremtése) stratégiai cél.

A külső tőke vonzására alapozó növekedés mellett fontos, hogy a város meglévő gazdasági szövete is fejlődjön, erősödjön, és belső forrásokból is tudjon növekedni, fejleszteni, munkahelyeket teremteni. A gazdaságfejlesztés területén is ugyanolyan innovatív, komplex szemlélet alkalmazása szükséges, mint például a már említett integrált oktatás kialakítása, illetve az EVP esetében alkalmazott a város.

A gazdaság fejlesztése során dilemmaként fogalmazódhat meg az, hogy a város a vállalatok növekedését vagy a foglalkoztatási hatásukat erősítse, hiszen e két cél nem feltétlenül jár együtt, bár egymást erősítik és a város mindkét hatásból profitál. Ezért az egyes szektorokra szabott, a helyi gazdaság szereplőivel egyeztetett célokat és fejlesztéseket szükséges megfogalmazni. A városnak rövid távon mindenképpen kiemelt figyelmet kell fordítani azokra az ágazatokra, amelyek a legjelentősebb növekedési és foglalkoztatási hatással bírnak. Ám ezek mellett a növekedési potenciállal bíró jelentős foglalkoztatókat, a foglalkoztatási potenciállal rendelkező növekedő cégeket, valamint az újonnan induló, innovatív, jelentős növekedési és/vagy a távolabbi jövőben foglalkoztatási potenciált megtestesítő vállalkozásokat sem veszítheti el a látóköréből.

A fejlesztendő szektorokat tekintve kiemelt figyelmet kaphat a kerámiaipar, a textilipar és a gépgyártás (különösen a precíziós műszergyártás, az orvosi műszergyártás, és az alumínium feldolgozás). Hódmezővásárhelynek a megyei jogú városok közt mindenképpen sajátosnak mondható gazdasági szerkezetéből fakadóan azonban a mezőgazdaság is jelentős figyelmet érdemel, valamint a turizmus, amely ugyan nem játszik jelentős szerepet a város gazdaságában, ám egyedi turisztikai profil és megfelelő színvonalú kínálat kialakítása révén erősebb szerepet lehet a foglalkoztatásban.

Fontos cél a gazdaság fejlesztése során, hogy a város ne csak a vállalkozások versenyképességét és a foglalkoztatás bővítését, a munkahelyek teremtését tartsa szem előtt, hanem a meglévő munkahelyek minőségének javítását, a strukturális foglalkoztatási problémák enyhítését, a munkacépiaccon belüli mobilitás növelését is. Ehhez szükséges a helyi gazdasági szereplőkkel, valamint a képző-intézményekkel való sokkal intenzívebb együttműködés, a közvetlen kapcsolat és kommunikáció feltételeinek szervezeti kialakítása.

A komplex, ám az adott ágazat sajátosságait feltáró és messzemenően figyelembe vevő, testre szabott fejlesztési program megvalósítására kiváló példa a CeRamiCa projektben való részvétel során a kerámia ágazat alapos elemzése, valamint a partnerek közötti intenzív tapasztalatcserére és a jó gyakorlatok megosztására épített komplex fejlesztési csomag. Ennek része - többek között - az új termékek kifejlesztése, új piacok megnyitása az érintett kézművesek és vállalkozások számára; a hatékony marketing- és képzési eszközök kifejlesztése, új munkahelyek és vállalkozások megteremtése érdekében.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata Integrált Településfejlesztési Stratégiája)

2.7.1. Mezőgazdaság

Területhasznosítás szempontjából kiemelkedő a szántó (kb. 80%-os aránnyal), belterületek aránya az országos átlag alatt maradnak (5%).

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Növénytermesztés

A rendszerváltást követő birtokszerkezeti átalakulás után a kárpótlás révén kialakult kisgazdaságok, magángazdaságok, őstermelők és az átalakult nagygazdaságok – a kialakult tradíciókat követve, a megalapozott szaktudás birtokában – a korábbi termesztési gyakorlatot folytatják. Az agráralkalmasság mutatói alapján, a hódmezővásárhelyi termőföld terület több mint háromnegyede a legmagasabb minőségi kategóriába tartozik, mely arány sokkal magasabb a megyei, de még inkább az országos aránynál.

A 20 hektár alatti gazdaságok eltűnőben vannak, hiszen nem jelentenek biztos megélhetést, veszteséges a mezőgazdasági tevékenység. Ők azok, akik földhaszonbérleti szerződés keretében adják át termőterületeiket a több száz, illetve több ezer hektáros nagy gazdaságoknak.

A kiváló termesztési feltételek az intenzív (magas ráfordítás, magas hozam) szántóművelésnek kedveznek. A gazdaságos és jövedelmező szántóföldi gabonatermesztésnek a területnagyság, az optimálisra méretezett eszközellátottság a legfőbb meghatározója. Az uniós piacon a nagyszámú, kisméretű gazdaságok többsége kevésbé hatékony, a termelési, termesztési szerkezetrel, és sok esetben a minőséggel nem versenyképes.

Állattenyésztés

A kistérség állatállománya, így benne Hódmezővásárhelyé is, hasonlóan a megyei, illetve az országos tendenciához, az elmúlt években minden állatfaj esetében jelentős csökkenést mutat.

Hódmezővásárhelyen és környékén az intenzív sertés- és szarvasmarha-tenyésztés, ill. az extenzív juhtenyésztés a jellemző. A csökkenő tendencia megállítására írta a nemzeti földalapkezelő szervezet a földet a gazdáknak pályázatot, így a 20 éves haszonbérletbe lépő területeken minden 2. hektár után szükséges 1 ÁE beállítása, illetve annak fenntartása.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2012-ben az egyéni gazdaságok állatállománya a következőképpen alakult:

	db	Arány %
Baromfi	126009	77
Nyúl	15341	9
Sertés	11787	7
Juh	4167	3
Szarvasmarha	3853	2
Méhesalád	2611	2

(Forrás: www.ksh.hu)

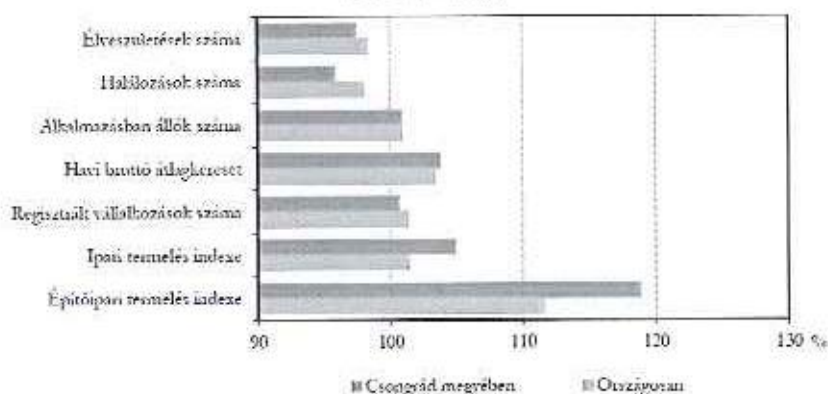
2.7.2. Ipar

Csongrád megyében az ipari termelés volumene az országos átlagnál nagyobb mértékben emelkedett 2012-ben, a 4 fő feletti vállalkozások megyei telephelyein 4,9%-kal, a megyei székhelyű, 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozásoknál pedig 7,8%-kal. A megyei építőipari szervezetek teljesítménye – az országos növekedést meghaladva – csaknem 19%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Fontosabb mutatószámok alakulása, 2013
(2012. év=100,0)

(Forrás: www.ksh.hu)

A térség falvaiban kevés a vállalkozás, az ipar, a szolgáltatás, így a térség vállalkozási aktivitása elmarad a megyei élvonaltól. Ugyanakkor elmondható, hogy az utóbbi években a kisebb településeken nőtt a vállalkozások száma.

A kistérségben a **Hódmezővásárhelyi Ipari Park** üzemeltetője a Hód-Ipari Park Kft. A Hódmezővásárhelyi Ipari Park területe nagyrészt betelt, így a városnak nem áll rendelkezésre olyan terület, amely nagyobb volumenű beruházás számára megfelelő helyszínt biztosítana. A tervezett **Ipari park bővítése II. ütem** nevű projekt célja az Ipari Park területének bővítése, a betelepülni vágyó vállalkozások számára az igényeiknek megfelelően közművesített területek biztosítása. Magába foglalja a szükséges területvásárlást, a terület teljes körű infrastruktúrájának fejlesztését, a vonalas infrastruktúra kiépítését és a közművesítést. A projekt tervezett megvalósítási ideje 2014-2020.

A kistérség nemzetközi hírű iparában jelentős részesedést szerzett a külföldi tőke. Az ipar fő profiljai: porcelán és majolikagyártás, fémmegmunkálás, gép- és műszergyártás, szaniter és burkolóanyag, égetési segédeszközök, alumíniumszerkezet- és tartálygyártás, építő-, élelmiszer- és könnyűipar.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmhu12.htm>)

Erősségek a kistérség iparában

A vállalkozói aktivitás, az 1000 lakosra jutó (regisztrált) vállalkozás az egyéni vállalkozások nélkül a megyében a szegedi kistérség után itt a legmagasabb. Azaz a kistérségben megfigyelhető a vállalkozói kedv, vállalkozások alapítása, vannak felkészült és komoly üzleti tapasztalatokkal rendelkező sikeres vállalkozók. Erős a középvállalkozói szektor (a 21-50 főt alkalmazó cégek aránya több mint kétszerese az országos átlagnak és jócskán meghaladja a megyei átlagot is, emellett az 51-300 fős vállalkozások aránya is átlag feletti), melyek támogatását mind az EU, mind a hazai kormányzat kiemelten kezeli. A foglalkoztatottak közel 80 %-a legalább 20 főt alkalmazó vállalatokban dolgozik (országosan csak kb. 50 %). Az ipari vállalkozások aránya mind a megyei, mind az országos átlagot jelentősen meghaladja.

A kistérségben magasabb a feldolgozóipari befektetések egy lakosra jutó értéke, mint a megyében. Az iparban a tárgyi eszközök egy lakosra számolt bruttó értéke jóval meghaladja a megyei átlagot. Ez a magas érték jelzi, hogy jelentős ipari beruházások voltak a kistérségben.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Azaz a leköltött fizikai tőke nagy értékű, jelentős befektetések történtek már hosszú évek óta a kistérségben.

A jelentős külföldi befektetések jelzik, hogy a kistérségben komoly, a nemzetközi verseny követelményeinek is megfelelő vállalkozások működnek. A vásárhelyi kistérség az 1000 lakosra jutó ipari keresők számát tekintve Csongrád megye kistérségei közül a leginkább iparosodott kistérségnek számít. A kistérség vállalkozásainak közel 37%-a működik a feldolgozóiparban, míg ez arány egész Csongrád megye tekintetében nem éri el a 12%-ot. A betelepülni szándékozó és helyi cégek számára további kínálatot jelent a Hódmezővásárhelyi Ipari Park.

Gyengeségek a kistérség iparában

A feldolgozóipar ágazatait tekintve a kistérség ipari szerkezete egyoldalú: az ipari vállalkozások közel 40%-a két ágazatban, a fémfeldolgozási termékek gyártásában ill. a nemfém ásványi termékek gyártásában tevékenykedik. A világpiacon a modern, lendületben lévő, bővülő piacú, kis nyersanyagigényű és kedvező profitlehetőségű iparágak, mint az iroda- és számítógépgyártás, ill. a híradástechnikai termékek gyártása (High-tech) a kistérségben alig van jelen, vagy teljesen hiányzik. Élelmiszeripar gyenge, az export-hányad csekély mértékű. A megyén belüli beszállítói hányad alacsony (5-10%). Beszállítói szempontból a kép lehangoló, hiszen a legnagyobb jövedelemtermelők – csekély kivételtől eltekintve – nem járulnak hozzá számottevően a vertikális dezintegrációhoz, azaz nem élénkítik a kistérség gazdasági életét a helyi vállalkozásoktól vásárolva, nem erősítik a többi helyi cég versenyképességét. A feldolgozóipar kistérségi erejét és versenyképességét egyértelműen a külföldi érdekeltségű vállalkozások jelentik, melyek azonban a jelentős árbevétel mellett csekély mértékben járulnak hozzá a helyi beszállítói tevékenység ösztönzéséhez. Hiányzik a fejlett tercier szektor, a mezőgazdaság és az ipar együtt az alkalmazottak több mint 60%-át foglalkoztatja.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.7.3. Szolgáltatás, kereskedelem

A kistérségben a vállalkozási aktivitás jónak mondható. Figyelemre méltó tendencia, hogy míg az ezer lakosra jutó társas vállalkozások száma alatta marad az országos átlagnak (20,6), addig az ezer lakosra jutó egyéni vállalkozások száma átlag feletti (52,2) és a helyezése is jobb, 10 hellyel történt előbbre sorolás után a 26. a sorban. A társas vállalkozások 25,8%-a a kereskedelem, javítás ágazatba tartozik, 18,7% ipari, 10,4% építőipari és 5% mezőgazdasági tevékenységet végez. Az 1254 működő társas vállalkozásból 689 az 1-9 főt foglalkoztató mikro-vállalkozás, 166 db a 10-249 főt foglalkoztató kis- és középvállalatok száma és 10 db a 250 fő felett foglalkoztató nagyvállalat. A vállalkozásokban foglalkoztatottak átlagos statisztikai állományi létszámára jutó bruttó hozzáadott érték több mint 2 millió forint, az országos átlag mintegy 67%-a.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

12. táblázat: Kereskedelmi egységek

Év	2009	2010	2011	2012
Kiskereskedelmi üzletek száma (db)	848	907	868	855
Üzemanyagtöltő állomások száma (db)	13	13	15	16
Használati-cikk-szaküzletek száma (db)	49	52	51	50
Gépjármű-szaküzletek száma (db)	26	26	25	25
Gépjárműalkatrész-szaküzletek száma (db)	36	32	29	31
Motorkerékpár- és alkatrész-szaküzletek száma (db)	4	4	4	4
Élelmiszer vegyesüzletek és áruházak száma (db)	116	123	111	103
Vegyesipar-cikk-üzletek és áruházak száma (db)	16	34	33	35
Zöldség-, gyümölcs-szaküzletek száma (db)	10	14	17	24
Hús-, húсарu-szaküzletek száma (db)	30	35	36	35
Halszaküzletek száma (db)	1	1	1	1
Kenyér-, pékáru- és édesség-szaküzletek száma (db)	19	24	20	22
Palackozott italok szaküzleteinek száma (db)	15	16	17	15
Dohányáru-szaküzletek száma (db)		2	2	1
Egyébélelmiszer-szaküzletek száma (db)	11	14	14	12
Textilszaküzletek száma (db)	11	9	13	13
Ruházati szaküzletek száma (db)	93	120	106	100
Lábbeli-, bőráru-szaküzlet száma (db)	17	20	19	16
Bútor-, háztartási-cikk- és világítástechnikai szaküzletek száma (db)	30	33	32	33
Festékek, vasárak, barkács- és építési anyagok szaküzleteinek száma (db)	70	53	50	51

(Forrás: www.ksh.hu)

2.7.4. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus

Hódmezővásárhelyen minden megtalálható ahhoz, hogy a turista jól érezze magát: múzeumok, galériák, műemlékek, néprajzi és népművészeti emlékek, kulturális események, természeti környezet, folyó- és állóvizek, termál- és gyógyvizek. Viszont a városban kevés a turista. A statisztikai adatok alapján az ideérkezők nagy része átutazó turista, ami Szeged – mint fontos turisztikai célpont – közelségének tudható be. Átlagos tartózkodási idő 1,5-2 nap, az ideérkező belsődiak nagy része a fővárosból valamint a nyugati országrészről érkezik. A külföldiek tekintetében jellemzőek az írek, angolok, németek, olaszok, akik elsősorban a városban régóta működő fogturizmus résztvevői, de találkozhatunk amerikaiakkal és más országból érkezőkkel is. Szálláshelyeket tekintve minden kategória megtalálható, a 4*-os szállodától kezdve az alsóbb kategóriájú kulcsosházig. Összes férőhely kb. 1500. Vendégforgalmat tekintve 2013-ban kb. 15000 turista látogatott el Hódmezővásárhelyre, kb. 35000 vendégéjszakát generálva. A turisztikai attrakciókat tekintve az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően számuk és minőségük is nőtt. Turizmus fejlesztés szempontjából kitörési pont lehetne a kulturális-, gyógy- és az ökoturizmus fejlesztése, amihez minden feltétel megtalálható a térségben.

A Mártélyi Üdülőtérület Hódmezővásárhely belterületének része, 1928 óta ismert a mártélyi üdülőhely. Mintegy 300 tájba nem illő épület alkotja a belterületet. A turizmus kapcsán a területre látogatók száma viszonylag kevés, elhanyagolható az ebből adódó terhelés. Az

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

ökoturizmus feltételei biztosítottak, hiszen a Bodnár Bertalan Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpont 2004. évben nyílt meg a látogatók előtt. A kiépített felfedezőút a Mártélyi Tájvédelmi Körzet északi, Korhány elnevezésű részterületét mutatja be. Kr. e. V. évezredben itt telepedett le az ősi Körös-kultúra, melynek leletcseit, valamint az 1282-ben lezajlott Hód-mezei csata tömegsíriját rejtette magában. Korhány-halmot az 1877-es árvíz után a védőtöltésbe építették be. Helyén értékes élővilágú, a Tisza évszázadokkal ezelőtti vadregényes, romantikus arculatát mind a mai napig megőrző ártéri erdő maradt fenn. A 8 bemutató állomást fellelő ártéri túraút 2.650 m hosszú. Tervezik további túraútvonalak, tanösvények kialakítását.

A régió adottságai tökéletesen megfelelnek az ökoturizmus fejlődésének színteréül. A természetbarát kirándulások, programok, amellet, hogy kellemes kikapcsolódást biztosítanak az idelátogatóknak, a környezettudat megerősítését is szolgálják. A turizmus, mint gazdasági tényező, rendkívül jövedelmezhető lehet Hódmezővásárhely számára.

13. táblázat: Vendéglátó egységek

Év	2009	2010	2011	2012
Vendéglátóhelyek száma (db)	308	319	301	278
Éttermek, cukrászdák száma (db)	169			
Itallizletek és zenés szórakozóhelyek száma (db)	111	130	123	108
Éttermek, büfék száma (db)		135	123	117
Cukrászdák száma (db)		20	19	18
Munkahelyi, rendezvényi és közéletetést végző vendéglátóhelyek száma (db)		34	36	35

(Forrás: www.ksh.hu)

Hódmezővásárhely idegenforgalmi szempontból nagy természeti kincse az a termálvízkészlete, amely a városi strandfürdőt táplálja és oly sok vendéget csábít nyaranként a városba.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

14. táblázat: Szálláshelyek adatai

Év	2009	2010	2011	2012
Panziók szállásférőhelyeinek száma (db)	106	81	100	130
Turistaszállások szállásférőhelyeinek száma (db)	410			
Kempingek szállásférőhelyeinek száma (db)	125	125	125	125
Vendégek száma összesen a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	8247	8700	13592	14637
Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	2054	1945	3360	3428
Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (vendégéjszaka)	26757	18453	32980	33314
Szállodák szállásférőhelyeinek száma (db)	113	113	362	323
Szállodák száma (db)	3	3	5	4
Vendégek száma a panziókban (fő)	2366	2233	1853	2371
Kempingek száma (db)	1	1	1	1
Vendégéjszakák száma a kempingekben (vendégéjszaka)	2844	2655	2278	2124
Külföldi vendégek száma a kempingekben (fő)	264	329	295	312
Szobák száma a szállodákban (db)	44	45	153	135
Falusi szálláshelyek vendégeinek száma (fő)	250	25	15	60
Falusi szálláshelyek vendéglátóinak száma (db)	6	6	6	6

(Forrás: www.ksh.hu)

A város minden külföldi és belföldi turista számára vonzó település. Múzeumok, templomok, díszutak, szobrok, parkok és egy termálvizes strandfürdő várja az idelátogató vendégeket. Hódmezővásárhely idegenforgalmi szempontból nagy természeti kincse az a termálvízkészlet, amely a városi strandfürdőt táplálja és oly sok vendéget csábít nyaranként a városba.

A város célja, hogy vásárhelyi léptékű, a város hagyományaira építő, ugyanakkor nagyvárosi minőséget hordozó, multikulturális-kreatív környezet alakuljon ki, amely képes minden társadalmi réteg számára megfelelően inspiráló atmoszférát, térbeli és szervezeti környezetet nyújtani.

A cél megvalósítása érdekében a város építhet a már említett Minden Nap Kultúra! Programra, valamint a CeRamiCa projekt eredményeire. A város kiemelkedően értékes, az őskortól napjainkig ismert és elismert kerámia kultúrájának megőrzése elsőrendű prioritás, amelynek fontos lépése lenne egy országos jelentőségű kerámiaművészeti kulturális és oktatási központ kialakítása, a helyi civil szervezetekkel való partnerségben (Wartha Vince Kerámiaművészeti Alapítvány) a helyi védelem alatt álló Nagy Sándor utcai épületben.

A város multikulturális-kreatív környezetének kialakítása nem csak fizikai infrastruktúra, hanem a megfelelő rendezvények szervezése is: a jelentős hagyománnyal rendelkező, országosan és nemzetközileg is ismert rendezvények és fesztiválok támogatása, a közép- és felsőoktatáshoz kapcsolódó, a művésztelepekre és alkotóházakra épülő időszakos és állandó jellegű programok, táborok, kurzusok, esetleg egy saját városi színházi társulat megteremtése fontos városi cél.

A helyi kultúra mellett a Vásárhely és térsége által kínált különleges, csak erre a tájra jellemző turisztikai látnivalók, attrakciók összehangolt fejlesztése, kiteljesíthetik a város turisztikai vonzerejét (mint például a tematikus csomagok és utak a tanyavilágban, az ökoturisztikai programok kül- és belterületeken, régészeti és múzeumi bemutatók, ezek közvetlen összekötése a térségi kerékpárút-hálózat kiteljesítésével).

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A város látnivalói minden belöldi és külföldi turistának felejthetetlen élményt nyújtanak. A múzeumok, templomok, díszutak, szobrok mellett a strandfürdő, és fedett uszoda is várja az idelátogató vendégeket. A vásárhelyi fürdőélet több mint félévszázados hagyományra tekint vissza – a város központjában már 1930-tól üzemel fürdő. A Városi Strand-, Termál és Gyógyfürdő Városi Sportuszoda sokszínű szolgáltatással várja a sportolni vágyókat. Hódmezővásárhely szívében, nagy kiterjedésű, ligetes, parkos környezetben terül el. Jól megközelíthető helyen, nyugodt környezetben több, szabadtéri termálvizcs medence kínál enyhülést a reumatológiai panaszok enyhítésére. A strand mellett épült nemzetközi szintű sportversenyek megrendezésére alkalmas, korszerű Városi Sportuszoda sokszínű szolgáltatással várja a sportolni vágyókat.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.7.5. Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet

A regisztrált munkanélküliek száma az ezredfordulón 2079 volt, arányuk a 18-59 éves korú népességhez viszonyítva 5,8%, nem sokkal marad alatta az országos átlagnak. A mutató értéke öt év alatt 1,9 %-ponttal javult, mivel azonban a javulás mértéke kisebb volt, mint az országos átlagé, a kistérség helyezése 8-cal visszaesett, s az 56. helyre került. Az egy lakosra jutó SZJA alapot képező jövedelem a térségben 301,2 ezer forint, az országos átlag 85,6%-a, növekedésének üteme azonban elmaradt az országos átlagtól.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

15. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők száma végzettség szerint

Év	2009	2010	2011	2012
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	3199	2940	1974	2187
180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	1654	1669	982	1089
Egy éven túl nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	515	574	412	447
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	81	68	38	53
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	932	914	609	641
Szakmunkás végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	1107	913	547	603
Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	44	51	31	37
Szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	873	835	620	717
Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	132	125	103	94
Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	30	34	26	42
Fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	2636	2378	1564	1734
Szellemi foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	563	562	410	453
Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (fő)	287	313	194	333

(Forrás: www.ksh.hu)

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

16. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők száma korosztály szerint

Év	2009	2010	2011	2012
A 19-20 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	100	87	47	79
A 21-25 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	438	422	261	346
A 26-30 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	380	311	197	241
A 31-35 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	490	397	238	226
A 36-40 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	405	358	252	295
A 41-45 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	404	369	258	260
A 46-50 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	356	343	240	233
A 51-55 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	443	416	288	283
A 56-60 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	169	211	184	202
A 61-X éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	6	10	4	9

(Forrás: www.ksh.hu)

2.8. Infrastrukturális helyzet

Az alábbi táblázatokban szereplő infrastrukturális adatok mutatják, hogy a Város közmű infrastruktúrája jól kiépített, jelentősebb hiányosságokkal nem rendelkezik.

17. táblázat: Hódmezővásárhely lakásállománya 2009-2012. között

Év	2009	2010	2011	2012
Lakásállomány (db)	19673	19704	20195	20213

(Forrás: www.ksh.hu)

18. táblázat: A lakóegységek rendeltetése és lakók szerint, 2011

Lakás			Lakott üdülő	Lakás és lakott üdülő együtt	Lakott egyéb lakóegység	Összesen	Száz lakott lakásra és lakott üdülőre jutó lakó
lakott	nem lakott	együtt					
18 272	1 908	20 180	10	20 190	7	197	245

(Forrás: www.ksh.hu)

19. táblázat: A lakások és lakott üdülők építési év szerint, 2011

1946 előtt	1946–1960	1961–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2005	2006-2011	Összesen
5 544	1 658	2 834	5 478	2 616	765	843	452	20 190

(Forrás: www.ksh.hu)

20. táblázat: A lakások és lakott üdülők felszereltség szerint, 2011

Hálózati vízvezetékkel	Házi Meleg folyóvízzel	Víz-öblítéses WC-vel	Köz- csatornával		Házi	Összesen
ellátott lakás						
18 838	669	18 300	18 392	17 464	2 043	20 90

(Forrás: www.ksh.hu)

2.8.1. Ivóvíz-ellátás, vízgazdálkodás

A rétegvíz mennyisége a területen 1-1,5 l/s-km² között van. A kutak átlagos mélysége meghaladja a 200 m-t, vízhozamuk jelentős. Hódmezővásárhely gyógy- és hévizekben gazdag. A fürdőkút felsőpannon kori 751-1092 m mélységű, további két kútja felső-pannon és felső-pliocén korszakból származik. A város a Közgyűlés határozata alapján Zsigmondy Vilmosmal 1879-1880-ban fúrta meg az első magyarországi közhasználatra szánt artézi kutat.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja, 2009.)

Hódmezővásárhely árvízvédelmi biztonsági szempontból kiemelten veszélyeztetett területen fekszik. (A Tiszára jellemzően három nagyobb árvíz vonul le évenként, a tavaszi hóolvadásból keletkező téltavaszi árvíz, a nyári árvíz – zöldár -, és az őszi árvíz - levelcs ár-.) Az I. rendű védelmet állami kezelésű védmű-rendszer és szervezet biztosítja. A központi belterületet övező II. rendű „körtöltés” önkormányzati tulajdonú és fenntartású, az 1879-es nagy szegedi árvíz után a város déli részén megépített 3 km hosszú a régióban egyedülálló – „kőfal” meghosszabbítása.

Az igazgatási területet érintően elhatározott állami vízügyi fejlesztések – kiemelten a Vásárhelyi Terv – hosszútávon is garantálják a biztonságot. Fontos ellenben, hogy a tervnek valamennyi eleme – a védvonalak előírások szerinti kiépítésének befejezése, tározók megépítése, hullámterek lefolyásának gyorsítása – mielőbb megvalósuljon. Hódmezővásárhely az ország legmélyebben fekvő városa. A városnak a hagyományos belterületen lévő beépített területeinek mindegyike vizes terület volt - Csúcs városnegyed területén tó volt például. A város lakói régóta ismerik a bel- és a csapadékvíz által okozott problémákat.

Az árvízvédelmi töltések kiépülése óta a területen keletkező szivárgó-, fakadó-, talajvizek, illetve a csapadékvíz nem tud természetes úton a folyókba jutni, hanem a terep mélyebb fekvésű részeken gyülekeznek, néha az árvizekkel vetekedő elöntéseket okozva. A körtöltés védi a várost az árvízektől, ugyanakkor nehezíti a vizek elvezetését. A város déli – külterületi – része belvízzel közepesen veszélyeztetett, a többi terület mérsékelten veszélyeztetett besorolású. A víz áttemelését a város költségvetését jelentősen terheli, gyakorlatilag folyamatosan működő szivattyú rendszer biztosítja.

Az ingatlantulajdonosok felelősségi körébe meghatározott munkákat nagyon sokan elhanyagolják, ez számtalan esetben növeli a város által megoldandó feladatok mennyiségét. A belvízgazdálkodás prioritásai időjárási periódusonként és az agrárgazdaság elvárásainak függvényében változnak, mai helyzete nagyon labilis. A csapadékosabb időszakok vizének tározására a holtágokban, halastavakban, belvíztározókban van lehetőség. A fenntartás hiánya miatt a meglévő hálózat ugyanakkor csak 30-60 %-ban alkalmas a belvizek elvezetésére. Csapadékos időszakban a belvízelvezető rendszerek kapacitása sok esetben szűknek bizonyul, átmenetileg elöntéssel veszélyeztetve a város beépített területeit. Ebben a helyzetben a városnak már közepes nagyságú belvíz megjelenésekor is számolnia kell az igen jelentős, akár két-háromszoros védekezési költségekkel és jelentős mezőgazdasági károkkal. A belvízelvezetés, a vízkormányzás a mezőgazdaság számára a klimatikus változásokkal összefüggésben is egyre inkább nélkülözhetetlen öntöző rendszer kialakításának is előfeltétele. Az öntözőcsre berendezkedett területek nagysága azonban az 1990-es évek közepére drasztikusan csökkent. Ugyanakkor a felszínközeli talajvíz rétegeket egyre jobban terheli az öntözésre szolgáló – főleg illegális - vízhasználat. A fejlesztések nagyon költségesek és lassan valósulnak meg. Az 1995-

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

ben átadott öntözőcsatorna (Mindszent-Székkutas) ugyanakkor jó példa a mai igényekhez szabott lehetőségek biztosítására.

A földmedrű nyílt csapadékvíz elvezető árok hossza 181.000 fm, a burkolt medrű nyílt árok hossza 62.000 fm, a zárt csatornáké pedig 39-40 000 fm. Záportározó a településen a Hódító városrészben található, általános mélysége 1,20 m, átmérője 40 m, hossza 400 m. A csapadékvíz elvezető csatornák karbantartási munkáit Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala végzi. Az elvezető csatornákon napi folyamatos, ismétlődő karbantartások zajlanak. Környezetszennyezést, dugulást, rongálást okozó anyagot (szemét, iszap, papír, törmelék, tűz-és robbanás veszélyes anyag) közterületre, közcsatornába, árokba, víznyelő aknába, kutakba elhelyezni, kiönteni, bevezetni, belesepcni tilos! Közterületen lévő árkok, nyitott csatornák, folyókák, átvezetők tisztántartása, a csapadékvíz akadálytalan lefolyásának biztosítása – az ingatlan előtti szakaszra terjedően – az ingatlan tényleges használójának, illetve tulajdonosának kötelessége. Járműbchajtók átvezetők építése, jó karban és tisztántartása minden esetben az ingatlan használójának, tulajdonosának kötelessége. Az ingatlanon keletkező csapadékvíz saját területen történő elhelyezéséről, illetőleg kiépített csapadéksatorna esetén az abba történő bevezetéséről – előzetes bejelentés alapján az ingatlan tulajdonosa gondoskodik.

Δ külterületi belvizmentesítésben 4 szivattyútelep játszik szerepet:

- Körtvélyesi
- Hódmezővásárhelyi
- Mátyáshalmi
- Nagylai

Hódmezővásárhely város D-i külterülete belvízzel közepesen veszélyeztetett, a többi terület mérsékelten veszélyeztetett besorolású. Igen nagy károkat okozó belvizek voltak 1942-ben, az 1960-as években, majd 1970, 1974 és 1975-ben. 1980-tól már csak kisebb területet érintő elöntések keletkeztek. 1999-2000, majd 2001. években az egész védelmi szakasz területét érintő elöntések alakultak ki, Hódmezővásárhely önkormányzata helyi vízkárelhárítási készültséget rendelt el a kialakult belvízi helyzet miatt.

A 2005., 2006. évek is nagy belvízi elöntéseket eredményeztek a térségben, de a 2010. év rendkívüli csapadéka az utóbbi évtizedek legnagyobb és legtartósabb belvízi elöntését eredményezte.

Az 1974-75-ös nagy belvizek után jelentős becsúszások indultak el a térségben a belvíz-veszélyeztetettség csökkentése érdekében. Az állami főművek fejlesztésével egyidőben megindult a társulati művek fejlesztése is, majd a mezőgazdasági üzemek területén is megindult a komplex melioráció kiépítése. Ezek a munkák a 80-as évek végére fejeződtek be.

A rövididejű, nagy intenzitású záporok biztonságos elvezetése továbbra is probléma maradt, a Hódító-Kis-tiszai csatorna kapacitása határt szab a belterületi fejlesztéseknek. A Hódító-Kistiszai csatorna az 2012-ben elvégzett teljes külterületi rekonstrukciója óta teljes hosszában és teljes szelvényére képes a vizet elszállítani.

Az utóbbi években jelentős belterületi fejlesztések történtek/történnek a város belterületén (bevásárló központok, Tesco, tervezett fürdőfejlesztés, a burkolt felületek jelentős növekedése), valamint a térségben (47-es fejlesztése, Hódmezővásárhely elkerülő út, stb.) is zajlanak

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

fejlesztések, melyek jelentősen megnövelik az egyidejűleg elvezetendő csúcsidejű csapadékvizek mennyiségét. Mivel a csapadékvíz-elvezető fő rendszerek kapacitása nem változott, **megnőtt a térség belviz-veszélyeztetettsége**

Az ivóvízellátás - mint közszolgáltatás - környezetvédelmi szempontból általában nem vizsgálendő tényező, de egy település életében, és az ott élők életminőségében meghatározó fontosságú elem. Egyrészt infrastrukturális fejlettségi mutató, hogy a lakásokba hogyan jut el a vezetett ivóvíz. Másrészt környezet-egészségügyi szempontból lényeges, hogy a lakosság milyen minőségű vizet fogyaszt, ezért, mint kritikus faktort, az egészséges ivóvízzel való ellátást is meg kell vizsgálni. A vízbázis védelembe-helyezésével és a megfelelő víztisztítási technológia üzemeltetésével sem garantált ugyanis teljes mértékben az, hogy a lakossághoz kifogástalan víz jut el, hiszen a vízelosztás és a vízvezetés során is szennyeződhet az ivóvíz. Ennek az ún. másodlagos vízszennyezésnek a megelőzése, felderítése, a bekövetkezett minőségromlás emberi egészséget veszélyeztető hatásának kivédése üzemeltetési és környezet-egészségügyi feladat.

A háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége 2012-ben 1311 (1000m³) volt. A közüemi ivóvízhálózat hossza 224 km volt 2012-ben.

21. táblázat: Közüemi ivóvíz-hálózat adatai

Év	2009	2010	2011	2012
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	1695	1277	1307,9	1310,7
Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	230	216,4	224,2	224,2
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	2183,5	1767,6	1778,3	1759,3
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	18608	18658	18693	18706

(Forrás: www.ksh.hu)

A 21/2002. (IV. 25.) KÖViM rendelet a közműves vízellátás üzemeltetési követelményeiről előírja a települési ivóvízigények kielégítését szolgáló kutak nyersvizének rendszeres ellenőrzését. A Kormány 201/2001 (X. 25.) Korm. rendelete az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről már előírja a vízellátó vállalatoknak a nyersvíz részletesebb, a mikroszennyezőket is magában foglaló elemzését. A közüemi vízművek termelői adatait a vízügyi igazgatóságoknak küldik meg.

A település közigazgatási területén belül kiépített vízművek:

- Központi vízmű telep (Ipoly u. 2.) hrsz.: 421/19
- Ipartelepi vízmű telep hrsz.: 7716
- Tóalj u. vízmű telep hrsz.: 1339/3
- Szikáncs vízmű telep hrsz.: 16016/1
- Batida hrsz.: 19160
- Erzsébet hrsz.: 17001/2
- Kútvölgy hrsz.: 18092/3

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

22. táblázat: A település közigazgatási területén belül kiépített vízművek adatai

Vízmű (hrs.)	Maximális kapacitás (m ³ /nap)	Mértékadó kapacitás (m ³ /nap)	A termelt víz mennyisége átlag (m ³ /nap)	Csúcs (m ³ /nap)
421/19	14 630	13 410	6 467	10 400
7716	2 736	2 500	522	927
1339/3	1 840	1 690	nem üzemel	nem üzemel
16016/1	705	646	104	212
19160	201	184	18	37
17001/2	432	396	22	56
18092/3	489	448	14,6	27

(Forrás: www.ksh.hu)

A településen az ivóvízben az arzén, ammónia határérték feletti, a vaskiválás miatt a vas szórványosan elszíneződést okoz.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja, 2009.)

A kistérségben elindult egy **ivóvízminőség-javító** program az Európai Unió és a kormány által támogatott, 2 milliárd forintos költségvetésű beruházásnak köszönhetően, amelynek során Hódmezővásárhely, Székkutas (a hozzá tartozó Kakasszókkel) és Mártély ivóvizének arzén-, az ammónia- és a vastartalmát csökkentik. A projekt 2012. júniusban indult, várhatóan 2015. márciusban fejezik be, a fenntartási időszak vége 2020. március.

(Forrás: <http://szekkutas.hu/article/172/1-6-milliard-forintos-projekt-biztositja-a-terseg-ivoviz-minosegenek-javitasat>)

A projekt célja Hódmezővásárhely- Mártély-Székkutas Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás (tagok: Hódmezővásárhely, Mártély, Székkutas) projektesortjához tartozó települések vízminőség-javító fejlesztésének végrehajtása, a lakosság egészséges ivóvízzel való ellátásának biztosítása. A projektben előirányzott ivóvízminőség-javító beavatkozások szükségességét elsősorban az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK irányelv határozza meg, amely 1998 novemberében került kiadásra és 1998. december 25-én lépett hatályba. A Magyar Köztársaság és az Európai Közösség közötti, 1991-ben aláírt Európai Megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvénnyel összhangban került sor az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló új 201/2001 (X.25.) Kormányrendelet megalkotására. A Hódmezővásárhely-Mártély-Székkutas Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás 2010.02.19-én alakult meg, a résztvevő tagtelepülések rendelkeznek a komponensek valamelyikének határérték feletti előfordulásával a szolgáltatott ivóvízben. Projektelemelek: vízműépületek építése, hálózatrekonstrukció, kútúrás.

(Forrás: Önkormányzati beszámoló)

2.8.2. Csatornahálózat, szennyvíztisztítás

A köztisztvisi szennyvízesatorna-hálózat hossza 169 km volt 2012-ben. Az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások 87,8%-a volt a csatornahálózatra is rácsatlakozva a 2010-ben. A településen a közműtolló igen kedvező képet mutat. A közcatornán elvezetett biológiailag is tisztított szennyvíz mennyisége a településen 2326 (1000 m³) volt 2012-ben. Az alábbi táblázat a település jellemzőbb adatait szemlélteti a szennyvízkezeléssel kapcsolatban.

(Forrás: www.ksh.hu)

23. táblázat: Szennyvízhálózat adatai

Év	2009	2010	2011	2012
A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	1868,3	2505	2572,5	2326,3
A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózat (közcsatornahálózat) hossza (km)	170,4	170,4	170,4	168,8
A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatornahálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	16360	16387	16433	16536
Az összes tisztított szennyvízből biológiailag is tisztított szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	1872,3	2509	2577,1	2326,3
Közműves szennyvíztisztító berendezések tervezett kapacitása (kgO ₂ /nap)	3950	3950	3950	2925
A településről közvetlenül a szennyvíztisztító telepre szállított folyékony hulladék (1000 m ³)	4	4	4,6	5,3

(Forrás: www.ksh.hu)

A városi csatornahálózat a működés szempontjából kétféle módozatú: a belvárosi csatornahálózat egyesített rendszerű, utcai víznyelőkkal egybecsépítve. A hálózat többi része elválasztó rendszerben épült ki. Az alapvetően gravitációs szennyvízcsatorna-hálózat a város különböző pontjain (13 db) megépült szennyvízátemelőkön keresztül juttatja el a szennyvizet a tisztítótelepre. A mély fekvésű ingatlanok szennyvizét házi kisátemelők juttatják el nyomóvezetékken a szennyvízgyűjtő rendszerbe. Az átemelők működésével kapcsolatos információk a városi szennyvíztisztító telep diszpécser központjában jelennek meg, ahonnan közvetlen beavatkozási lehetőség is biztosított.

A szennyvízgyűjtő csatornahálózaton összegyűjtött szennyvíz tisztítása a városi szennyvíztisztító telepen történik. A szennyvíztisztító telep 12.612-1-4/2006. számon vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkezik. Mértékadó kapacitása 15.000 m³/d (66200 LE). A szennyvízhálózatról a mechanikailag előtisztított szennyvíz a kétlépcsős 2AB szennyvíztisztítási technológiával tervezett biológiai tisztítóműtárgy első levegőztető medencéjébe folyik. A biológiai tisztítási fokozat két, egyenként 7.500 m³/d tisztítóképességű, párhuzamos műtárgysort foglal magába. Az első lépcső egy nagyterhelésű, eleveniszapos levegőztető medencéből és az azt követő közbenső ülepitőből áll. Ebben az egységben az oldott széntartalmú szervesanyagok jelentős része lebomlik, a lebomlóanyag egy része pedig a mikropolyhekhez kötődik.

A hosszanti átfolyású közbenső ülepitő medencéből az iszapot, folyamatos üzemi, szifonelven működő szivornyás kotró juttatja a két medencésor belső falán futó recirkulációs csatornába, a homokfogó felőli végén lévő szivattyúaknából centrifugál csigaszivattyúk cmclik vissza a levegőztető medencébe.

A közbenső ülepitő felszínén keletkező uszadékot a kotróhídra szerelt lefölközö tolja ki az ülepitő befolyási oldalán lévő uszadék vályúba. A biológiai tisztítás második lépcsője egy eleveniszapos levegőztető medencéből és utóülepitőből áll. Ennek a fokozatnak a terhelése jóval kisebb, mint az első fokozaté, itt zajlik le a maradék szervesanyag eltávolítás, valamint a nitrifikáció. A tisztító telep denitrifikáló és foszforeltávolító fokozattal nem rendelkezik.

A második lépcső utóülepitője szintén hosszanti átfolyású, az iszapelvétele és az uszadék gyűjtés módja ugyanaz, mint a közbenső ülepitőnél. Az utóülepitőből eltávolított iszap egy része recirkulációs iszapként a második levegőztetőbe jut vissza, centrifugál csigaszivattyúk

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

segítségével. A fölösiszap a kétlépcsős technológia első lépcsőjébe kerül visszavezetésre. A kétlépcsős rendszerben fölösiszap elvétel csak az első lépcsőből történik, amit a gravitációs sűrítőbe szivattyúznak a lefölezött uszadékkal együtt. A fölösiszap és a lefölezött uszadék, szivattyúk segítségével a pálcás sűrítőbe jut. A rendszerből elvett fölösiszap mennyisége a fölösiszap szivattyú működési idejének szabályozásával változtatható. A recirkuláció mindkét lépcsőben folyamatos, aránya az első lépcsőben 200%, a második lépcsőben 100%. Az első lépcsőben levegőztető medencéként 2 db recirkulációs szivattyú üzemel, amelyből az egyik frekvencia-szabályzós motorral van felszerelve, a második lépcsőben egy-egy frekvencia-szabályzós szivattyú dolgozik.

A 2AB technológia levegőigényét a 2 db 1.800 m³/h, és 3 db 1.050 m³/h szállító kapacitású fűvő biztosítja. A második lépcső levegőztetését biztosító fűvő látja el levegővel a szippantott szennyvíz clőkezelő medencét és a homokfogót is. A medencékben elhelyezett oldott oxigénmérő jelzi az eleveniszap pillanatnyi oldott oxigénszintjét. A szabályozási érték kézzel állítható be, a szükséges fűvő számot PLC vezérlés biztosítja az oxigénszint mérő jelzése alapján. A biológiai tisztítás után a fertőtlenítés lehetősége biztosított. A fertőtlenítés miatt szükség esetén a tisztított szennyvíz a régi telep clőüleptető medencéjébe vezethető, ahová a fertőtlenítéshez használt klóros víz adagolható.

A klóros víz egy téglacépületbe telepített klórgáz adagoló rendszer segítségével klórgázból és tisztított szennyvízből állítható elő. A tisztított szennyvíz mennyiségének mérése Parshall mérőcsatornával történik, amely a tisztított szennyvíz elvezető csatornába került beépítésre.

A szennyvíztisztító telep technológiája nem alkalmas a befolyó szennyvízzel érkező összes foszfor határérték alá csökkentésére, mivel szervesanyag tekintetében túlterhelt, denitrifikációs és foszfor eltávolítási fokozattal nem rendelkezik. A település mezővárosi beépítésű. A hosszú lefolyási idő, valamint az egycsített rendszerű szakaszokon elvezetésre kerülő olvadó hó és téli csapadék miatt a telepre érkező szennyvíz több hónapra keresztül 12°C alatti, (5-6°C). A nitrifikációs folyamatok, jelentősen lelassulnak, a telep télen a megfelelő ammónia-ammónium nitrogén eltávolítást nem minden esetben tudja biztosítani.

Befogadó adatai:

- Megnevezése: HÓDTÓ-KISTISZAI FŐCSATORNA 13+800 Km szelvénye
- Régi vízminőségi besorolása: 6. kategória
- Új vízminőségi besorolása: „D” kategória
- Szennyvízbevezetés módja: parti bevezetés,
- Üzemeltető: ATIVIZIG
- Becsatlakozás EOV koordinátái: X = 118801,4; Y = 748622,9
- Telep lakott területtől való távolsága: 320 m

A szennyvíz minőségi ellenőrzésének mintavételi helyei:

- Nyers szennyvíz a fogadó akna
- Tisztított szennyvíz a Parshall csatorna mérő előtti szakaszából.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.8.3. Villamosenergia- és gázellátás

Hódmezővásárhely energiellátása jelenleg az elektromos energiára és a földgázra épül. Annak érdekében, hogy a környezeti minőség javuljon, alternatív erőforrások bevonására kell

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

felkészülni. Elsősorban a helyben található és hasznosítható, ún. megújuló energiák, természeti adottságok, természetes anyagok igénybevétele a cél (pl.: alternatív energiahordozók: nap- és szélenergia stb.). Az önkormányzat részére készített céltanulmányok („Bio- és megújuló energia előállítás és hasznosítás összefüggései Hódmezővásárhely térségében” 2007. – Caesar Kft., továbbá „Hódmezővásárhely energetikai stratégiája” 2006. – Korzó-Szeged Kft.) alapján javaslatot kell adni a település alternatív energiaellátásának (pl.: termálvíz, biomassza, stb.) településrendezési feltételeire, továbbá szélcserőművek telepítésének lehető legszélesebb körű lehetőségére.

Elektromos energia

A villamos energia ellátását az DÉMÁSZ Zrt. biztosítja a településen. Az országos 120 kV-os hálózat részeként kiépített 20 kV-os alaphálózat a város ellátását jelenleg megfelelően biztosítja. A távlatban várható igények kiszolgálását a rendszer bővítésével lehet biztosítani. A transzformátorok folyamatosan végzendő átépítése, korszerűsítése során biztosítani kell a jelenleg településképilag kedvezőtlen elhelyezkedésű, vagy kialakítású objektumok környezetbe illesztését. A kisméretű hálózat folyamatos rekonstrukciója során a földkábel hálózat terjedését, minél nagyobb területeken történő kiépítését kell előirányozni. A közvilágítás korszerűsítése már sorra került, a központi belterületen a lámpacsték korszerű LED-es fényforrásokra lettek cserélve, elsőként a városok közül Magyarországon.

A villamos energia fogyasztók száma 2012-ben 24 785 db volt a településen.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja, www.ksh.hu)

A település elektromos ellátottságát jellemző adatok a 24. táblázatban találhatók

24. táblázat: A város villamos energia ellátása

Év	2009	2010	2011	2012
Háztartási villamos energia fogyasztók száma (db)	22975	22951	22857	22817
A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh)	44244	43739	43613	42796
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)	24841	24880	24792	24785
Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége (1000 kWh)	127311	128589	130899	126077
A kisméretű villamosenergia-elosztóhálózat hossza (km)				361,8

(Forrás: www.ksh.hu)

Gázellátás

A földgázellátás jelenleg csaknem teljes, melyet a gázátadó állomások, valamint a kis- és közepnyomású hálózat biztosít. Ezen a területén a legfontosabb feladat a meglévő földgázellátó rendszer felújítása és rekonstrukciója, a kisnyomású hálózat fokozatos cseréje.

A település földgázellátása jónak és biztonságosnak, alkalmazása környezetvédelmi szempontból kedvezőnek minősíthető. A 25. táblázatból megállapítható, hogy a gázellátás, a bekapcsolt lakások aránya megfelelő, így a fűtésből származó levegőszennyezés - a hagyományos fűtési megoldásokkal szemben - kisebb mértékű a településen.

A földgáz kéntartalma a szén, olaj tüzelőanyagéhoz viszonyítva elhanyagolható. A fogyasztói hálózatba kapcsolt földgázhoz 5 mg/m³ kéntartalomig szagosító anyagot adnak, amellyel együtt a

földgáz kéntartalma 150-200 mg/m³-t érhet el maximálisan. Átlagos 175 mg/m³ értékkel számolva 2009-ben a településen a háztartások gáz felhasználásból megközelítőleg 2926 kg kén kibocsátás származott. A SO₂ élőlények szervezetre káros hatással van. Az állatoknál és az embereknél légzési nehézséggel járó mérgezési tüneteket okoz, a nyálkahártya gyulladással megbetegedésnek egyik okozója. Állatoknál szarvasmarha-elhullást okozhat légúti elváltozások miatt és halpusztulást a vizek elsavanyodása következtében. Az embereknél gyakran fellép melléküreg gyulladás, bronchitisz és tüdőgyulladás. Savas esők hatására a talaj pH értéke 3,0 vagy még kevesebb lehet. A savanyú csapadék csökkenti az élővizek pH értékét is. A kén oxidjai és a másodlagos reakciókban képződött származékaik a kibocsátás helyétől 100 km távolságban is károsíthatják a növényzetet, szennyezhetik a talajt és a vízkészleteket.

A növényzet különösen érzékeny SO₂-ra. A levelekre lecsapódó nedvesség oldja a levegő SO₂ tartalmát, amely a klorofil megbontása útján gátolja a növényzet CO₂-asszimilációját. SO₂ jelenléte az épületek tartóssága szempontjából is káros, mert az esővel, hóval odakerülő kénsav reakcióba lép az építőipari kötőanyagokkal (pl. CaCO₃-al). A 2009-ben a háztartások által felhasznált, és elégetett földgáz széndioxid tömege szobahőmérsékleten: 1,963 kg/m³ * 167210 m³ = 32 823 tonna volt.

NO (nitrogén-monoxid): Színtelen gáz, amely erős oxidálószer és reakcióba lép éghető és redukáló anyagokkal. Levegővel érintkezve nitrogén-dioxid szabadul fel belőle. A nitrogén-monoxid izgatja a szemet és a légzőszervet. Belégzése tüdővízenyőt okozhat, hatással lehet a vérre, okozhat methaemoglobin képződést. Magas expozíció halált okozhat. A tünetek késleltetve jelentkezhetnek. Szaga nem figyelmeztető, ha toxikus koncentrációban van jelen. Nitrogén-monoxid keletkezhet magas hőmérsékleten a levegő oxigénjéből és nitrogénjéből, illetve nitrogén tartalmú vegyületek elégetésekor. Ezek a folyamatok leggyakrabban belső égésű motorokban játszódnak le, de jelentős NOforrás az ipar és a biomassza égetés is. Városi környezetben elsősorban a gépjárműmotorok felelősek a NO és a NO₂ szennyezésért. A földgáz Nitrogén-oxid tartalma 3-10-4 kg/kWh.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

25. táblázat: A város gázellátása

Év	2009	2010	2011	2012
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	17192	17338	17229	16985
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	45578	50762,1	47484	44377,8
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	16721	14580,9	12207	11696,9
Az összes gázcsőhálózat hossza (km)	416	416,5	416,6	416,8
Összes gázfogyasztók száma (db)	18309	18351	18302	18070
A háztartási gázfogyasztókból a fűtési fogyasztók száma (db)	14579	14725	14616	14343
Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	2725	2725	2725	2725

(Forrás: www.ksh.hu)

A városban megvalósult geotermikus közműrendszer a termálenergia egyedülálló, komplex hasznosítására nyújt példát, amely az EU fosszilis energia csökkentését célzó irányelveivel is összhangban van. Üzemi tapasztalatokkal, tényszámokkal támasztja alá a geotermia hazai létjogosultságát. A projekt megtérülése az energetikai iparágban jónak számító 10 év alatt van,

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

a bálázó csarnok előtt lévő betonozott felületre ürítik a szelektíven gyűjtött hulladékot. Erről a felületről a fedett, oldalfalakkal ellátott csarnokba tolják a hulladékot targonca segítségével. A hulladékot ezt követően kézi erővel egy olyan szállító szalagra rakják, amely a bálázó gép garatjába továbbítja azt. A kézi erővel történő felrakás biztosítja azt, hogy az esetleg bekörülő idegen anyagokat el tudják távolítani a hulladékból. A bálázó gép hidraulikus prés segítségével 1100x700x1200mm-es bálákat készít, megfelelően kötözve. A bálákat kiszállításig betonozott felületen tárolják. A kiválogatott nem hasznosítható hulladékot összegyűjtik és a kommunális hulladéklerakóra szállítják. A bálákat a hulladékhasznosító cégek felé értékesítik.

Hódmezővásárhelyen 2003-ban került bevezetésre a szelektív hulladékgyűjtés. A város 63 pontján, közterületeken alakítottak ki 4 frakciós (papír, műanyag, üveg, fém) gyűjtőszigeteket lakossági szelektív hulladékgyűjtés céljából. A gyűjtőszigetek jellemzően nagyobb forgalmú közterek, áruházak, intézmények közelében helyezkedtek el. A tapasztalat alapján az .A.S.A. Köztisztasági Kft. a családi házas övezetben 2008 őszén bevezette a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtést. Az új rendszerrel együtt az övezetben lévő gyűjtőszigetek megszűntek, átkerültek a magasházak övezeteibe. A házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés lényege: 12 000 háztartásból havonta egy alkalommal kerülnek begyűjtésre a lakosoknak erre a célra kiosztott zsákok. A „CSAK PAPIR ÉS MŰANYAG” feliratú műanyag zsákokban a háztartásban keletkező újságpapír, lapra hajtogatott karton, PET palack, műanyag bevásárló táskák, fólia együttesen helyezhető el. Ha a háztartásban havonta keletkező ilyen jellegű hulladék meghaladja a zsák mennyiségét, úgy a többelhulladék bármilyen átlátszó zsákban, illetve kötegelve kihelyezhető. A szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma 11 821 db volt 2012-ben.

2009. évtől az .A.S.A. csatlakozott az Öko-pannon koordináló rendszeréhez. Mint Hódmezővásárhely települési szilárd hulladékkezelési közszolgáltatója kötelezően vállalta, hogy az éves szerződött hulladékmennyiséget begyűjti, viseli a begyűjtés és előkezelés gazdasági terheit. A koordináló szervezet vállalta, hogy biztosítja a begyűjtött mennyiség hasznosítóhoz történő eljuttatását, a hasznosítóhoz eljuttatott mennyiség függvényében térítési díjat fizet a házhoz menő szelektív gyűjtés többletköltségeinek finanszírozására, és tájékoztató és népszerűsítő kampányokat folytat a lakosság körében.

Települési folyékony hulladék és szennyvíziszap

A városi szennyvíztisztító telep bejárata mellett zárt szippantott szennyvíz fogadó és előkezelő műtárgy épült, 200 m³/d kapacitásra. A tengelyen beszállított települési folyékony hulladék, egy a gépi tisztítású rácson, átfolyás mérőn keresztül a zárt előkezelőtartály medencébe jut. A szippantott szennyvíz mennyiségét regisztrálják, a minőségét beépített automata műszerekkel ellenőrzik. Ha az ürítésre szánt szippantott szennyvíz minőségileg kifogásolható, a szennyvíztelepre nem kerülhet. A 24 órán keresztül előkezelőtartályban szippantott szennyvíz, szivattyús áttemeléssel a biológiai tisztítóműtárgy első levegőztető medencéjébe kerül.

A városi szennyvíztisztító telepen keletkező lólisziszap és uszadék először a kör alaprajzú, folyamatos üzemű, pálcás sűrítőbe kerül. A sűrítő zompjában kiülepedő iszapot csavaros szivattyú juttatja az aerob Hódmezővásárhely termofil iszapfertőtlenítő rendszerbe. A sűrítő csurgalékvíze a biológiai tisztítás folyamatába kerül vissza.

Az iszap a hő visszanyerés érdekében az iszap-iszap rendszerű hőcserélőre kerül, ezt követően az AEROTHERM reaktorba, ahol keverés és légbecvitel segítségével végrehajtódik a termofil aerob

stabilizáció. E hőtermelő folyamat során a reaktorban az iszap hőmérséklete ráfűtés segítségével meghaladja a 60°C -ot. Megközelítőleg 1 órás tartózkodási idő után a hidralizálódott, fertőtlenített, majd az újabb iszap-iszap rendszerű hő cserélést követően a rothasztóba kerül. A rothasztóban az iszap szervesanyag tartalma anaerob úton, a mezofil hőmérsékleti tartományban lebomlik. A metántermelő mikroorganizmusok tevékenysége során biogáz fejlődik, melynek 60-65%-a metán. A rothasztás befejeződésével stabilizált, nem rothadó-képes iszapot lehet nyerni. A rothasztott iszap egy tárolótartályba kerül, amely egy keverővel ellátott, nyitott, kör alaprajzú vasbeton medence. A tárolt iszap folyékony állapotában elszállítható, vagy vízteleníthető. Az iszap víztelenítését szakaszos üzemi víztelenítő centrifuga látja el, kondicionálása polielektrolit oldattal történik, amelyet egy folyamatos polielektrolit oldó-és adagolórendszer állít elő. A víztelenített kb. 30% szárazanyag tartalmú iszapot konténerben tárolják, majd a hulladéklerakó telepen kialakított komposztáló telepre szállítják.

A képződő biogáz a rothasztó gázdómjából a gáztartályba kerül. Az iszaprendszer felfűtése biogáz kazán segítségével történik, ha nincs elegendő biogáz, akkor a földgázkazán kiegészítő fűtést biztosít.

Ha a keletkező biogáz mennyiség a kazánban nem kerül felhasználásra, akkor a fölös biogázból gázmotor segítségével elektromos energia előállítása történik.

Inert hulladékok

A hulladéklerakóra csak hasznosítási céllal- útépités, hulladék takarás, szorító töltés építés-vesznek át építési hulladékot. Ezzel a hulladékkal váltják ki a technológiailag szükséges primer építőanyagot és földet. Egyéb mechanikai kezelést a törmeléken nem hajtanak végre.

A hulladéklerakó ellátási körzete jelenleg közel 200 000 fő. A hulladéklerakó telepre a hódmezővásárhelyi, szentesi, makói és orosházi térség településeiről kerül hulladék beszállításra.

27. táblázat: Kezelésre átvett hulladék (tonna) 2010-ben

Háztartási	Ipari	Törmelék	Lerakásra került hulladék összesen
36646	34199	10270	81115

(Forrás: ASA Köztisztasági Kft)

Ipari, termelői eredetű hulladékok

A településen az összes keletkezett hulladékok mennyiségének alakulását a 27. táblázat mutatja be összefoglalóan.

28. táblázat: összes keletkezett hulladékok mennyisége (kg) 2010-ben (kg/év)

Veszélyes	Nem veszélyes	Összesen
1386123	30532031	31918154

(Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium)

A 2004. évben még a megyében a második legnagyobb hulladéktermelők a hódmezővásárhelyi kerámiaipari cégek (összesen 7 000 t) voltak. A 2004. év óta eltelt időszakban a hulladéktermelő szervezetek termelési adatai, a termelési struktúrák megváltoztak, a kerámiaipari cégek hulladéktermelése jelentősen lecsökkent (1 754 tonna/2009.év). A legnagyobb hulladéktermelő

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

szervezeti jelenleg a településen Villeroy & Boch Magyarország Kft (7 376 tonna/2010.év).

Jelentős mennyiségű vágóhídi, illetve állati hulladék keletkezik az élelmiszeripari üzemekben és állattartó telepeken a településen, és a megyében. Kezelésük, ártalmatlanításuk az ATEV hódmezővásárhelyi üzemében történik.

Szelektív hulladék 2010. évben:

A gyűjtőszigetekről begyűjtött szelektív hulladék döntő többsége szennyezettsége miatt lerakásra került (73 %-a) A házhoz menő gyűjtőjáratnál a hasznosíthatóság aránya pont fordított. A zsákos szelektív hulladék nagyobb része hasznosításra került (63 %).

Biológiailag lebomló, komposztálható hulladékok kezelése

Az A.S.A. Köztisztasági KFT a telephelyén betonozott területet alakított ki a térségben keletkező jelenleg mintegy 3500 tonna kommunális eredetű szennyvíziszap hasznosítására. A hasznosítás komposztálással történik. Az alkalmazott eljárás összhangban van a kommunális hulladéklerakóra elhelyezhető szerves anyag mennyiségének csökkentésére vonatkozó előírásoknak. A hasznosítási eljárás során keletkező komposzt az eddigi referencia adatok alapján mezőgazdasági területek tápanyag-utánpótlására alkalmas. Tekintettel a komposzt összetételére a műtrágyával szemben környezet és talajkímélő tápanyag-utánpótlásra alkalmas. A nyílt téri irányított komposztálás során a biológiailag bomló szervesanyag-tartalmú hulladékok, illetve szennyvíziszap komposztálható. Ugyanazon tér szolgál az előkezelésre, a komposztálásra és az utókezelésre, ennek megfelelően lett kialakítva a komposztálási folyamat is. A feldolgozásra kerülő szennyvíziszap és zöldhulladék döntő többsége Hódmezővásárhely területéről kerül beszállításra. A 2009. évben 1 277 tonna települési szennyvíziszapot és 1 810 zöldhulladékot vettek át a telepen komposztálás céljából. A 2010. évben 1 854 tonna zöldhulladék került a hulladéklerakó komposztálójára. Nincs szervezett zöldhulladék begyűjtés, zöldhulladékot a Maroslelei úti hulladékkezelőbe lehet beszállítani.

A végtermék, azaz a kész komposzt mennyisége a kiinduló anyagmennyiséghez képest térfogatban 20-25 %-kal, tömegben 15-20 %-kal kevesebb a komposztálás során eltávozó víz, CO₂, manipulálási veszteség és tömörödés miatt.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.9.Környezeti elemek állapota

2.9.1.Levegő

A levegő minőségét a természeti tényezők mellett (talajviszonyok, uralkodó szélirány, csapadék, stb.) elsősorban a mezőgazdálkodás, a termelő -és szolgáltatóipar, a közlekedés, valamint a lakossági, ipari és közintézményi fűtési és egyéb energiaigény határozza meg. A mezőgazdaság főleg a gyér növény borítottságú időszakokban zajló kiporzással és az állattartó telepek szag- és bűzhatásával szennyezi a levegőt.

Hódmezővásárhely Város területén levegőtisztaság-védelmi szempontból lényeges emisszió és imisszió források a legmeghatározóbbtól a legjelentéktelenebb hatásúig sorrendben:

- Közlekedés
- Ipar
- Lakossági fűtés

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- Allergén porok
- Mezőgazdaság

29. táblázat: Hódmezővásárhely Város összesített kibocsátási anyagai légszennyező anyagokra (3 év)

(Forrás: OKIR)

Szennyezőanyag	2010	2011	2012	Összesen (kg)
1 - Kén-oxidok (SO ₂ és SO ₃) mint SO ₂	5415	9070	8 730	23215
2 - Szén-monoxid	52 210	54 422	162 753	269385
3 - Nitrogén oxidok (NO és NO ₂) mint NO ₂	55 956	70 292	60 935	187 183
7 - Szilárd anyag	6355	7118	6180	19653
999 - SZÉN-DIOXID	59060042	74966007	48042566	182068615

(LM levegőszennyezés mértéke éves jelentéseket foglalja magában)

Megjegyzés: A határértékkel nem szabályozott anyagok neve nagybetűvel jelenik meg.

Hódmezővásárhely területén egységes környezethasználati engedélyhez kötött tevékenységet folytató helyhez kötött légszennyező pontforrások tulajdonosai adják a fenti táblázatban található szennyezőanyag kibocsátások jelentős részét.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

30. táblázat: Szennyezőanyag-kibocsátók

	<i>Telephely címe</i>	<i>Szennyezőanyag</i>
Vilieroy & Boch Magyarország Kft.	6800 Hódmezővásárhely, Erzsébeti út 7.	Szén-monoxid (CO)
		Szén-dioxid (CO ₂)
		Nem metán illékony szerves vegyületek (NMVOC)
		Nitrogén-oxidok (NO _x /NO ₂)
	<i>Telephely címe</i>	<i>Szennyezőanyag</i>
Alföld Porcelán Edénygyár Zrt.	6800 Hódmezővásárhely, Erzsébeti út 7.	Kén-oxidok (SO _x /SO ₂)
		Szén-monoxid (CO)
		Szén-dioxid (CO ₂)
		Nem metán illékony szerves vegyületek (NMVOC)
		Nitrogén-oxidok (NO _x /NO ₂)
Imerys Magyarország Tűzállóanyag-gyártó Kft.	6800 Hódmezővásárhely, Erzsébeti út 7.	Szén-monoxid (CO)
		Szén-dioxid (CO ₂)
		Nem metán illékony szerves vegyületek (NMVOC)
		Nitrogén-oxidok (NO _x /NO ₂)
Hód-Mezőgazda Zrt.	6800 Hódmezővásárhely, Pálfi sertes telep	Szén-monoxid (CO)
		Szén-dioxid (CO ₂)
		Nitrogén-oxidok (NO _x /NO ₂)
Atev Zrt.	6800 Hódmezővásárhely, Tanya 1232/B.	Szén-monoxid (CO)
		Szén-dioxid (CO ₂)
		Nitrogén-oxidok (NO _x /NO ₂)

Jelentős CO, CO₂, NO_x kibocsátó még a HVSZ. Zrt. - Oldalkosár utcai fűtőmű
(6800 Hódmezővásárhely Oldalkosár u.)

(Forrás: OKIR)

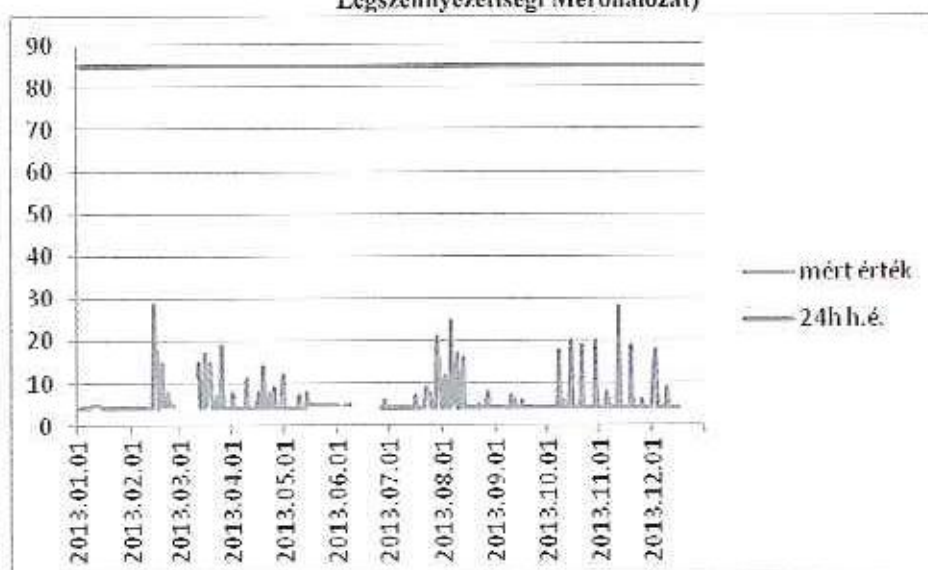
A környezeti levegő szennyezettségét az ipari-, szolgáltatói tevékenységkből, lakossági fűtésből, valamint a közlekedésből származó légszennyező anyagok együttesen határozzák meg. A szennyező ipari tevékenységek, forgalmas közlekedési útvonalak közelében a szennyező

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

anyagok koncentrációja lényegesen magasabb, mint a szennyező forrásoktól távol. Az ország levegőminőségét a vonatkozó kormányrendelet alapján az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) méri és értékeli. Az OLM automata mérőhálózatból és manuális (RIV) mérőhálózatból áll. Az automata mérőhálózat 32 településen 59 mérőállomást foglal magába. A mérőhálózatot a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (KvVM) irányítása mellett a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek (felügyelőségek) üzemeltetik. A levegőminőség állapotának jellemzésére a bejelentés köteles légszennyező forrást üzemeltető telephelyek önbevalláson alapuló kibocsátási értékei szolgálnak alapul. A településhez legközelebb automata mérőhely Szegeden van, Hódmezővásárhelyen manuális mérőhely található.

6. ábra: Manuális mérőhely mérési eredményei 2013. év (Nitrogén-dioxid $\mu\text{g}/\text{m}^3$) (Forrás: Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat)

Nitrogén-dioxid vonatkozásában napi (24 órás) határérték túllépés nem volt a 2013. évben.

Különösebb magyarázat nélkül látható, hogy a RIV mérőhelyen a levegő minősége az értékelés alapját képező KGI index szerint kiváló minőségű.

31. táblázat: A légszennyezettség éves és 24 órás egészségügyi határértékei a 4/2011 (I.14.) VM rendelet 1. számú melléklete szerint

Légszennyező anyag típusok	Éves határérték mg/m^3	24 órás határérték mg/m^3
COx	3000	5000
Szálló por (PM10)	40	50
Kén-dioxid	50	125
Nitrogén-dioxid	40	85

Az előző Környezetvédelmi Program 1998-as mérési adatai is a levegő kedvező állapotát rögzítették. A mérések helye akkor a Hősök terevel szemben, a Szőnyi út torkolatánál, a közúttól kb. 15 m-re volt. A nitrogén-oxid napi (24 órás) átlagértékei 1,43-6,78 mg/m^3 között, a nitrogén-dioxid esetében ezek a napi átlagok: 4,52-20,30 mg/m^3 között változtak. A mért koncentrációk nem érték el a 85 mg/m^3 24 órás határértéket. A szén-monoxid napi átlagai 120-530 mg/m^3

közöttiek voltak, amely értékek a határértékhez (5000 mg/m^3) képest jelentősen alacsonyabbak. A szálló por napi átlaga $21,79\text{-}50,49 \text{ mg/m}^3$ értékek között volt. Mivel a IIősök terénél végzett mérések során viszonylag alacsony szennyezettségi értékek adódtak, ezért 1998 augusztus 25-26-án forgalmas, épületekkel körülzárt belvárosi helyen (Kálvin tér) is végeztek méréseket, a közúti közlekedés hatásának jobb megismerésére. A kén-dioxid koncentrációk alacsonyak voltak ($12\text{-}18 \text{ mg/m}^3$), a NO_2 $28\text{-}56 \text{ mg/m}^3$ között, az NO_x $78\text{-}178 \text{ mg/m}^3$ között volt. A szén-monoxid koncentrációk alacsonyak voltak (maximum 1167 mg/m^3). A szálló por mutatta a legnagyobb koncentrációkat, reggeltől délutánig elhúzódó, valamint esti csúcssterheléssel. Ezekben az időszakokban a 30 perces átlagok többször meghaladták a 100 mg/m^3 , két esetben pedig a 200 mg/m^3 , értéket is. A 24 órás határértékekkel való összehasonlítás azonban nem történt meg. A 2010. évben az ATI-KTVF helyszíni imissziós vizsgálatokat végzett a településen, a helyszínek a következők voltak:

- Ipari Park
- Hódíói Sportcsarnok
- Kossuth Olvasókör

1. térkép: A mintavételi helyszínek

A minták száma komponensenként 3×1 hét, $\text{PM}_{2,5}$ esetén 4 nap. A vizsgált komponensek a PM_{10} , NO_2 , O_3 , és négy napon keresztül $\text{PM}_{2,5}$ voltak. A mérési adatokat a feltüntetett határértékekkel összevetve megállapítható, hogy a vizsgálati helyszíneken egészségügyi határérték túllépés a vizsgált időszakban nem volt!

A PM_{10} vizsgálatokat követően, a 3. számú mintavételi helyen (Kossuth Olvasókör) tájékoztató jellegű $\text{PM}_{2,5}$ koncentráció mérést is végeztek négy napon keresztül. A $\text{PM}_{2,5}$ komponensre jelenleg nincs egészségügyi határérték. Létezik azonban egy EU direktíva által meghatározott

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

célérték, aminek értéke éves átlagban $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Ezt a célértéket a 2010. október 7-én mért napi átlag meghaladta. Az 1998. évi és a 2010. évi mérési adatok alapján megállapítható, hogy a város belterületén, forgalmas helyeken a fő szennyező anyag a finom szemcsésű szálló por. A város külső területein, ill. a lakott területen kívül ez nem domináns.

A korábbi vizsgálati eredményekből az a megállapítás szűrhető le, hogy Hódmezővásárhely a kevésbé szennyezett levegőjű városok közé tartozik, ahol elsősorban a forgalom növekedése miatt, időlegesen és lokálisan, határértékeket közelítő koncentráció értékek mérhetőek a levegőminőséget jellemző egyes paraméterekre. A 2010. évben az ATI-KTVF által elvégzett vizsgálatok csak egy-egy hetet reprezentálnak a teljes évből de mindhárom mintavételi helyről elmondható, hogy nitrogén-dioxid, ózon és PM10 koncentráció tekintetében a város levegőminősége jó, határérték túllépés nem volt tapasztalható.

Az 5/2011 (I.14.) VM rendelettel módosított, 4/2002 (X.7.) KvVM rendelet 1. és 2. számú mellékletének figyelembe vételével Hódmezővásárhely település, a légszennyezettség zónába sorolás alapján, a 10. zónacsoportba tartozik

A jelentős kibocsátók Hódmezővásárhely levegőjét elsősorban fűtési eredetű (CO, NOx) szennyeződéssel terhelik. Szeczonálisan jelentkezik a lakossági fűtési eredetű kibocsátás, amely a gázfűtésre való áttéréssel jelentősen mérséklődött.

A lakossági gázellátási program gyorsütemű megvalósításának eredményeként és a geotermál fűtés arányának növekedése miatt a településen a hőenergia termelés során jelentős mértékben csökkent a kén-dioxid és a szilárd légszennyező anyag kibocsátás.

Kén-dioxid kibocsátás

A szilárd tüzelőanyagok, szénfajták éghető kéntartalma 0,7-6,0% között változik, így a primer energiahordozók közül a legkedvezőtlenebbek az emissziós paraméterei. A tüzelő- és fűtőolajok maximális kéntartalma 0,5-2,0% között mozog, míg a földgáz és propán-bután gáz összes kéntartalma legfeljebb $100 \text{ mg}/\text{m}^3$ lehet. A tüzelőolaj fűtés kén-dioxid emissziója mérsékeltnek, míg a gáztüzelésé cenyészőnek tekinthető.

Szén-monoxid kibocsátás

A szén-monoxid képződése a tüzelési módtól és a hőtermelő berendezés kialakításától függ. A szénmonoxid égéstermékben való jelenléte általában az égés tökéletlenségére utal. Az alacsony műszaki színvonalú berendezések esetén számolhatunk jelentősebb mértékű kibocsátással, mely javarészt a széntüzelésnél fordul elő.

Nitrogén-oxidok kibocsátása

Az égéstermékben jelenlévő nitrogén származékok (NOx, NO, NO2, stb.) jelentős része magas hőmérsékleten (1500 °C felett) az égési levegő nitrogénjéből és oxigénből keletkezik.

Szilárdanyag kibocsátás

Az égéstermék káros szilárd szennyezőanyaga a korom és a pernye. Legkedvezőbb kibocsátást gáztüzelés és termálfűtés esetén tapasztalhatunk. A fűtőfelületen a por teljes mennyiségének 1/3-2/3 része lerakódik, mely rontja a tüzelés hatásfokát. Széntüzelés esetén az égéstermékben lévő káros szennyezőanyag mennyisége függ a hőtermelő berendezés kialakításától és az energiahordozó hamutartalmától.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A település elhelyezkedéséből, domborzati fekvéséből és a környező talajok tulajdonságaiból adódóan a talajszemcsékhez tapadó káros anyagok, mikroorganizmusok, növényvédő szercek szél általi szállítása okozhat levegőtisztasági problémákat. Ehhez jön még a környező földterületeken növő növények allergén virágorainak hatása. Ezek ellen hatásos védelmet a mezővédő erdősávok, zöldfolyosók biztosítják.

Állattartás, bűzhatás

Hódmezővásárhely város 43/2001. (12.18.) Kgy. sz. rendelete foglalkozik az állattartás helyi szabályaival. Hódmezővásárhely város területén állatot tartani, hizlalni, tenyészteni az egészségügyi, állategészségügyi, élelmiszercekről szóló, építésügyi, környezetvédelmi (levegő- és víztisztasági, zajártalom elkerülésc) szabályok betartásával lehet.

Tilos a légszennyezés, valamint a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelése, továbbá a levegő olyan mértékű terhelésc, amely légszennyezettséget okoz! Bűzkibocsátással járó környezeti hatásvizsgálat, vagy egységes környezethasználati engedély kötelec tevékenységek, illetve létesítmények esetében a bűzterhelőnek védelmi övezetet kell kialakítania. A felügyelőség a védelmi övezet nagyságát engedélyben, a légszennyező forrás határától számított legalább 300, legfeljebb 1000 méter távolságban lehatárolt területben határozza meg. A védelmi övezet kialakításával kapcsolatos költségek a bűzterhelőt terelik.

Számos lakossági panasz kiváltó oka az egyes tevékenységek, leggyakrabban az állattartás, trágyatárolás, hígtrágya kihelyezés okozta bűzhatás. Az állattartás egy része esetében, különösen belterületen, megfelelő megoldást jelenthet az állattartásról szóló helyi rendelet alkalmazása, betartatása az engedélyezett állatlétszám tekintetében. Az egyik jelentős, rendszeres problémát az ATEVSZOLG Zrt.-tól származó bűzhatás jelentette. A Zrt. a Hódmezővásárhely K-i határában lévő telephelyén komposztálási tevékenységgel foglalkozik, az ATEV Zrt. telepének közvetlen szomszédságában. A nyitott komposztálási technológia és főleg a városon keresztüli komposzt kiszállítás a júliusi forró meleg időszaktól kezdődően többszöri lakossági panaszt, bejelentést eredményezett.

A korábbi években a HÓD-MEZŐGAZDA Zrt., Hódmezővásárhely, Palé körzet 0969/1 hrsz. alatti sertéstelep, illetve az onnan származó hígtrágya kihelyezésc váltott ki panaszokat. A technológiában elvégzett változtatásoknak köszönhetően az utóbbi években ilyen jellegű panasz már nem érkezett a felügyelőségre.

Védelmi övezetek

Hódmezővásárhely közigazgatási területén levegőtisztaság-védelmi szempontból:

a./ Kiemelten védett:

- A Mártélyi Tájvédelmi Körzet
- Csomorkányi Templomrom
- Kása erdő

Kiemelten védett területen tilos olyan tevékenységet folytatni, amely során maradandó légszennyező anyag kerülhet a levegőbe.

b./ Védett, II. kategóriába a következő területek tartoznak:

- a Rárósi út - az Arany temető mögötti 10321 és 10322 hrsz. út - a Kutasi út - és a belterületi határ által határolt terület a temető kivételével;
- a Kutasi út mellett az ATEV és a Fémtechnika Vállalat területe;

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- a Makói út - az Erzsébeti út - a töltés által határolt terület és az Erzsébeti út északi oldalán lévő ipari üzemek területe.

c./ A város közigazgatási területén az (a) és (b) pontokban fel nem sorolt területek levegőtisztasági szempontból védett I. kategóriába tartoznak.

A levegő védelmének helyi szabályozása

A levegő védelmével Hódmezővásárhely 22/1993. (10.11.) Kgy. sz. rendelete foglalkozik. A városban keletkező por képződésének megakadályozása érdekében törekedni kell, hogy a fedetlen talajterületek növényzettel borítottak legyenek.

Az építési területek végleges rendezését és parkosítását az építkezés befejezésével együtt kell biztosítani. Ennek költségeit a beruházással együtt kell tervezni, és az más célra nem használható fel.

A jegyző a parkosítást a használatbavételi engedély megadásának feltételéül írja elő.

Új utak tervezésekor a légszennyező hatás csökkentése érdekében a lakóterületek mellett haladó útszakaszok mentén a lakóterületek mellett haladó útszakaszok mentén a védő növényzát telepítésére vonatkozó javaslatokat a beruházási programnak tartalmaznia kell. Törekedni kell arra, hogy a védő növényzátok telepítésére az utak kivitelezésével egy időben kerüljön sor.

Kommunális és termelési hulladék nyílt égetése a város bel- és külterületén tilos! Nyomvonalas létesítmény melletti árok, töltés, bevágás növényzetének égetése tilos!

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.9.2. Felszíni és felszín alatti vizek

Víz nélkül nincs élet. A környezetvédelem egyik legfontosabb feladata tehát a víz védelme. A vizek mennyiségi és minőségi védelmét, valamint a fenntartható vízkészlet-gazdálkodást biztosítanunk szükséges, és az esetleges károsodásokat meg kell előzni. A lakosság tájékoztatása nem mindig megfelelő, ösztönözni kell a vízbázisok védelmére, a takarékos vízhasználatokra, a szennyvízgyűjtés,-elvezetés,- tisztítás fontosságára, a vízi környezet megóvására.

Felszíni vizek

Az utóbbi időszakban az ország felszíni vizeinek minősége jelentősen romlott. Ennek okai a túlzott igénybevétel, valamint a magas szennyezőanyag-kibocsátás. A probléma mérséklése helyi és globális szinteken egyaránt égetően fontos.

Hódmezővásárhely az ország egyik legalacsonyabb térszínén fekvő települése. Az elmúlt évszázadokban a terület vízrajzi, földtani és morfológiai arculatát három nagy folyó a Tisza, a Hármas-Körös és a Maros határozta meg. A felszíni vizek befogadója a Tisza. A Tisza táplálja magas vízállásakor a Mártélyi holtágat is. A Mártélyi holtág a Tisza 206,8 fkm-209,2 fkm között, a bal parton a hullámtéren található. Területe 46 ha, hossza 4000 m, szélessége 100 m, átlagos vízmélysége 2 m, víztérfogata 1100000 m³. Hódmezővásárhely vízfolyásai közül a városon áthaladó Hódító-Kistiszai-csatorna a legjelentősebb. Ez a csatorna a befogadója a város csapadékcatorna hálózatával összegyűjtött vizek nagy részének. A Hódító-Kistiszai-csatorna a várost déli irányban hagyja el, befogadója a Tisza. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítéséhez

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Magyarország területét - amely teljes egészében a Duna vízgyűjtőjéhez tartozik - 42 tervezési alegységre osztották fel. Hódmezővásárhely város a Kurca tervezési alegységhez tartozik. A tervezési alegység kijelölését a térség morfológiai adottságai indokolták, igazodva a Tisza folyó bal parti vízgyűjtőjének természetes határaihoz. Nyugaton a Tisza folyó bal part, északkeleten az Igazgatóság határai (Öcsöd, Cserebökény, Liperjes, Nagyszénás közigazgatási határai), keleten a Sámson-Apátfalvi lőcsatorna, délen a Maros folyó jobb parti árvízvédelmi töltés, a torkolattól Apátfalváig tartó terület képezi a Kurca tervezési alegység határait.

A tervezési alegység a Tiszától K-re fekszik, nagysága 2163,09 km². A tervezési terület a következő kistájakat érinti: Békési-hát, Békési-sík, Csongrádi-sík és Körösszög.

Az Európai Unió vízpolitikájának, a Víz Keretirányelvnek célja, hogy 2015-re a felszíni és felszín alatti vizek jó állapotba kerüljenek. Az általános célkitűzések között szerepel:

- a vizekkel kapcsolatban lévő élőhelyek védelme, állapotuk javítása
- a fenntartható vízhasználat elősegítése a hasznosítható vízkészletek hosszú távú védelmével
- a vízminőség javítása a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével
- az árvizeknek és aszályoknak a vizek állapotára gyakorolt kedvezőtlen hatásainak mérséklése

A vizek VKI szerinti jó állapota egyrészt az emberi egészség, másrészt az ökoszisztémák állapotából indul ki. Akkor tekinthetők a vizek jó állapotúnak, ha az ivóvízellátásra, vagy egyéb használatokra (rekreáció, öntözés) használt vizek minősége megfelel a használat által szabott követelményeknek, illetve a vizektől függő természetes élőhelyek működését nem zavarják az ember által okozott változások. Vízfolyások és állóvizek esetén a jó ökológiai és kémiai (vízminőségi) állapot, felszín alatti vizeknél a jó kémiai és mennyiségi állapot elérése a cél 2015-ig. Ettől az általános környezeti célkitűzéstől csak részletes társadalmi és gazdasági elemzések alapján lehet eltérni. A határidő indokolt esetben 2021-re vagy 2027-re kitolható, vagy esetleg enyhébb célkitűzések tehetők.

A vizek állapotértékelésének eredményét, a kitűzött célok eléréséhez szükséges intézkedéseket a vízgyűjtő-gazdálkodási terv (VGT) foglalja össze. Hatályba lépett a 10/2010. (VIII.18.) VM rendelet a felszíni víz vízszennyezettségi határértékeiről és azok alkalmazásának módszereiről. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervben a vizekre meghatározott környezeti célkitűzések (jó állapot, illetve jó potenciál) megadott határidőre történő eléréséhez és megőrzéséhez biztosítani kell a VM rendeletben rögzített vízszennyezettségi határértékek betartását.

Hódmezővásárhely és környéke az Alsó-Tisza vidéke vízgyűjtőterülethez tartozik. A vízi régióknak tekinthető, ami azt jelenti, hogy a felszíni vizek a területre adott vízminőséggel, jelentős szennyezőanyag terheléssel érkeznek az ország más területeiről, illetve közvetlenül az országhatáron kívülről. A vízfolyások közül a Tisza folyó vízminősége kerül rendszeres ellenőrzésre. A Tisza folyóból felszíni víz monitoring rendszer keretén belül az ATI-KTIV kéthetente, illetve havonta vesz vízmintát, és végez biológiai, illetve fizikai-kémiai vizsgálatokat. Az elvégzett vizsgálatok alapján a Tisza élővilága változatos, vizsgált növény- és állatvilága jó állapotot mutat, a vízi flora egyik elemének – bevonatképző kovaalgák – kivételével, amely közepes minőségű. Az „egy rossz mind rossz” elv alkalmazása miatt a folyó alsó szakasza a biológiai elemek tekintetében közepes minőségű. A biológiai elemeket támogató fizikai-kémiai jellemzők éves átlaga határérték túllépést nem mutat, a folyó érintett szakasza kiváló állapotú. Az

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Alsó-Tisza az integrált ökológiai minősítés alapján közepes minőségű. A kémiai állapotot bizonyos szerves mikroszennyezők és nehézfémek koncentrációjának éves állaga, ennek határérték túllépése szabja meg. Az Alsó-Tiszán nem megfelelő a kémiai állapot (kadmium, réz, többgyűrűs aromás szénhidrogének esetében tapasztalható éves átlag határérték túllépés), amely részben külföldi eredetű szennyezés (Romániából), másrészt kisközepes ipari létesítmények és kommunális kibocsátás okozhat.

A felszíni vizek jellemzését szolgáló rendszeres mintavételi és vizsgálati tevékenység az alapja a Víz Keretirányelv végrehajtásának, mert nélküle a fennálló állapot jellemzése és az intézkedések hatásának nyomon követése nem lenne lehetséges. A megbízható állapotértékelésen alapul valamennyi későbbi, javító szándékú beavatkozás, majd a végrehajtott intézkedés eredményességének vizsgálata. 1994. január 1-től a felszíni vizek minősítése a MSZ 12749 szabvány szerint történik hazánkban. A szabvány vízfolyásonként az országos törzshálózat keretében írja elő a mintavétel helyét, és annak gyakoriságát, és meghatározza felszíni víz minősítésének szempontjait. A víz minőségi paraméterek határértékeit a 10/2010. évi (VIII.18.) VM rendelet határozza meg.

A Naturaqua Kft. 1998-ban a város területén található állóvizekből és csatornákból, továbbá a Mártélyi üdülőkörzetben a holtág vizéből vett felszíni vízmintát laboratóriumi vizsgálatok céljára. Két vízmintavétel a Mártélyi Holt-Tiszából történt, 5 db a város területén található felszíni vizekből. Az általános vízkémiai komponenseket vizsgálva, a Mártélyi holtágban a KOI értéke és az ammónium koncentrációi magasabb volt az akkor érvényben lévő MSZ 450/1-78 szabvány tűrhető határértékeihez képest. Összességében a holtág vízminősége jónak volt mondható. A Mártélyi Holt-Tiszából vett vízminták toxikológiailag csaknem kifogástalannak minősültek, egyedül a daphnia teszt mutatott gyenge mérgező, illetve gátló hatást.

A város belterületi részén vett felszíni vízminták minősége nem volt ilyen jó. Elsősorban a vezetőképesség értékek, az összes oldott só tartalom volt nagyon magas. A magas oldott só tartalom fő összetevői a klorid, szulfát és a nátrium sók voltak.

Az ATI-KTVF a 2010. évben helyszíni mintavételést végzett a Mártélyi Holt-Tiszán, a mintavételi helyek a következők voltak:

- Mártélyi Holt-Tisza Kalandpark
- Mártélyi Holt-Tisza strand
- Mártélyi Holt-Tisza vízkivétel

A minták száma 3 db volt. A mintavételi helyszínekről átnézeti térkép nem áll a rendelkezésünkre. A vizsgálati jegyzőkönyvben szereplő mintavételi eredmények alapján, a 10/2010. (VII.18.) VM rendelet értelmében az alábbi megállapítások tehetők:

- A holtág vize savasodás (pH) szempontjából jó állapotú.
- A sótartalmat jelző vezetőképesség alapján kiváló.
- Az oxigén háztartást jellemző paraméterek közül az oldott oxigén és oxigén telítettség alapján nem éri el a jó állapotot, a BO15 értékei alapján kiváló, míg az NH_4^+ -N szerint jó a víz.
- A növényi tápanyagok közül a nitrogén formák (NO_3^- -N, összes N) szempontjából kiváló, míg a foszfor formák (orto- PO_4^{3-} , összes P) alapján jó a víz.

A fentebb leírtak alapján megállapíthatjuk, hogy a holtág vize a mintavétel időpontjában a három mintavételi hely vizsgálati eredményeinek átlaga alapján fizikai és kémiai szempontból jó

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

állapotú. Míg 1998-ban az ammónia koncentráció magasabb volt a tűrhető értéknél, addig 2010-re ezek az értékek javultak. A biológiai elemek közül a fitoplankton mennyiségét jellemző klorofill-a koncentráció átlagát tekintve a víz jó állapotú. Az elvégzett ökotoxikológiai teszt eredménye szerint a holtág a tesztszervezetre (*Daphnia magna*) nézve toxikus anyagot nem tartalmazott. Az 1998-ban vett vízminták ökotoxikológiailag szintén csaknem kifogástalannak minősültek, azonban a daphnia teszt még mutatott gyenge mérgező, illetve gátló hatást, ez a hatás a 2010. évi mintákban már nem volt kimutatható. Megállapítható, hogy az eltelt időszakban a mintavételi eredmények alapján a víztest biológiai állapotában javulást lehetett tapasztalni.

1998-ban a Hódító-Kistisza-csatornából a szennyvíztelep előtti részről, és a szennyvíztelepi ifolyást követő csatorna szakaszból vettek mintát. A vizsgált komponensek koncentrációi a befolyás utáni szakaszon alacsonyabbak voltak, mint a szennyvíztisztító előtti mintában. Az ökotoxikológiai vizsgálatok közül a haltesztek egyike sem mutatott toxikus hatást. A daphniatest egy mintában (téglagyári gödrök) kifejezetten toxikusnak bizonyult, a többi mintában a Dilinkatemetói kubikgödrök kivételével enyhe mérgező hatás volt észlelhető. A csíranövényteszt eredményei a daphnia teszthez hasonló eredményt mutattak, azaz a téglagyári gödrökből vett vízmintában erős gátló hatás volt tapasztalható. Az algatesztek szerint szintén a téglagyári gödrök vizében volt lényeges gátlás kimutatható. Ugyanakkor a Kakasszéki-csatornából és a Hódító-Kistisza-csatornából (a szennyvíztelepi befolyás mögött) jelentős algaprodukciónak mutattak ki, ami a víz magas szerves anyag tartalmára enged következtetni. Összességében megállapítható volt az 1998-ban vett minták alapján, hogy a város környéki felszíni vizek szervesanyag szennyezés következtében oxigénben szegények voltak, öntisztuló képességük igen csekély.

Az ATI-KTVF 2010. évi értékelése alapján, a Hódító-Kis-Tisza csatorna, - Algyő (Híd) megnevezésű, X: 104883 m; Y: 744829 m EOY koordinátával rendelkező mintavételi pontjáról vett korábbi vízminták analíziséből rendelkezésre álló adatok alapján - vízminőségét a 10/2010. (VIII.18.) VM rendelet figyelembevételével az alábbiak szerint minősíthető:

Fizikai és kémiai állapot:

- A csatorna vize savasodás (pH) szempontjából kiváló állapotú.
- A sótartalmat jelző vezetőképesség és klorid koncentráció alapján nem éri el a jó állapotot.
- Az oxigén háztartást jellemző paraméterek közül az oldott oxigén és oxigén telítettség, a KOI_D és a NH_4^+-N alapján nem éri el a jó állapotot, míg a BOI_5 értékei alapján kiváló a víz.
- A növényi tápanyagok (nitrogén formák (NO_2), N , NO_3), foszforformák (orto- PO_4^{3-} , összes P) alapján nem éri el a jó állapotot a víz.

A fentebb leírtak alapján megállapítható, hogy a csatorna vize a mintázott időszakban a vizsgálati eredmények átlaga alapján fizikai és kémiai szempontból nem éri el a jó állapotot.

Biológiai állapot jellemző:

A biológiai elemek közül a fitoplankton mennyiségét jellemző klorofill-a koncentráció átlagát tekintve a víz jó állapotú. Az 1998-as mintákban az alga és daphnia tesztekben toxikus, illetve gátló hatást mutattak ki, addig a 2010. évi eredmények alapján a víztest biológiai állapotában javulást lehet tapasztalni.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A közvetlen felszíni vizekbe történő ipari és egyéb kibocsátások a "hagyományos" szennyező anyagok (szerves anyag, tápanyagok) esetében ismertek, az emissziók jellemzéséhez a kibocsátók bevallása (VAL-VÉL lapok) alapján a Felügyelőségek adatbázisa szolgáltat információt.

A felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 27. §-a alapján:

Önellenzésre köteles az a kibocsátó (ill. közcsatornába bocsátó):

- a) aki a rendelet 1. számú melléklet I. lista szerinti veszélyes anyagot, vagy elsőbbségi veszélyes anyagot bocsát ki, vagy használ;
- b) akinek önellenzési kötelezettségét a felügyelőség környezet veszélyeztettség miatt megállapítja, továbbá
- c) aki az engedélye szerint, illetőleg a telephelyről (szennyvíztisztítóból) a megelőző év adatai alapján 15 m^3 /üzemnap mennyiséget meghaladó szennyvizet
ca) közvetlenül a befogadóba vezet,
cb) közvetve (közcsatornán vagy közös üzemi tisztítón keresztül) a befogadóba vezet és egyúttal a külön jogszabály szerint meghatározott tevékenység folytatása során keletkező szennyvizet bocsát ki.

Az intenzív nagy táblás mezőgazdasági földművelés a területen megszűnt. Megváltozott az agrotechnika, lecsökkent a tápanyag visszapótlás mértéke. Jelenleg a kisüzemi táblákon jellemző az almos trágya kihordása és nagyon csekély mértékben jellemezhető a műtrágya kihordása. Az állattartó telepek száma jelentősen lecsökkent, így a szerves trágya szántóterületen történő kihelyezése is. A szennyezés mértéke ezért potenciálisan csökkent, de lokálisan a nem megfelelő felhasználásból adódóan gondokat okozhat felszíni és a felszín alatti vizekben egyaránt.

A településen folytatott helytelen mezőgazdasági gyakorlat szintén jelentős diffúz szennyezést okozhat. Az állattartás, a helytelen trágyázási szokások (gyepek, kiskertek), a szikkasztás, az illegális hulladéklerakás, és mindezekkel egyidejűleg a csapadékvíz elvezetés megoldatlansága diffúz szennyezést eredményez, amely egyaránt veszélyezteti a felszíni és a felszín alatti vizeket. A csapadékvíz szennyeződése három, térben és időben elkülönülő, egymást követő és részben befolyásoló folyamatra bontható: 1) Szennyeződés a légtérben, 2) a felszíni lefolyás során és 3) a csatornahálózatban. Száraz időszakokban a burkolt felületeken különböző forrásból származó szilárd anyagok (és a szilárd részecskékhez kötődő egyéb szennyezők) halmozódnak fel.

A szennyezők forrásai: ua, mint fentebb

- A légszennyező anyagok száraz kiülepedése háztetőkön;
- közlekedési eredetű és egyéb légszennyezők száraz kiülepedése utakon és parkoló felületeken;
- utcai szemét (beleértve az állati ürüléket is), kosz, por és növényi maradványok felhalmozódása burkolt felületen;
- az utak és a tágabb értelemben vett épített környezet kopástermékjeinek felhalmozódása aburkolt felületeken;
- járművekből származó kopástermékek (fém, gumi) és folyadékok (ásványolajfélések); természetes vízelvezető medrek, burkolatlan területek króziója;
- zöldfelületekre kiszórt növényvédő szerek és műtrágya;

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- trágyadombok, hulladék lerakók csurgalékvizeti;
- valamint a téli útszáz.

A szennyező anyagokat a felszíni lefolyás gyűjti össze és a vízvezető rendszer szállítja el a befogadóba. A burkolt felületekről a csapadék és azzal együtt a szennyezőanyagok szinte veszteség nélkül folynak le, az elszigetelt burkolt felületekről viszont a melléjük lévő, vízáteresztő területekre kerül, ahol nagyrészt a talajba szivárog (tehát azt szennyezheti). A szennyező anyagok egy része a hordalékhoz kötődve (az elsodort szilárd szemcsék többnyire az alsó mérettartományból kerülnek ki), másik része pedig oldott formában mozog a felszíni lefolyással (egyres anyagok oldódását a csapadék savassága erősen befolyásolhatja). A befogadót elérő terheléseket a csökkenési és dúsulási folyamatok szabják meg.

Felszín alatti vizek

A talajvizek minőségét a földtani közeg adottságai, a hidrometeorológiai viszonyok alakulása, és az emberi beavatkozások határozzák meg. Hódmezővásárhely település a 27/2004. (XII.25.) KvVM, rendelet szerint felszín alatti víz szempontjából kevésbé érzékeny területen helyezkedik el. A 43/2007. (VI.01.) FVM rendelet, valamint a 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet szerint, nitrátérzékeny területek Hódmezővásárhelyen nem találhatóak.

A talajvíz tengerszint feletti magassága 76,6-81,1 mBf értékek között mérhető. A talajvíz nyomásfelszín esésiránya keletről nyugat felé a Tisza-völgy irányába, valamint északról dél felé mutat.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetterhelési Tanulmányterv)

A talajvíz áramlási sebessége minimális.

1998-ban a talaj és talajvíz állapotának megismerése érdekében a Naturaqua Kft. 19 db 5 m mélységű feltáró fúrást mélyített. A fúrásponatok kitűzése a város által átadott - a város területén működő potenciális szennyező forrásnak minősíthető üzemek és szolgáltatók névjegyzékét tartalmazó - lista alapján, a város Önkormányzatának szakembereivel egyeztetett pontokon történt. Továbbá, a talajvíz állapotának felmérésére rendelkezésre álltak a város területén a korábbi években üzemeltetett figyelőkút hálózat (5 db) még meglévő kútjai.

Az 1998. évi talajvizsgálat eredmények:

A vizsgálati eredmények alapján a talajminták egyikében sem érte el egyetlen fém koncentrációja sem a beavatkozási határértéket. A talajmintákban általában a vizsgált toxikus fémek közül a króm és a nikkell koncentrációi az A háttérkoncentráció felett voltak, de nem érték el a B szennyezettségi határértékeket; egyedül a nikkell koncentrációja haladta meg kis mértékben mindössze két ponton.

Az arzén koncentráció értékei egy minta kivételével minden talajmintában meghaladták a B szennyezettségi határértéket. Az Összes szénhidrogén tartalom (TPH) koncentrációit minden talajmintában 50 mg/kg határérték alatt mérték. Ez azért lényeges, mert az elsősorban ipari területeken vett talajmintákban történt a TPH tartalom vizsgálat.

Az Önkormányzat a 2010. évben öt talaj- és talajvíz mintavételi helyet jelölt ki a város közigazgatási területének különböző helyein, különböző területhasználatokat reprezentálva. A

mintavételeket és helyszíni vizsgálatokat 2010. szeptember 9. és 2010. október 7. között végezte el az ATI-KTVF. A mintavételi helyek a következők voltak:

- Ipari Park- korábban aszfaltkeverő működött a területen
- Volán telep és a Szentesi út között – lakott terület, potenciális szennyező forrással
- Kubikgödrök-tanösvény- korábban agyaggyerő hely, jelenleg rekreációs terület
- Susán, Tulipán utca mögött- Susáni rész, lakott terület
- Erzsébeti út- mezőgazdasági hasznosítású terület, jelenleg erdősítésre vár

A vett talajminták száma 9, a talajvíz minta 5 db volt. A mintavételi helyekről átnézeti térkép nem áll rendelkezésünkre. A vizsgálati eredmények értékeléskor a kapott értékek össze lettek vetve a 6/2009. (IV.14.) KvVM-FüM-FVM együttes rendelet földtani közegre, és felszín alatti vizekre vonatkozó szennyezettségi határértékeivel.

A 2010. évi talajvizsgálati eredmények:

A kivonatok pH-t tekintve közel semlegesek az Ipari Park, és a Mezőgazdasági terület mintavételi helyek mindkét mélységi rétegében. A Susán mintavételi helyen, valamint a Kubikgödrök mintavételi hely felső rétegében, míg az alsó rétegében és a VOLÁN Telep mintavételi hely mindkét mélységi rétegében már lúgos kémhatásúak. A nitrát tartalom értéke <8 mg/kg sz.a. (VOLÁN Telep) és 50 mg/kg sz.a. (Susán) között mozog. Nitrit tartalom értéke 0,2 mg/kg sz.a. (VOLÁN Telep) és 25 mg/kg sz.a. (Susán) között változik. A szulfát tartalom igen tág határok között változik: <140 mg/kg sz.a. (Ipari Park) -3045 mg/kg sz.a. (Kubikgödrök). A felsorolt általános talajkémiai paraméterekre jelenleg a Rendelet nem tartalmaz szennyezettségi határértéket. Toxikus fémek közül az ólom a kadmium, és a higany képezte a vizsgálat tárgyát. Valamennyi mintavételi helyről származó talajmintáról elmondható, hogy az ólomtartalom alacsony, schol nem közelíti meg a Rendeletben szereplő 100 mg/kg sz.a. szennyezettségi határértéket, az ólom tartalom értékek 9,4 (VOLÁN Telep) és 27,2 (Susán) mg/kg sz.a. között mozognak. A talajminták kadmium tartalma 0,72-1,02 mg/kg sz.a. között változik. A kadmium szennyezettségi határértéke 1 mg/kg sz.a. amit két talajminta, a Kubikgödrök mintavételi hely alsó rétege, és a Susán helyszín mintáinak kadmium tartalma ér el, sőt diszkréten meg is haladja azt. A higanytartalom szennyezettségi határértéke 0,5 mg/kg sz. a. Ezt az értéket egyetlen talajminta higany tartalma sem éri el. A szerves mikroszennyezők közül a TPH (összes alifás szénhidrogén) tartalmat vizsgálták mind az öt mintavételi helyről származó talajmintákban. A minták közül csak egy minta esetében kaptak mérhető értéket: (Susán) származó mintában, de ez sem közelítette meg a 100 mg/kg sz.a. szennyezettségi határértéket, a többi talajmintában a TPH értéke alsó méréshatár (20 mg/kg sz.a.) alatt volt.

Az 1998. évi talajvíz vizsgálat eredmények:

A talajvízmintákban a toxikus fémek közül a réz, cink, higany, króm, ólom, nikkel, bárium, kadmium, kobalt koncentráció értékei minden mintában a „B” szennyezettségi határértékei alatt maradtak. Az arzén koncentrációja a minták nagy részében a „B” szennyezettségi határértéke alatt volt, Egy mintában kissé (32 µg/l) egyben pedig jelentősen (320 µg/l) meghaladta az oldott arzén koncentrációja a „B” szennyezettségi határértéket. Ez a feltáró fúrás a már rekultivált volt Cigányéri hulladék lerakó területén mélyült. A molibdén koncentráció értékei két mintában meghaladták a 20 µg/l szennyezettségi határértéket.

A legmeglepőbb képet az ón koncentráció értékei mutatták, ugyanis egy minta kivételével, jóval a B-10 µg/l szennyezettségi határérték fölött voltak. Az 1998-ban készült Környezetvédelmi Program a következő megállapításokat tette: „Mivel az ón koncentráció értékei szinte minden

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

mintában magasak, feltételezhetjük, hogy réteg eredetű fémtartalomról van szó, ami az arzénnel együtt feltehetően a Körösök és a Maros hordalékából kerülhetett a talajvízbe. Összességében a talajvízben a város területén a magas toxikus fém tartalom természetes eredetű, a volt Cigányéri hulladéklerakó területén mért kiugróan magas arzén koncentráció azonban hulladékból származó szennyező hatás eredménye.”.

Kilenc talajvízmintából történt az összes oldott szénhidrogén (TPH) mennyiségének és a klórozott szénhidrogének (VOC1) koncentrációjának vizsgálata. A talajvízminták közül egyben (volt CSOMIÉP telep) mért (TPH) koncentráció (430 µg/l) meghaladta a B=100 µg/L szennyezettségi határértéket.

Szénhidrogén szennyezés szempontjából kedvező képet mutattak a talajvíz minőségi vizsgálatok. A talajvízmintákban az összes oldott só tartalom magas volt. Igaz ez a fúrásokból vett talajvízmintákra és a különböző figyelmű kutak vízmintáira is. A magas ózsótartalomban jelentős szerepet játszik a szulfát, amelynek koncentrációi a legtöbb talajvízmintában magasabbak voltak a 300 mg/l értékénél, sőt több mintában a 700 mg/l értéket is meghaladták. Az 1998. évi Program megállapítása: „A magas oldott só tartalom jellemző az Alföld ezen régiójába tartozó területek talajvízeire. Nem mutathatók ki szennyező források, a szulfát egyértelműen réteg eredetűnek.”

A klorid koncentráció értékek sok mintában meghaladták a B= 250 mg/l szennyezettségi határértéket, de kiugróan magas értéket csak egy talajvízmintából (volt Cigányéri hulladéklerakó) mutattak ki. A kationok közül általánosságban magas a nátrium mennyisége, de ez hasonlóan a kloridhoz és a szulfáthoz természetes eredetű. A talajvízben mért komponensek alapján a talajvíz nátrium-szulfátos, nátrium-kloridos, szikes jellegű.

A 2010. évi talajvíz vizsgálat eredmények:

Valamennyi helyen a vízminták pH értéke közel semleges. Változó viszont, de igen jelentős érték minden mintavételi helyen a fajlagos elektromos vezetőképesség, ami magas oldott sótartalmat jelez (nátrium, klorid, szulfát), az értékek 3300 µS/cm (1650-2310 mg/l)– 11600 µS/cm (5800-8120 mg/l)-ig emelkednek. Egyetlen mintavételi helyen sem közelíti meg sem az ammónium, sem a nitrát koncentráció a rendeletben megadott szennyezettségi határértéket, a szulfát koncentráció azonban minden mintavételi ponton jelentősen túllépi a rendelet 250 mg/l-s határértékét. Az értékek igen tág határok között mozognak, a 425 mg/l értéktől (Ipari Park) a 6714 mg/l értékig (Kubikgödrök). A nátrium tartalom 322 mg/l (Ipari Park) és 2580 mg/l (Kubikgödrök), a kloridion tartalom 208 mg/l (Volán Telep) és 2460 mg/l (Mezőgazdasági terület) értékek között változik. Az összes vizsgált talajvízmintáról elmondható, hogy a higany-, a kadmium- és az ólom tartalom alacsony, sehol nem közelíti meg a Rendeletben szereplő szennyezettségi határértéket. A talajvizek arzén tartalma azonban igen változó, legalacsonyabb a Mezőgazdasági terület mintavételi helyen, az Ipari Park mintavételi helyen is csak mintegy harmada a határértéknek. A VOLÁN Telep és a Kubikgödrök mintavételi helyeken már igaz csak diszkrétan, de túllépi (10,6 µg/l) a határértéket. A Susán mintavételi helyről származó vízmintában már a határérték kétszerese (20,3 µg/l). Megállapítható, hogy a TPH tartalom valamennyi talajvíz mintában a határérték alatt van. Az 1998. évi környezetvédelmi program elkészítését megelőző vizsgálatokat, és az ATI-KTIVI felmérési adatait egybevetve megállapítható, hogy a településen a talajvízben több helyen jelentős arzén koncentráció mutatható ki, valamint a szulfáttartalom is határérték feletti. A magas szulfát tartalom

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

előfordulása a réti talajokra jellemző. A réti talajok gyengén oszlopos, tömöttebb szintjeiben gyakori a szulfátok, elsősorban a gipsz megjelenése.

Az 1998. évi és a 2010. évi vizsgálatok alapján megállapítható az, hogy a magas szulfát, nátrium, klorid, arzén, oldott só (fajlagos elektromos vezetőképesség) tartalom természetesen eredetű. Célszerű lett volna, ha a 2010. évi felmérést a toxikus fémek közül az ón tartalom vizsgálatára is kiterjesztik, mivel így összehasonlíthatóak lehetnek volna a korábban mért eredményekkel.

Rétegvizek

A város vízellátását mélyfúrású kutak biztosítják. A kifolyó víz hőmérséklete 30-35 °C között változik. A kutak nyomása pozitív, de a fokozott víztermelés és ezzel együtt a rétegyomás csökkenése miatt a kutak nyugalmi vízszintje kb. 30 cm-t csökken évente. A 250-620 m talpmélységű ivóvíztermelő kutak a pleisztocén rétegvízterítőt nyitják meg. Az 1000-2000 m-nél nagyobb mélységben levő pliocén rétegvízterítőt tárják fel a strandfürdő, a kórház és a Hódtó B lakótelep termákvíz kútjai. A településen 11 db termákvíz található, ezek csurgalékvizeinek a befogadója két helyen a Hódtó-Kistiszi csatorna, egy helyen a Nyomásszéli csatorna. A város területén két helyen történik termákvíz visszasajtolás. A mélyből feltörő meleg vízre települt a városi strand, amelynek régi kútjait 1929-ben mélyítették, talpmélységük 236 ill. 292 m volt. A vízadó rétegek nagyfokú igénybevétele nagymértékben csökkentette a kutakból kinyerhető víz mennyiségét, ezért a régi kutakat használaton kívül helyezték. Ma a strand ellátását az 1954-ben fúrt saját kút és a városi kórház területén található termákvíz vize biztosítja. A kórházi kút vize gyógyvíz, összes oldott anyag tartalma 2200 mg/l. A strandon elhasznált gyógyvizet összekeverik a nagymedence hideg vizével, és így felhígítva és lehűtve a Hódtó-Kistiszi-csatornába vezetik. A város területén mélyített 2000 m-es termákvíz kutak 80-88 °C-os kifolyó vizét lakások, intézmények zárt rendszerű fűtésre használják fel, majd két kúton keresztül visszasajtolják a mélybe. Ily módon a víz nem szennyeződik, csak hőmérsékletét veszítve kerül vissza a tároló rétegekbe. 2 db 1000 m mélységű kútból ivóvíz minőségű termákvíz nyernek, amelyet lakossági használati melegvíz ellátásra használnak fel. A mélyebb szintekben található rétegvízterítők megfelelően védettek a felszíni eredetű szennyeződésekkel szemben. A rétegvízadók mélysége, vízrekesztő agyagrétegek jelenléte, és az ártéri, mocsári kifejlődésű képződményekben megtalálható nagy mennyiségű szervetlen anyag a talajvízbe bejutó és mélység felé szivárgó szennyeződések adszorpciója, megakadályozva ezzel a rétegvizek elszennyeződését.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.9.3. Talaj

A Csongrádi-sík kistáj legnagyobb területén az agyagos vályog és vályog mechanikai összetételű, gyengén savanyú kémhatású, mélyben sós réti csernozjomok találhatók meg. Mártély környékén —ami a Dél-Tisza-völgy kistájon helyezkedik el— nyers öntéstalajok, réti-, öntés réti, valamint réti csernozjom talajtípusok illetve altípusok találhatók. A térségben vannak az ország tegtermékenyebb csernozjom talajai. Az alacsonyabb síksági részekben viszont — jelentősen alárendelt szerepben —szikes talajokat, réti szolonyeceteket, sztyeppesedő réti szolonyeceteket találunk. A mélyfekvésű területeken réti csernozjom talajok alakultak ki.

Hódmezővásárhely település talajtakarója viszonylag változatos. A csernozjom talajtípusok a talajtakaró összfelületének nagyobb részét teszik ki. Ezen belül a legnagyobb területre agyagos vályog, vályog mechanikai összetételű, gyengén savanyú kémhatású, mélyben sós réti

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

csernozjom talajok terjednek ki. A védett ártéren a humuszos öntéstalajok, a hullámtéri részen pedig nyers öntéstalajok jellemzőek. A fenti természeti adottságokból következően tehát számottevő ipari nyersanyag nincs, viszont mezőgazdaságilag jól hasznosítható, értékes termőterületek találhatók.

A talajtani adottságok (réti, réti öntés, csernozjom) a szántóföldi művelésnek kedveznek elsősorban, míg az arra kevésbé alkalmas területeket (réti szolonyecsek) nagyobb részt rét vagy legelőként hasznosítják. Ezen természeti adottságok, a nagy termőképességű csernozjomok döntő súlyának következményeként jellemzően agrártáj, kultúrtáj alakult ki tanyás térségekkel, a homokterületeken némi gyümölcsös (Kishomok), szőlő (Sóshalom) ültetvényekkel.

A termőföld minőségének mértékegysége az aranykorona, amit Magyarországon még a XIX. században vezettek be, és azóta is használatban van. Az aranykorona értéknek (AK) nincs közvetlen összefüggése a terület talajtípusával és talajösszetételével. A minősítés alapja a különböző művelési ágakhoz tartozó viszonylag homogén területek hozadéka, illetve tiszta jövedelme, továbbá termelési költségei, ami becsléssel határozták meg. A Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) adatainak felhasználásával számított mutatók szerint a mezőgazdasági terület átlagos aranykorona értéke országosan közelíti a 20 aranykoronát. Ez az érték a hét régió közül a Dél-Alföldön a legmagasabb (22 AK/ha), ami a elsősorban a kiterjedt jó minőségű szántóterületeknek köszönhető. A másik végletet Észak-Alföld (18 AK/ha) képviseli, amely viszonylag sok szikes és lápos területet foglal magában.

Az átlagos aranykorona-értékek csak durva tájékozódáshoz nyújtanak segítséget, hiszen egy-egy régió, de még egy-egy megye földjeinek minősége sem egységes. A rendszer bevezetésekor az országot 12 kataszterre, azon belül 80-100 ezer hektáros becslőjárásokra, nagy különbségek esetén azon belül több osztályozási vidékre osztották fel. Ennek ellenére az adatok tükrözik azokat a termőképességbeli különbségeket, amiket a tapasztalat azóta is igazol. Általában – aranykoronában kifejezve – 15 alatt gyenge, 15 és 25 között jó, 25-35 között nagyon jó, afelett extra minőségről lehet beszélni. A fentieket figyelembe véve Hódmezővásárhelyen az aranykorona-értékek a következők szerint alakul.

33. táblázat: Aranykorona-értékek alakulása Hódmezővásárhelyen, AK/ha

Szántó	Konyhakert	Gyümölcsös	Szőlő	Gyep	Mezőgazdasági
30,4	34,0	39,2	50,9	7,2	27,9

Hódmezővásárhelyen a vizsgált művelési ágak aranykorona-értékei egy kivétellel mind a Dél-Alföld, mind pedig az ország hasonló mutatószámai felett vannak, amelyek kedveznek a kiváló termelési feltételeknek.

A mezőgazdasági területek használatának módját a művelési ágak, illetve azok szerkezete fejezi ki. Hódmezővásárhely területe mintegy 49 ezer hektár, ennek 87,5 százaléka (közel 43 ezer hektár) termőterület, a többi pedig művelés alól kivett (például utak, vasutak, ipari telephelyek, település beépített részei által elfoglalt) terület. A 43 ezer hektárt kitevő termőterületből 40,5 ezer hektár áll (94 %) rendszeres mezőgazdasági művelés alatt, az erdő és fásított terület termőterületen belüli hányada 4,8 százalék, a nádasé 0,2 százalék.

34. táblázat: Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek használatában lévő földterületek

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

hasznosítás szerint 2010-ben

	m ²	arány %
összes földterület	243515167	100
lévő szántó területe	212724103	87,4
gyümölcsös területe	5272	0,002165
szőlő területe	210900	0,086607
konyhakert	270503	0,111083
gyep területe	16666979	6,8
erdő területe	3122347	1,3
művelés alól kivett földterület	10636218	4,4
összes földterületből bérelt	225365097	92,5

Ha a fenti adatokat megvizsgáljuk, megállapítható, hogy Hódmezővásárhelyen a földterület jelentős része szántóból (87,4 %) és gyepből (6,8 %) tevődik össze, ezekhez képest a konyhakert, gyümölcsös és szőlő együttes részaránya mindössze 0,2 százalékot képvisel. A földterület többsége haszonbérelt, kisebb számban ideiglenes földhasználattal hasznosított. A privatizációval felbomlott a föld tulajdoni és használati viszonyainak korábbi relatív egysége. A részaránytulajdon nevesítése során kevesen kérték önálló ingatlan kialakítását, a többség földterületet nevesített, de osztatlan tulajdon maradt. Sok idős ember, illetve nem mezőgazdaságból élő (városi) jutott így módon – de kárpótlással is – földhöz, akik frissen megszerzett birtokukat nem tudták vagy nem akarták megművelni. Ezek a területek a korábbi szövetkeztek vagy más bérlők művelésébe kerültek.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.9.4. Zaj

A zajvédelem helyi szabályaival a 22/1993. évi (10.11.) Kgy. sz. rendelet foglalkozik. A zajvédelemmel kapcsolatos intézkedések során az alábbi jogszabályokat szükséges figyelembe venni:

- 284/2007. (X.29.) Korm. rendelet a környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól
- 93/2007. (XII.18.) KvVM-EüM rendelet a zajkibocsátási határértékek megállapításának, valamint a zaj- és rezgés-kibocsátás ellenőrzésének módjáról
- 23/2011 (III.8.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről

Bármilyen létesítményt üzemeltetni, vagy tevékenységet folytatni csak úgy szabad, hogy a létesítmény környezetében, illetve a tevékenység hatókörében keletkező zaj ne haladja meg a veszélyes mértéket. Veszélyes mértékűnek minősül minden olyan zajhatás, amely a) a határértéket, illetve a környezetvédelmi hatóság által megállapított egyedi határértéket meghaladja; b) jellegéből adódóan határértéket nem lehet előírni, de érzékszervi észleléssel megállapíthatóan az emberek nyugalma jelentős mértékben zavarja.

A településen a zaj- és rezgésterhelést okozó források három fő csoportba sorolhatók, a

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

közlekedésből, az ipari tevékenységből, és egyéb szolgáltatásokból (pl: szabadidő rendezvények) származó zajterhelések. A lakosság legszélesebb rétegét érintő zajforrás a közlekedésből származik, melynek mértéke napszakonként és szezonálisan is változó.

A település jelentős hányadán közeli azonos beépítési módok találhatók. A főközlekedési utak (a település főútjai) mentén, a városközpontban tömör, városias beépítésű területek, míg a főutaktól távolabb, a város külső részein laza, városias és családi házas beépítésű területek vannak.

A Mártélyi üdülőterületen szintén a laza beépítés a domináns. Az üdülőterület a nyugodt pihenés érdekében a jelentős zajkibocsátású forrásoktól távolabb létesült, ill. alakult ki. Mindezek a jellemzők alapvetően meghatározzák a városrészek közötti kapcsolatok jellegét, a felmerülő közlekedési igények irányát, a forgalom időbeli lefolyását.

A központi belterület szempontjából már városhatárt átlépő forgalomnak számítanak a közigazgatási területen belül eső, ám a központi várostesttől nagyobb távolságra található településrészek (Kútvolgy, Erzsébet, Szikáncs, Batida) és tanyák.

A város döntően sugaras közúthálózatának kialakulását jelentős mértékben a település országon belüli, a környező településekhez viszonyított helyzete és az ipari tevékenységre alkalmas területek elhelyezkedése befolyásolta. Valamennyi főút esetében jellemző, hogy a lakott területeken belül nappal a helyi, az átmenő és célforgalom együttes hatásaként jelentős számú gépjármű közlekedik, éjjel a csekély helyi forgalom mellett az átmenő forgalom dominál.

Az ATI-KTVF a 2010. évben helyszíni zajvizsgálatokat végzett a településen. A mérési pontok a következők voltak:

- Kálvin tér 2. (H1)
- Ilódtó u. 9. (H2)
- Holló u. 11. (H3)

A minták száma 3x24 óra, a vizsgált komponens a közlekedési zajterhelés volt. A közlekedésből eredő zaj terhelési határértékeit nézve a H1 és H2 mintavételi pontokra $L_{th}=65/55$ dB(A) – nappal/éjjel, a H3 mintavételi pontra $L_{th}=60/50$ dB(A) – nappal/éjjel határértékek vonatkoznak.

35. táblázat: Közlekedési eredetű zajmérés eredmények összehasonlítása a határértékekkel (forrás: ATI-KTVF)

Mérési pont	Mértékadó A hangnyomásszint L_{AMk0} (dB)		Zajterhelési határértékek L_{th} (dB)	
	nappal	éjjel	nappal	éjjel
H1	65,9	60,9	65	55
H2	64,3	55,9	65	55
H3	60,9	51,3	60	50

A mért zajterhelési értékeket a határértékekkel összevetve megállapítható, hogy a város zajterheltségét csökkenteni szükséges, hiszen mindhárom helyszínen határérték feletti zajterhelést mértek.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

I. Kálvin tér

A tér tranzitforgalmat (Szeged-Békéscsaba irány) is lebonyolító útszakasz része. Az áthaladó nehézgépjárművek aránya az éjszakai időszakban sem csökken le drasztikusan, emiatt azok zajterhelő járuléka is megmarad. (Ez igaz a 47. sz. főút teljes belvárosi szakasza mentén.). A megoldás a tranzitforgalmat elvezető elkerülő út megépítése lehet.

II. Hódtó utca

A Hódtó utca tranzitforgalmat (Szeged-Makó irány) is lebonyolító útszakasz része volt korábban. Az elkerülő út megépülésével ezen útszakasz mentén lévő lakóterület zajterhelése biztosan javult. Ezt mutatja, hogy az éjszakai időszakban a nehézgépjármű forgalom jelentős mértékben csökken. Azonban, a védendő homlokzatok viszonylagos közelsége miatt a kisebb arányú nehézjármű forgalom még továbbra is magas szintű zajterhelést okoz. A helyzetet tovább rontja az út viszonylag rossz állapota.

A 40 km/h sebességkorlátozás néhány dB zajcsökkenést eredményezhet. Megoldásként javasolható a 7,5 t össztömegűnél nehezebb teherjárművek kitiltása az útszakasról, mivel a magas szintű zajterhelés igen sok védendő homlokzatot érint!

III. Holló utca

A kertvárosias környezetnek az útszakasz többé-kevésbé megfelel.

Ipari és ipari jellegű létesítmények

A város iparának telepítése zajvédelmi szempontból megfelelő. Hódmezővásárhelyen iparterület koncentráltan a város DK-i térségében - Újvárosban található, ill. ahhoz csatlakozóan helyezkedik el. Ma is ide tömörül Hódmezővásárhely iparának jelentős része.

Vasúti közlekedés

Hódmezővásárhely déli részén halad a Szeged-Békéscsaba vasútvonal. Ebbe ÉK-i irányból csatlakozik a Szolnok-Makó vonal, amely a Nagyállomást elhagyva DK-i irányba ágazik el. A Nagyállomás jelenleg egyaránt szolgál a személy- és teherforgalom lebonyolítására.

36. táblázat: Vasúti zajkibocsátás adatai (forrás: MÁV Budapesti Üzemigazgatóság)

Vonalszám	Vonal neve	*nappal (dB)	*éjjel (dB)
130(Mártély)	Szolnok- Hódmezővásárhely- Makó	50,6	51,1
130(Makó)	Szolnok- Hódmezővásárhely- Makó	49,0	48,8
135(Kopáncs)	Szeged-Békéscsaba	52,3	52,1
135(Székkutas)	Szeged-Békéscsaba	50,7	51,1
130 és 135 együtt	Hódmezővásárhely	54,8	54,6

*A vasútvonalak járműforgalma által keltett zajmisszió 25 m-es szintje

Zajvédelmi határérték

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

37. táblázat: Üzemi és szabadidős létesítményektől származó zaj terhelési határértékei a zajtól védendő területeken (forrás: 27/2008. XII.3. KvVM-EüM együttes rendelet)

	Zajtól védendő terület	Megengedett egyenértékű A hangnyomásszint dB nappal (6:00-22:00)	Megengedett egyenértékű A hangnyomásszint dB éjszaka (22:00-6:00)
		1.	Üdülőtérület, egészségügyi területek
2.	Lakóterület (kisvárosias, falusias), oktatási intézmények, temetők, zöldterület	50	40
3.	Lakóterület (nagyvárosias) vegyes terület	55	45
4.	Gazdasági terület	60	50

38. táblázat: Imissziós zajhatárértékek lakó- és középületek helyiségeiben megengedett egyenértékű „A” hangnyomás-szintek (forrás: 27/2008. XII.3. KvVM-FüM együttes rendelet)

Helyiség megnevezése	Megengedett A hangnyomásszint dB	
	nappal	éjjel
Tantermek, előadótermek oktatási intézményekben	40	-
Étkezőkonyha, étkezőhelyiség lakóépületben	45	-
Kórtermek és betegszobák	35	30
Lakószobák lakóépületekben	40	30

39. táblázat: A közlekedéstől származó zaj terhelési határértékei a zajtól védendő területeken (dB) forrás: 27/2008. XII.3. KvVM-FüM együttes rendelet)

	1*		2*		3*	
	nappal 06-22 h	éjjel 22-06 h	nappal 06-22 h	éjjel 22-06 h	nappal 06-22 h	éjjel 22-06 h
Lakóterület (kisvárosias)	50	40	55	45	60	50
Gazdasági terület	65	55	65	55	65	55
Oktatási intézmények területe, temetők, zöldterület	55	45	60	50	65	55
Lakóterület (nagyvárosias)	60	50	65	55	65	55

1* Kiszolgáló úttól, lakóúttól származó zajra

2* Az országos közúthálózatba tartozó mellékutaktól, a települési önkormányzat tulajdonában lévő

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

gyűjtőutaktól és külterületi közutaktól, a vasúti mellékvonaltól és pályaudvarától,

3* Az országos közúthálózatba tartozó gyorsforgalmi utaktól és főutaktól, a települési önkormányzat tulajdonában lévő belterületi gyorsforgalmi utaktól, belterületi elsőrendű főutaktól és belterületi másodrendű főutaktól, az autóbusz-pályaudvartól, a vasúti fővonaltól és pályaudvarától.

A 27/2008. (XII.3.) KvVM-FüM együttes rendelet alapján a település lakóterülete egyrészt nagyvárosias vegyes, másrészt kisvárosias beépítésű terület.

Hódmezővásárhely közigazgatási területén zajvédelmi szempontból fokozottan védett terület:

- Mártély üdülőterület
- Kincses temető
- Katolikus temető
- Dilinka temető
- Izraelita temető

Hódmezővásárhely közigazgatási területén csendes övezet: - kórház területe - egészségügyi, oktatási, nevelési, szociális intézmények, és templomok 200 m-es körzete. Zajvédelmi szempontból fokozottan védett területen és csendes övezetben mindennemű zajforrásra vonatkozóan (közlekedési zaj, kisipari, üzemi tevékenység, szórakoztató, kulturális és egyéb létesítmény, közszolgáltatást biztosító berendezés, pl. transzformátorok, hőközpontok, klímák) a zajterhelési határérték nappali időszakban (6.00-22.00 óráig) 45 dB, az éjjeli időszakban (22.00-6.00) 40 dB. Zajvédelmi szempontból fokozottan védett területen és csendes övezetben olyan szórakoztatóipari, kulturális, kisipari, üzemi és egyéb létesítmény, berendezés, amely a határértéket túllépi, így zajforrásként működik, nem helyezhető el.

Hangosító-berendezés felszerelése, pótlása, működtetése csak a jegyző engedélyével lehetséges.

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

2.9.5. Zöldfelületi rendszer

A környezeti tényezők közül ez az a – talán legfontosabb - elem, melynek fejlesztése illetve a fenntartás magas színvonala jótékony, javító hatással van a többire. Mind a turisztikai fejlesztések, mind a kikapcsolódásra alkalmas, frissebb levegőjű lakókörnyezet kialakítása megkívánja a település parkosítását, a bel- és külterület fásítását. A település területén és környezetében fellelhető zöldfelületek, jelentős befolyást tudnak gyakorolni a helyi klimatikus viszonyok alakulására.

Hódmezővásárhely zöldfelület-gazdálkodása igen kedvezőnek mondható, mivel alapvetően laza szerkezetű beépítéssel bír: a közterületi és magántulajdonú zöldterületek a települési belterület nagy hányadát alkotják. A település zöldfelületi rendszerét a magánkertek, a közparkok, az árokpartok, a fasorok, az út menti zóldsávok, az üzemek udvarai, a temetők a sportpályák és a közintézmények zöldfelületi együttesen alkotják.

40. táblázat: A város zöldterületei

Év	2009	2010	2011	2012
Összes zöldterület (m ²)	348955	348955	348955	348955
Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m ²)	39410	39410	39410	39410
Védett természeti terület (m ²)	4324	4324	4324	4324

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

parcellákról

- parkerdőről úgy, hogy az üzemeltető, működtető köteles a zöldfelületi munkákat önállóan elvégezni.

Hódmezővásárhelyen, az alábbiakban felsorolt városi zöldfelületek kezeléséről, gondozásáról, az ott lévő fák, cserjék, és egyéb növényzet fenntartásáról, pótlásáról, a zöldfelületekhez tartozó felszerelési tárgyak (padok, játék- és tornaszerek stb.) beszerzéséről, állagmegóvásáról, felújításáról a jegyző gondoskodik:

- Bartók B. utca - Hóvirág utca - Tóalj utca - Dr. Imre J. utca - Zrínyi utca - Ilódi Pál utca - Lázár utca - Damjanich utcáig - Deák F. utca - Petőfi utca - Andrássy utca - Nagy Imre utcák által határolt területek
- Kálvin János tér
- Bajcsy-Zs. L. utca
- Szent István tér
- Ady Endre utca
- Széchenyi tér
- Kása erdő
- Éva utcai lakótelep
- Hódtói lakótelep
- Szántó K. J. utca

A Mártély Tájvédelmi Terület megóvása érdekében az üdülőterületen tilos tájidegen fás növényzetet (nemcs nyár, fenyő stb.) telepíteni; növényeket irtani és telepíteni csak a vonatkozó jogszabályok és a természetvédelmi kezelő szerv előírásainak megfelelően szabad.

Tilos a zöld területeken

- mások pihenését, nyugalmaát zavarni,
- hulladékot, törmelékot, sót, sós homokot, vagy azokkal szennyezett havat, illetve tárgyakat lerakni, szemetelni, illetve kihelyezett szeméttárolóba háztartási hulladékot elhelyezni, az arra kijelölt hely kivételével labdázni, gördeszkázni,
- az állatok tartásáról szóló 43/2001. (12.18) Kgy. sz. rendelet 17. §-ának (4) bekezdésével
- ellentétes módon kutyával áthaladni vagy tartózkodni (kivéve a kijelölt kutyasétáltató, illetve kutyafuttató helyeket),
- sétáltatott állat ürülékét hátrahagyni,
- védett állatfajok bármilyen eszközzel való zavarása, károsítása, befogása, kínzása, pusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, lakó, élő, táplálkozó, költő és pihenő, vagy búvóhelyeinek lerombolása, károsítása.
- állati tetemet elhagyni,
- az ingatlan tulajdonos engedélye nélkül az élő növényekről növényi részek (virágok, levél, termés stb.) szedése, a fák megcsonkítása,
- a fák indokolatlan, pusztulásukat elősegítő módon történő megcsonkítása, vagy olyan szakszerűtlen kezelésc, amely értékük csökkenésével jár,
- növények olyan módon való gyűjtése, károsítása, amely a faj vagy fajta káros megváltoztatásához, illetőleg kipusztulásához vezethet (kivéve a mindenkor hatályos természet védelméről szóló jogszabályok hatálya alá tartozó növények, melyekre a

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

jogszabályok előírásai vonatkoznak).

- élő fákat hirdetés céljára használni, illetőleg ágaikon tárgyakat (kivéve madáretető, madárodú) elhelyezni,
- erdőterületen, parkokban az élő fáról, cserjéről gallyat, díszítő lombot gyűjteni (kivéve a bot, díszítő gally termelését szolgáló erdő és a minőségi törzsnevelést elősegítő nyesés), kerti építmények, berendezések (bútorok, pihenőpad, szeméthulladékgyűjtő) nem rendeltetésszerű használata, rongálása,
- a (közterületen elhelyezett) szobrokra, emlékművekre felmászni, azokat rongálni, beszennyezni, illetve az emlékművek, szobrok környezetébe nem illő tárgyakat elhelyezni,
- a játszótéren lévő játszóeszközöket nem rendeltetésszerű módon, illetve 14 éven felülieknek használni (kivéve a játszótérek sportcélú eszközeit),
- a játszótérre kutyát beengedni és bevinni,
- fogatolt járművel, kerékpárral - a kijelölt utakat, a Kása erdőt, illetve Parkerdőt kivéve - közlekedni,
- gyepfelületre, parkosított területre, illetve zöldfelület céljára szánt területre gépjárművel behajtani, beállni, illetve járművet mosni,
- vízcsobogókat, kutakat, vizes medencéket rendeltetésellenes célokra használni,
- házilag elkészített kerékvetők kihelyezése (pl.: használt gumiabroncs, fa-, vagy vaskaró).

(Forrás: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja)

3. HELYZETÉRTÉKELÉS

3.1. Kérdőívek kiértékelése

A LOCAL AGENDA 21 program a lakosság részvételén is alapszik.

A község környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi helyzetének felméréséhez és a helyzetértékelés elkészítéséhez kérdőíveket készítettünk, melyet a lakosság és a fiatalabb populációt is megközelítve a Liszt Ferenc Ének-Zenei Általános Iskola számára küldtünk meg az Önkormányzat segítségével. A kérdőívek kiértékelésének eredményei rávilágítanak a lakosság által megfogalmazott megoldandó feladatok körére és a lakosság Hódmezővásárhelyről kialakult véleményére.

A lakossági kérdőívknél a kitöltők száma 53 fő volt, melyből egy kérdőívet sem tekintettünk kiértékelhetőnek.

Az oktatási intézményben kitöltött kérdőívek száma 46 db, melyekből egy kérdőívet sem tekintettünk kiértékelhetőnek.

3.1.1. Lakossági kérdőívek kiértékelése

A lakossági kérdőívet kitöltők között 38 % volt a férfiak aránya és 62 % a nők aránya. Koroszlás szerint a válaszadók 23 %-a volt 30 év alatti, 34 %-a 31 és 40 év, 26 %-a 41-54 év közötti és 19 %-a volt 55 év felett. Iskolai végzettségnek megfelelően 28% aki érettségivel rendelkező, 43%-a aki főiskolát, egyetemet végzett és 23%-a volt a válaszadóknak, aki szakmunkás iskolai végzettségű lakos és 6%-uk végezte el csak a 8 általánost iskolát. A válaszadók többsége 82 %-a 1 vagy több évtizede is a településen él.

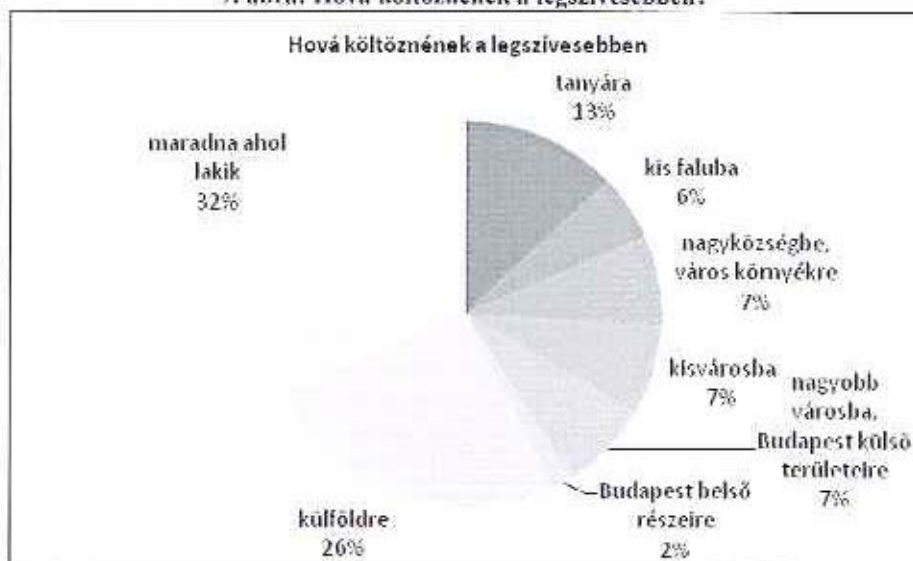
A megkérdezettek között volt gyedén, gyesen lévő anyuka, pályázatíró, jogász, közalkalmazott, köztisztviselő, műszaki szervizes, ügyintéző, tanár, nyugdíjas, informatikus, szerelő, védőnő, taxi sofőr, egyetemista, eladó, tanuló, üzletvezető, művész, gyári munkás, üzletkötő, raktáros, takarító, mérnök, lakatos, asztalos (jelenleg raktárosként dolgozik), közmunkás.

Ha elköltözhetnének a válaszadók, a 7. ábrán látható, hova szeretnének menni. Az egynegyedikük menne külföldre, egyikük meg is nevezte Rómát. Tanyára 13%-uk költözne ki, 7-7%-uk pedig kisvárost illetve város közeli nagyközséget választaná, szintén 7% szeretne nagyobb városban, Budapest külső területén élni. Kis faluba 6%-uk költözne ki, míg Budapest belső részét 2% preferálja.

A megkérdezettek több mint felé, 57%-a jóleső érzéssel, 21%-uk szeretettel gondol Hódmezővásárhely településre. Ahogy a 8. ábra mutatja, többségük, 86% szívesen él Hódmezővásárhely területén és 87% a saját lakókörzetét is szereti. 38%-uk egy kulturált kertvárosban élne a legszívesebben, 16%-uk olyan környezetben élne legszívesebben, amilyennek jelenleg is él, 14%-uk szeretne egy békés tanyán lakni. 11%-uk élne egy nem túl magas házakkal beépített belvárosias részen, és 9%-uk lakna egy a hagyományokat őrző történelmi városban és mindössze 5%-uk preferál egy magas házakkal beépített világvárost.

7. ábra: Hová költöznének a legszívesebben?

8. ábra: Milyen környezetben élnének legszívesebben?

A jövő generációira vonatkozóan már többen bizonytalanra tippeltek, vagyis a válaszadók 54%-a mondta azt, hogy a községben élő jelenlegi fiatal generáció nagy része, mire felnőtté válik, elköltözik.

A település iránti szeretetet tükrözi annak hangulatáról feltett kérdésünk, amelyet a legtöbben az osztályozás folyamán jónak ítélték. A község hangulatára a nyugodt, vidám és hangulatos a legjellemzőbb három tulajdonság, melyet a legtöbben választottak.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A településen található helyi értékek (épületek, utcák, terek) és környezetük állapotát az itt élők közül 62%-ban jónak találták, 19%-ban kevésbé jónak érezték. A válaszadók közvetlen lakókörnyezetét 62%-ban tartják jónak, 25%-ban kevésbé jónak. Összességében megállapíthatjuk, hogy a község környezeti és helyi értékeinek állapotát jónak, a lakókörnyezetben is jónak ítélték meg a válaszadók.

A válaszadók 68%-a számára kielégítő lakásának állapota, 26%-uknak részben kielégítő, míg 6%-nak nem kielégítő.

A válaszadók 74%-a azon kérdésekre, melyek Hódmezővásárhely területén működő vállalkozásokkal, üzletekkel, boltokkal és szolgáltató létesítményekkel voltak kapcsolatosak, pozitív választ adtak, miszerint a jelenlegi szolgáltató egységek általában kielégítik a lakossági igényeit, és csak 26%-uknak kell más településekre járnia. A megkérdezettek 92%-a az olyan vállalkozások, üzletek, boltok, irodák számának növekedésére számít, ahol a lakók dolgozhatnak, valamint melyek minőségi és nem kínai termékeket árusítanak.

A válaszadók 61%-a számít arra, hogy valaki a családjából munkanélküli lesz.

A település természeti és környezeti állapotával kapcsolatos kérdésekben általánosságként elmondható, hogy a környezet (víz, levegő, talaj, a település tisztasága, zaj) állapotát jónak, míg a természeti állapotát (erdők, patakok, tavak, parkok, stb...) szintén jónak tartják Mártélyon. A közvetlen lakókörnyezetben ugyancsak jónak titulálják a természet és a környezet állapotát.

A lakossági felmérés alapján Hódmezővásárhely környezeti helyzete jónak mondható, fejlesztésre közvetlenül nem szorul, de a fenntartására igen nagy figyelmet kell fordítani, hogy sem a település természeti környezete, sem a közvetlen környezet ne károsodjon. Ennek eredményeképpen a megvalósítás című fejezet tartalmaz olyan megfogalmazott programokat, melyek figyelembe veszik a környezet állapotának megóvását.

Arra a kérdésre, hogy mi lenne a legfontosabb és legmegfelelőbb megoldás a környezetszennyezés megállítására, a válaszadók véleménye megoszlik. Ahogy az a 9. ábrán látszik, 44%-uk szerint a környezetbarát technológiák bevezetése és annak anyagi támogatása lenne a legjobb módszer. Egynegyedük megbírságná a környezetszennyezőket, 16%-uk a károkozó tevékenység betiltását tartja fontosnak. 11%-uk említi a károk ellensúlyozására különböző fejlesztéssel, beruházások, azaz kompenzáció lehetőségét, 6%-uk pedig a károsultak pénzbeli kártérítését javasolta. A megkérdezettek 2%-a gondolt egyéb módszerre.

9. ábra: Környezetszennyezésre megoldási javaslatok

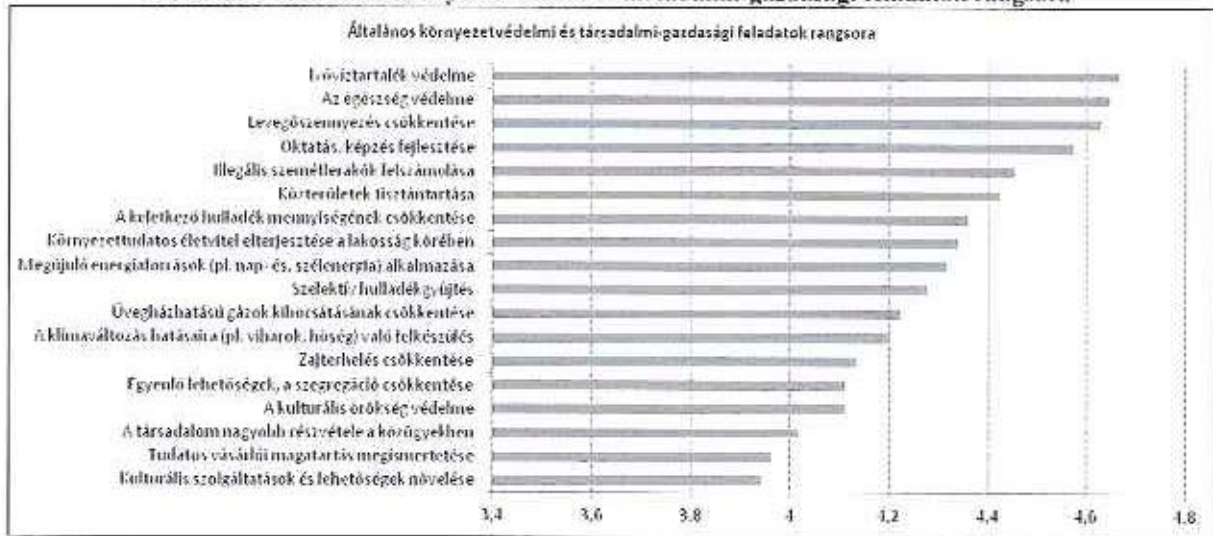
A válaszadók 62%-a tudja azt, hogy mennyi kilowatt-óra villanyt, hány m³ gázt és vizet fogyaszt a háztartása 1 hónap alatt. 81%-uk hajlandó jobban takarékoskodni az energiával (villany, gáz) és a vízzel a jövőben. A megkérdezettek 35%-ánál gázkonvektor vagy héra van van. 19-19%-uk távfűtéssel illetve cirkóval fűt, 20%-uknál vegyes fűtés van. 5%-uknak van alternatív fűtési megoldása, egy fő jelölte meg azt, hogy nincs fűtése.

Megkértük a lakossági kérdőívet kitöltőket, hogy rangsorolják a környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági feladatukat fontosságuk szerint úgy, hogy 1: egyáltalán nem fontos; ... 5: nagyon fontos.. Az értékelés alapján a lakosság a 10. számú ábra szerinti válaszokat adta.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

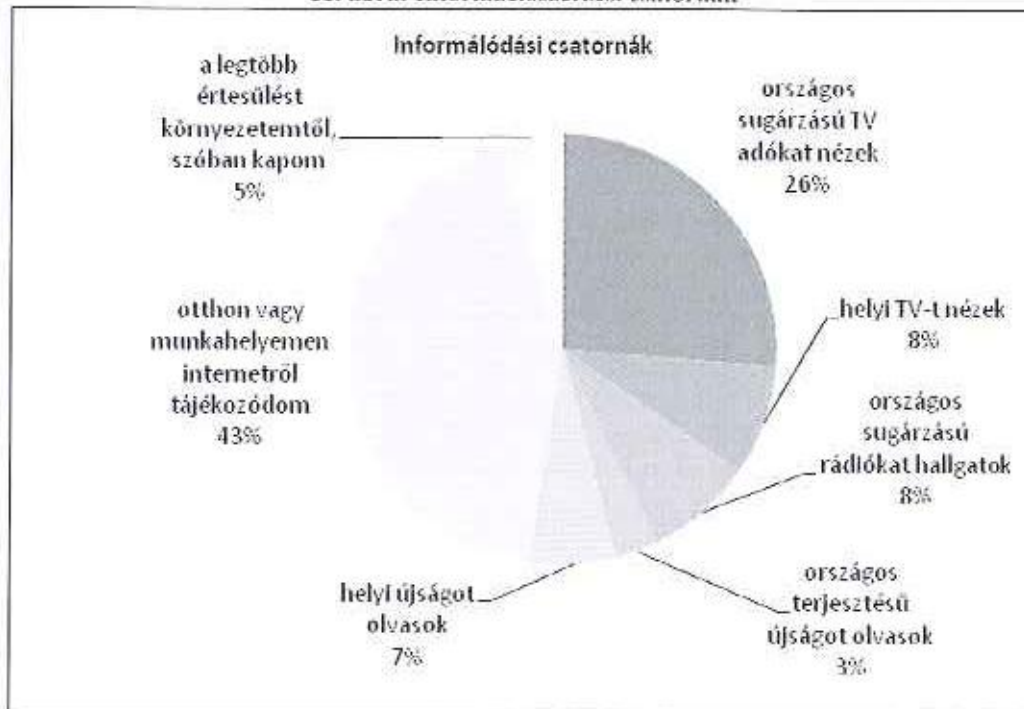
10. ábra: Az általános környezetvédelmi és társadalmi-gazdasági feladatok rangsora

Mindegyik feladatot fontosnak vagy nagyon fontosnak gondolták a résztvevők, a legtöbbször 3,9-4,7 közötti értéket adtak. A legfontosabbnak ítélt feladatok, az ivóvíztartalmak és az egészség védelme, a levegőtisztaság csökkentése és az oktatás, képzés fejlesztése kiemelkedtek. A legkevésbé fontos a válaszlehetőségek közül a kulturális szolgáltatások és lehetőségek növelése és a tudatos vásárlói magatartás megismerttetése.

A lakosság többféle úton informálódik a környezetéről. A legnagyobb arányban az országos tévéadókból és az internetről szerzik az információkat. Az egyes csatornák arányát a 11. ábra mutatja.

11. ábra: Információszerzési csatornák

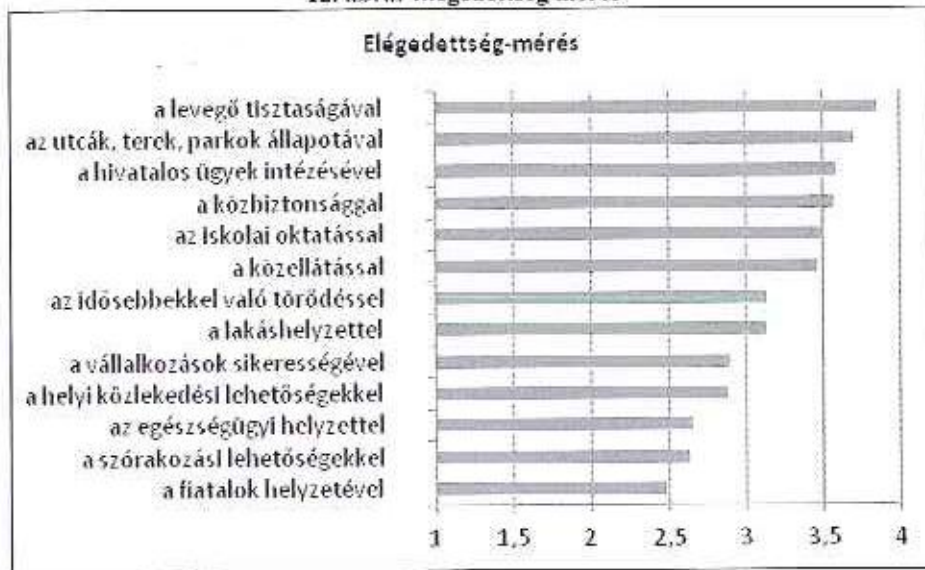

A környezetvédő tevékenységek közül a rendszeres kerékpározást 27%-ban üzik, az energiatakarékos égők használatának aránya, 28%. Hazai élelmiszert 21% részesíti előnyben, a szelektív hulladékgyűjtés aránya 21%. Ez az eloszlás arra enged következtetni, hogy az itt élők nagyon tudatosak a környezet- és természetvédelemmel kapcsolatban.

A következő kérdés azt firtatta, hogy melyek azok a tényezők, melyek leginkább problémát jelentenek, valamint amivel a legkevésbé elégedettek a településen.

12. ábra: Elégedettség mérés

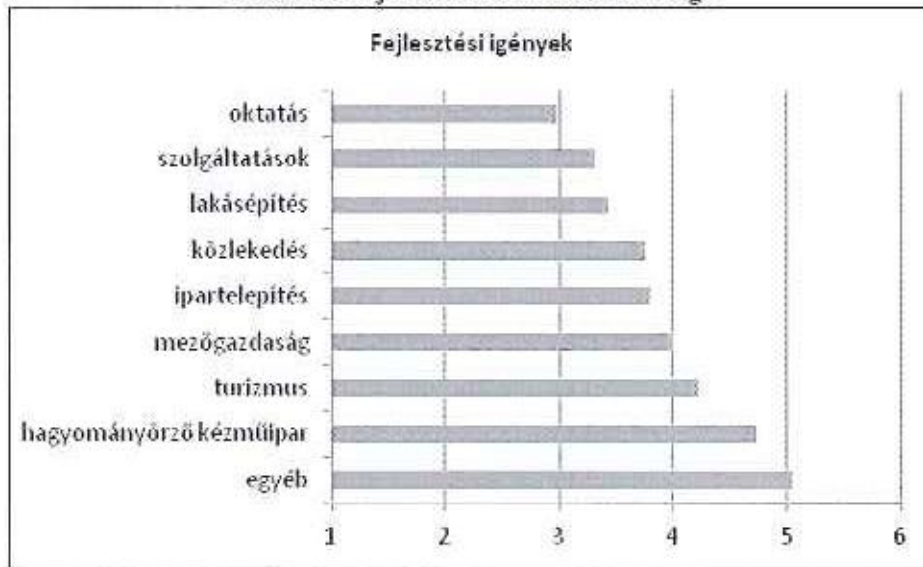

A válaszadók 1-től (nagyon elégedetlen) 5-ig (teljesen elégedett) pontozták a lehetőségeket, aszerint, hogy mennyire elégedettek az állapottal. A kérdés kiértékelését követően az elkészített diagramban (12. ábra) jól látható, hogy helyi szinten szinte minden helyzetet a környezetvédelmi, a társadalmi és a gazdasági helyzetet megfelelőnek tartják, nem elégedetlenek, de nem is elégedettek a lakók. A legjobban a levegő tisztaságával elégedettek, ezt követik az utcák, terek állapota és a hivatalos ügyek intézése. A legkevésbé elégedettek a fiatalok helyzetével, a szórakozási lehetőségekkel és az egészségügyi helyzettel. Azt mondhatni inkább, a kérdések többségénél bizonytalanságot lehet felfedezni.

A fejlesztendő területek fontosságát a válaszadók a 13. ábra szerint gondolták, az 1. esetben a leginkább szeretné, 9. esetén a legkevésbé szeretni az adott terület fejlesztését.

13. ábra: A fejlesztendő területek fontossága

A lakosság az összes válaszlehetőségnél szeretné a fejlesztést. Leginkább az oktatás, a szolgáltatások és a lakásépítés terén szeretnének változást, ezt követi a közlekedés és az ipartelepítés. A hagyományörző kézműipar és egyéb válaszok vannak a legkevésbé fejlesztésre szoruló a megkérdezettek szerint. Az egyéb kategóriában a kóbor állatok problémájának, egészségügynek, kultúrának, zajterhelés csökkentésének, nem releváns utak és kerékpárutak állapotának, infrastruktúrának, Szeged-Hódmezővásárhely helyközi buszmenetrendnek (késő esti járat visszaállítása) és munkahelyteremtésnek a fejlesztését hozták fel.

Megkérdezték a lakosságot, hogy minek a megőrzését, védelmét tartja leginkább fontosnak, úgy, hogy 1: nagyon fontos, 9: legkevésbé fontos. Az így rangsorolt tényezőket a 14. ábra mutatja.

14. ábra: A lakosság által leginkább megőrzendő, védendő dolgok

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

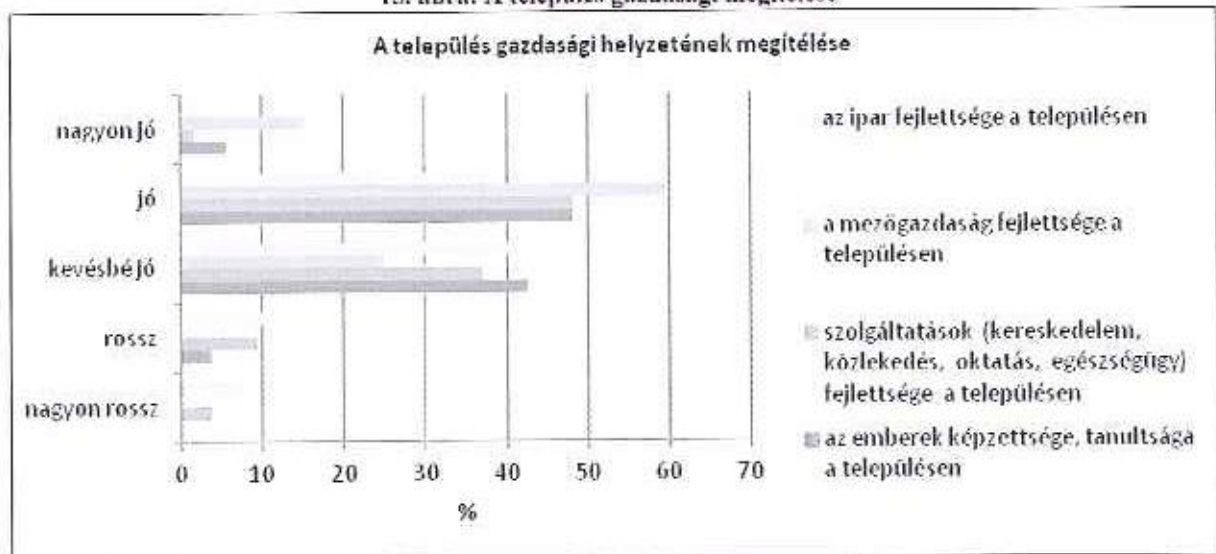
Mindegyik válaszlehetőséget fontosnak és megőrzendőnek gondolták a válaszadók, az összes tényező fontosságát 2 és 4 közé tették. A tájat és egyéb lehetőségeket jelölték meg a leginkább védendőnek. Ez utóbbinál az állatvilág, élővilág, természetcs vizek, folyók, tavak, fiatalok szórakozási lehetőségei, utak, járdák, sportlétesítmények fejlesztése, helyi szokások, műemlékek védelmét nevezték meg. A rangsorban a legkevésbé a gyepet és a szőlőkultúrákat védenék.

A következő 20-30 évben esedékes fejlesztések közül a válaszadók 35%-a a közösségi közlekedést (tömegközlekedést) említette, 29%-uk a kerékpáros közlekedés tartja fontosnak, 13% a gyalogos közlekedés fejlesztését (járdák, gyalogátkelők) emelték ki. Új parkolók kialakítását 13%-uk szorgalmazza.

A település gazdasági helyzetét a lakosság a 15. ábra szerint értékelte. Összességében elmondható, hogy:

- Az ipar fejlettsége a településen a válaszadók 38%-a szerint jó, 42 %-a szerint jó.
- A mezőgazdaság fejlettsége a válaszadók 60 %-a szerint jó, 25 %-a szerint kevésbé jó.
- A szolgáltatások fejlettsége a válaszadók 48%-a szerint jó, 37% szerint kevésbé jó.
- A Hódmezővásárhelyen élő emberek képzettségére és tanultságára válaszadók 48%-a szerint jó, 43% szerint kevésbé jó.

15. ábra: A település gazdasági megítélése

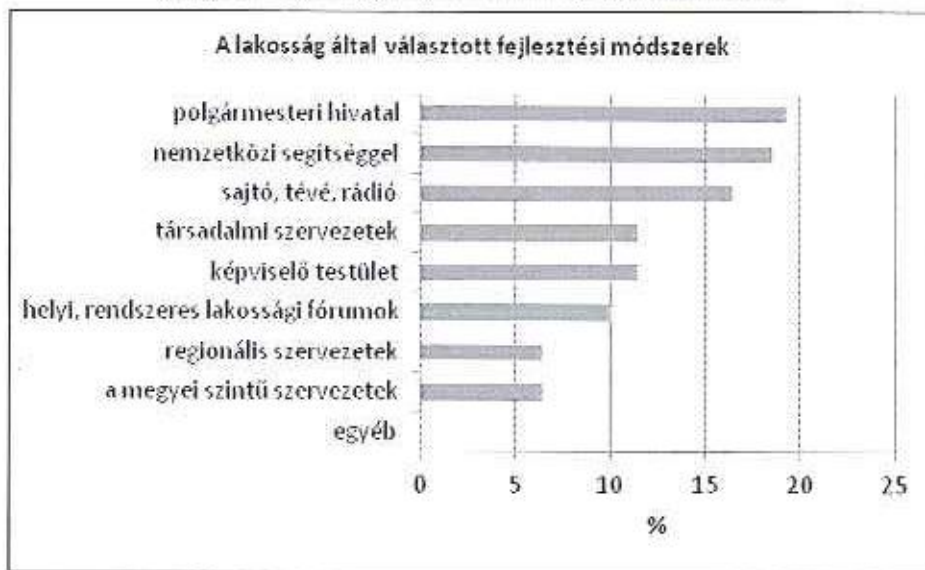

Arra a kérdésre, hogy a válaszadók szerint milyen módon, milyen szervezetek, intézmények segítségével lehetne legjobban a települést fejleszteni (a „fenntartható fejlődést” előkészíteni), több választ is bejelölhettek, a válaszokat a 16. ábra mutatja. A polgármesteri hivatalról tartják úgy, hogy az a fejlesztések megvalósítását leginkább segíteni tudja. Mindezek mellett nagyon fontosnak tartják a nemzetközi segítséget és a sajtó, tv, rádió szerepét. A legkevesebb szerepet a megyei szintű és regionális szervezeteknek szánják, egyéb javaslattal nem éltek a lakók a település fejlesztését illetően.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

16. ábra: A lakosság által választott fejlesztési módszerek

Felmérték, hogy a válaszadók közül ki milyen önkormányzati, esetleg lakossági kezdeményezésben venne részt. Az eredményeket a 17. ábra szemlélteti.

17. ábra: Lakossági/önkormányzati kezdeményezéseken való részvételi hajlam

A válaszadók 52%-a ezekben a feladatokban leginkább önkéntes munkával kívánna részt venni, ami pozitív hozzáállást jelent a lakosság a fenntartható fejlődés elősegítése érdekében. Ennél többen, 66%-ban említenek fizetett munkát, tanácsadással, ismeretterjesztő tevékenységgel a válaszadók 45%-a venne részt. Pénzbeli hozzájárulást 21%-uk adna, egyéb forrás nem került megjelölésre.

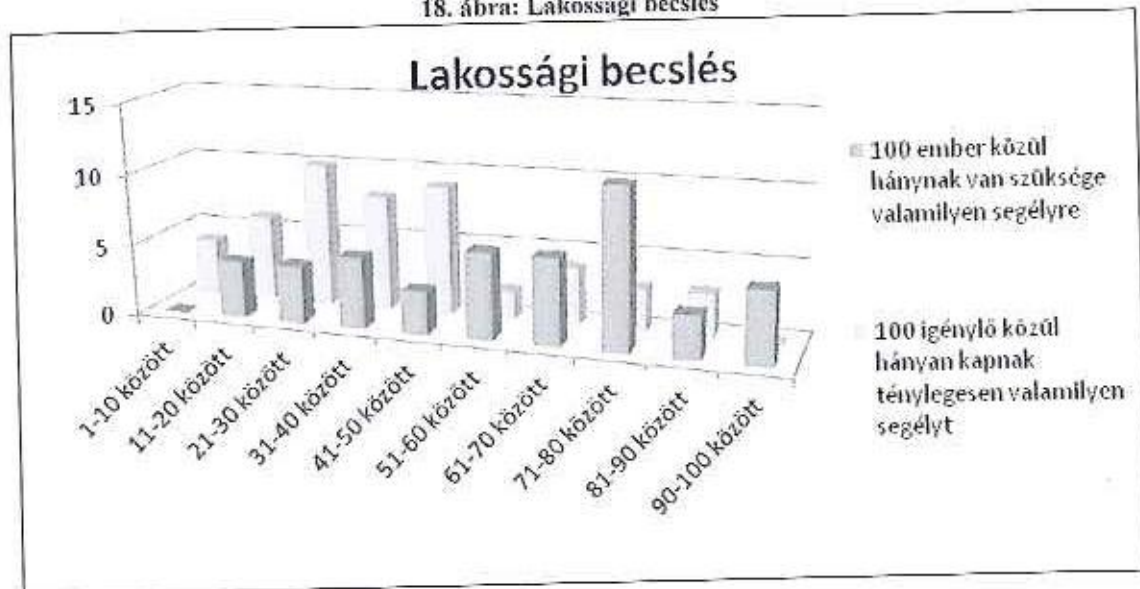
Megkérdezték a válaszadókat, hogy szerintük 100 emberből hányan igényelnék szociális ellátást a településen, illetve 100 igénylő közül hányan kapják meg. A becslött értékek eloszlását a 18.

Ilódmeczővásárhely Megyeci Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

ábra mutatja. A lakossági becslés szerint 100 emberből átlagosan 43 ± 26 igénylő van, 100 igénylőből 62 ± 29 ember kapja meg a támogatást.

18. ábra: Lakossági becslés

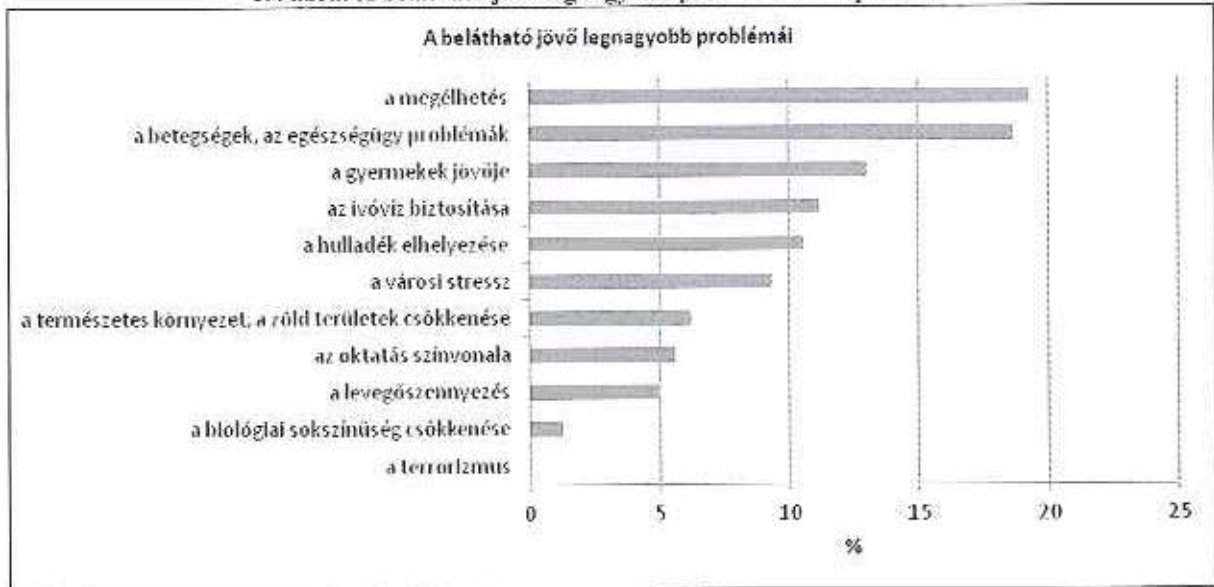
Mártély településen a szociális ellátás alapvetően jónak mondható. A megkérdezettek 77 %-a szerint a szociális célra rendelkezésre álló pénzüsségeket a szociális intézményrendszer fejlesztésére kellene fordítani, nem pedig közvetlen segélyezésre.

A megkérdezettek 93%-a szerint a hatóságok feladatkörébe tartozik, hogy gondoskodjanak a bajba jutott rászorulókon, azonban nem úgy, hogy mások, jó helyzetben lévők adóit emelik, hanem más módon szükséges megoldani ezt a problémát. 7%-ban a válaszadók úgy vélik, hogy ez nem is hatósági feladat, hanem mindenkinek saját magáról kellene gondoskodnia, ha bajban van.

A megkérdezettek a településen élő emberek legsürgetőbb problémájának a megélhetést tartják, ettől kevéssel marad le a betegségek és az egészségügyi gondok. A válaszlehetőségek közül legkevésbé a terrorizmus és a biológiai sokszínűség csökkenése miatt aggódnak a válaszolók. A problémák prioritási sorrendjét a 19. ábra szemlélteti.

19. ábra: A belátható jövő legnagyobb problémái a településen

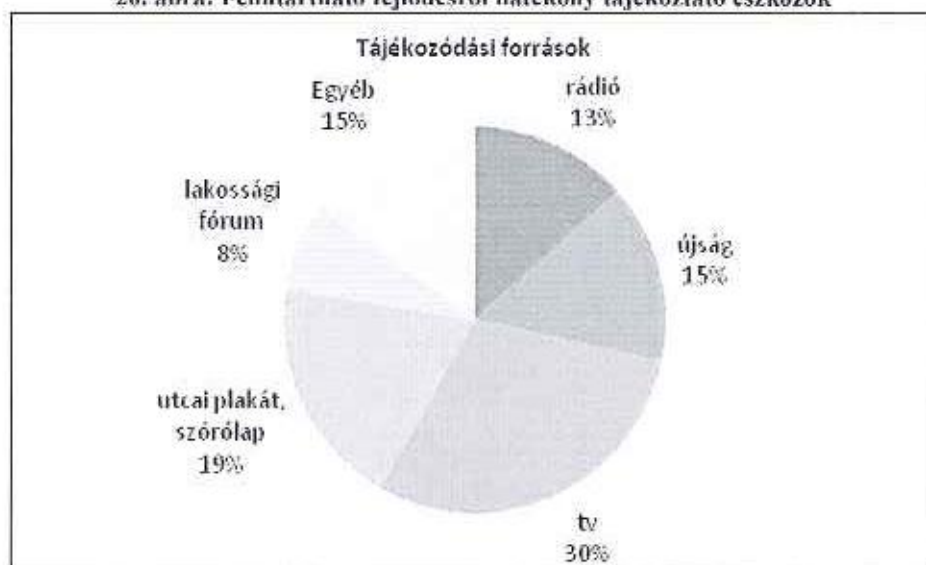
Arra a kérdésre, miszerint mely települési problémákat találják a legsürgősebbnek, sokféle válasz érkezett. Legtöbbször az egészségügyi helyzetet, a munkalehetőségeket és az oktatást nevezték meg. A válaszadók szerint sürgős probléma a megélhetés, az ivóvíz biztosítása, a tömegközlekedés fejlesztése, a hulladék, a környezetvédelem, az infrastruktúra fejlesztését, az utak, járdák, kerékpárutak fejlesztését.

A fenntartható fejlődés kifejezéssel a megkérdezettek közel fele, 49%-a már találkozott. A fogalom jelentésére változatos válaszokat adtak (anyagi helyzet fejlődése, fejlődés növelése, fejlődés ütemének megőrzése, több munkalehetőség, fejlettebb technika, ország fejlődése, megújítása, gazdasági fejlődés, de nem a környezet rovására, amilyen mértékű fejlődést a környezet, a természet és az energia még el tud viselni, város fejlődése, fejlődés azon mértékű, amivel a környezet lépést tud tartani, természet és társadalom minőségét megőrzendő dinamikus fejlődés stb.). Többségük nem ragadta meg a valódi értelmét a kifejezésnek, de volt, aki értette a lényegét. A fenntartható fejlődésre általában (90%) kíváncsiak, de a kétharmaduk csak a településük helyzetével kíván foglalkozni.

A fenntartható fejlődésről való tájékozódásra a tévét és az utcai plakátokat, szórólapokat tartják a legalkalmasabbnak (20. ábra). Egyéb lehetőségként az internetet nevezték meg.

20. ábra: Fenntartható fejlődésről hatékony tájékoztató eszközök

A megkérdezettek közül csak 2 fő volt tagja valamilyen civil szervezetnek, de nem ezeket nevezték meg, ugyanakkor 36%-uk szívesen lenne tagja egy környezetvédelmi szervezetnek.

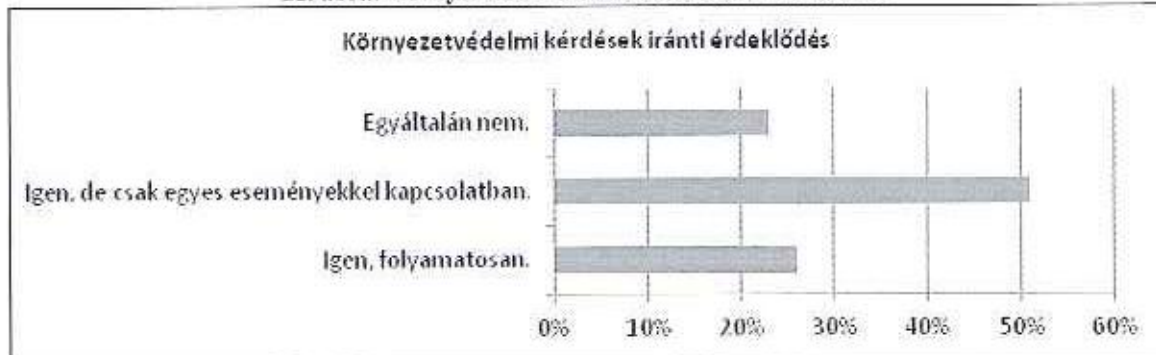
3.1.2. Oktatási-nevelési kérdőívek kiértékelése

A tanulók általi megítélés szerint a környezetszennyezés jelentősége hazánkban valamint Hódmezővásárhely településen megközelítőleg azonos arányú, de különböző mértékű. A megkérdezett döntő többsége szerint a környezetszennyezés az "Eléggé komoly probléma" kategóriába esik, mind helyi mind országos szinten. Nagyobb fokú eltérés a közvetlen lakókörnyezetnél mutatkozik meg, mert míg magyarországi viszonylatban a válaszadók 60%-a mondta azt, hogy "Eléggé komoly probléma" és 34% mondta, hogy „Nagyon komoly probléma”, addig helyi viszonylatban a válaszadók 43%-a jelölte meg az "Eléggé komoly probléma" és 28% a „Nagyon komoly probléma” válaszokat. A jelentéktelen probléma kategóriát országos viszonylatban 4%, közvetlen lakókörnyezet viszonylatában 21% jelölte meg válaszként. Ennek megfelelően a diákok szerint Hódmezővásárhely településen a környezetszennyezés problémája sokkal kisebb mértékű mint hazánkban, ahol ezen minősítést mindösszesen a válaszadók 2%-a jelölte meg.

A válaszok összessége arra enged következtetni, hogy a megkérdezettek szerint a környezetszennyezés mind helyi, mind pedig országos szinten igenis jelentős probléma, de lokálisan, közvetlen környezetükben kisebb mértékben tapasztalható.

21. ábra: Környezetvédelmi kérdések iránti érdeklődés

A válaszadók közül 11% mondta azt, hogy Ő egyáltalán nem érdeklődik a környezetvédelem iránt. A válaszadók további 24%-a mondja azt, hogy folyamatosan és 24%-uk csak egy-egy események iránt érdeklődik. A megkérdezettek 40%-a csak egyes környezetvédelmi kérdések iránt fogékonyak, melyből arra következtethetünk, hogy csak a magasabb hírértékű globális vagy a közvetlen környezetüket érintő környezetvédelmi problémák, katasztrófák, fejlesztések keltik fel figyelmüket.

A tanulók által megjelölt környezeti probléma a vízszennyezés, az illegális hulladéklerakás, valamint a globális felmelegedés, az ózonréteg állapota.

Megfigyelhető, hogy a válaszadók – számukból és korukból adódóan is - elsősorban csak a közvetlen lakókörnyezetükben történő környezetszennyező tevékenységre figyelnek fel, mely azt jelenti, hogy a csak igen kis mértékben fogékonyak vagy érdeklődők az országban és a világban előforduló környezeti problémák, - mint. pl. Mexikói öbölben történt olajkatasztrófa, Fukusimai atomerőmű katasztrófa, kihaló állatok, veszélyes hulladékok, stb. - iránt.

A válaszadók 74%-a elsősorban a televízió és rádió keresztül tesz szert a környezetvédelemmel kapcsolatos információkra, ezt követi (60%) az iskola, mint intézmény, ahol mind a tanórákon, szakkörökön, valamint intézményen belüli rendezvényeken jutnak ilyen jellegű információkhoz. A nyomtatott sajtóból és a szabadidejükben történő magánjellegű beszélgetéseik barátokkal, ismerősökkel, szülőkkel 34-34%-uk informálódik. Tájékozottságuk utolsó forrása az egyéb iskolai rendezvények (szakkör, klub, kirándulás) 28%-ban. Egyéb lehetőséget csak 2%-uk jelölt be.

A megkérdezettek 89%-a nem ismer környezet- és/vagy természetvédelmi szervezetet, 9%-uk igen, azonban ezen szervezetek megnevezésére nem kerültek. Ugyanakkor 60%-uk szívesen lenne tagja egy környezet-, természetvédelmi szervezetnek.

A környezet- és/vagy természetvédelmi tevékenységeket folytató szervezetek elsősorban szűkös költségvetéssel rendelkező non-profit szervezetek, melyek számára a mindennap szembetűnő reklám és hirdetések meglehetősen megoldhatatlanok.

22. ábra: Környezetvédelmi rendezvényeken való részvétel

Ebből is adódhat ezen szervezetek kis mértékű ismeretsége, valamint eredményezhette a válaszadók ezen téma, tevékenység iránti érdektelensége is.

A válaszadók 82%-a passzív hozzáállást tanúsít a környezetvédelmi rendezvényekkel kapcsolatban. Az aktív résztvevők aránya mindösszesen 12%. Az egyetlen megnevezett rendezvény a Föld napja volt.

A tanulók közül a megkérdezettek csaknem mindegyike tudott minimum egy, az iskolájában rendszeresen megrendezésre kerülő környezetvédelmi kapcsolatos napot megnevezni, 6%-uk szerint iskolájukban nincsenek ilyen megemlékezések.

A Föld Napját 83%-uk ismeri, a Környezetvédelmi Világnapot 34%-uk, a Madarak és Fák Napját 30%-uk jelölte meg. A kérdőíven szereplő egyéb kategóriát 23%-uk jelölte meg. A válaszadók 6%-a szerint viszont az iskolában nincsenek ilyen megemlékezések.

A környezetvédelmi ismeretek megszerzésével kapcsolatban (23. ábra) a tanulók választását a következő diagram látványosan szemlélteti, a tanulók 36 %-a gondolja azt, hogy elegendő ismeretekkel rendelkeznek ezen a téren, míg 43%-uk az iskolai foglalkozáson belül igényelné az ezzel kapcsolatos ismereteket.

23. ábra: Hajlandóság a környezetvédelmi ismeretek megszerzésére a tanulók körében

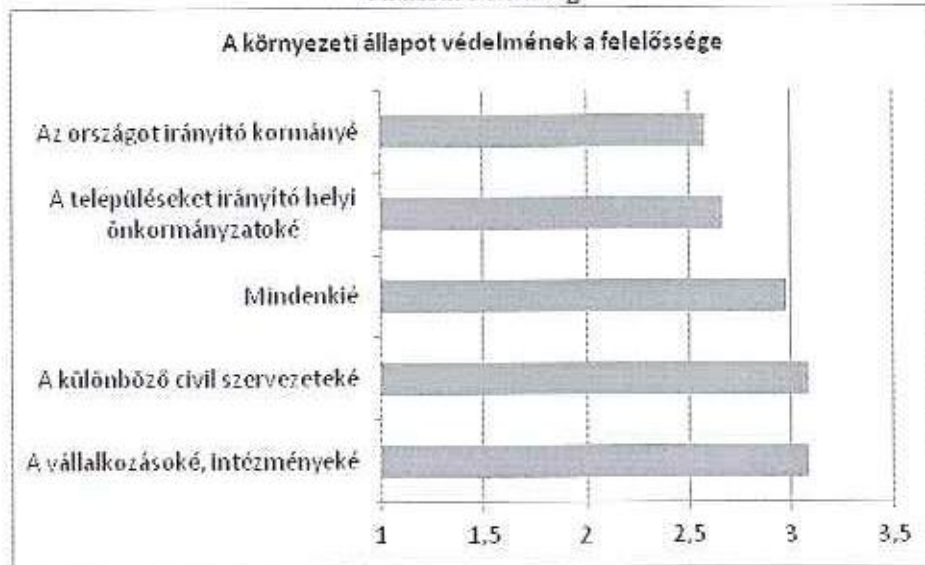

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Arra a kérdésre, hogy a települési környezet állapota és védelme kinek az elsődleges felelőssége, a diákok többsége első helyen Magyarország mindenkori kormányát, majd ezek után a helyi önkormányzatot nevezte meg felelősnek. Ezt követően az egyes személyeket, családokat, ebből is következik a korábbiakban is említett tény, hogy a választ adó diákok elsősorban csak a közvetlen lakókörnyezetükben történő eseményekre, tevékenységekre figyelnek fel. A válaszadók rangsorolásából kiderül, hogy a negyedik, ötödik helyre a különböző civil szervezeteket majd a, vállalkozásokat, intézményeket neveztek meg.

44. ábra: Felelősség

A mindennapi viselkedésünk, szokásaink hozzájárulhatnak a környezeti problémák fokozódásához, de csökkentéséhez is. A diákok véleménye szerint (25. ábra) az otthon és az iskolában is alkalmazható „környezetvédő” megoldások közül fontosságuk szerint a hulladékok hasznosításával, a takarékos világítás és fűtésrendszer alkalmazásával és egyéb módon (tömegközlekedéssel) is hozzá lehet járulni. A tanulók 6%-a még nem gondolt a környezetvédő megoldások lehetőségére.

55. ábra: A környezetterhelés csökkentésének módjai Hódmezővásárhely településen

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A tanulók 41%-a jelentősnek tartja a fogyasztási (vásárlási) szokások környezetterhelő hatását. A megkérdezettek 55%-a azon véleményen van, mely szerint néha lehetnek csak fogyasztási (vásárlási) szokásaiknak környezetterhelő hatásai, 4%-uk tett jelölést arra, hogy nem tartja környezetterhelő hatásúnak (26. ábra).

66. ábra: Tudatos vásárlási szokások

A tanulók 28%-ánál nem beszélhetünk tudatos vásárlói szokásokról, a megvásárolt vagy használt termékek környezeti terhelését figyelmen kívül hagyják (17%), vagy csak nagyon ritka esetben számolnak azzal (49%). A megnevezett termékek: villanyégő, PET palack, papírzacskó, hazai termékek.

A kérdőívet kitöltők 60%-a passzív hozzáállást tanúsít a helyi ügyekkel, kérdésekkel kapcsolatban. A megkérdezettek 13%-a tanúsított teljes érdektelenséget ezen ügyek iránt, míg mindösszesen csak 23%-uk tartja magát megfelelően tájékozottnak, illetve érdekeltnek Hódmezővásárhely település aktuális ügyeit illetően.

Véltetően a válaszadók korosztályi sajátosságainak következménye ezen megoszlás.

Hódmezővásárhely, valamint a szűkebb lakókörzet aktuális ügyeit, problémáit a válaszadók teljes 62%-ban a legnagyobb gyakorisággal otthon szülőkkel és ismerősökkel, 19%-uk barátok, egymás közt, 13%-uk pedig iskolában tanárokkal és tanulótársakkal beszél meg.

A megkérdezett tanulók 70%-a szívesen él Hódmezővásárhely Városban.

Elégedettség tekintetében (27. ábra) a leginkább a szórakozási lehetőségekkel a legelégedettebbek. Ezt követik a tanulási lehetőségek, majd az utcák, tercek, parkok állapota. A legkevésbé a munkavállalási helyzettel, az egészségügyi helyzettel és a tömegközlekedéssel elégedettek a diákok.

27. ábra: Elégedettség mérés

Arra a kérdésre, hogy a kérdőívet kitöltők szerint mi Hódmezővásárhely legsürgetőbb települési problémája a válaszok kiértékelése során egyértelműen nem derült fény. Ennek legvalószínűbb oka, hogy a válaszadók más mást tartanak problémának. A legnagyobb, egyben legsürgetőbb problémának levegőtisztaság-védelmet, ivóvíz-védelmet, egészségügyet, közbiztonság helyzetét, tömegközlekedést, oktatási és munkalehetőségeket és a természeti környezet jelenlegi állapotát tartják.

Összességében elmondható, hogy a lakosság tudatában van a jelen és jövő generációkat veszélyeztető folyamatokkal Hódmezővásárhely Városát tekintve. Elsősorban olyan problémákat jelöltek meg, melyek megfigyelhetők globális és lokális szinten egyaránt. Azonban a kérdőív lehetőséget nyújtott arra, hogy elsősorban a helyi szinten felmerülő, lokális problémák kapjanak hangsúlyos szerepet, és egyértelművé váljon a lakosság hozzáállása a települést érintő fejlesztési tevékenységekhez, programokhoz.

Jelen program és terv azért készült, hogy a fenntartható fejlődés szemléletét kialakítsa a Város lakosságának és intézményeinek körében, valamint a benne megfogalmazott programokat, célkitűzéseket, stratégiát, jövőképet ne csak tervezés szintjén álmodják meg, hanem azok megvalósítását is elérjék.

3.2. SWOT analízis

A célkitűzések megalapozásához Hódmezővásárhely környezeti, társadalmi és gazdasági állapotának értékelése alapján szükséges meghatározni a főbb fejlődési, fejlesztési irányokat. Ennek egy jól bevált módszere az ún. SWOT analízis, amely a belső és külső tényezők alapján vizsgálja az adott állapotot és meghatározza a kitörési irányokat.

Az egyes betűk jelentése:

S - erősségek (*strengths*)

W - gyengességek (*weaknesses*)

O - lehetőségek (*opportunities*)

T - fenyegetések (*threats*)

Az erősségek és a gyengességek a belső állapotot jellemzik, míg a lehetőségek és a veszélyek a külső körülményeket.

Belső tényezők - Erősségek

- A település csatornázottsága az uniós előírásoknak megfelelő szinten kiépített.
- Jelentős Natura 2000 területek. Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület: Hódmezővásárhely környéki és Csanádi-háti puszták, Alsó-Tisza hullámtér Hódmezővásárhelyi Kék-tó. Különleges madárvédelmi terület: Vásárhelyi- és Csanádi puszták, Alsó-Tiszavölgy.
- Védett természeti területek (Körös-Maros NP területci, Mártélyi TK).
- Helyi védett természeti területek (Épreskert TT, Népker és strand TT, fasorok TL).
- Tanösvények (Téglagyári kubikgyödrök, Ártéri).
- A település gazdag az építészeti, kulturális értékekben (országosan védett és helyi műemlékek).
- A város központi belterületén mintegy 10 km hosszúságú kerékpárút épült ki.
- Működik a szelektív hulladékgyűjtés rendszere (sziget, házhoz menő begyűjtés).
- A lakossági szilárd hulladék környezetkímélő, műszakilag megfelelő szigetelt lerakóba jut.
- Erős a civil kezdeményezés és részvétel.
- A város teljes körű oktatási intézménystruktúrát működtet, jelentős hangsúlyt fektetve a környezeti nevelésre (pl.: Bodnár Bertalan Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpont).
- A légszennyezettség mérésére manuális mérőállomás található a településen.
- A 2009-2010. években a légszennyezettség vizsgálatok során, a vizsgálati helyszíneken egészségügyi határérték túllépés nem volt.
- A vizsgálatok alapján a település a kevésbé szennyezett levegőjű városok közé tartozik.
- A bejelentett légszennyező pontforrások határérték feletti koncentrációban nem bocsátanak ki légszennyező anyagot.
- Mártélyi Holt-Tisza víz a vizsgálati eredmények átlaga alapján fizikai és kémiai szempontból jó állapotú.
- Az önellenőrzésre kötelezett ipari szennyvízkibocsátók ellen a 2009. évre vonatkozóan sem csatorna-, sem szennyvíz-bírságotási eljárás nem indult.

Hódmezővásárhely Megyeci Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- A talajvíz minták ammónium, és nitrát koncentrációja a rendeletben megadott szennyezettségi határérték alatti.
- A város jelentős termásvíz készlettel rendelkezik, hasznosítása több helyen megoldott (strand, lakóházak, intézmények).
- A geotermikus közműrendszer részeként az alacsonyabb hőmérsékletű hévíz hőtartalmát használati melegvízként, míg a forró vizet lakások és közintézmények fűtésre használják.
- A természeti adottságokból következően számottevő ipari nyersanyag nincs, viszont mezőgazdaságilag jól hasznosítható, értékes termőterületek találhatók.
- Hódmezővásárhelyen a vizsgált művelési ágak aranykorona-értékei egy kivétellel mind a Dél-Alföld, mind pedig az ország hasonló mutatószámai felett vannak, amelyek kedveznek a kiváló termesztési feltételeknek.
- A közműellátottság jó, az ellátottság mértéke valamennyi közmű vonatkozásában az országos átlag feletti.
- Megfelelő stratégiai programok, tanulmányok készültek a megújuló energiaforrások hasznosítására.
- Jelentős a zöldfelületek aránya, védelmük helyi szabályzásokkal megfelelően biztosított.
- A keletkező szennyvíziszapok kezelése megfelelően megoldott (komposztálás, biogáz előállítás).
- Zajvédelmi szempontból fokozottan védett területek és csendes övezetek lettek kijelölve szigorú védelmi szabályozással.

Belső tényezők – Gyengeségek

- A településen nem található légszennyezettséget mérő automata mérőállomás.
- Elsősorban a forgalom növekedése miatt, időlegesen és lokálisan, határértékeket közelítő koncentráció értékek mérhetőek a levegőminőséget jellemző egyes paraméterekre.
- Számos lakossági panasz kiváltó oka az állattartás, trágyatárolás, hígrágya kihelyezés okozta bűzhatás.
- A közlekedési forgalom jelentős légszennyező-anyag kibocsátást eredményez.
- Külsőterületi szennyvízkezelési problémák.
- Hódmezővásárhely az ország egyik legalacsonyabb térszínén fekvő települése.
- Az Alsó-Tisza az integrált ökológiai minősítés alapján közepes minőségű.
- A Hódító-Kis-Tiszai csatorna vize a mintázott időszakban a vizsgálati eredmények átlaga alapján fizikai és kémiai szempontból nem éri el a jó állapotot.
- A településen a talajvízben több helyen jelentős arzén koncentráció mutatható ki, valamint a szulfáttartalom is határérték feletti.
- A település árvízvédelmi biztonsági szempontból kiemelten veszélyeztetett területen fekszik.
- Az ivóvízben az arzén, ammónia határérték feletti, a vaskiválás miatt a vas szórványosan elszíneződést okoz.
- A szennyvíztisztító telep technológiája nem alkalmas a befolyó szennyvízzel érkező összes foszfor határérték alá csökkentésére.
- A szennyvíztisztító telep télen a megfelelő ammónia-ammónium nitrogén eltávolítást nem minden esetben tudja biztosítani.
- Jelentős levegő- és zajterhelést okoz a központon áthaladó két országos főút, a Szeged-

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Orosháza-Békéscsaba vonalon a 47-es, és a Szentes felé vezető 45-ös főközlekedési út.

- A mérési helyszíneken (közlekedési) mindenhol határérték feletti zajterhelést mértek.

Külső tényezők – Lehetőségek

- Ökológiai adottságoknak legjobban megfelelő talajhasználat bővítése.
- A település jellegzetes természeti értékekkel bír.
- Intenzív talajhasználat felváltása hagyományos, tájba illő gazdálkodási módokkal.
- Korszerű, környezetet kevésbé károsító energiahordozók racionális felhasználása.
- Megújuló energiaforrások hasznosítása: a település alternatív energiaellátása (pl.: termálviz, biomassa, szélenergia, szélenergia, stb.).
- Zöldfelület-fejlesztés, -rendezés.
- A belvízelvezetés fejlesztése.
- A szilárd burkolatú utak folyamatos karbantartása, felújítása.
- A lakosság informáltságának elősegítése környezetvédelmi információs rendszer kialakításával (TEKIR).

Külső tényezők – Fenyegetések

- A belvízelvezetés fejlesztésének és a csapadékesatorna-hálózat bővítésének elmaradása esetén belvízveszély és szélsőséges időjárási körülmények esetén nagymértékű elöntések várhatók.
- A forráshiány miatt a környezetvédelmi beruházások háttérbe szorulhatnak.
- Elkerülő és tehermentesítő utak építése nélkül a tranzitforgalom környezetterhelése.
- A víz régióknak tekinthető – a felszíni vizek a területre adott vízminőséggel, jelentős szennyezőanyag terheléssel érkeznek az ország más területeiről, illetve közvetlenül az országhatáron kívülről.
- Elsődleges veszélyhelyzetet okozó tényező a településen a belvíz.

4. STRATÉGIA

4.1. Célállapot

Cél a **fenntartható fejlődés elősegítése**, melynek következményeként megvalósul az erőforrások gazdaságos felhasználása. Fellendül a település gazdasága, fejlődik társadalma, új munkahelyek jönnek létre, bővülnek a jövedelemszerzési lehetőségek és a Város lakói több figyelmet fordítanak a környezetvédelemre és a megújuló energiaforrások használatára.

A Város vezetése a lakossággal együttműködve pedig mindent megtesz azért, hogy a fenntarthatóság szolgálatában álló döntések születessenek és a környezeti erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó fejlesztések valósuljanak meg.

A jövőkép eléréséhez azonban hosszú távú (9–20 év) célkitűzések, középtávú (4–8 év) tematikus célok, ill. rövidtávú (1–3 év) részcélok megvalósulására van szükség.

4.2. Prioritások

A fenntartható fejlődéshez, mint központi célhoz szükséges a fenntarthatósági pillérek megerősítése. A megerősítések fontossági sorrendbe helyezése prioritásuk szerint kell történjen. Az elsőrendű szolgáltatási igények és problémák, kérdések felfedése a közösségi kérdőíveken keresztül.

Társadalmi prioritások: helyi egyetértés megteremtése a település alapértékeiről, az egészséges életkörülményekről, a jelenlegi és jövő generációi számára szükséges feltételek biztosításával.

- társadalmi szemléletformálás a Fenntarthatóság jegyében,
- intézményi működés hatékonyságának növelése
- egészségügyi helyzet fejlesztése,
- szociális helyzet fejlesztése,
- oktatás, képzés fejlesztése
- közbiztonság fejlesztése,
- kulturális élet gazdagítása,
- esélyegyenlőségi jogok biztosítása,
- közösségi közlekedés fellendítése
- gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése.

Gazdasági prioritások: jelentős mértékben támaszkodik az emberi munkacsőre, a megújuló energiaforrásokra, erőforrásokra és a nemzetgazdaság egészé szempontjából optimális gazdasági formációkra.

- Nemzetközi együttműködés
- az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése,
- ipar fejlesztése,
- mezőgazdaság fejlesztése,
- gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése,

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése.

Környezeti prioritások: a káros anyagoktól való védelemmel és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával garantáljuk a lakosság hosszú távú jólétét, valamint a növény és állatvilág életkörülményeinek és sokszínűségének fennmaradását.

- Környezeti elemek és rendszerek állapotának javítása, védelme
- Települési és épített környezet védelme
- a lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, zaj)
- infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése,
- energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása,
- zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása
- hulladékgyűjtés és hulladékkezelés.

4.3. Várható hatások

A Local Agenda 21 terv készítése során a Fenntartható Fejlődés céljához kitűzött fő és részcélok, valamint az ezek megvalósításához szükséges programoknak lehetnek közvetett és közvetlen hatásai az egyes fenntarthatósági pilléreket tekintve. A várható hatásokat a 3 fő pillérről vonatkozóan az alábbiakban soroljuk fel:

Társadalmi hatások:

- környezettudatos nevelés az oktatásban,
- közoktatás helyzete javul, korszerűsödik,
- a lakosság környezettudatossága nő,
- esélyegyenlőség javulása,
- egészségügyi ellátás javul,
- elvándorlás mértékének csökkenése,
- a lakosság korösszetétele javul,
- a fiatal munkacső helyben maradása,
- munkanélküliség csökken,
- kulturális értékek, hagyományok, sport, művelődés megőrzése,
- vendéglátás, idegenforgalom, turizmus javul,
- látogatók számának növekedése,
- szociális ellátás javul,
- közbiztonság javul,
- javuló életminőség.

Gazdasági hatások:

- infrastruktúra javul,
- közösségi közlekedés javul,
- megközelíthetőség javul,
- vállalkozások száma nő,
- beruházások száma nő,
- turizmus, idegenforgalom fellendülése,

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

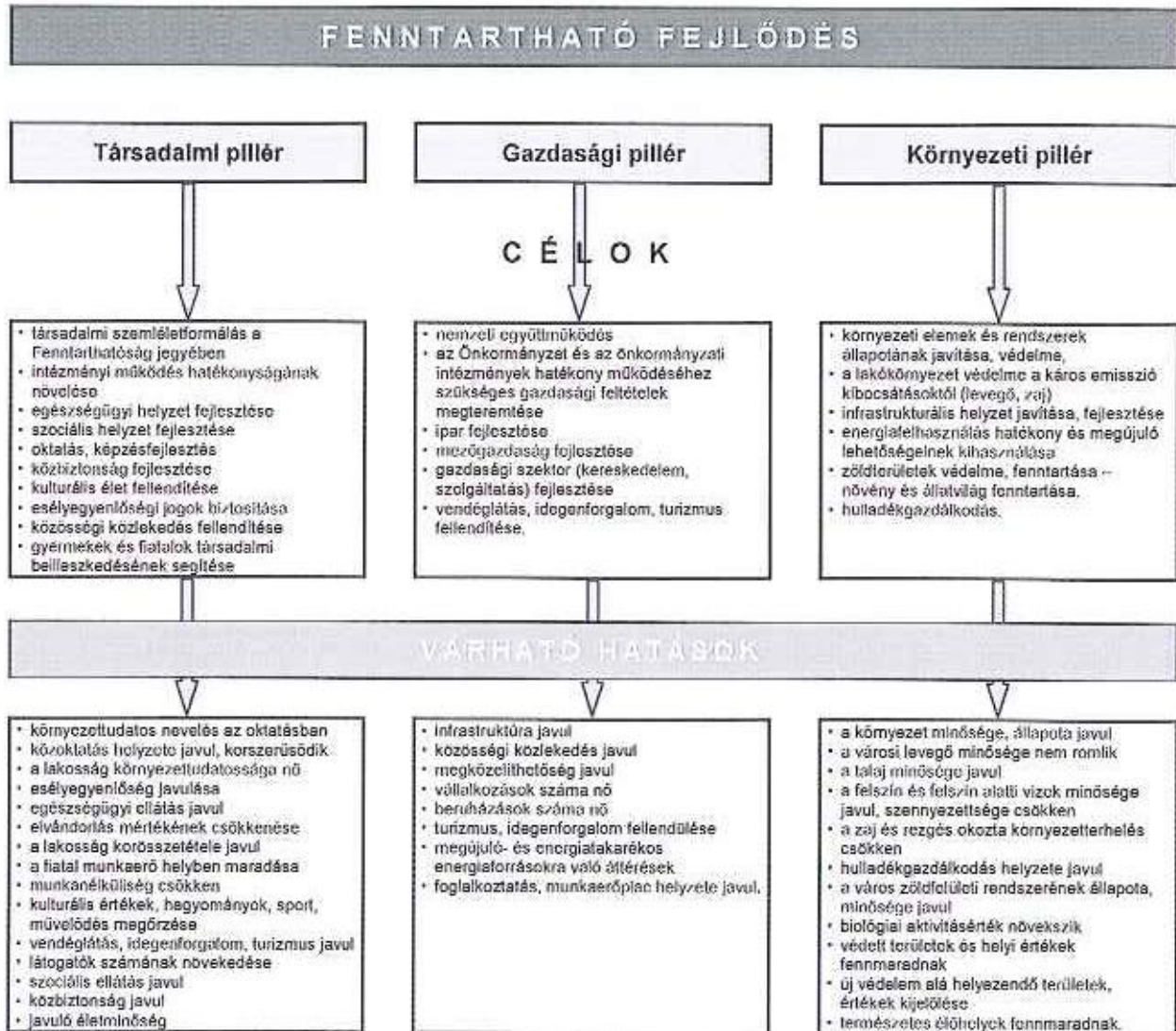
- megújuló- és energiatakarékos energiaforrásokra való áttérések,
- foglalkoztatás, munkacsőpiac helyzete javul.

Környezeti hatások:

- a környezet minősége, állapota javul,
- a települési levegő minősége nem romlik,
- a talaj minősége javul,
- a felszín és felszín alatti vizek minősége javul, szennyezettség csökken,
- a zaj és rezgés okozta környezetterhelés csökken,
- hulladékgazdálkodás helyzete javul,
- a település zöldfelületi rendszerének állapota, minősége javul,
- biológiai aktivitásérték növekszik,
- védett területek és helyi értékek fennmaradnak,
- új védelem alá helyezendő területek, értékek kijelölése,
- természetes élőhelyek fennmaradnak.

28. ábra: Fenntartható Fejlődés összefoglalása Hódmezővásárhely Város Önkormányzata részére

5. MEGVALÓSÍTÁS

Jelen fejezetben a fenntarthatósági pillérekre vonatkozó prioritások megvalósításához szükséges részprogramok, projektek kerülnek felsorolásra, részletesen tárgyalva a várható eredményeket és a megvalósítás körülményeit, feltételeit (cél, célcsoport, ütemezés, partnerek, beruházási költség, megvalósítási keretek). Az egyes intézkedések kijelölésénél forrásként szolgáltak Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának pályázati anyagai; a folyamatban lévő, vagy beadásra tervezett pályázatokon kívül a tervi hierarchiában felsőbb szinten lévő tervek, programok, koncepciók, stratégiák által megjelölt fejlesztési irányokat vettük figyelembe.

A megjelölt fejlesztési programok ajánlások, melyek a fenntarthatósági szempontok érvényesülését célozzák, irányt mutatva a további feladatok kitűzéséhez. Az alábbiakban felsorolt projektek között szerepelnek az Önkormányzat által már beadott, vagy beadásra tervezett pályázatok, későbbi tervek között szereplő fejlesztési irányok és új javaslatok a következő évekre/évtizedekre vonatkozóan. Az ütemezésben ezért került megjelölésre csak a már futó pályázatok esetében konkrét évszám (a beadott, de még kétséges kimenetelő pályázatoknál az ütemezés a pozitív elbírálás esetére értendő), az egyéb intézkedéseket illetően inkább a megvalósítás ajánlott időkeretét tüntettük fel: rövidtáv (1–3 év), középtáv (4–8 év), hosszútáv (9–20 év). Ugyanez vonatkozik a beruházási költségre: a későbbi lehetséges fejlesztések költsége jelenleg – pontos tervek hiányában – csak becsülhető, a tényleges projektméret függvénye. Önkormányzati hatáskörön kívül eső célkitűzések is bekerültek a programokba, hiszen a fenntarthatóság csak a teljes közösség részvételével valósítható meg.

5.1. Társadalmi pillér

A Fenntartható Fejlődés társadalmi pillére a jelenlegi és a jövő generációinak szükséges társadalmi feltételek biztosítása az egészséges, biztonságot nyújtó életér kialakításához.

5.1.1. Társadalmi szemléletformálás

Az intézkedés célja: a jelen és a jövő generációk számára a fenntarthatósági szempontok megismertetése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szemléletformáló iskolai fórumok szervezése
<i>Projekt célja</i>	Rendszerez, a környezettudatos társadalmi magatartást (komposztálás, szelektív gyűjtés, tudatos vásárlás, hatékony energiagazdálkodás) és a helyi értékek (közösségi, kulturális, épített és természeti értékek) megőrzését elősegítő iskolai fórumok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Diákok

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ helyi értékek ▪ védett értékek ▪ környezettudatos társadalmi magatartás
<i>Javasolt ütemezés</i>	2015. kijelölt tanév
<i>Partnerek</i>	meghívott és/vagy helyi tanár előadók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

5.1.2. Intézményi működés hatékonyságának növelése

Az intézkedés célja: a Városban működő intézmények, közintézmények, szervezetek vizsgálata, fejlesztése, elősegítve ezzel a hatékony munkavégzést és a lakossággal való kapcsolat fejlesztését, könnyebb és gyorsabb ügyintézését.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Eszközbeszerzés a hatékonyabb intézményi működés érdekében
<i>Projekt célja</i>	Eszközbeszerzés a zöld beszerzés szempontjainak figyelembe vételével.
<i>Célcsoport</i>	Iskola, óvoda, Polgármesteri Hivatal
<i>Érintett terület</i>	Iskola, óvoda, Polgármesteri Hivatal
<i>Javasolt ütemezés</i>	rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	A civil társadalom és a helyi közigazgatás szereplői közötti együttműködés fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A hatékonyabb közösségi részvétel elősegítése, párbeszéd-programok, fórumok (akár interneten keresztül) révén a lakosság és a hivatalok, hatóságok közötti együttműködés hatékonyságának növelése (Környezeti Információs Központ).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, diákok
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

5.1.3. Egészségügyi helyzet fejlesztése

Az intézkedés célja: Egészséges és kulturált környezet, illetve életkörülmények biztosítása, életminőség javítása. Prioritása az önkormányzatok alapvető feladatai közé tartozik az egészségügyi és szociális ellátás biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A Város optimális környezet—egészségügyi helyzetének biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Egészséges és kulturált környezet biztosítása, a környezet-egészségügyi helyzet folyamatos fejlesztése, szükség esetén az illetékes hatóságok bevonása. Hódmezővásárhely különösen nagy figyelmet fordít az egészséges életmód feltételeinek biztosítására. (Pl. Egészséges Vásárhely program fenntartása)
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, óvoda, iskola
<i>Érintett terület</i>	A település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Orvosi rendelők, épületek felújításának biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Az egészségügyi alapellátáshoz szükséges feltételek biztosítása (az orvosi rendelők akadálymentesítése, energetikai korszerűsítése, fűtési rendszer felújítása, eszközpark fejlesztése, bővítése).
<i>Célcsoport</i>	Orvosok, lakosság
<i>Érintett terület</i>	Orvosi rendelők, egészségügyi intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2020.
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

5.1.4. Szociális helyzet fejlesztése

Az intézkedés célja: korszerű infrastrukturális keretek között működő, a lakosság igényeit kielégítő szociális ellátás biztosítása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szociális szolgáltatások fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A szociális szolgáltatások körének szélesítése, a természetbeni szolgáltatások színvonalának javítása, a házi gondozás minőségének javítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – Önkormányzat hosszútávon
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Alapítványok ▪ Város területén jelenleg is működő szociális intézmények
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

5.1.5. Oktatás, képzés fejlesztése

Az intézkedés célja: Hódmezővásárhelyen található oktatási intézményekben felcserélhető képzés, oktatás fejlesztése, továbbképzések, tanfolyamok indítása a versenyképes munkaerő biztosítása érdekében. Prioritás a lakosság környezettudatosságának növelése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Egészségnap és környezetvédelmi nap
<i>Projekt célja</i>	<p>Az egészségnap olyan projekt, amelyben helyet kaptak a testi és lelki egészséggel kapcsolatos tevékenységek, a fizikai állapotfelméréstől a különböző sporttevékenységeken, az egészséggel kapcsolatos tesztfeladatok megoldásán, az önértékelésen át az önismereti játékokig. A nap programja kiterjed a családvédelem, az élelem- és a kémiai biztonság, a szájhigiénia, a fogápolás, a testhigiénia, a környezetegészség és az egészséges táplálkozás problémáira.</p> <p>Környezetvédelmi nap szervezéssel a diákok környezettudatos életre nevelésének programja, veszélyes hulladékgyűjtési akciókkal (pl. elem, használaton kívüli mobiltelefon, papírgyűjtés...)</p>
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely általános iskola
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Iskolák
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Általános oktatási intézmény
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

5.1.6. Közbiztonság fejlesztése

Az intézkedés célja: Hódmezővásárhely közbiztonságának javítása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Polgárőr program
<i>Projekt célja</i>	A közrend és a közbiztonság erősítése érdekében polgárőrök foglalkoztatása. Akár pályázati lehetőségek keresésével kitűzött cél a polgárőri testület fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A Város közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	önkéntesek, alkalmazott polgárőrök számának függvénye
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati saját forrás

5.1.7. Kulturális élet fellendítése

Az intézkedés célja: Hódmezővásárhely különböző érdeklődésű társadalmi csoportjai számára szervezett programokkal a kikapcsolódási igények kielégítése

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Hagyományörző rendezvények szervezése, támogatása
<i>Projekt célja</i>	A Város hagyományainak megismertetése, helytörténeti anyagok gyűjtése, dokumentálása és kiállítása.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Turisták ▪ Testvérvárosok ▪ Könyvtárhasználók
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Rendszeres szabadtéri nyári programok
<i>Projekt célja</i>	Hagyományteremtő céllal nyári szórakoztató, szabadtéri programok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közparkok ▪ Iskola ▪ Közintézmények udvarai
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv – éves rendszerességgel
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Város Önkormányzatának kulturális és művelődési intézményei ▪ Civil szervezetek ▪ Felajánlók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati és intézményi önerő ▪ Nemzeti Kulturális Alap ▪ Egyéb kulturális pályázati források ▪ Vállalkozói támogatások ▪ Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	Sportrendezvények
<i>Projekt célja</i>	Sporttevékenységek, mozgásos tevékenységek megszerettetése, közösségformálás, egészséges életmódra nevelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sportpálya ▪ Sportcsarnok ▪ Közpark ▪ Iskolaudvar ▪ Tornaterem ▪ Kerékpárutak
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Iskola ▪ Sportot támogató civil szervezetek és Sport Egyesületek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Civil szervezetek önerője ▪ Önkormányzati önerő ▪ Pályázati források ▪ Tagdíjak ▪ Felajánlások

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

5.1.8. Esélyegyenlőségi jogok biztosítása

Az intézkedés célja: a Városban élő kisebbség és fogyatékos személyek a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt az őket megillető jogok biztosításával

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Esélyegyenlőségi programok végrehajtásának támogatása az oktatásban
<i>Projekt célja</i>	A program alapvető célja, hogy a magyar közoktatásban elősegítse az esélyegyenlőség érvényesülését és megerősítse az iskolarendszer esélyteremtő szerepét a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók vonatkozásában.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pedagógusok ▪ Óvoda ▪ Iskola
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ iskola, óvoda
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Beruházási költség</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saját forrás ▪ Pályázati forrás
<i>Megvalósítás helye</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskola ▪ Óvoda
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció keresése

<i>Projekt neve</i>	A fogyatékkal élők jogainak biztosítása, akadálymentesítés
<i>Projekt célja</i>	Az intézmények felújításánál, új épületek létesítésénél biztosítani kell az akadálymentes közlekedés feltételeit.
<i>Célcsoport</i>	Fogyatékkal élő személyek
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saját forrás ▪ Pályázati forrás

5.1.9. Közösségi közlekedés fellendítése

Az intézkedés célja: A munkaerő mobilitásának biztosításához építeni kell a régió erősségeire, így például a közösségi közlekedés hálózatának fejlesztésével, kiterjesztésével. A program keretében támogatandó a közlekedési rendszerek elektronizálása, az utasforgalom kiszolgálásának és tájékoztatásának fejlesztése, forgalomirányítási rendszerének és forgalomtechnikai eszközeinek fejlesztése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Közösségi közlekedés (tömegközlekedés) előnyben részesítése, „Tram Train” integrált villamos- és nagyvasúti rendszer bevezetése Hódmezővásárhely és Szeged viszonylatában és villamos fejlesztés Hódmezővásárhelyen
<i>Projekt célja</i>	Közösségi közlekedés előnyben részesítése: Hódmezővásárhely közösségi közlekedési feltételeinek fejlesztése a helyközi autóbusz-hálózat, vasúti hálózat áttekintésével. A Tram Train célja a Hódmezővásárhely és Szeged között a közösségi közlekedés minőségi fejlesztése, ezáltal vonzó és biztonságos alternatíva kialakítása az egyéni gépjárműforgalommal szemben. A jobb elérhetőség, egyrészt az időben rövidebb kapcsolat, másrészt a csökkenő közúti terhelés eredményeképpen, hozzájárul a két város életminőségének, versenyképességének javulásához.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely, Szeged, vasútvonal
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	20 000 millió Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Saját forrás • Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	A biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása
<i>Projekt célja</i>	A kerékpáros közlekedést vonzóvá, kényelmessé és biztonságossá kell tenni a lakosság számára. Összefüggő kerékpárút hálózatot kell kialakítani a környező települések közötti szakaszon is, amely kifelé csatlakozik a fontosabb pihenőterületekhez. Biztosítani kell a belterületen, a pihenőterületeken és az intézmények környezetében megfelelő számú fedett, támasztós kerékpártároló kiépítést. El kell végezni a meglévő kerékpár utak burkolatának felújítását, új kerékpárutak kialakítását a kerékpárút hálózat bővítésével. A kerékpárutak és a közlekedési utak kereszteződéseit úgy kell kialakítani, hogy az a kerékpárosok számára biztonságosan használható legyen, az autósok számára külön figyelmeztető jelzéseket kell kialakítani, hogy a kereszteződésben kerékpárút keresztezés is történik.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Civil szervezetek • Kerékpáros egyesület
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás
<i>Projekt neve</i>	Turisztikailag frekvenciált területek személygépjármű terhelésének csökkentése
<i>Projekt célja</i>	Forgalomszervezési, tömegközlekedési, parkolási, esetleg alternatív közlekedési eszközök bevonásával biztosítani kell, hogy a turisták és a helyi lakosság által is gyakran felkeresett helyi látványosságok (természetvédelmi területek, helyi védtem alatt álló területek, műemlékek, stb.) területei személygépjármű terhelése ne nőjön tovább illetve csökkenjen.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

5.2. Környezeti pillér

A helyi környezet káros anyagoktól való védelmével és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával járul hozzá a lakosság hosszú távú jólétéhez, valamint a növény- és állatvilág életkörülményeinek fenntartásához és sokféleségének megőrzéséhez.

5.2.1. Környezeti elemek és rendszerek állapotának javítása, védelme

Az intézkedés célja: Az oktatás minden szintjén a környezetvédelmi tudatformálás integrált megjelenítése. Az oktatás pedagógiai célrendszerében helyet kell adni az aktív állampolgárrá nevelésnek, a környezettudatos gondolkodás kialakításának, a fenntartható fejlődés előmozdításának. Rendkívül fontos a helyi környezeti értékek és problémák megismertetése, illetve ezek kezelése.

Cél egy olyan társadalom kialakítása, mely „úgy elégíti ki a jelenben élők szükségleteit, hogy az ne veszélyeztessék a jövő generációk szükségleteinek kielégítését”. A környezeti tudatosság társadalmi beágyazódásának elősegítése a szemléletformálás, környezettudatos gondolkodás kialakítása, az ismeretkövetítés, a környezeti információk terjesztése, aktív állampolgárrá nevelés és közösség fejlesztés révén.

Olyan mindenki számára elérhető környezeti adatbázist kell létrehozni, mely biztosítja, hogy a Város polgárai naprakész adatokkal rendelkezzenek a település környezeti állapotára vonatkozóan és értesülhessenek az előkészítés alatt álló, a környezet állapotát esetlegesen befolyásoló beruházások, fejlesztések várható környezeti hatásairól.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Helyi hulladékgyűjtés jogi szabályozása
<i>Projekt célja</i>	Az országos jogi szabályozás és a hulladékgyűjtési tervezés folyamatos módosulása, illetve a helyi igények nyomán szükséges a helyi rendelet jogi szempontú folyamatos nyomon követése és amennyiben szükséges azok módosítása illetve újabb rendeletek megalkotása a hulladékgyűjtés területén.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Lakosság, • közszolgáltató intézmény
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	-

<i>Projekt neve</i>	Nyilvánosság a Város környezeti ügyeivel kapcsolatban
<i>Projekt célja</i>	<p>A környezeti tudatosság növelése mellett a környezeti ügyek nyilvánosságát is biztosítani kell. Biztosítani kell a nyilvánosság részvételét az egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Ennek érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a nyilvánosságot közzététel, hirdetés formájában tájékoztatni kell a javasolt tevékenységről a döntéshozás legkorábbi fázisában, (tervek, tervpályázatok közzététele, bemutatása) • meg kell ismertetni a közvéleményt a biztosított részvételi formákról (kereshető személyek a hely és időpont megjelölésével, közmeghallgatás helye, ideje, címe stb.), • tájékoztatni kell a szükséges környezeti információk rendelkezésre állásáról, a betekintés módjáról, a nyilvánosságot meg kell ismertetni a várható környezeti hatásokkal és azok csökkentésére tett javaslatokkal, intézkedésekkel, • lehetővé kell tenni a nyilvánosság számára a közmeghallgatást, vagy írásbeli bejelentés formájában a véleménynyilvánítást, • a nyilvánossággal meg kell ismertetni a döntést és annak szövegét, a fő okokat és megfontolásokat. • elő kell segíteni az Interneten a közérdeklődők adatok nyilvánosságát, éves jelentéseket, környezeti információkat.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérlettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

5.2.2. Települési és épített környezet védelme

Az intézkedés célja: A környezeti konfliktusok kialakulását megelőző mechanizmusok érvényesítése a települési fejlesztési, tervezési és engedélyezési folyamatokban. A településszerkezetből és területhasználatból adódó környezeti konfliktusok megelőzése. A jó lakókörnyezet és életminőség hosszú távú biztosítása a lakók számára.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Zöldterületek fenntartása, növelése
<i>Projekt célja</i>	A zöldfelületek arányának megtartása és folyamatos gondozása lehetőséget kínál az otthonossá, természet közelivé tételéhez. A parkok folyamatos fenntartását, felújítását az elöregedett fák cseréjét, a pázsitok újratelepítését, rendszeres locsolását és nyírását, továbbá a nagyobb virágfelületek kialakítását jelentheti ez a projekt. Településen belül lehetséges zöldterületek feltérképezése, parkok kialakítása, fásítások a közterületen, utak mentén.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Településre látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Egyedi fák, fasorok védelme
<i>Projekt célja</i>	Az egyedi fák, fasorok telepítésével biztosítható az elöregedett, illetve lakossági panaszok miatt eltávolított sorfák pótlása. Elsődleges a település védett természeti értékeit képviselő fainak, fasorainak, növényeinek folyamatos gondozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság településre látogatók
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Természet közeli élőhelyek védelme
<i>Projekt célja</i>	Megvédeni és megőrizni a természet közeli élőhelyeket hozzájárulva a biodiverzitás sokszínűségéhez. Természet közeli élőhelyeknek tekinthetők azok a területek, ahol az emberi beavatkozás, emberi tevékenységek (pl. gazdálkodás) mértéke elhanyagolható. Szükség esetén a védelem biztosítása jogszabályi úton (rendelettel).
<i>Célcsoport</i>	▪ Lakosság ▪ településre látogatók
<i>Érintett terület</i>	▪ Hódmezővásárhely, Mártély ▪ helyi védetté nyilvánításra javasolt területek ▪ már védettség alatt álló területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek ▪ Nemzeti Park ▪ Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Tájsebek feltérképezése és helyreállítása
<i>Projekt célja</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területén található tájsebek (pl. bányagödör, régi katonai terület) felmérésének elkészítése. A tájsebek helyreállítása, rekultiválása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Települési látogatók
<i>Érintett terület</i>	▪ Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek ▪ Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Helyi jelentőségű védett területek arányának fenntartása, műemléki épületek, helyi jelentőségű épített értékek, régészeti lelőhelyek védelme,
---------------------	--

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

	a város építészeti emlékeinek felújítása
<i>Projekt célja</i>	Helyi jelentőséggel bíró természeti területek, zöldfelületek, kulturális szempontból kiemelkedő fontosságú különleges területek, egyedi tájértékek védeltségének biztosítása jogszabályi úton (rendeletekkel). A védetség érvényesítése a helyi tervek, programok tartalmában. A település műemlékeinek, műemlék jellegű épületeinek és építményeinek, továbbá a helyi szempontból védelemre méltó, értékes épületek rekonstrukciója vizuális környezetcsztétikai szempontból is fontos.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Településre látogatók
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hódmezővásárhely közigazgatási területe ▪ természeti területek ▪ védetté nyilvánításra javasolt területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat Civil szervezetek Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás Pályázat

<i>Projekt neve</i>	Erdősültség növelése
<i>Projekt célja</i>	Őshonos, tájjellegű fafajták telepítése gyenge adottságú területeken
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Terület méretétől függő
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati forrás

5.2.3.A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, víz, zaj)

Az intézkedés célja: az emisszió kibocsátási értékeinek csökkentésére való intézkedési program megfogalmazása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Környezetminőség javítása, élhető, egészséges települési környezet fenntartása
<i>Projekt célja</i>	Az élhető, vonzó települési környezet megteremtéséhez mindennek előtt az egészségre veszélyes környezeti ártalmak csökkentésére (a levegő, a víz, a talaj szennyezésének visszaszorítására, valamint a zajterhelés korlátozására)

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

	<p>van szükség.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Levegőtisztaság védelem, • Talajvédelem, • Vízüvédelem, • Élővilág, természetvédelem, • Hulladékgazdálkodás és szennyvizkezelés, • Környezeti ismeretek környezettudatosság közvetítése a lakosság részére, • Zajvédelem, • Települési és épített környezet védelme, • Energiagazdálkodás, • Környezetbiztonság.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérctől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Allergén növényekkel kapcsolatos intézkedések
<i>Projekt célja</i>	<p>Az allergén növények egészségkárosító hatásának mérséklése érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Részletesen fel kell térképezni a település területén előforduló allergén növények elterjedését, tényleges és potenciális élőhelyeit. • Meg kell határozni azon növények körét, amelyek pollenje ténylegesen jelentős egészségügyi veszélyforrást jelent. • A növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. Törvény előírja, hogy minden földtulajdonos és földhasználó köteles az ingatlanán és az ingatlan előtti területen a gyommentesítést június 30.-ig elvégezni. Ezt követően a fertőzött területen közérdekű védekezés (kényszerkaszálás) elrendelésére is sor kerülhet. • helyi rendelet van-e, ha igen beírni
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérctől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Utak pormentesítése
<i>Projekt célja</i>	A szilárd burkolatú utakon a rendszeres takarítása elvégzése illetve nyáron az utak locsolása.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Közlekedési emisszió csökkentése, belterületi és turisztikai kerékpárút-hálózat fejlesztése, iskoláknál kerékpár-tárolók kiépítése
<i>Projekt célja</i>	<p>A tranzit forgalom további csökkentése a településen belül, kerülőutak biztosítása, közlekedés szervezés javítása, megvalósítása. Tömegközlekedés fejlesztése. Kerékpárutak fejlesztése a belterületen. A belterületi szakaszok egy része elavult, az utak minősége és/vagy kapacitása nem felel meg a kor követelményeinek, illetve átalakításuk szükséges a balesetveszély csökkentése érdekében.</p> <p>A turisztikai célú, a várost a szomszédos településekkel összekötő kerékpárút-hálózat számos elemek hiányzik még. Ezek egyike a Kardoskúti kerékpárút, amely révén a csomorkányi templomrom megközelíthetővé válna. A másik a Mártély község és az Algyői híd között tervezett kerékpárút, a harmadik a Hódmezővásárhely – Maroslele – Makó kerékpárút, amelynek a Hódmezővásárhely és Batida közti szakasza épülne meg.</p> <p>Egyes oktatási intézményeknél problémát jelent a kerékpárok megfelelő tárolása a tanórák alatt.</p>
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe, iskolák
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Az illegális hulladéklerakó helyek felszámolása, mezőgazdasági talajvízszennyezés megszüntetése, trágyatárolók létesítése (2015)
<i>Projekt célja</i>	A felszíni és felszín alatti vizeket szennyező illegális hulladéklerakók felszámolása különös tekintettel a felszíni vizek parti sávjában és azon mély fekvésű területekre, ahol a hulladék és a talajvíz közvetlenül érintkezhet. Illegális hulladéklerakó és hulladéklerakó helyek megszüntetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Környezetvédelmi Felügyelőség • Illetékes Talajvédelmi Állomás

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Zajterhelés megelőzése
<i>Projekt célja</i>	A településrendezési tervekben a zajvédelmi követelmények érvényre juttatása (pl. zajvédelmi távolságok). Telephely engedélyezése során műszercs méréssel kell ellenőrizni, illetve igazolni a megengedett zajterhelési határértékek teljesülését. Közlekedési eredetű fokozott zajterhelés csökkentése érdekében forgalomszervezési és útminőségi fejlesztések elvégzése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Civil szervezetek • Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

5.2.4. Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése

Az intézkedés célja: a település infrastruktúra fejlesztése, egyben a szennyvíz- és ivóvízhálózat korszerűsítése, mivel a megfelelő infrastrukturális kiépítettség nagymértékben hozzájárul a beruházások, tőke idevonzásához és a környezeti elemek, ill. rendszerek védelméhez.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Belterületi csapadékvíz-elvezetés és gyűjtés
<i>Projekt célja</i>	A felszíni vízelvezetés problémájának megoldása. Rendszeres karbantartással, a hiányzó szakaszok kiépítésével. Tízzel elkerülhető a település külterületén időszakosan létrejövő belvízborítottság.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közcéptáv – 2020.
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati tulajdonú külterületi meglévő közutak fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A meglévő útburkolat minőségének javítása, 5 m széles aszfalt burkolatú külterületi utak építése.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Minőségjavítás folyamatos, építés hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

5.2.5. Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása

Az intézkedés célja: a megújuló energiaforrások felhasználási arányának növelése, környezetbarát technológiák bevezetése a településen, törekedni kell az energiatakarékosságra, melyhez szükség van a megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére. Az Önkormányzat a saját energiafogyasztását csökkenti és segítségnyújtás a lakosság saját energia felhasználásának csökkentéséhez.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Geotermikus energia, napenergia hasznosítási és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata (napelmelek)
<i>Projekt célja</i>	A napsütéses órák száma a település területén megközelíti a 2000 órát, mely kedvező mennyiségű hőenergia átalakítására, ill. áram termelésére nyújt lehetőséget.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Intézmények
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közintézmények ▪ Iparterületek ▪ Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Létesítés - hosszútáv – 2030.
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Non-profit szervezetek ▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

5.2.6. Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása

Az intézkedés célja: a települési környezet javítása, a biológiai aktivitás és esztétikai érték növelése, a megfelelően kialakított települési zöldfelületi rendszer a lakosság jólétét szolgálja, javítja a települési klímát, jótékonyan befolyásolja a településképet

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Belterületi fasorok fokozatos megújítása és lecserélése
<i>Projekt célja</i>	A Város összképének egységesítése, javítása, turistabaráttá tétele.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

	oda látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Azon utcák, ahol még nem történt meg a fasorok megújítása, elsősorban a főtér, ezt követően a többi utca.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Meglévő közparkok megújítása és új közparkok, közösségi terek kialakítása zöldterületeken
<i>Projekt célja</i>	A lakosság számára rekreációs területként szolgáló rendezett közparkok kialakítása, ezáltal a település összképének javítása, turistabarátta tétele.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közparkok ▪ Játzóterek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- vagy hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Szabványos játszótér kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Új szabványos játszótér kialakítása a központban lévő zöldterületeken, lakóövezetekben, lakóparkokba hozzájárulva a családbarát településképhez.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

5.2.7. Hulladékgazdálkodás

Az intézkedés célja: Az országos, regionális és helyi hulladékgazdálkodási tervek prioritásainak érvényesítése, a megelőzés szempontú hulladékgazdálkodás kialakítása. Környezetbarát és „a szennyező fizet” elven alapuló rendszer kialakítása. A termelési és a lakossági hulladéksökkentés ösztönzése. Lakossági veszélyes hulladékmennyiség csökkentése és szervezett begyűjtés megvalósítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Települési illegális hulladéklerakó helyek felszámolása
<i>Projekt célja</i>	A település bel-és külterületén található illegális hulladéklerakó helyek

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

	feltárása és felszámolása. Cél önkéntesek, illetve civil szervezetek és a közszolgáltató segítségével felmérni az illegális hulladéklerakó helyeket és közös összefogással megszüntetni.
<i>Célcsoport</i>	Illegális hulladéklerakó és hulladékkeürítő helyek
<i>Érintett terület</i>	A település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, folyamatos
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Házi komposztálás és esővíz-gazdálkodás ösztönzés, tájékoztató kampányok
<i>Projekt célja</i>	A családi házas ingatlanok esetén az ingatlan tulajdonosok tájékoztatása e tevékenységek előnyeiről mind közösségi szinten, mind háztartás szintjén. Az ingatlanon való ésszerű vízgazdálkodás ösztönzése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, intézménytulajdonosok
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Kertes házak számától függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás és lakossági önerő

<i>Projekt neve</i>	Hulladékgazdálkodás javítása
<i>Projekt célja</i>	Hulladékhasznosítás növelése, szelektív hulladékgyűjtés tovább fejlesztése, Szerves hulladékok nagyobb arányú komposztálása. Veszélyes hulladékok külön gyűjtése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, intézménytulajdonosok, település egész területe
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat közszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Beruházástól függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás és lakossági önerő

<i>Projekt neve</i>	Szennyvíztisztító telep korszerűsítése, kapacitásának növelése
<i>Projekt célja</i>	A tisztított szennyvíz minőségi paramétereinek javítása A szennyvíztelepre érkező szennyvíz minőségi paramétereinek javítása
<i>Célcsoport</i>	Lakosság

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Érintett terület</i>	Szennyvíztisztító telep és a település egész területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • A szennyvíztisztító telep üzemeltetője.
<i>Beruházási költség</i>	A beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás Önkormányzati forrás

<i>Projekt neve</i>	Szennyvízesatorna hálózatra való teljes körű rácsatlakozás szorgalmazása (Kishomok)
<i>Projekt célja</i>	A földtani közeg és a felszín alatti víz további terhelésének elkerülése és csökkentése érdekében, valamint a talaj- és talajvíz-szennyezést okozó hagyományos emésztőgödörök felszámolása, vagy jogszabálynak megfelelően kialakított emésztők telepítése, kiépítése, ahol a rákötések nem megoldhatóak.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Község közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	A beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás Önkormányzati forrás Lakossági befizetések

<i>Projekt neve</i>	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatóval kötött szerződés folyamatos felülvizsgálata és szükség esetén módosítása annak érdekében, hogy Hódmezővásárhelyen a hulladékgyűjtés, szállítás és kezelés mind az Önkormányzat, a lakosság és a közszolgáltató megelégedésére történjen.
<i>Projekt célja</i>	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatási szerződést rendszeresen felül kell vizsgálni azért, hogy a hulladékgazdálkodásra vonatkozó jogszabályoknak való folyamatos megfelelés biztosított legyen illetve a lakosság és az Önkormányzat részéről felmerülő jogos hulladékkezelési igények (gyűjtőszigetek helyének módosítása, gyűjtőedényzet használata) biztosítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • közszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Veszélyes hulladékok begyűjtési rendszerének kiépítése
---------------------	---

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Projekt célja</i>	Országos rendszerek kiépülésének elősegítése. Hódmezővásárhely településen lakossági begyűjtési akciók szervezése évente 2 alkalommal.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ közszolgáltató ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Oktatás, szemléletformálás
<i>Projekt célja</i>	<p>Fogyasztói magatartás befolyásolása: közterületi és önkormányzati médiában szereplő reklámok környezettudatos kezelése. Intézményi hulladékcsökkentő megoldások bevezetése. Alternatívák alkalmazása. Az önkormányzati oktatási és kulturális intézményi hálózaton keresztül lehetőség van a keletkező hulladékmennyiség csökkentését szolgáló, nevelési és szemléletformálási programok teljesítésére. Az Önkormányzat és a közszolgáltató közös hulladékgazdálkodási akciók megvalósítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolákban és óvodákban szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő oktatóprogram, ▪ A szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő akció, ▪ Karácsonyi begyűjtés, ▪ Általános iskolások számára vetélkedősorozat szervezése a szelektív hulladékgyűjtés témakörében, ▪ A környezetvédelmi világnap alkalmából egy napos szelektív hulladékgyűjtést szorgalmazó akció
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ közszolgáltató ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

5.3. Gazdasági pillér

A fenntartható helyi gazdasági rendszer clönyben részcsíti a helyi lehetőségeket, adottságokat és erőforrásokat, prioritásként jelenik meg a környezeti szempontok érvényesítése, a környezetet éró terhelések minimalizálása.

5.3.1. Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése

Az intézkedés célja: a település kötelező és a vállalt feladatok ellátása az önkormányzat Feladata, így az intézkedés célja az önkormányzati feladatok ellátásához szükséges tőke előteremtése, biztosítása, biztosítva ezzel a lakosság megfelelő életminőségét és clősegítve a település és az ott található intézmények fejlődését

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati bevételek növelése
<i>Projekt célja</i>	A bevételek és kiadások egyensúlyának megteremtése, a költségvetési arányok jelenlegi helyzetének felmérése, a közpénzek gazdaságos és hatékony elosztása.
<i>Célcsoport</i>	Önkormányzat
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Megvalósítási keret</i>	Projekttől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Adók, egyéb támogatások

<i>Projekt neve</i>	Hatékony intézményi struktúra kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Önkormányzati intézményekben optimálisan kialakítható munkakörök meghatározása, tényleges igényeknek megfelelő feladatmegoldások alkalmazása, intézmények személyi állományának, az optimális létszámszükségletnek biztosítása a kialakított munkakörök és foglalkoztatottság alapján. Szervezetek közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Önkormányzat
<i>Érintett terület</i>	Intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Intézmények • Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Pályázati források • Saját forrás

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

5.3.2. Ipar fejlesztése

Az intézkedés célja: Hódmezővásárhelyen további olyan ipari termelő egységek letelepedésének elősegítése, melyek alacsony környezeti terhelés mellett nagy hozzáadott értékű termékeket állítanak elő. Az ipar fejlesztésének további célja a Településen élő képzett szakemberek számára helyi munkalehetőség biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Befektetések támogatása
<i>Projekt célja</i>	A településen található befektetési lehetőségek feltérképezése, népszerűsítése által sikeres magánberuházások generálása, hódmezővásárhelyi munkahelyek létrehozása érdekében.
<i>Célcsoport</i>	Potenciális befektetők
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Nemzetgazdasági Minisztérium
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	A helyi kis- és középvállalkozások támogatása
<i>Projekt célja</i>	A helyi kis- és középvállalkozások helyzetének javítása, azáltal, hogy a helyi lakosok és oda látogató turisták, esetleg szomszédos települések lakói minél nagyobb mértékben helyben költsek el jövedelmüket, ezáltal erősödjön a helyi gazdaság.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Kis és középvállalkozások ▪ Intézmények ▪ Önkormányzat ▪ Látogatók ▪ Szomszédos települések lakói
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Vállalkozói szövetségek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	Környezetharát technológiák alkalmazása
<i>Projekt célja</i>	A környezetharát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energiafelhasználás és a káros anyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladéktalmentelési problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vállalkozók ▪ Termelők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hódmezővásárhely közigazgatási területe ▪ Vállalkozások
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

5.3.3. Mezőgazdaság fejlesztése

Az intézkedés célja: Az erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó, hatékony és fenntartható mezőgazdaság kialakítása, mely megélhetési forrást biztosít és segít fenntartani a természeti, környezeti értékeket.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Külterületi mezőgazdasági körgyűrű kiépítése
<i>Projekt célja</i>	A várost övező külterületi mezőgazdasági területeket feltáró körgyűrű kiépítése a város régóta tervezett beruházása, amely belterületek, majorok, tanya és a jelentős méretű mezőgazdasági területek megközelíthetőségét is javítja, és a belterületi közúthálózatot mentesíti a mezőgazdasági forgalom alól. A még hiányzó körgyűrű elemei az Erzsébet és Szikáncs, illetve a Szikáncs és Batida közötti szakaszok. érdekében folytatni kell a mezőgazdasági gyűrű építését. Az utak jó része már burkolt, törekedni kell a teljes hosszon szilárd burkolat kiépítésére.
<i>Célcsoport</i>	Gazdálkodók
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely külterülete
<i>Javasolt ütemezés</i>	2015-17.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Helyi kistermelők piaca
<i>Projekt célja</i>	A helyi kistermelők egymással való együttműködésének megteremtése, és a helyi termékek helyi lakóknak való értékesítésének megteremtése A mezőgazdaságban a kis birtokokkal rendelkező gazdák továbbélésének feltételeként megvalósuló integráció, rövid ellátási láncok, szövetkezetek létrehozása; az ipar területén: klaszterek fejlesztése.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló, kistermelők – mint értékesítők
<i>Érintett terület</i>	Piaci árusok, kistermelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját területek felhasználásával, az érintett termelők bevonásával

5.3.4. Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése

Az intézkedés célja: A gazdaság fejlesztésekor nem kerülhetnek háttérbe a környezetvédelmi szempontok és a környezettudatos magatartás. A gazdaság dinamikus fejlesztéséhez, a beruházások, a tőke Hódmezővásárhelyhez vonzásához szükség van a gazdasági kockázatok csökkentésére.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati támogatás és koordináció a gazdaságfejlesztési / munkahelyteremtő folyamatokban
<i>Projekt célja</i>	Kedvező feltételek biztosítása a gazdasági fejlesztések támogatásához.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Saját forrás ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása
<i>Projekt célja</i>	Vállalkozások technológiai, infrastrukturális és ingatlan jellegű fejlesztéseinek támogatása, együttműködésének és piacra jutásának segítése, javítva ezzel munkahelyteremtő képességüket és jövedelmességüket.
<i>Célcsoport</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Állami szervek ▪ Mikro-, kis- és középvállalkozások

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

5.3.5. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése

Az intézkedés célja: alternatív jövedelemforrás teremtése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szálláshelyek és vendéglátóhelyek fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	Vendéglátóhelyek, éttermek, szállodák, panziók, hotelek, camping és magánszálláshelyek fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Családok ▪ Kisebbségi csoportok ▪ Befektetők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A település közigazgatási területe ▪ Magántulajdonban lévő telkek, épületek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Befektetők ▪ Utazási irodák
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Komplex turisztikai tájékoztatórendszer fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	Tájékoztatás szórólapokon, kiadványokon és az internet segítségével, a tájékozódás, egységes arculat kialakítása, internetes honlap készítése, korszerűsítése.
<i>Célcsoport</i>	Hódmezővásárhelyre látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meglévő utazási irodák, ▪ Közintézmények ▪ A település forgalmasabb pontjai, útkeresztződése – táblák kihelyezése ▪ Sajtó ▪ Internet
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Befektetők
<i>Projekt neve</i>	Sport turizmus fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A Város sport lehetőségeinek vizsgálata, együttműködve a jelenleg a településen megtalálható klubokkal, egyesületekkel.
<i>Célcsoport</i>	Városba látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzata, sportegyesület, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Befektetők

6. JELENLEG FUTÓ PÁLYÁZATOK

Pályázat azonosító jele	Pályázat címe	Támogatás összege	Teljes költség E Ft	Projekt kezdő dátuma	Projekt befejező dátuma	Fenntartási időszak vége	Jelenlegi státusz
KEOP-1.1.1/C/13-2013-0008	Hódmezővásárhelyi Hulladékgazdálkodási Program - Hulladékcsillítási közszolgáltatás kiépítéséhez eszközbeszerzés	N 935502,924	N 984739,92	2014.04.01	2015.02.28	2020.02.28	Eszközbeszerzési tenderdokumentáció KFF ellenőrzés alatt
KEOP-1.3.0/09-11-2011-0044	Hódmezővásárhely-Mántely-Székkutas Ivóvízminőség-javító Projekt	N 1 585 189	N 1 971 125	2012.06.01	2015.03.31	2020.03.31	Kiivitelezés 30%-os készültségi fokon
KEOP-1.2.0/09-11-2013-0013	Hódmezővásárhelyi Szennyvíztisztító és Kishomok városrészenek szennyvízcsatornázása	N 2 140 230	N 2 275 395	2013.11.04	2015.05.31	2020.05.31	Közbeszerzési eljárások folyamatban
DAOP-3.1.2/A-11-2011-0031	Kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése Hódmezővásárhelyi Megyei Jogú Város Területén	297 821,00	330 912	2013. május 15.	2014. november 28.	2019. november 29.	Az egyes kerékpárút szakaszok műszaki átadás-átvétele van folyamatban.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

KÖZOP- 5.5.0-09-11- 2014-0001	TramTrain előkészítési szakasz II. forduló- Tervezés	931 879	855 679	2014. március 31.	2015. december 31.	2021. január 1.	Közbeszerzési eljárások folyamatban
KÖZOP- 5.5.0-09-11- 2014-0002	TramTrain előkészítési szakasz II. forduló-jogi és pénzügyi környezet szabályozása	229 321	305 521	2014. március 1.	2015. május 31.	2020. június 1.	Közbeszerzési eljárások folyamatban
ÁROP- 1.A.6-2013- 2013-0066	Közgazgatás közlekedésről	20 000	20 000	2014. január 1.	2014. október 31.	2019. november 1.	Rendezvények lebonyolítása (fórumok, civil keretkaszál sorozat, záró rendezvény. Kifizetési kérelmek benyújtása folyamatos.
KÖZOP- 3.2.0/c-08- 2010-0011	kerékpárút építés	315 795	315 795	2008. augusztus 14.	2014. december 31.	2020. január 1.	TSz módosítás van folyamatban
KEOP- 5.5.0/A/12- 2013-0254	Szabadság tér 93., Magvető u. 2. és Malom u. 25. szám alatti óvodai intézmények energetikai korszerűsítése	126009,4	148246,4	2014.03.17	2014.08.31	2019.08.31	kivitelezés alatt

Hőmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

KEOP-5.5.0/A/12-2013-0250	Szent István u. 73. óvodai intézmény energetikai korszerűsítése	52469,8	61729,2	2014.03.17	2014.08.31	2019.08.31	kvitelezés alatt
KEOP-5.5.0/A/12-2013-0264	Ódalkosár u. 14. és 4. óvodai intézmények energetikai korszerűsítése	75790,2	89164,9	2014.03.17	2014.08.31	2019.08.31	kvitelezés alatt
TP-1/3438/2013	Hőmezővásárhely Közigazgatási területén lévő kispiacok korszerűsítése	19338,6	21487,3	2013.11.05	2014.04.30	2017.04.30	Teljesítés 2014.04.30-án megtörtént. Elszámolás benyújtásra került.
KEOP-6.2.0/B/09-2010-0018	Környezeti Információs Központ kialakítása	122.304	138.897	2012.02.01	2013.06.30	2018.12.20	Fenntartási időszak alatt
DAOP-5.1.2/C-09-2f-2012-0002	Szent István Város-rehabilitációs Program	520.459 444	637.873 796	2012.12.17	2014.11.30	2019.12.30	Kifizetési kérelmek benyújtása folyamatos
DAOP-5.1.1/B-13-2013-0002	Integrált Településfejlesztési Stratégia, hosszútávú városfejlesztési koncepció elkészítése	40.000	40.000	2013.06.04	2014.09.30	2019.10.30	Kifizetési kérelmek benyújtása folyamatos
4911/00090	Szerb ortodox templom ikonostázanak felújítása	8.000	19.050	2013.07.22	2014.02.28	Nem releváns	Végteljesítés 2014.02.13-án megtörtént. Elszámolás elfogadásra került.
EMVA III: tengely vidéki örökségek megőrzése	Kopáncsi tanyamúzeum felújítása Hőmezővásárhely 1521/2 hrsz.	49 779 135	49 779 135	2013.06.27	2014.08.31	2019.08.31	készültség 95%
EMVA III: tengely vidéki örökségek megőrzése	Papi-téle szélmalom fejlesztése Hőmezővásárhely 2311/6 hrsz.	25 183 474	25 183 474	2013.06.27	2014.08.31	2019.08.31	készültség 95%
EMVA III: tengely vidéki örökségek megőrzése	Bedzási úti 01160/2 hrszú önkormányzati tulajdonú ingatlan felújítása	50 000 000	50 000 000	2013.06.27	2014.08.31	2019.08.31	készültség 95%

Hőmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

EMVA III: tengely vidéki örökségek megőrzése	37 731 437	37 731 437	2013.06.27	2014.09.30	2019.09.30	készültség 65%
EMVA III: tengely vidéki örökségek megőrzése	49 484 304	49 484 304	2013.06.27	2014.08.31	2019.08.31	készültség 95%
EMVA III: tengely vidéki örökségek megőrzése	36 439 179	36 439 179	2013.06.27	2014.08.31	2019.08.31	készültség 95%
DAOP- 4.2.1-11- 2012-0029	120 000	126 315	2012.09.03	2014.10.31	2019.10.31	műszaki átadás-átvétel megtörtént, használatba vételi engedély megvan
2CE187P3			2010.06.01	2013.08.31	2018.08.31	6. (Záró) jelentés elfogadásra került, a támogatási összeget folyósították, mely a projekti partnerek részére tovább lett utalva
TÁMOP 3.1.3-11/2- 2012-0026	73 276 - 325 411	73 276 325 411	2013.04.01	2014.11.30		

7. MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS

A monitoring célja: A partnerkapcsolatok és programok beindítása, működtetése. A terv végrehajtása közben adatgyűjtés a folyó tevékenységekről, a szolgáltatásokban és a rendszerekben bekövetkezett változásokról.

- Az erőforrásigények és források meghatározása.
- Kivitelezési titemterv.
- Az önkormányzati költségvetés és az akcióterv közötti „híd” megteremtése.
- A programok kivitelezése.
- A tevékenységek és eredmények dokumentálása.
- A sikerek és problémák felismerése, jelentéskészítés.

A visszacsatolás és értékelés célja: Az előrehaladás és teljesítmény hagyományos értékelés célközponitú mutatók segítségével. A szolgáltatók és felhasználók tájékoztatása az eredményekről. A konzultáció, felülvizsgálat és/vagy tervezési folyamat megismétlése meghatározott küszöböknel.

- Értékelő csoportok létrehozása.
- Értékelés időbeosztásának meghatározása.
- Célokra alapuló mutatók kidolgozása.
- A jelentés kereteinek definiálása.
- Értékelés elvégzése.
- A partnerek tájékoztatása az értékelés eredményeiről.

7.1. Cselekvési terv

1. Fenntarthatósági megbízott és monitoring csoportok kijelölése

A fenntarthatósági tervben leírtakkal, valamint a Város környezeti fenntartásával kapcsolatos feladatok koordinálására, a fenti tervben leírt feladatok betartásának figyelemmel kísérésére, a fenntarthatósági terv felülvizsgálatához szükséges lakossági véleménygyűjtéshez fenntarthatósági megbízott kijelölése szükséges.

Monitoring rendszer szereplői

Polgármester

Alpolgármesterek

Bizottsági elnökök

Az Önkormányzat által fenntartott oktatási Intézmények vezetői

Az önkormányzat által fenntartott óvodák vezetői

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Az önkormányzat által fenntartott közintézmények vezetői

Társulások

Közműszolgáltatók

Polgármesteri hivatal munkatársai

A fenti szereplő adott esetben kijelölik az adott iroda azon munkatársát vagy munkatársait, akik a konkrét monitoring feladatot ellátják.

Civil szervezetek, helyi közösségek

2. Fenntarthatósági terv felülvizsgálata

Jelen Környezeti Fenntarthatósági Terv felülvizsgálatát évente 1 alkalommal ajánlott elvégezni, a fenntarthatósági megbízott által begyűjtött lakossági és intézményi vélemények figyelembe vételével, ennek megfelelően a szükséges módosításokat el kell végezni.

3. Tudatformálás, konzultációk, gyűlések tartása

Évente két alkalommal ajánlott – tavasszal és ősszel – konzultáció szervezése a környezeti fenntarthatósági tervben foglaltak megvalósításáról, valamint az elhangzott vélemények, ajánlatok kiértékelése és a fenntarthatósági terv ennek alapján történő felülvizsgálata.

7.2. Indikátorok

A Local Agenda 21 program keretén belül szükség van az előrehaladás, a bekövetkezett változások, a teljesítmény értékelésére. Az egyes részek előrehaladásának méréséhez olyan mutatószámok (**INDIKÁTOROK**) szükségesek, amelyek segítségével értékelhetőek a bekövetkezett változások. Az indikátorok a környezeti, társadalmi-, gazdasági folyamatok elemzéséhez, teljesítményértékeléshez nyújtanak segítséget és az információkat közérthető formában juttatják el a célszemélyekhez. Hozzájárulnak a társadalom szereplőinek tudatossága és viselkedése közötti eltérés csökkentésére, segítik a döntési folyamatok koordinációját - mindezt a fenntarthatóság alapelveinek érvényesülése érdekében.

Az indikátorok meghatározásánál jól mérhető, a KSH adatbázisában és a helyzetelemzés fejezeteiben is szereplő és alkalmazott statisztikai paramétereket választottunk, melyeket táblázatos formában foglaltunk össze. Ezen fenntarthatósági pillérenként készített táblázatok évenkénti kitöltésével és kiértékelésével hosszú távon is nyomon követhetők az időközben bekövetkezett változások, folyamatok.

Fontos hangsúlyozni, hogy az egyes indikátorok nem elsősorban egy-egy állapot leírására törekednek, hanem a LA21 előrehaladásával, megvalósulásával kapcsolatos változásokat mutatják be, és alkalmasak a közösségi teljesítmény mérésére, vagy akár az országos, ill. nemzetközi trendekkel való összehasonlításra.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A meghatározott célkitűzések megvalósulásának nyomon követése elsősorban az Önkormányzat feladatkörébe tartozik. Továbbá biztosítani kell a szolgáltatók, a lakosság tájékoztatását az eredményekről és a bekövetkezett változásokról.

Az indikátorok összegyűjtése pillérenként és célonként más-más intézmény feladata. Az oktatással kapcsolatos indikátorok és adatok összegyűjtése az oktatási intézmények feladata, melyből éves adatszolgáltatást kell adjon az Önkormányzat részére. A demográfiai adatok összegyűjtéséért az Önkormányzat illetékes osztálya a felelős. Az infrastruktúra adatait a szolgáltatók kötelessége szolgáltatni. A hulladékgazdálkodással kapcsolatos információkat a közszolgáltatóknak kell összegyűjteni adott évre vonatkozóan. Az egészségügyi, szociális és közbiztonsággal kapcsolatos indikátorok összegyűjtése szintén az Önkormányzat feladata segítséget kérve az érintett intézmények vezetőitől. A gazdasági pillérrel kapcsolatos összes adat összegyűjtése, kiértékelése az Önkormányzat feladata, csakúgy, mint a kitűzött célok megfogalmazása. A kulturális adatok szolgáltatásáért a település kulturális intézményei a felelősök.

TÁRSADALMI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	
Általános adatok	állandó népesség száma (fő)						
	elvándorlások száma (eset)						
	Odavándorlások száma (eset)						
Egészségügyi helyzet fejlesztése	Működő háziorvosok száma (fő)						
	Működő házi gyermekorvosok száma (fő)						
	A háziorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)						
	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)						
	A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)						
	A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)						
	A házi gyermekorvosi ellátásban a látogatások száma összesen (eset)						
	A háziorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)						
	A háziorvosi ellátásban a lakáson történt beteglátogatás (eset)						
	Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adat (eset)						
	Bevatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) (db)						
	Gyógyszertárak száma (humán) (db)						
	Szociális helyzet fejlesztése	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)					
		Éven túl nyilvántartott álláskeresők száma					
Járadék típusú ellátásban részesülők							
Segély típusú ellátásban részesülők							
Rendszeres szociális segélyben részesülők							
Munkavállaló korú népesség							
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya							

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Oktatás, képzés fejlesztése	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)					
	Az általános iskolai osztályok száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (db)					
	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)					
	A napközis tanulók száma a nappali oktatásban az általános iskolákban (iskolaotthonos tanulókkal együtt) (fő)					
	Általános iskolai főállású pedagógusok száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)					
	Naponta bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)					
	Számítógépek száma az általános iskolai feladat ellátási helyeken (db)					
	Középiskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)					
	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)					
	Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)					
	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (szakmai képzéssel együtt) (fő)					
	Középiskolai főállású pedagógusok száma (fő)					
	Szakiskolai és speciális szakiskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)					
	Szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)					
	Főállású pedagógusok száma a szakiskolákban és a speciális szakiskolában (fő)					
	Nemzetiségi, etnikai oktatásban tanulók száma a nappali oktatásban a középiskolában (fő)					
Közbiztonság fejlesztése	Településőrök száma (fő)					
	Bűncselekmények száma (db)					

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Kulturális élet fellendítése	A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő)					
	Múzeumi kiállítások száma (db)					
	Múzeumi látogatók száma (fő)					
	Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)					
	Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)					
	Kulturális rendezvények száma (db)					
	Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)					
	Alkotó művelődési közösségek száma (db)					
Alkotó művelődési közösségek tagjainak száma (fő)						

GAZDASÁGI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Nemzetközi együttműködés	Pályázati lehetőségek					
Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése	önkormányzati bevételek összesen (Ft)					
	önkormányzati kiadások összesen (Ft)					
	adóbevételek (Ft)					
	összes felvett támogatás (Ft)					
	összes elnyert pályázati forrás (Ft)					
	összes kifizetett pályázati önrő (Ft)					
Mezőgazdaság fejlesztése	összes mezőgazdasági használatú földterület (ha)					
	egyéni gazdaságok száma (db)					
	kistermelői gazdaságok száma (db)					
	mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma (db)					
	biotermesztés alatt álló földterület (ha)					
Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése	ipari szektorban foglalkoztatottak száma (fő)					
	iparcelemek száma (db)					
	bejegyzett vállalkozások száma (db)					
	környezetbarát technológiák alkalmazása (%)					
Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése	szálláshelyek száma (db)					
	összes szállásférőhelyek száma (db)					
	vendégéjszakák száma az összes szálláshelyen (vendégéjszaka)					
	külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma az összes szálláshelyen (vendégéjszaka)					
	vendéglátóhelyek száma (db)					
	turisztikai információs pontok, irodák száma (db)					

KÖRNYEZETI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Környezeti elemek és rendszerek állapotának javítása, védelme	összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	a lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	komposztáló háztartások száma (db)					
	biohulladék mennyisége (t)					
	helyi védettség alatt álló területek (m ²)					
	helyi védettségű épített objektumok száma (db)					
	felújításra szoruló középületek száma (db)					
A lakóköznyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, zaj)	zajszennyezés mértéke (dB)					
	szén-dioxid (CO ₂) koncentráció (ppm)					
Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése	Lakásállomány (db)					
	Közüzemeli ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)					
	Közüzemeli ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Közüzemeli szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)					
	Közüzemeli szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Villamosenergia-fogyasztók száma (db)					
	Az összes gázcsőhálózat hossza (km)					
	Összes gázfogyasztók száma (db)					
	Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)					
	Melgvíz-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					
	Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)					
	Állami közutak hossza (km)					
	Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)					
Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)						

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

	Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)					
	Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)					
	Összes elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m ³)					
Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása	Fenntartható energiahasználat témájú előadások résztvevőinek száma (fő)					
	megújuló energiaforrást alkalmazó középületek száma (db)					
	megújuló energiaforrást alkalmazó háztartások száma (db)					
	egy főre jutó összes energiafogyasztás (fő/MJ)					
Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása	erdő művelési ág aránya a területhasználatban (%)					
	biológiai aktivitás mértéke (%)					
	összes zöldterület a településszerkezetben (m ²)					
	egy főre jutó zöldterület (fő/m ²)					
	szabványos játszóterek száma (db)					
	a zöldfelületek fenntartásra szánt költség (Ft/ha)					

AZONOSÍTÓ	TELEPÜLÉS	NÉV	VÉDELEM	HRSZ
38704	Maroslele	Hunyadi u. 8.	nyilvántartott	227, 228
38705	Maroslele	Hunyadi u. 10.	nyilvántartott	220/2, 220/3
38706	Maroslele	Református általános iskola	nyilvántartott	220/1, 234
38707	Maroslele	Vásárhelyi u. 72-79.	nyilvántartott	76, 75, 74, 93, 139, 142, 138, 135, 134, 132, 131, 130, 127, 123, 126, 80, 79, 78, 77, 73, 72, 71, 70, 143
38708	Maroslele	Rózsa u. 1.	nyilvántartott	502/6, 502/7
38709	Maroslele	Rózsa u. 3.	nyilvántartott	502/10
38710	Maroslele	Rózsa u. 14-15.	nyilvántartott	338, 337, 245, 225, 224, 221
38711	Maroslele	Rózsa u. 82.	nyilvántartott	248, 249, 250
38712	Maroslele	József A. u. 12.	nyilvántartott	515/1, 512
38713	Maroslele	Dózsa Gy. u. 32-33.	nyilvántartott	519/1
38714	Maroslele	Damjanich u. 4.	nyilvántartott	701, 845/2, 800
38715	Maroslele	Rákóczi Tsz. II.	nyilvántartott	0231/1, 0232/5
34484	Maroslele	M43 út "I. fázis" nyomvonalának 3. leköhelye	nyilvántartott	0302/7, 0302/10, 0302/9, 0302/8, 0302/12, 0302/6, 0301/119, 0301/120, 0302/11, 0396/34, 0302/5, 0396/19, 0357, 0361/1
39976	Maroslele	Arany J.u.19.	nyilvántartott	749
42669	Maroslele	Gyűrűs IV, MOL 10. lh.	nyilvántartott	0216/15, 0216/16, 0216/14
38520	Mártély	Székhalmi-dűlő	nyilvántartott	0176/11, 0176/12, 0176/3
38521	Mártély	Székhalmi-dűlő II.	nyilvántartott	0176/6, 0176/13, 0166, 0167
38522	Mártély	Kis-kenyerc-hát	nyilvántartott	0160/5
38523	Mártély	Kenyere-ér partja	nyilvántartott	0163/4, 0165, 0181/5, 0163/3, 0163/10, 0163/9, 0163/11, 0163/12, 0160/8, 0160/9, 0163/5, 0163/6, 0163/7, 0163/8, 0161, 0164, 0914/2, 0914/3, 0914/4, 0914/5, 0914/6, 0914/7, 0914/8, 0914/9, 0914/10, 0915, 0918/21
38524	Mártély	Székhalmi-dűlő III.	nyilvántartott	0176/10, 0176/11, 0176/12
38525	Mártély	Pamuk	nyilvántartott	0199/2, 0198
38526	Mártély	Maczelka-tanyától D-re	nyilvántartott	0233/15, 0233/14, 0233/17
38527	Mártély	Maczelka-tanyától É-ra	nyilvántartott	0225/2, 0226, 0232, 0233/13
38528	Mártély	Fári-tanyától É-ra	nyilvántartott	0233/15
38529	Mártély	Fári-tanyától K-re	nyilvántartott	0233/17, 0233/16
38530	Mártély	Pamuk II.	nyilvántartott	0233/17
38531	Mártély	Kun-telep	nyilvántartott	029/7
38532	Mártély	Újtemető	nyilvántartott	0138/22, 0138/5, 0138/29, 0138/3, 0138/30
38538	Mártély	Csanyi-part	nyilvántartott	06, 0374, 0373, 02, 011, 08/1, 014, 017/50, 017/38, 013, 010, 03, 07
38539	Mártély	Gátörház	nyilvántartott	209, 0361, 0362
38541	Mártély	Török rampa	nyilvántartott	02157/1, 02156, 0225/2, 0239/1
38543	Mártély	Töltés, a Maczelka-tanyával szemben	nyilvántartott	0239/1, 02155, 02055, 02058
38544	Mártély	Fürst Sándor Tsz központja	nyilvántartott	0205/1, 0205/8, 0205/7
38545	Mártély	Rákóczitelep-Nagy Imre háza	nyilvántartott	30, 31, 32
38546	Mártély	Bánfi-halom	nyilvántartott	0157/13
38547	Mártély	Kaszásdomb	nyilvántartott	0236/15, 0236/8, 0236/6
38548	Mártély	Fekete-halom	nyilvántartott	064/34, 064/18, 064/16, 064/17, 064/35, 064/36
38549	Mártély	Pamuk-domb	nyilvántartott	0236/9
38550	Mártély	Darvasszéki-halom	nyilvántartott	0130/10
38551	Mártély	Mártélyi dűlői halom	nyilvántartott	031/12, 031/35, 031/13
56705	Mártély	Boldogasszony-halom	nyilvántartott	0179/13, 0179/12
56706	Mártély	Csanyi-halom	nyilvántartott	0550, 0551, 0375, 0374, 0373
56707	Mártély	Barattyos-halom	nyilvántartott	0132/33, 0132/32, 0132/2, 0132/34, 0132/11, 0132/35, 0836/104, 0836/105

AZONOSÍTÓ	TELEPÜLÉS	NÉV	VÉDELEM	HRSZ
56709	Mártély	Döt-halom	nyilvántartott	0179/8, 0179/7, 0179/6, 0179/10, 0179/9, 0179/13
55412	Mártély	Kenyere É-i partja	nyilvántartott	0179/8, 0179/7, 0179/6, 0180/2, 0179/13
56710	Mártély	Keszés-domb	nyilvántartott	0196/2
56712	Mártély	Kaszás-halom	nyilvántartott	0236/10, 0236/8, 0236/4, 0236/3, 0236/7, 0236/9, 0236/6, 0236/15
56713	Mártély	Korhány-halom	nyilvántartott	0373, 0374
56714	Mártély	Mártélyi Kettős-halom	nyilvántartott	0371, 0372, 0369, 0373, 0374
56717	Mártély	Tatár-halom II.	nyilvántartott	0233/16, 0233/15, 0233/14, 0233/13, 0233/2, 0233/17, 0238, 0225/2, 0232, 0233/10
56719	Mártély	Test-halom	nyilvántartott	02316, 02312, 02317
56801	Mártély	14. számú lh.	nyilvántartott	02373, 02372, 02384, 0120/2
56802	Mártély	16. számú lh.	nyilvántartott	02373
58026	Mártély	Késmárki-szőlmalom	nyilvántartott	031/35, 031/34
58029	Mártély	Szék-halom	nyilvántartott	0168/8, 0168/7, 0153/1
58030	Mártély	Székalmi-dűlő, Darvasszék-Mártélyi csatorna	nyilvántartott	0214/1
58031	Mártély	Maczelka-domb	nyilvántartott	0233/2
58032	Mártély	Kutya-fenek, Hajdú-tanya	nyilvántartott	0227/15
58033	Mártély	Kutya-fenek, Hajdú-tanya 2.	nyilvántartott	0227/15
58034	Mártély	Pamuk-ér partja	nyilvántartott	0227/24, 0227/23
58035	Mártély	Pamuk-ér partja 2.	nyilvántartott	0227/24
58036	Mártély	Pamuk-ér partja 3.	nyilvántartott	0227/24
38602	Mártély	Duttyán-csárdánál levő halom	nyilvántartott	203, 202/2, 201/2, 201/1, 202/1, 198, 200
58027	Mártély	Székalmi-dűlő, Móz-tanya	nyilvántartott	0168/9
58028	Mártély	Kutya-fenek, Hajdú-tanya 3.	nyilvántartott	0227/17
74445	Mártély	Barattyos I.	nyilvántartott	02381
17193	Mártély	Elege-dűlő IV.	nyilvántartott	018, 017/29
17043	Mindszent	Hajóállomás	nyilvántartott	0137/6
17044	Mindszent	Gépállomás-ASZGY telepe I.	nyilvántartott	1568/1, 1568/3, 1568/10, 1589/1
17046	Mindszent	Berta-tanya	nyilvántartott	0540, 1590/6, 1590/7, 0537, 0538, 0539
17047	Mindszent	Ujtemető I.	nyilvántartott	0162/5, 0162/4, 0162/8, 0162/13, 0164/1, 0171
17048	Mindszent	Ludas-ér	nyilvántartott	0520, 0521/1, 0521/2, 0522, 0523/1, 0527, 0528, 0529, 0530, 0531, 5285, 5284, 5283, 5282, 5281, 5280, 5279, 0518, 5278, 5290, 5289, 5288, 5287, 5286
17049	Mindszent	Nagy-halom	nyilvántartott	0338/23, 0338/22, 0338/21, 0338/20, 0338/19, 0338/17, 0338/16, 0338/15, 0338/14, 0338/18, 0338/24, 0338/25
17050	Mindszent	Ludas-csatorna	nyilvántartott	0338/10, 0338/12, 0338/13
17051	Mindszent	Koszorús-dűlő, Breczky-tanya	nyilvántartott	0408/3, 0408/5
17052	Mindszent	Bozó-tanya	nyilvántartott	0335/7, 0335/15, 0335/18
17053	Mindszent	Ludasoldal, Bozó J. tanyája	nyilvántartott	0333/34, 0334, 0335/29, 0335/30, 0335/31, 0335/32, 0335/33, 0335/34, 0335/35
17054	Mindszent	Ludasoldal, Bánfy-tanya	nyilvántartott	0333/36, 0333/15, 0333/16, 0333/17, 0333/18, 0333/19
17055	Mindszent	Ludasoldal	nyilvántartott	0333/24, 0333/25, 0333/26, 0333/27, 0333/28
17056	Mindszent	Ludas-érpart	nyilvántartott	0333/27, 0333/28, 0333/29, 0333/30, 0333/31, 0333/32, 0333/33, 0367/14, 0367/13, 0367/12, 0362, 0367/16, 0367/15
17057	Mindszent	Ludas-ér II.	nyilvántartott	0358, 0357/7, 0357/8, 0357/9, 0357/10, 0357/11, 0357/12, 0357/13, 0357/14
17058	Mindszent	Elege-dűlő, Bozó-tanya	nyilvántartott	0203/15, 0203/16, 0203/18, 0203/17

K I V O N A T

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Közgyűlés
2014. november 27-i, rendkívüli, nyílt ülésének jegyzőkönyvéből

322/2014. (11. 27.) Kgy.h.

Tárgy: „Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Fenntartható Fejlődés Helyi Programja – Local Agenda 21” című dokumentum elfogadása

H A T Á R O Z A T

1./ Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Közgyűlése elfogadja a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja – Local Agenda 21 című dokumentumot.

Felclős: polgármester

Határidő: azonnal

Határozatot kapják:

- 1./ Tisztségviselők H.
- 2./ PH Városfejlesztési és Üzemeltetési Iroda, Városfejlesztési Csoport
- 3./ PH Jogi Iroda
- 4./ PH Közgazdasági Iroda, Kincstár Csoport
- 5./ Pannon Natura Környezetvédelmi Szolgáltató Kft. 1126 Budapest, Dolgos utca 13.
- 6./ Irattár

K. m. f.

Almási István sk.
polgármester

Dr. Korsós Ágnes sk.
címetes főjegyző

Kivonat hitelül:

